

STORTINGET

Innst. 503 S

(2020–2021)

**Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om
Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg
av Bergen Engines AS**

STORTINGET

Innst. 503 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS

Til Stortinget

Sammendrag

Bakgrunn

Justis- og beredskapsminister Monica Mæland anmodet i brev av 9. mars 2021 Stortingets presidentskap om å få holde en muntlig redegjørelse om det planlagte salget av Bergen Engines AS. Redegjørelsen fant sted 23. mars 2021. Forsvarsminister Frank Bakke-Jensen deltok også under redegjørelsen. Ved møtets slutt ble det vedtatt å sende redegjørelsen til utenriks- og forsvarskomiteen for videre behandling.

Komiteens behandling

Som ledd i behandlingen av saken besluttet komiteen å avholde høring mandag 19. april. Fra regjeringen deltok statsministeren, utenriksministeren, justis- og beredskapsministeren, forsvarsministeren og næringsministeren på høringen. I tillegg deltok Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten for å gi sine sikkerhetsfaglige vurderinger.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg,

Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Emilie Enger Mehl og Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, viser til justis- og beredskapsministerens redegjørelse for Stortinget den 23. mars 2021, hvor statsråden gjorde det kjent for Stortinget at regjeringen stanser salget av det norskregistrerte selskapet Bergen Engines AS fra Rolls-Royce til TMH International AG, et sveitsiskregistrert selskap som er 100 pst. eid av russiskregistrerte TMH Group.

Komiteen viser til at Bergen Engines AS er produsent og leverandør av blant annet motorer og generatorer til både sivil og militær sektor i Norge og flere allierte land, herunder USA. I denne saken har det blitt kjent for komiteen flere problematiske forhold knyttet til et slikt salg.

Komiteen viser til de viktigste forholdene i regjeringens begrunnelse for å stanse salget, nemlig at teknologien Bergen Engines AS besitter, og motorene de produserer, ville hatt stor militærstrategisk betydning for Russland, og det ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart ville være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

Komiteen viser videre til at selv om dette er produkter og teknologi som ikke er omfattet av eksportkontrollistene, har Russland hatt betydelige utfordringer med å få tilgang til disse siden de vestlige sanksjonene mot landet ble innført i 2014. Det planlagte oppkjøpet ville kunne medført forsøk på å omgå eksportkon-

trollregelverket eller våre restriktive tiltak mot Russland, for på en fordekt måte å få tilgang til kunnskap og teknologi av stor militærstrategisk betydning for Russland.

Komiteen registrerer at regjeringen videre viser til at det med et salg av Bergen Engines AS også ville fulgt med en stor eiendom med betydelig bygningsmasse. Den strategiske plasseringen, mot den nordlige innseilingen til Bergen og forsvarsinstallasjoner av sikkerhetsmessig betydning for Norge og allierte nasjoner, er også et forhold av betydning for saken.

Komiteen er enig i at denne redegjørelse blir behandlet i utenriks- og forsvarskomiteen, gitt omfanget, oppmerksomheten og alvorlighetsgraden i saken. Komiteen viser til at det er første gang regjeringen stan- ser et salg i denne størrelsesorden i medhold av sikkerhetsloven § 2-5.

Komiteen viser til at det ble avholdt høring i saken den 19. april 2021. Til høringen ble følgende medlemmer fra regjeringen innkalt: statsministeren, utenriksministeren, næringsministeren, justis- og beredskapsministeren, og forsvarsministeren. I tillegg ble også Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Etterretningstjenesten (E-tjenesten) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) innkalt.

Komiteen ønsker gjennom behandlingen å komme til bunns i alle forhold rundt regjeringens håndtering av saken, betydningen for nasjonal sikkerhet samt avdekke sentrale læringspunkter.

Hendelsesforløpet

Komiteen viser til justis- og beredskapsministerens redegjørelse, hvor det fremgår at Rolls-Royce plc varslet norske myndigheter den 15. desember 2020 om at konsernet ville igangsette en prosess med å selge det norskregistrerte selskapet Bergen Engines AS. Det ble i varselet opplyst at Transmashholding Group var en av de potensielle kjøperne. Komiteen merker seg at det videre ble opplyst om at selve kjøpet ville bli gjennomført av TMH International AG, et sveitsiskregistrert selskap som er 100 pst. eid av russiskregistrerte TMH Group. Varselet ble opprinnelig sendt til Utenriksdepartementet. Komiteen viser til at Utenriksdepartementet den 16. desember 2020 videresendte varselet til Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet til informasjon og eventuell oppfølging langs egne spor. Varselet ble også sendt til de hemmelige tjenestene, PST og E-tjenesten. Komiteen er kjent med at informasjonen ikke ble sendt direkte til Forsvarsdepartementet ettersom Utenriksdepartementet på dette tidspunktet vurderte at det ikke forelå opplysninger som tilsa at informasjonen var relevant for Forsvarsdepartementet. Komiteen merker seg at informasjonen ble vurdert relevant for E-tjenesten på dette

tidspunktet, som er Forsvarsdepartementets underliggende etat.

Komiteen registrerer at Utenriksdepartementet den 7. januar 2021 meldte tilbake til eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce at salget faller utenfor eksportkontrollregelverket, og at saken er videresendt til henholdsvis Nærings- og fiskeridepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Komiteen er gjort kjent med at departementsråden i Nærings- og fiskeridepartementet mottok et eksternt varsel om saken den 11. januar 2021. På dette tidspunktet hadde ikke Utenriksdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet eller Nærings- og fiskeridepartementet startet arbeidet med sikkerhetsvurderinger av salget. Innholdet i dette varselet var ifølge næringsministerens opplysninger i høring av en slik karakter at det var naturlig for departementsråden å ta opp saken med de mest berørte departementsrådene i hhv. Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet til en samtale den 13. januar. Det foreligger etter det komiteen er kjent med, verken innkalling eller sakliste fra dette møtet.

Det er oppfatningen til komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, at det var det eksterne varselet som Nærings- og fiskeridepartementet mottok den 11. januar, som var utslagsgivende for at regjeringen startet arbeidet med sikkerhetsvurderinger den 13. januar, og ikke det opprinnelige varselet som Utenriksdepartementet mottok fra Rolls-Royce den 15. desember.

Komiteen er kjent med at næringsministeren ble gjort kjent med salget 11. januar, forsvarsministeren ble gjort kjent med salget 13. januar, justis- og beredskapsministeren ble gjort kjent med salget 14. januar og utenriksministeren ble gjort kjent med salget 16. januar.

Komiteen registrerer at PST den 13. januar på bakgrunn av møtet mellom departementsrådene fikk i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet å utarbeide en rapport om vurderinger og potensielle sikkerhetsrisikoer knyttet til salget. E-tjenesten fikk samme oppdrag fra Forsvarsdepartementet den 14. januar. PST leverte i alt fem rapporter til regjeringen i forbindelse med saken, av 21. januar, 25. februar, 5. mars, 10. mars og 13. mars. De fire første rapportene fra PST var gradert. Etterretningstjenesten leverte i alt fire rapporter til regjeringen i forbindelse med saken. Tjenesten utarbeidet først en kortrapport/foreløpig rapport av 18. januar og en utvidet rapport av 12. februar. Komiteen registrerer at Forsvarsdepartementet sendte Etterretningstjenesten et nytt oppdrag den 4. mars, som ledet til en utvi-

det rapport av 11. mars og en gradert rapport av 12. mars.

Komiteen registrerer at sjef for Etterretningstjenesten under høring om saken ga uttrykk for at konklusjonen som går fram av utvidet rapport den 12. februar, i vesentlig grad samsvarer med den som ble det endelige utfallet.

Komiteen viser til høringen 19. april, hvor det gikk fram at statsministeren først ble kjent med salget av Bergen Engines AS til TMH International den 4. februar gjennom en artikkel i Bergens Tidende. Dette var første gang transaksjonen ble omtalt i media, og sikkerhetsrisikoen var på dette tidspunktet ikke problematisert i det offentlige rom. Komiteen registrerer videre at statsministeren først ble orientert om sikkerhetsrisiko knyttet til saken og departementenes pågående håndtering fra embetsverket den 22. februar.

Komiteen viser til at Bergens Tidende problematiserte trusselbildet og potensiell sikkerhetsrisiko ved salget av Bergen Engines AS til russisk-eide TMH International for første gang den 21. februar 2021. Komiteen merker seg at denne artikkelen har vært gjenstand for mye oppmerksomhet både på grunn av problemstillinger knyttet til mulig russisk vedlikehold av norske marinefartøy, tydelige advarsler fra en forsker på Sjøkrigsskolen i Bergen om at man ved gjennomføring av salget

«får en stor teknologioverføring til Russland som vil gjøre det mye lettere for den russiske marine å vokse veldig fort»,

samt at artikkelen inneholdt den første offisielle uttalelsen fra regjeringen som ble kjent for allmennheten. I artikkelen er det formidlet følgende fra en statssekretær i Nærings- og fiskeridepartementet:

«Vi anser dette som en avtale om salg mellom to kommersielle aktører, noe departementet ikke skal eller bør blande seg inn i.»

(Bergens Tidende, 21. februar 2021)

Komiteen viser til at næringsministeren i høringen redegjorde for at uttalelsen skal ha blitt gitt den 15. februar, uten at statsråden kjente til dette.

Komiteen merker seg at næringsministeren forklarte under høringen at statssekretæren, på dette tidspunktet, ikke hadde kjennskap til de sikkerhetsvurderingene som pågikk. Komiteen registrerer at uttalelsen ikke ble trukket offentlig, men at justis- og beredskapsministeren i sin redegjørelse for Stortinget viste til denne som et

«generelt næringspolitisk svar og ikke knyttet til de sikkerhetspolitiske vurderingene.»

Komiteen viser til at medlemmer av komiteen stilte de første skriftlige spørsmålene i Stortinget om sa-

ken den 22. februar. Det ble i alt stilt 8 skriftlige spørsmål fra Stortinget om salget. Saken har også vært drøftet ved flere spørretimer i Stortinget, både i ordinær- og spontanspørretimen.

Komiteen viser til at statsministeren gjorde kjent for komiteen under høringen at sikkerhetsvurderingene knyttet til salget ble drøftet i regjeringens sikkerhetsutvalg den 2. mars, og at saken ble satt på dagsorden for dette møtet i løpet av uken før, om lag en uke etter 22. februar, i uke 8.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Senterpartiets stortingsgruppe ved parlamentarisk leder Marit Arnstad i brev til Statsministerens kontor den 2. mars anmodet regjeringen om å redegjøre i Stortinget om hvordan den vurderer og håndterer det aktuelle salget av Bergen Engines AS.

Komiteen viser til at regjeringen ved justis- og beredskapsminister Monica Mæland i pressekonferanse den 9. mars varslet at hun ville redegjøre for salget i Stortinget, og samtidig første gang varslet offentlig at regjeringen vurderte å stanse transaksjonen på bakgrunn av risiko for nasjonale sikkerhetsinteresser.

Komiteen viser til at det fremgår av redegjørelsen at Nasjonal sikkerhetsmyndighet varslet Rolls-Royce den 8. mars om at norske myndigheter hadde til vurdering om transaksjonen skulle stanses i medhold av sikkerhetsloven.

Komiteen viser til at Rolls-Royce bekreftet i brev den 12. mars at både transaksjonsprosessen og all kunnskapsoverføring til TMH i den forbindelse var midlertidig stanset i påvente av en endelig avgjørelse fra norske myndigheter.

Komiteen viser til at NSM og PST meddelte under høringen at det etter deres undersøkelser av salgsprosessen ikke tyder på at det har blitt overført sensitiv eller skjermingsverdig informasjon til TMH International.

Komiteen viser til at regjeringen informerte Rolls-Royce den 18. mars om at regjeringen hadde truffet beslutning om å stoppe salget.

Komiteen viser til at Stortinget ble orientert gjennom justis- og beredskapsministerens redegjørelse den 23. mars om at regjeringen stopper salget i medhold av sikkerhetsloven § 2-5.

Komiteen viser til at transaksjonen formelt ble stanset ved kongelig resolusjon fredag 26. mars med vedtak om å stanse salget i medhold av sikkerhetsloven § 2-5.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen den 18. mars 2021 konkluderte med at den hadde tilstrekkelig informasjon til å beslutte at salget av Ber-

gen Engines til TMH måtte stanses. Dette for å unngå at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom kongelig resolusjon av 26. mars 2021 påla Rolls-Royce å stanse salget av det norske selskapet Bergen Engines AS til selskaper i Transmashholding Group.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen samme dag påla stans i enhver overføring av aksjer, eiendeler, eiendom, industriell eller teknologisk informasjon eller andre rettigheter i Bergen Engines eller selskaps datterselskaper til Transmashholding Group (TMH), med hjemmel i lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet § 2-5 første ledd. Disse medlemmer viser til at Rolls-Royce, Bergen Engines og Transmashholding den 8. mars 2021 ble varslet om at norske myndigheter vurderte å stanse salget av Bergen Engines med hjemmel i sikkerhetsloven. Disse medlemmer viser til at NSM samtidig bad partene om å stoppe den påbegynte «due diligence»-prosessen, og fikk bekreftelse 12. mars 2021 om at prosessen var stanset.

Disse medlemmer viser til at særlig fire forhold ifølge regjeringen ble tillagt vekt i beslutningen:

- At teknologien Bergen Engines besitter og motorene de produserer, ville hatt stor militærstrategisk betydning for Russland, og ville styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart ville vært i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.
- Selv om Bergen Engines AS' produkter og teknologi ikke er omfattet av eksportkontrollistene, har Russland hatt betydelige utfordringer med å få tilgang til motorteknologi siden de vestlige sanksjonene mot landet ble innført i 2014.
- Det planlagte oppkjøpet ville kunne medført forsøk på å omgå eksportkontrollregelverket eller Norges restriktive tiltak mot Russland, for på en fordekt måte å få tilgang til kunnskap og teknologi av stor militær strategisk betydning for Russland.
- Eksport av teknologien og motorene til Russland ville vært i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

Disse medlemmer viser til at saken ble tatt opp under årets første møte i Operativ eksportkontrollgruppe (OEG) den 13. januar 2021, altså samme dag som møtet mellom departementsrådene. Disse medlemmer viser til at OEG møtes rutinemessig hver annen uke. Gruppen ledes av Utenriksdepartementet, og består for øvrig av Etterretningstjenesten, Tolletaten og PST. Disse medlemmer viser til at det under dette møtet ble orientert om saken, og at PST basert på dette la til grunn at saken skulle følges opp videre. Den videre oppfølgingen av saken fra PSTs side foregikk i rammen av bestillingen Justis- og beredskapsdepartementet

oversendte, på bakgrunn av informasjonen mottatt av ekstern aktør samme dag.

Disse medlemmer merker seg at Utenriksdepartementet den 18. januar kontaktet Justis- og beredskapsdepartementet for å følge opp e-posten av 16. desember 2020. Disse medlemmer viser til at Justis- og beredskapsdepartementet da formidlet at det så langt var identifisert leveranser til forsvarssektoren som fremstod å ha en sikkerhetsmessig betydning, mens NSMs kartlegging så langt ikke hadde frembragt informasjon om leveranser på sivil side som medførte sikkerhetsmessige bekymringer. Disse medlemmer merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet deretter sørget for at Utenriksdepartementet ble satt i kontakt med rett kontaktperson i Forsvarsdepartementet.

Disse medlemmer viser til at sjef NSM under høringen uttalte at NSM den 10. februar 2021 mottok et varsel fra en privatperson. Videre mottok Forsvarsdepartementet og SMK fra februar flere enkeltstående henvendelser om saken, blant annet fra en tidligere ansatt i Bergen Engines samt andre privatpersoner. Disse medlemmer viser til at ingen av disse henvendelsene bidro med nye opplysninger i saken, til kunnskapsgrunnlaget som da forelå som følge av prosessen som var igangsatt i etterkant av informasjonen som ble mottatt den 13. januar 2021.

Disse medlemmer viser til at regjeringens stans av oppkjøpet av Bergen Engines er første gang myndighetene med hjemmel i sikkerhetsloven stanser et utenlandsk oppkjøp av et norsk selskap. Disse medlemmer mener regjeringen har fattet rett beslutning ved å stanse salget, og merker seg at komiteen ser ut til å dele denne oppfatningen. Disse medlemmer understreker at regjeringen i forbindelse med og i etterkant av prosessen har vist til flere viktige læringspunkter, herunder å forbedre kommunikasjonen utad.

Disse medlemmer viser til at det er dokumentert at de aktuelle departementer og deres underliggende etater registrerte selskapsoverdragelsen som en relevant problemstilling etter sikkerhetsloven i lengre tid før salget ble besluttet stanset. Disse medlemmer konstaterer at forarbeidet utløst av salget igangsatte interne undersøkelser med ytterligere avklaring og informasjonsinnhenting og analyser, og at disse pågikk før omtale av saken nådde mediene. I denne forbindelse vises bl.a. til uttalelser fra sjef for Etterretningstjenesten under høringen.

Disse medlemmer viser til at oppkjøp av strategisk viktige bedrifter i stadig større grad benyttes som sikkerhetspolitisk virkemiddel blant stater Norge ikke har sikkerhetssamarbeid med, og at denne trenden er global. Målene kan være sammensatte, men eksempelvis omfatte en planmessig styrking av ens egen økonomiske eller strategiske posisjon i et land eller en region,

eller omgåelse av sanksjoner og eksportrestriksjoner. Disse medlemmer viser til at skjulte eierskapsforbindelser og lite transparente selskapsstrukturer ytterligere kan bidra til å komplisere bildet. Disse medlemmer vil bemerke at en eventuell konklusjon i saken på et forhastet grunnlag ville kunnet volde skade på nasjonale sikkerhetsinteresser. Disse medlemmer viser til betydningen av at det i slike saker gjennomføres grundige vurderinger av alle sakens sider, og at vurderinger må holde mål i rettslige prosesser i etterkant av en eventuell stans av et oppkjøp. Disse medlemmer vil gi sin støtte til regjeringens tydelige signaler om at det i forbindelse med denne saken skal tas lærdom og fattes nye, konkrete tiltak hva gjelder saker som omfatter utenlandsk oppkjøp av norske bedrifter. Disse medlemmer viser herunder til høringen mandag 19. april, der samtlige statsråder som møtte til høring, viste til viktige læringspunkter i prosessen så vel som implementering av nye og konkrete tiltak.

Disse medlemmer vil i denne forbindelse vise til statsministerens innledning under høringen, og hennes klare understreking av at regjeringen med bakgrunn i lærdommene i saken ser på ytterligere tiltak for å sette oss i bedre stand til å håndtere denne type saker. Disse medlemmer merker seg at statsministeren under høringen vektla følgende:

«Men samtidig har denne saken avdekket et behov for å tydeliggjøre regelverket når det gjelder virksomheter som kjøpes for å omgå eksportkontrollregelverket. Dersom en aktør ikke ville fått tilgang til teknologien gjennom eksportregelverket, bør samme aktør som regel heller ikke kunne oppnå tilgang til teknologien gjennom kjøp av selve virksomheten.»

«For å styrke vår evne til å avdekke disse sakene vil regjeringen fremover også vurdere om kjøp av virksomheter med listeførte varer eller teknologi, og virksomheter som har fått avslag på eksportsøknader f.eks. de siste fem årene, rutinemessig skal underlegges vurdering etter sikkerhetslovens screeningbestemmelser i kapittel 10. Et slikt system ville fanget opp flere saker om mulig omgåelse av eksportregelverket på en tydeligere måte.»

Disse medlemmer understreker at dette er særlig viktig, fordi flere av de allerede igangsatte forsterkningstiltakene vedrørende screening av utenlandske oppkjøp sannsynligvis ikke vil fange opp oppkjøp tilsvarende Bergen Engines, da mange slike bedrifter ikke er underlagt sikkerhetsloven.

Vedrørende slike screeningmekanismer viser disse medlemmer til utspørringen av fungerende sjef NSM, assisterende direktør Helge Rager Furueth, som uttalte følgende:

«Det ble stilt spørsmål om regjeringens prioritering framover. Jeg kan nevne at screening av direkteinvestering, som dette kalles, har vært et viktig oppdrag for NSM både i 2020 og 2021, gjennom våre tildelingsbrev.

Vi gjorde i fjor noen innledende utredninger og avklaringer opp mot departementet knyttet til dette, og vi har fått i oppdrag av våre styrende departementer i år både å utarbeide veileder for departementene, løpende å treffe nødvendige tiltak og også å komme med en anbefaling til et helhetlig konsept knyttet til dette.»

Disse medlemmer viser videre til justis- og beredskapsminister Monica Mælands svar vedrørende hvilke tiltak som er iverksatt, der statsråden vektla at Nasjonal sikkerhetsmyndighet har iverksatt et arbeid knyttet både til screeningprosedyrer, til revisjon av lovverket og til systemer for mottak av informasjon i saker som angår utenlandsk oppkjøp av norske bedrifter. Disse medlemmer understreker at statsråden også vektla tydeligere kontaktpunkt i slike saker, terskel for varsling, herunder lovverket, og en tydelig forbedring av rutiner og kommunikasjon i slike saker. Disse medlemmer bemerker at tilsynsvirksomheten knyttet til Bergen Engines-saken fortsatt ikke er avsluttet, og at dette etter planen vil skje i mai. Disse medlemmer viser til at det så langt ikke er funnet grunnlag for å hevde at sikkerhetsgradert informasjon har blitt delt med Bergen Engines av oppdragsgivere eller andre leverandører. Disse medlemmer vil også understreke at det fra norske sikkerhetsmyndigheter vurderes at det er lite trolig at det i due diligence-prosessen er overført informasjon og kunnskap til den potensielle kjøper som kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til redegjørelsen og høringen, hvor det etter flertallets syn fremkom manglende svar på hvordan sikkerhetskompetansen i departementene utvikles og sikres. Etter sikkerhetsloven skal alle departementer innenfor sine ansvarsområder fatte vedtak om hvilke virksomheter som helt eller delvis skal omfattes av sikkerhetslovens bestemmelser. Flertallet viser videre til at denne listeføringen forutsetter en felles sikkerhetsforståelse, og at Bergen Engines-saken illustrerer at det er behov for å styrke sikkerhetsforståelsen i departementene. Flertallet viser videre til sakens tidslinje og da spesielt tidsrommet fra varselet ble mottatt til iverksetting av tiltak. Etter flertallets syn viser erfaringene fra Bergen Engines-saken at det er nødvendig å etablere en oversikt over sikkerhetskompetansen i departementene, en omforent forståelse av sikkerhetslovens verktøy og anvendelse, samt en styrking av samarbeidet mellom departementene.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget mener det er sterkt kritikkverdig og svært alvorlig at regjeringen ikke har hatt gode nok rutiner knyttet til sikkerhetsarbeid, anvendelse av sikker-

hetsloven og samordning mellom departementene hva gjelder utenlandsk oppkjøp av virksomheter i Norge som kan true nasjonale sikkerhetsinteresser, samt at det har vært gitt mangelfull informasjon til Stortinget om regjeringens håndtering av Bergen Engines-saken.»

For å etablere et bedre vern mot strategiske oppkjøp og investeringer og generelt styrke sikkerhetsarbeidet i departementene fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre og legge frem for Stortinget på egnet måte:

- en kartlegging av sikkerhetskompentansen i alle departementer,
- en gjennomgang utført av et offentlig utnevnt ekspertutvalg av sikkerhetslovens anvendelse, herunder mulige sårbarheter, ansvarsfordeling, status for departementenes listeføring av virksomheter som helt eller delvis skal omfattes av sikkerhetsloven,
- en evaluering av hvordan sikkerhetsforståelse i departementene etableres og samarbeid mellom departementene blir sikret.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde hadde et møte med forsvarsministeren den 10. februar 2021, slik det fremkom i høringen, for å informere om forhold knyttet til salget av Bergen Engines AS. Formålet med møtet var å gi regjeringen mulighet til å reagere på og verifisere mottatt informasjon før det kunne oppstå komplikasjoner som følge av manglende håndtering fra regjeringens side. Under høringen bekreftet forsvarsministeren møtet og at han kjente til saken. Disse medlemmer mener sakens omfang og tidshorisont ville vært annerledes om sakens alvorlighetsgrad ble forstått og verifisert tidlig i prosessen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet oppfatter at regjeringens mangel på sikkerhetsforståelse og konsekvenser av helhetlig tilnærming til samfunnskritiske elementer bidrar til at norsk beredskap kan bli nedprioritert. Regjeringens forhold til objektsikring og beredskap i forbindelse med uforutsette hendelser som den pågående pandemien vitner om liten politisk vilje til å prioritere sikkerhetsrelaterte problemstillinger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at informasjon til de ulike etater og organer ble distribuert og behandlet ulikt. Dette kan, etter flertallets syn, ha medført uklarheter rundt ansvars- og oppfølgingsplassering. Flertallet mener det er behov for

klarere rutiner og en bredere tilnærming til spørsmål som har med rikets sikkerhet å gjøre. Det er i slike tilfeller behov for en overordnet forståelse for hva som ligger i begrepet «sikkerhet» og de aspekter dette reflekterer i de enkelte departement og i samfunnet for øvrig. Med bakgrunn i denne saken og den påfølgende høringen ville det vært naturlig at regjeringen hadde en mer ydmyk holdning til de utfordringer og problemstillinger denne saken har avslørt og resultert i.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet reagerer spesielt på at det faktisk at det er pågående internasjonale sanksjoner mot Russland, som burde ha satt denne saken i et spesielt lys. Disse sanksjonene går lenger enn til spesifikke teknologiområder, og vil etter disse medlemmers oppfatning medføre at et salg av Bergen Engine AS ikke ville kunne gjennomføres uavhengig av de andre forholdene knyttet til sikkerhetsloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet merker seg at NSM har kontroll på at sensitiv informasjon ikke er overført til det russiske selskapet gjennom «due diligence»-prosessen. Disse medlemmer legger til grunn at dette er korrekt, og at det også inkluderer ikke-sensitiv informasjon som beskriver motor- og styringsteknologi, noe som er svært ettertraktet i Russland.

Regjeringens håndtering

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er av den oppfatning at salget av Bergen Engines fra Rolls-Royce til TMH International har avdekket alvorlige mangler i regjeringens rutiner knyttet til oppfølging av sikkerhetsloven og arbeidet med sikkerhet og beredskap knyttet til transaksjoner som kan true nasjonal sikkerhet. Flertallet merker seg at regjeringen i noen grad innrømmer at det er gjort uheldige vurderinger knyttet til håndtering og kommunikasjon underveis i saken. Flertallet mener det like fullt er sterkt kritikkverdig at regjeringen over flere måneder har vist manglende handlekraft knyttet til sikkerhetsarbeidet, og ikke på eget initiativ igangsatte sikkerhetsvurderinger knyttet til salget av Bergen Engines da det først ble kjent for regjeringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at denne beskrivelsen er misvisende, da saken fra midten av januar ble håndtert i et nasjonalt sikkerhetsperspektiv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil videre

peke på at det er svært alvorlig at regjeringen ved flere anledninger har kommunisert mangelfull informasjon både til Stortinget, offentligheten og de involverte aktørene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti understreker at det ikke foreligger grunnlag for å hevde at regjeringen har kommunisert villedende informasjon til Stortinget. Informasjonen har hele tiden vært korrekt, men det første svaret til representanten Mehl, datert 1. mars (spørsmål 1392), adresserte ikke samtlige virkemidler i saken. Dette ble rettet opp så snart departementet ble kjent med hvordan svaret ble oppfattet.

Regjeringens håndtering har etter komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, sitt syn vært egnet til å skape stor usikkerhet og forvirring i saken, og har avdekket svikt i håndtering av sikkerhetsrutiner ved utenlandske oppkjøp. Flertallet understreker at sakens alvorlighet forsterkes av at sikkerhetstruslene knyttet til utenlandske oppkjøp var kjent for regjeringen parallelt med den mangelfulle håndteringen, både på generelt grunnlag gjennom de offisielle trusselvurderingene fra PST, E-tjenesten og NSM og underveis i sakens forløp knyttet til den konkrete transaksjonen gjennom rapporter fra sikkerhetsmyndighetene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at justis- og beredskapsministeren i sin redegjørelse understreket at regjeringen tar trussel- og risikobildet på dette området på største alvor, og regjeringens ubestridte beslutning taler for seg. Disse medlemmer viser til at regjeringens prioritering av sikkerhet fremkommer klart både i langtidsproposisjonen for forsvarsektoren og i samfunnssikkerhetsmeldingen, som Stortinget har behandlet gjennom Innst. 87 S (2020–2021) og Innst. 275 S (2020–2021). Disse medlemmer viser til at regjeringen også har lagt til rette for at EOS-tjenestene formidler ugraderte, årlige trussel- og risikovurderinger som adresserer bl.a. uønskede utenlandsinvesteringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det er svært viktig at saken fører til en gjennomgang av sikkerhetsrutiner, sikkerhetskultur, samarbeid mellom departementer og oppfølging av sikkerhetsloven for å sikre at en lignende situasjon ikke kan oppstå i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at kartleg-

ging av sikkerhetskompentansen i alle departementer har vært gjort hvert år siden 2013. Disse medlemmer viser til at Justis- og beredskapsdepartementet gjennomførte dette de første årene, og at dette ble rapportert på i Justis- og beredskapsdepartementets budsjettproposisjon frem til 2017–2018. Stortinget er derfor informert om sikkerhetskompentansen i departementene gjennom flere år. Disse medlemmer viser til at NSM fra og med 2018 har hatt oppdraget med å gjennomføre denne kartleggingen på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet. Departementenes tilbakemeldinger inngår som en del av NSMs årlige vurderinger av sikkerhetstilstanden, både gradert og ugradert rapport. Disse medlemmer viser til at den ugraderte rapporten er offentlig tilgjengelig. NSMs årlige risikorapporter omhandler som regel også sikkerhetskulturvurderinger, blant annet basert på innmeldingene fra departementene. NSMs tilsyn vil også kunne fange opp dette.

Disse medlemmer viser til at en oversikt over listeførte virksomheter vil fremkomme som et resultat av implementeringen av sikkerhetsloven og GNF-prosessen som departementene nå holder på med. I løpet av 2021 skal alle departementer ha meldt inn til NSM sine GNF-er, virksomheter av avgjørende (som skal underlegges loven ved § 1-3) og vesentlig (som de skal ha oversikt over selv) betydning for GNF, og avhengigheter til andre for at GNF-ene skal være ivaretatt. I tillegg er NSM i inneværende år bedt om å vurdere graderings-spørsmål til disse oversiktene/listene (altså om de skal/bør være graderte eller ikke).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at statsministeren er den øverste ansvarlige for regjeringens sikkerhetsarbeid, og at nasjonal sikkerhet er det viktigste ansvaret for enhver regjering. Flertallet viser til høringen, hvor det kom frem at statsministeren først ble kjent med salget av Bergen Engines gjennom Bergens Tidende 4. februar 2021, og ikke kjente til sikkerhetsrisikoen ved salget før dette ble gjort kjent i Bergens Tidende 21. februar 2021. Flertallet viser videre til at saken ikke ble satt på dagsorden i Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) før etter at informasjon om sikkerhetsrisikoen knyttet til salget hadde blitt avdekket av mediene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti finner de dokumenterte datoer for behandlingsforløpet uforenlig med påstander om at sikkerhetsrisikoen knyttet til salget av Bergen Engines ble satt på dagsorden i RSU som følge av medieomtale. Disse medlemmer understreker at en mulig sikkerhetsrisiko knyttet til salget var kjent al-

lerede 18. januar på bakgrunn av Etterretningstjenestens rapport, og at det var denne som måtte verifiseres etter en mer utfyllende rapport 21. januar fra PST, som ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet 25. januar. Sikkerhetsrisikoen i det omfang som nå er kjent, og som lå til grunn for å stanse salget, manifesterte seg for fullt 12. februar på bakgrunn av E-tjenestens kortrapport.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til uttalelser under høringen fra Sjef Etterretningstjenesten om at konklusjonene som ble gitt i kortrapporten 12. februar, lå relativt tett opp til konklusjonen i marsrapporten. Konklusjonen i E-tjenestens kortrapport av 12. februar anslo en påregnelig sannsynlighet, men ikke en utvilsom sikkerhet. I perioden fra og med 12. februar arbeidet derfor E-tjenesten med å verifisere og kvalitetssikre informasjonen. Sjef Etterretningstjenesten fremhevet følgende under høringen:

«Vi ønsker alltid at informasjon er verifisert, slik at vi ikke har det bare fra én kilde, og det gjør at det tar litt tid. Så da brukte vi ca. en måned på den første rapporten. Forskjellen fra den andre til den tredje rapporten er egentlig at departementet ber oss gå igjennom alt på nytt – kvalitetssikre, forsikre. Så i marsrapporten er troverdigheten og soliditeten i rapporten mer solid.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, forstår det slik at de ulike involverte statsrådene, nemlig forsvarsministeren, utenriksministeren, næringsministeren, justis- og beredskapsministeren og statsministeren, ikke drøftet saken i et felles møte før RSU-møtet 2. mars 2021. Flertallet peker på at statsministeren i høringen erkjente at oppkjøpet av Bergen Engines ville gitt russiske TMH International tilgang til motorer og teknologi som ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter og eierskap til fast eiendom med strategisk viktig plassering i Norge, og at regjeringen burde ha reagert på et tidligere tidspunkt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser her til statsministerens uttalelse om dette under høringen 19. april:

«Ja, regjeringen har kontroll på saken. Derfor har den blitt en god... Men man burde reagert på et tidligere tidspunkt på den beskjeden som var gitt. Og det har Justisdepartementet sagt, at det burde de gjort. Det ville nok vært en sak uavhengig av dette, for det er flere punkter hvor denne informasjonen ville kommet inn.»

Disse medlemmer understreker at statsministeren her ikke refererer til at regjeringen burde ha reagert på et tidligere tidspunkt, men at saksbehandlingen i departementene burde ha begynt på et tidligere tidspunkt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringens sikkerhetsarbeid ble igangsatt som følge av et eksternt tips til Nærings- og fiskeridepartementet 11. januar 2021, og ikke på regjeringens eget initiativ, og at sikkerhetsvurderinger ikke ville blitt iverksatt på det tidspunktet dersom varselet ikke hadde kommet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til statsministerens innlegg under høringen:

«... det er noen punkter i arbeidet som ville gitt denne typen informasjon også litt senere. For eksempel er det, som E-sjefen har sagt tidligere i høringen i dag, et eget oppfølgingsspor knyttet til eksportkontrollsaker, og det var en oppfattelse at denne saken ville kommet opp i løpet av få dager etterpå i det sporet, fordi det var tillyst et møte.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, peker videre på at det etter dette gikk seks uker før statsministeren ble kjent med sikkerhetsrisikoen knyttet til salget, og saken ble vurdert som nødvendig å behandle i RSU. Flertallet mener disse forholdene viser at statsministeren og regjeringen har hatt manglende kontroll på ansvarsfordeling og rutiner knyttet til arbeidet med nasjonal sikkerhet og beredskap.

Oppfølging av sikkerhetsloven

Flertallet viser til at Stortinget i 2018 vedtok en ny sikkerhetslov med ikrafttredelse 1. januar 2019, som har følgende formål:

§ 1-1. Formål

Loven skal bidra til:

- a) å trygge Norges suverenitet, territoriale integritet og demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser
- b) å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet
- c) at sikkerhetstiltak gjennomføres i samsvar med grunnleggende rettsprinsipper og verdier i et demokratisk samfunn.»

Flertallet viser til at den nye loven fordrer at hvert departementet går gjennom sitt ansvarsområde og for eksempel listefører alle bedrifter og virksomheter som skal omfattes av loven.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at alle departementer innenfor sitt ansvarsområde skal identifisere og holde oversikt over virksomheter som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale

funksjoner, og underlegge disse loven ved enkeltvedtak etter § 1-3.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at Bergen Engines ikke var underlagt sikkerhetslovens bestemmelser om eierskapskontroll, og at vurderinger knyttet til sikkerhetsloven § 2-5 kom sent i gang.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at saken ble håndtert i et nasjonalt sikkerhetsperspektiv fra midten av januar, herunder med henblikk på bruk av § 2-5.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, peker på at en lov om nasjonal sikkerhet ikke har noen hensikt uten en god sikkerhetskultur og gode rutiner for å implementere og anvende loven i alle departement. Flertallet mener saken om salget av Bergen Engines har vist at regjeringen ikke på en god måte har fulgt opp sikkerhetsloven og rutiner knyttet til utenlandske oppkjøp som kan true nasjonale sikkerhetsinteresser.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser her til justis- og beredskapsministerens innlegg under redegjørelsen:

«Regjeringen skal etablere et register over reelle rettighetshavere. Det vil innebære at en rekke aktører skal innhente og lagre opplysninger om sine reelle rettighetshavere og registrere disse opplysningene i et sentralt register. Regjeringens forslag til forskrifter hadde høringsfrist høsten 2020, og det jobbes nå med oppfølgingen. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider dessuten i samarbeid med SSB med hvordan vi skal få bedre oversikt over visse lands økonomiske fotavtrykk i den enkelte sektor.

Etter oppdrag fra regjeringen har FFI og NUPI kommet med en anbefaling til hvordan vi kan få bedre oversikt over utenlandsinvesteringer generelt og over eiendom spesielt. NSM og Statens kartverk er derfor i tildelingsbrevet for 2021 gitt oppdrag om å utrede hvordan vi skal sikre best mulig oversikt over utenlandsk eierskap i eiendom. NSM har fått i oppdrag å publisere en oversikt over utenlandsk eierskap i ulike sektorer i sin årlige risikorapport.

I sum vil disse tiltakene gi oss bedre oversikt over utenlandsk eierskap i Norge, noe som igjen vil styrke vår evne til å avdekke og varsle om sikkerhetstruende virksomhet.»

Regjeringens informasjon til Stortinget og andre

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at uttalelser i mediene og svar til Stortinget fra regjeringen har skapt stor usikkerhet knyttet til de faktiske for-

hold og regjeringens håndtering av saken. Flertallet merker seg at tre ulike departement, henholdsvis Utenriksdepartementet til Rolls-Royce, Forsvarsdepartementet til Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet til Bergens Tidende, på ulike tidspunkt har bekreftet utad at regjeringen ikke ville gripe inn i salget. At regjeringen ikke ville gripe inn i saken, ble først bekreftet av Utenriksdepartementet i meldinger til Rolls-Royce på Messenger 28. og 29. januar 2021. Kommunikasjonen mellom representantene for henholdsvis Utenriksdepartementet og Rolls-Royce pågikk over tid og var av en slik art at flertallet ikke kan se at Rolls-Royce burde forstått at dette ikke var regjeringens offisielle syn, slik det senere har blitt hevdet av utenriksministeren og justis- og beredskapsministeren. Forsvarsdepartementet hadde i forkant av dette, en gang før 29. januar 2021, bekreftet til Utenriksdepartementet at salget kunne passere.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at dette er en skjev fremstilling av fakta i saken. Disse medlemmer viser til at Forsvarsdepartementet ikke på noe tidspunkt har gitt beskjed om at salget kan passere. Samtalen var kun et uttrykk for status i saken på det daværende tidspunkt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Nærings- og fiskeridepartementet bekreftet i Bergens Tidende den 21. februar 2021 at regjeringen ikke ville gripe inn i salget.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at dette ikke kan anses som en bekreftelse, men en uttalelse fra et generelt, næringspolitisk ståsted.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at regjeringen under redegjørelsen og høringen viser til at dette ikke representerte deres offisielle syn, at uttalelsen var gitt av en som ikke kjente til de graderte prosessene i regjeringen, og at bekreftelsen i realiteten ble gitt 15. februar 2021, selv om flertallet ikke kan se at det stiller forholdet annerledes. Flertallet merker seg at uttalelsen fra Nærings- og fiskeridepartementet om at dette var et salg mellom private aktører som regjeringen ikke skulle eller burde blande seg inn i, aldri offisielt ble trukket, og også senere ble vist til av andre representanter for regjeringen, blant annet av utenriksministeren i spørretimen 24. februar 2021.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at utenriksministerens svar var som følger:

«I denne saken forholder vi oss til at Nærings- og fiskeridepartementet har sagt at dette er en transaksjon, en kommersiell avtale, og det er også sann at Forsvarsdepartementet da må vurdere de avtalene de har om f.eks. bygging og vedlikehold, og hvilke selskaper de ønsker å bruke.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til at forsvarsministeren senere ga uttrykk for at regjeringen ikke ville gripe inn i salget ved å anvende sikkerhetsloven, gjennom svar på skriftlige spørsmål til Stortinget fra representantene Jette F. Christensen og Emilie Enger Mehl. Flertallet viser til at forsvarsministeren i svar til Christensen og Mehl den 1. mars 2021 gav uttrykk for at salget ikke vurderes etter sikkerhetsloven. Flertallet merker seg at regjeringen senere hevder at det likevel på det tidspunktet pågikk vurderinger etter sikkerhetsloven § 2-5, noe forsvarsministeren unnlot å informere om.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at forsvarsministeren skrev i svar til Jette F. Christensen og Emilie Enger Mehl den 1. mars at Bergen Engines AS ikke er underlagt sikkerhetsloven etter lovens § 1-3. Disse medlemmer viser til at lovens § 10-1 om eierskapskontroll således ikke kommer til anvendelse i denne saken. Disse medlemmer viser til at forholdet ved første mulighet ble utdypet, da departementet oppdaget hvordan svaret ble tolket, vedrørende svarene på de nevnte skriftlige spørsmålene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at følgende skriftlige spørsmål fra representanten Emilie Enger Mehl ble sendt til forsvarsministeren 22. februar 2021, som besvarte spørsmålet 1. mars 2021:

«Har salget av motorfabrikken Bergens Engines AS fra Rolls Royce til TMH International vært vurdert etter § 10-1 jf. § 1-3 eller bestemmelser i sikkerhetsloven, og vil regjeringen gripe inn for å forhindre at russiske aktører gjennom å kontrollere fabrikken får eierskap til strategisk norsk forsvarsteknologi, og at russere får ansvar for vedlikehold av norske kystvaktfartøy?»

I svaret til forsvarsministeren står det følgende:

«For virksomheter som er underlagt sikkerhetsloven har regjeringen allerede innført regulering for å ha kontroll med eierskap, slik at det er mulig å forhindre uønskede utenlandske investeringer av betydning for nasjonal sikkerhet.

Bergen Engines AS er ikke underlagt sikkerhetsloven etter lovens § 1-3 og således kommer ikke lovens § 10-1 om eierskapskontroll til anvendelse i denne saken. Bergen Engines AS er underleverandør til selskapet VARD der Forsvarsmateriell (FMA) gjennomfører en sikkerhetsgradert anskaffelse i forbindelse med byggingen av nye kystvaktfartøy. Vedlikehold av norske kystvaktfartøy håndteres gjennom Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO). Både FLO og FMA gjør vurderinger av hvordan salget vil påvirke vedlikehold, kontrakter og fremtidige leveranser der Bergen Engines AS nå er underleverandør. Jeg ønsker ikke å forskutture utfallet av disse vurderingene.»

Flertallet viser til at det konkret ble spurt om salget har vært vurdert etter sikkerhetsloven, hvor forsvarsministeren svarer at Bergen Engines AS ikke er underlagt sikkerhetsloven etter lovens § 1-3, og således kommer ikke lovens § 10-1 om eierskapskontroll til anvendelse i denne saken. Flertallet vil understreke at dersom saken på dette tidspunktet ble vurdert etter § 2-5 i sikkerhetsloven, er det alvorlig at statsråden ikke opplyste Stortinget om dette på direkte spørsmål.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at det offentlige ordskiftet om saken på dette tidspunktet primært var knyttet til vedlikeholdet av Forsvarets fartøyer samt teknologiens verdi. Disse medlemmer viser til at det er på denne bakgrunn spørsmålene fra representantene Emilie Enger Mehl og Jette F. Christensen ble besvart. Ettersom dette kunne åpne for flere tolkninger av forsvarsministerens svar av 1. mars, ble dette presisert i forsvarsministerens svar på oppfølgingsspørsmål fra representanten Christensen (nr. 1467) en uke senere (datt 5. mars, mottatt av Stortinget 7. mars).

Disse medlemmer vil understreke at informasjonsplikten overfor Stortinget ikke innebærer at alle overveielser i en sak som ikke er konkludert, basert på enkeltelementer som kan være gradert, fortløpende skal måtte deles med offentligheten. Informasjonspliktens nærmere innhold differensieres etter hvorvidt opplysningene skal tjene som stortingsbeslutninger eller forvaltningsvedtak, og dertil kommer at det i nærværende sak ikke var truffet noe forvaltningsvedtak, men at en sak var under forberedelse, og med medvirkning av flere departementer og underliggende etater. Disse medlemmer viser så i måte til forsvarsministerens uttalelse under høringen 19. april:

«Samtidig ber jeg om forståelse for at sensitiviteten i denne type saker gjorde at ikke alle detaljer fortløpende kunne offentliggjøres. Jeg mener også at jeg som statsråd og regjeringen må være tilbakeholden med trusler om bruk av sterke virkemidler før det er gjort tilstrekkelige og grundige vurderinger. Tjenestenes vurderinger er høyt gradert og ikke mulig å bruke i en åpen kommunikasjon om saken».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at etter Grunnloven § 82 første ledd skal regjeringen

«meddele Stortinget alle de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av de saker den fremlegger».

Hva som ligger i «nødvendige opplysninger», beror på en konkret vurdering og avhenger blant annet av sakens art og de nærmere omstendighetene. Generelt må Stortinget få slik informasjon som gjør det i stand til å foreta en forsvarlig vurdering av innhold og virkning av de vedtakene som foreslås fattet, eller de politiske føringerne som regjeringen legger til rette for gjennom stortingsmeldinger mv. Dette omfatter både opplysninger som taler for regjeringens syn, og opplysninger som taler imot.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti påpeker at det inntil nå aldri har vært hevdet at en regjering er pålagt å opplyse om detaljer vedrørende pågående saksbehandling i saker som involverer private parter, og hvor viktige vurderingsmomenter kommer fra EOS-tjenestene. Disse medlemmer viser til at Rolls-Royce plc er et børsnotert selskap i Storbritannia. Dersom regjeringen hadde gått ut for tidlig og informert om at det vurderes å stanse salget av Bergen Eniges etter sikkerhetsloven § 2-5 av nasjonale sikkerhetshensyn, og det i etterkant hadde vist seg at det ikke forelå grunnlag for å stanse salget, kunne dette hatt betydelige konsekvenser for Rolls-Royce både markedsmessig og omdømmemessig. Disse medlemmer understreker at det også ville kunnet medføre krav om erstatning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det enten er gitt et ufullstendig svar til Stortinget som er egnet til å villedde om sakens faktiske forhold, eller at statsråden i etterkant forsøker å gi inntrykk av at det pågikk en prosess i regjeringen som i realiteten ikke fant sted. Begge tilfellene er etter flertallets syn alvorlige.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at det første, noe summariske svaret, ble utfylt en uke i etterkant og derfor ikke er egnet til å villedde. Disse medlemmer viser til at statsråden rett i etterkant beskrev at det pågikk en prosess i hans departement med å vurdere sikkerhetsmessige forhold knyttet til salget, og har herunder vist til ulike bestemmelser i sikkerhetsloven, inkludert § 2-5. Disse medlemmer understreker at det ikke er påstått at det i januar pågikk en prosess i re-

gjeringen, men vist til en saksbehandling i departementene, hovedsakelig i Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Disse medlemmer viser til at den formelle sluttbehandlingen i regjeringen begynte med at saken ble satt på dagsordenen 23. februar og siden ble ferdigstilt ved kgl. resolusjon i statsråd 26. mars.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det gikk frem av høringen at konklusjonen som går frem av utvidet rapport fra E-tjenesten til regjeringen den 12. februar, i vesentlig grad var i samsvar med den som ble det endelige utfallet. Under høringen sa sjef for Etterretningstjenesten følgende:

«Vi leverte da den, og 12. februar er vel konklusjonene egentlig rimelig klare, sånn som de ble til slutt. Men vi jobbet fortløpende. Også etter 12. februar fortsatte vi å grave og verifisere detaljer osv., for saken var ikke avsluttet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til følgende fra høringen med sjef Etterretningstjenesten 19. april:

«Den 16. desember i fjor mottok E-tjenesten til informasjon en melding om et mulig salg av et norsk selskap, Bergen Engines. Vurdering av forholdet rundt salget av Bergen Engines til Transmashholding ble gitt som oppdrag fra Forsvarsdepartementet den 14. januar i år. Da foretok vi en rask foreløpig vurdering basert på den informasjonen som da var tilgjengelig, og 18. januar distribuerte vi en kortrapport til Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet med gjenpart til de andre EOS-tjenestene. Forholdene rundt salget ble på bakgrunn av et utvidet informasjonsgrunnlag fulgt opp med en oppdatert vurdering, sendt ut som en kortrapport den 12. februar. Den 4. mars mottok vi et nytt oppdrag i saken fra Forsvarsdepartementet og utarbeidet deretter en utvidet gradert rapport om saken, som ble distribuert den 11. mars, og så en ugradert rapport dagen etter.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at det etter dette gikk ytterligere 5–6 uker før regjeringen valgte å stanse salget. I denne perioden uttalte også Nærings- og fiskeridepartementet seg, den 21. februar 2021 på trykk i Bergens Tidende, om at dette er et salg som regjeringen hverken skal eller bør blande seg inn i. Næringsministeren ga i høringen uttrykk for at hun reagerte da hun leste uttalelsen i avisen, men trakk likevel ikke uttalelsen. Videre viste utenriksministeren til denne uttalelsen i ordinær spørretime i Stortinget 24. februar 2021, tre dager etter at den stod på trykk i Bergens Tidende, og etter at næringsministeren skal ha reagert på uttalelsen og tatt den opp på et morgenmøte i Nærings- og fiskeridepartementet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at utenriksministeren under høringen fremhevet følgende:

«I denne saken forholder vi oss til at Nærings- og fiskeridepartementet har sagt at dette er en transaksjon, en kommersiell avtale, og det er også sann at Forsvarsdepartementet da må vurdere de avtalene de har om f.eks. bygging og vedlikehold, og hvilke selskaper de ønsker å bruke.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at uttalelsen i Bergens Tidende ble stående frem til justis- og beredskapsministerens redegjørelse den 23. mars 2021, uten at noen fra regjeringen gikk ut med at dette ikke er den offisielle holdningen til regjeringen, slik det senere er hevdet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti vil bemerke at Nærings- og fiskeridepartementet i en nyere uttalelse til Bergens Tidende 8. mars slo fast at uttalelsen av 15. februar var gitt fra et generelt, næringspolitisk ståsted.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at kommunikasjonen utad fra regjeringen i denne saken har vært kritikkverdig.

Flertallet merker seg at forsvarsministeren under høringen uttalte at han ikke hadde lest den utvidede rapporten fra E-tjenesten som ble overlevert til regjeringen:

«Jeg kan ikke garantere at jeg har lest rapporten selv, men jeg kan garantere at jeg var kjent med innholdet i rapporten gjennom arbeidsmøter i departementet.»

Flertallet merker seg også uttalelsen til forsvarsministeren da han i en debatt i regi av UTSYN den 23. februar 2021 fikk spørsmålet av programleder:

«Men vil ikke russisk innsyn i rett og slett hvordan våre marinefartøy sine motorer er skrudd sammen, være av stor interesse?»

Hvor forsvarsministeren svarte:

«Heimevernet bruker Volkswagen Pickup, den motoren i den Volkswagen er akkurat lik som den sivile og motorene i kystvaktene uten at jeg kan alt for mye om det, om det er vanlig sivile fremdriftsmiddel, nei, så vet ikke jeg riktig om det er kritisk for nasjonal sikkerhet at russiske industriinteresser får innsyn i hvordan dette her virker.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at dette sva-

ret må ses i lys av hvordan spørsmålet ble stilt. Disse medlemmer viser til at salget ble stanset fordi Russland ikke skulle få tilgang til kompetansen om hvordan motorene bygges, og mulighet til å utvikle et stort antall slike motorer for installasjon i sine marinefartøyer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg også at i et intervju i Bergens Tidende to dager senere, 25. februar 2021, har forsvarsministeren et annet syn på saken. Han får spørsmålet:

«Kan dieselmotorer på russiske hender være så kontroversielt?»

Hvor forsvarsministeren svarer:

«Nå er det jo ikke noen Saab-motor vi snakker om. Det dreier seg om motorstyring og kompliserte fartøyer. Dette er høyteknologi. Vi skal gjøre en grundig vurdering og komme med et forslag til løsning. Dette er en viktig sak som vi ikke kan vente med.»

Flertallet viser til at informasjonen om at denne teknologien ville være kritisk for oppbygging av den russiske marinen, hadde vært tilgjengelig kunnskap for regjeringen siden den utvidede rapporten fra E-tjenesten kom 12. februar 2021. Flertallet mener uttalelsen til forsvarsministeren 23. februar 2021 er underlig i lys av dette. Det som hadde endret seg i tidsrommet fra 20. februar til 25. februar 2021, var at mediene begynte med omtale og problematisering av saken, og at opposisjonen hadde begynt å stille spørsmål knyttet til saken.

Flertallet mener ulike uttalelser knyttet til salget fra flere sentrale hold i departementene og regjeringen viser alvorlige svakheter ved departementenes samhandling og sikkerhetsrutiner. Flertallet peker på at det fremstår som svært uklart i hvor stor grad regjeringen har hatt kontroll, og hvem som har hatt ansvaret for de ulike vurderingene underveis i saken. Flertallet uttrykker bekymring for hvorvidt saken hadde blitt fanget opp, og hvordan den hadde blitt håndtert, om det ikke var for et eksternt varsel, press fra opposisjonen og undersøkende journalistikk fra mediene og spesielt Bergens Tidende.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti understreker at informasjonen som ble gitt Nærings- og fiskeridepartementets departementsråd 13. januar, ikke kan anses som et varsel uten hvilket saken hadde passert, men som én av flere informasjonskilder. Disse medlemmer viser videre til statsministerens innlegg 19. april:

«... det er noen punkter i arbeidet som ville gitt denne typen informasjon også litt senere. For eksempel

er det, som E-sjefen har sagt tidligere i høringen i dag, et eget oppfølgingsspor knyttet til eksportkontrollsaker, og det var en oppfattelse at denne saken ville kommet opp i løpet av få dager etterpå i det sporet, fordi det var tillyst et møte.»

Samhandling mellom departementene

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at statsministeren i høringen datofestet når denne saken ble drøftet i regjeringens sikkerhetsutvalg. Flertallet merker seg at saken ble drøftet i regjeringens sikkerhetsutvalg den 2. mars 2021 og ble satt på agendaen for møtet i uken før, altså mellom 22. og 28. februar 2021. Flertallet registrerer at de sikkerhetspolitiske sidene av saken ble kjent i media den 21. februar 2021, og at saken ble mye omtalt i media hele denne uken.

Flertallet viser til at Utenriksdepartementet tidlig avklarte at dette ikke var en eksportkontrollsak, og derfor sendte saken videre. Det går fram av høringen fra utenriksministeren at:

«Som justis- og beredskapsministeren redegjorde for i Stortinget 23. mars, mottok UD 15. desember en e-post fra direktøren for eksportkontroll i Rolls-Royce. E-posten inneholdt et vedlegg/notat som omtalte et planlagt salg av Bergen Engines AS til TMH Group. Utenriksdepartementet vurderte raskt at dette ikke var en sak som gjaldt eksportkontroll, da den gjaldt salg av et norsk selskap. Eksportkontrollregelverket har ikke regler som rammer overføring av eierskap til selskapene. Eksportkontrollregelverket regulerer eksport av selskapets varer, tjenester og teknologi, og UD var derfor ikke rette departement til å håndtere denne saken.

E-posten fra Rolls-Royce med vedlegg ble derfor allerede neste dag, 16. desember, videresendt til Justis- og beredskapsdepartementet som ansvarlig for sikkerhetsloven og til Nærings- og fiskeridepartementet. Den ble også videresendt til PST og til E-tjenesten. UD videresendte den ikke til Forsvarsdepartementet 16. desember, da UD ikke hadde opplysninger på det tidspunktet som tilsa at informasjonen var relevant for FD.»

Flertallet merker seg at næringsministeren uttalte at denne e-posten ble oppfattet som at den var til orientering, og at departementet ikke skulle jobbe videre med saken. Flertallet merker seg at regjeringen først iverksatte sikkerhetsarbeid knyttet til saken etter at departementsråden i Nærings- og fiskeridepartementet mottok et eksternt varsel 12. januar 2021. Regjeringen iverksatte sikkerhetsvurderinger først etter at dette varselet ble videreformidlet den 13. januar 2021. Flertallet merker seg at det ikke kan ha vært tydelig for hverken Justis- og beredskapsdepartementet eller Nærings- og fiskeridepartementet basert på e-posten fra Utenriksdepartementet at dette var en sak som de hadde fått ansvar for å jobbe videre med. Flertallet viser til uttalelsen fra næringsministeren under høringen:

«Vi fikk sammen med flere en kopi av denne e-posten fra UD den 16. desember. Men da vi fikk den e-posten, oppfattet vi det som e-post som var til informasjon og ikke til oppfølging. Dette var jo i dette eksportkontrollsporet, så den ble tatt til orientering fra oss.»

Flertallet merker seg at utenriksministeren på den ene siden sier det var avklart da e-posten ble videresendt, at Utenriksdepartementet hadde konkludert med at dette ikke var en sak som gjaldt eksportkontroll, da den gjaldt salg av et norsk selskap. På den andre siden oppfattet ikke næringsministeren at dette var en sak som hadde blitt flyttet ut av eksportkontrollsporet, og at det var opp til Nærings- og fiskeridepartementet å foreta videre vurderinger i et annet spor.

Flertallet viser også til statsministerens uttalelse fra høringen om hvorfor hun ikke tror at saken ble tatt tak i av Nærings- og fiskeridepartementet eller Justis- og beredskapsdepartementet da de fikk videresendt e-posten fra Utenriksdepartementet:

«Det skyldes at de fleste som mottok denne – og når begge tjenestene mottok denne e-posten – så skyldes det at denne e-posten går i det som heter eksportkontrollsporet. Det betyr at man ikke tar en nærmere sikkerhetsvurdering. Det burde man gjøre, selv om det går normalt, at dette er et varsel om en sak.»

Flertallet merker seg at for Utenriksdepartementet er det klart idet de videresender denne e-posten, at denne saken ikke er en eksportkontrollsak, men at ingen av de øvrige departementene oppfatter at det betyr at de har ansvar for saken videre. Flertallet mener dette avdekker at regjeringen ikke har hatt kontroll på ansvarsfordelingen knyttet til nødvendige sikkerhetsvurderinger ved transaksjoner som kan true nasjonal sikkerhet.

Flertallet merker seg dialogen mellom en direktør i Utenriksdepartementet og eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce over Facebook Messenger. Flertallet viser til at utenriksministeren har uttalt at denne dialogen var uheldig, men ikke ga uttrykk for regjeringens syn i saken. Det er likevel tydelig i denne dialogen at denne kontakten i Utenriksdepartementet er i dialog med blant annet Forsvarsdepartementet. Opptil flere ganger blir det formidlet til kontakten i Rolls-Royce at norske myndigheter ikke har hjemmel til å stoppe salget eller ikke kommer til å blande seg i salget.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti er ikke kjent med at dette er sagt. Disse medlemmer viser til at hjemmel foreligger så lenge kriterier er oppfylt. Hvorvidt man har tilstrekkelig grunnlag, beror på en nærmere vurdering av relevante fakta.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senter-

partiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til uttalelse fra utenriksministeren under høringen:

«I en telefonsamtale 29. januar meddeler FD at de da ikke har grunnlag for å stanse salgsprosessen etter sikkerhetsloven. UD spurte om dette kunne meldes tilbake til Rolls-Royce, som flere ganger hadde etterspurt svar. Dette ble bekreftet i telefonsamtalen, og samme dag ble Rolls-Royce informert om at UD hadde vært i kontakt med FD, og at Norge ikke ville iverksette tiltak for å stanse salget.

Det er uheldig at kommunikasjonen mellom UD og FD ikke var skriftlig. Da ville det blitt klarlagt at dette kun var FDs innledende vurdering knyttet til Sjøforsvarets behov, og at vurderingene ikke var avsluttet med dette. Kontakten via Messenger har justisministeren og jeg redegjort for i vårt brev til komiteen 30. mars, og jeg viser til det vi der sier om denne kontakten. Jeg understreker at denne kontakten, som vi ikke ble klar over før etter at regjeringas vedtak ble fattet, naturlig nok ikke påvirket regjeringas vurderinger eller vedtakets innhold eller utforming.»

Flertallet merker seg at kommunikasjonen fra Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet bygger opp under et inntrykk av at ansvaret for sikkerhetsvurderingene er fragmentert og lite koordinert på tvers av departementene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti vil for sin del ikke kunne bygge på den gjengivelsen av faktiske forhold flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, gir uttrykk for, hverken når det gjelder behandlingsmåten eller vurderingen av en rekke andre fakta i saken. Disse medlemmer vil innledningsvis minne om at påstander uten avklarte fakta fort overskrider grensen for antagelser og spekulasjoner som ikke tjener til å opplyse saken, og vil understreke at det prosessforløpet som ble valgt, førte frem til en regjeringsbeslutning hvis innhold det er allmenn oppslutning om.

Disse medlemmer viser til at sikkerhetsloven ble vedtatt i 2018, og at den er behandlet og vedtatt i inneværende stortingsperiode og skulle danne et felles og oppdatert grunnlag, også for komiteens medlemmer. God forvaltningsskikk tilsier etter disse medlemmers oppfatning en samlet og slutført saksbehandling der alle relevante sider er avklart og avveid før det gripes inn i det som ytre sett er en ordinær forretningsmessig transaksjon mellom private parter. Etter disse medlemmers oppfatning viste ikke minst kontrollhøringen at saken var kontinuerlig i prosess i forskjellige sikkerhetsetater fra den ble innmeldt i desember 2020. Etableres samarbeid for å avklare kompliserte eierstrukturer og selskapsforhold krevde tid, men hele avklaringen fant sted etter disse medlemmers syn innenfor en samlet forsvarlig tidsramme, og som dog var nødvendig for å få vurdert hele sakskomplekset i et nasjonalt sikkerhets-

perspektiv, i særlig grad fra midten av januar og til salget ble stanset gjennom en beslutning i statsråd 26. mars.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at en påstand om at saken kunne funnet sin løsning vesentlig tidligere, fremstår som spekulativ.

Disse medlemmer vil bestemt avvise at det foreligger grunnlag for å hevde at det er gitt villedende informasjon til Stortinget, da de opplysninger som er gitt, er korrekte, og at det i et svar på spørsmål i Dokument 15:1392 (2020–2021) fra representanten Emilie Enger Mehl ikke er omtalt alle mulige virkemidler i saken. Disse medlemmer har merket seg at utdypende opplysninger ble gitt av forsvarsministeren så snart det ble kjent at svaret kunne mistolkes.

Disse medlemmer understreker likevel at regjeringen har identifisert flere læringspunkter i saken, og at det nå arbeides med å implementere fastere prosedyrer for behandling av tilsvarende saker, der NSM er utpekt som det nasjonale kontaktpunktet for screening av utenlandsinvesteringer. Disse medlemmer vil hevde at Norge står seg godt i sammenligning med andre lands arbeid på dette området, og samarbeider aktivt både med EU og andre utvalgte land i implementeringsarbeidet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil videre utdype to spesifikke problemstillinger som viser sårbarheten i det gjeldende regimet som skal motvirke strategiske oppkjøp. For det første fremkommer det i justis- og beredskapsministerens svar på spørsmål fra utenriks- og forsvarskomiteen av 7. mai 2021 at spørsmålet om Bergen Engines AS sin strategiske plassering først ble tatt opp som tema i regjeringens diskusjoner i slutten av februar, på PSTs initiativ. Justis- og beredskapsministeren bekrefter videre at en virksomhets beliggenhet normalt sett ikke vil være et selvstendig grunnlag for å underlegge en virksomhet sikkerhetsloven etter § 1-3. Dette var likevel et argument i begrunnelsen for å stanse Bergen Engines. Videre vil flertallet peke på det oppsiktsvekkende i justis- og beredskapsministerens svar på spørsmål fra komiteen av 7. mai 2021 om hvilke forpliktelser Rolls-Royce eventuelt hadde til å melde fra til norske myndigheter om det planlagte salget av Bergen Engines AS:

«Rolls-Royce hadde ingen formell forpliktelse til å varsle norske myndigheter da Bergen Engines ikke er underlagt sikkerhetsloven etter § 1-3, og kapittel om eierskapskontroll derfor ikke kommer til anvendelse.»

Flertallet vil påpeke at dette innebærer at varsellet om salget 15. desember 2020 ikke var et resultat av regjeringens initiativ eller norske regelverk, men, som alludert til i Messenger-tråden mellom ansatte i Utenriksdepartementet og Rolls-Royce, selskapets eget

initiativ. Flertallet påpeker at dette føyer seg inn i en rekke tilfældigheter som gjorde at saken ble tatt opp på politisk nivå i midten av januar. Flertallet mener det er svært alvorlig om tilfældige initiativ fra enkeltpersoner avgjør saksgangen i spørsmål av nasjonal sikkerhetspolitisk interesse.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til justis- og beredskapsministerens innlegg under høringen:

«Saker knyttet til oppkjøp og investeringer i norske virksomheter kommer til myndighetenes kunnskap på ulik måte. Det kan være gjennom varslingsplikten etter sikkerhetsloven § 4-5 om sikkerhetstruende hendelser, det kan være gjennom meldeplikten etter lovens § 10-1 om erverv, eller det kan være ved annen informasjon, som i denne saken.»

Samlet sett vil komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, påpeke at saken om Bergen Engines AS har avdekket en rekke sårbarheter i regimet som skal motvirke risikoen for strategiske oppkjøp. Flertallet merker seg at sikkerhetsloven fremdeles er under implementering, og at regjeringen nylig har varslet at den vil foreslå endringer i loven. Likevel ser flertallet det som viktig og nødvendig at det gjøres et konkret eksternt arbeid for å vurdere sårbarheter i sikkerhetsloven og ansvarsfordelingen denne legger opp til. Flertallet vil peke på at strategiske oppkjøp og hensyn til nasjonal sikkerhet i større grad har vokst frem som forskningsområde, og at den faglige ekspertisen på området er bred. Flertallet mener et viktig oppfølgingspunkt i etterkant av Bergen Engines-saken må være at regjeringen og Stortinget får konkrete innspill fra miljøene hvor sikkerhetsarbeidet blir forsket på og problematisert. Flertallet ser også en mulighet i å trekke på det pågående arbeidet i flere nærstående land som møter liknende problematikk og utvikler lovverk for å motvirke dette, men der ansvarsfordelingen for de ulike områdene er tydeligere definert.

Flertallet vil understreke viktigheten av at Bergen Engines AS og bedriftens ansatte ikke må bli skadelidende som konsekvens av regjeringens håndtering av saken. Flertallet har gjennom hele saksgangen etterlyst et tydeligere engasjement fra regjeringen for arbeidsplassene på Hordvikneset som denne saken har rammet. Flertallet vil påpeke at Bergen Engines AS representerer en viktig framtidsindustri for Bergen og Norge, med en sentral rolle i det grønne skiftet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti etterlyste et mer konkret engasjement på høringen angående dette, men har til nå ikke sett noe tegn til at regjeringen tar nødvendige grep for å sikre at arbeidsplassene bevares. Dette medlem mener det hviler et stort ansvar på regjeringen for å sørge for at et nytt langsiktig og bærekraftig eierskap kommer på plass.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I og II fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding III fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til redegjørelsen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget mener det er sterkt kritikkverdig og svært alvorlig at regjeringen ikke har hatt gode nok rutiner knyttet til sikkerhetsarbeid, anvendelse av sikkerhetsloven og samordning mellom departementene hva gjelder utenlandsk oppkjøp av virksomheter i Norge som kan true nasjonale sikkerhetsinteresser, samt at det har vært gitt mangelfull informasjon til Stortinget om regjeringens håndtering av Bergen Engines-saken.

II

Stortinget ber regjeringen gjennomføre og legge frem for Stortinget på egnet måte:

- en kartlegging av sikkerhetskompetansen i alle departementer,
- en gjennomgang utført av et offentlig utnevnt ekspertutvalg av sikkerhetslovens anvendelse, herunder mulige sårbarheter, ansvarsfordeling, status for departementenes listeføring av virksomheter som helt eller delvis skal omfattes av sikkerhetsloven,
- en evaluering av hvordan sikkerhetsforståelse i departementene etableres og samarbeid mellom departementene blir sikret.

III

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 19. mai 2021

Anniken Huitfeldt

leder

Emilie Enger Mehl

ordfører

Sak nr. 6 [10:06:31]

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsråd Monica Mæland [10:07:03]: La meg få takke Stortinget for at jeg får gjøre rede for et svært viktig tema, nemlig vår evne til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet konkretisert ved en enkeltsak, det omtalte salget av det norskregistrerte selskapet Bergen Engines AS.

Rolls-Royce plc varslet 15. desember 2020 norske myndigheter om at konsernet ville igangsette en prosess med å selge det norskregistrerte selskapet Bergen Engines AS. Det ble i varselet opplyst at Transmashholding Group var en av de potensielle kjøperne. Det ble videre opplyst at selve kjøpet ville bli gjennomført av TMH International AG, et sveitsiskregistrert selskap som er 100 pst. eid av russiskregistrerte TMH Group. Vi er kjent med at TMH Group har relasjoner til russiske myndigheter. I det videre benytter jeg TMH som en fellesbetegnelse for både mor- og datterselskaper.

Bergen Engines er produsent og leverandør av bl.a. motorer og generatorer til både sivil og militær side i Norge og flere allierte land, herunder USA.

Det sentrale spørsmålet er om et salg av denne virksomheten til et selskap som er kontrollert fra et land vi ikke har sikkerhetssamarbeid med, vil utgjøre en risiko for nasjonal sikkerhet. Det har naturligvis også hatt stor offentlig oppmerksomhet, og det forstår jeg. Jeg kan samtidig forsikre Stortinget om at dette er en problemstilling som regjeringen har tatt – og tar – på største alvor.

Derfor har regjeringen over tid jobbet med å kartlegge alle forhold rundt det mulige salget av Bergen Engines, vel vitende om at saken reiser prinsipielle spørsmål, og at beslutninger som fattes, kan få langsiktige konsekvenser. I denne prosessen har EOS-tjenestens arbeid vært helt sentralt.

Regjeringen vurderer at vi nå har tilstrekkelig informasjon til å konkludere med at det er nødvendig, for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke blir truet, at vi forhindrer at Bergen Engines blir solgt til et selskap som kontrolleres fra et land vi ikke har et sikkerhetssamarbeid med.

I saker som angår vår nasjonale sikkerhet, er det naturligvis en del informasjon som ikke kan deles med offentligheten. Slik er det også i denne saken. Grunnlaget for vårt endelige standpunkt i saken er mer sammensatt enn det som er framkommet i den offentlige debatten. Siden grunnlaget for vurderingene i det vesentlige er gradert informasjon, ber jeg om forståelse for at jeg ikke kan gå i detalj om disse forholdene. Jeg vil

likevel løfte fram de viktigste forholdene som har stått sentralt i våre vurderinger.

Vår vurdering er at teknologien Bergen Engines besitter, og motorene de produserer, ville hatt stor militær strategisk betydning for Russland, og det ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart ville være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

Selv om dette er produkter og teknologi som ikke er omfattet av eksportkontrollistene, har Russland hatt betydelige utfordringer med å få tilgang til disse siden de vestlige sanksjonene mot landet ble innført i 2014.

Det planlagte oppkjøpet ville kunne medført forsøk på å omgå eksportkontrollregelverket eller våre restriktive tiltak mot Russland, for på en fordekt måte å få tilgang til kunnskap og teknologi av stor militær strategisk betydning for Russland.

Eksport av teknologien og motorene til Russland ville vært i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

I tillegg kan det også nevnes at det med et salg av Bergen Engines også ville fulgt med en stor eiendom med betydelig bygningsmasse. Den strategiske plasseringen, mot den nordlige innseilingen til Bergen og forsvarsinstallasjoner av sikkerhetsmessig betydning for Norge og allierte nasjoner, er også et forhold av betydning for saken.

Samlet sett mener derfor regjeringen at nasjonale sikkerhetsinteresser kan bli truet dersom eiendomsretten til Bergen Engines overføres fra Rolls-Royce til TMH. Det vil derfor bli fremmet en kongelig resolusjon med vedtak om å stanse salget i medhold av sikkerhetsloven § 2-5 førstkommande fredag, 26. mars 2021.

Vi har i denne saken hatt en positiv dialog med britiske Rolls-Royce i en ellers krevende sak. Slike saker er utfordrende for både nasjonale myndigheter og involverte næringslivsaktører. Rolls-Royce har i dialogen med norske myndigheter både opptrådt profesjonelt og vist samarbeidsvilje.

Vi informerte Rolls-Royce om regjeringens beslutning 18. mars. Siden da har vi hatt konstruktive samtaler, og selskapet er innforstått med at det fattes vedtak om å stanse transaksjonen.

Vår sikkerhetspolitiske bekymring har vært knyttet til TMH og det landet selskapet kontrolleres av. Selskaper kontrollert av en stat vi har sikkerhetspolitisk samarbeid med, er ikke berørt. Det er altså fortsatt et stort kapitalmarked som vil kvalifisere som eier. Vår oppfatning er at Rolls-Royce vil arbeide videre med å finne konstruktive løsninger for Bergen Engines og dets videre drift.

Jeg vil komme tilbake til vårt arbeid med, og prosessen rundt, Bergen Engines. Men jeg vil gjerne løfte

blikket litt. Bergen Engines-saken inngår i en større og bredere kontekst om sikkerhetstruende aktivitet ved bruk av økonomiske virkemidler.

Jeg vil gjerne gi Stortinget en relativt bred redegjørelse om tematikken og sakskomplekset fordi problemstillingen har mange sider. Det kommer heller ikke alltid fram i den offentlige samtalen.

La meg innledningsvis si at jeg er glad for at Stortinget gjennom behandlingen av justiskomiteens Innst. 275 S for 2020–2021 viser til at regjeringen i meldingen om samfunnssikkerhet, Meld. St. 5 for 2020–2021 Samfunnssikkerhet i en usikker verden, staker ut kursen for arbeidet med å videreutvikle vår evne til å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet.

Jeg er også glad for at Stortinget er enig med regjeringen i at en forutsetning for godt forebyggende sikkerhetsarbeid er kunnskap om risiko og hvordan denne kan reduseres gjennom en helhetlig tilnærming og kombinasjon av ulike menneskelige, teknologiske og organisatoriske sikkerhetstiltak.

Med utgangspunkt i den foreliggende enkeltsaken er jeg også glad for at Stortinget har registrert at regjeringen i både samfunnssikkerhetsmeldingen og langtidsproposisjonen for forsvarssektoren har framhevet uønskede investeringer i norske virksomheter som en betydelig trussel, der investeringer og oppkjøp kan brukes som virkemiddel til andre formål enn bare det rent forretningsmessige.

Utenlandske investeringer og eierskap utgjør en betydelig del av norsk økonomi og har lange tradisjoner i Norge. Det bidrar til ønsket overføring av kunnskap, utvikling av ny teknologi, innovasjon, økt produktivitet, jobbskaping og økte skatteinntekter. Vi er selv gjennom Statens pensjonsfond utland – oljefondet – en betydelig investor i andre land.

Regjeringen er opptatt av at Norge, som en åpen og eksportrettet økonomi, må ha bedrifter som får nødvendig tilførsel av kapital, teknologi og kunnskap, og at kommersielle hensyn må veie tungt i enhver transaksjon. Denne konkrete saken har imidlertid vist seg å ha langt flere sider, hvor andre hensyn må vektlegges i større grad.

Derfor har vi også et positivt utgangspunkt når bedrifter og kapital fra andre land ønsker å investere i norsk kompetanse og i norske arbeidsplasser. Styrken i det norske maritime industrimiljøet gjør det også attraktivt for mange å utvikle og eie virksomheter i Norge. Samtidig er det ikke uvanlig at det i det offentlige ordskiftet er diskusjoner om mulige konsekvenser av eierskifte for industribedrifter i Norge, særlig for bedrifter som har hatt utfordringer med lønnsomheten. Debatten i etterkant av at Hydro offentliggjorde

salg av valsevirksomheten er et eksempel på dette. Usikkerhet om eierskap skaper uro hos ansatte og kunder, også der det ikke foreligger sikkerhetspolitiske interesser. La det derfor heller ikke være noen tvil om at regjeringen ønsker at maritime industribedrifter og viktige arbeidsplasser som Bergen Engines kan utvikle sin virksomhet i et sterkt norsk industrimiljø.

Svaret til statssekretær Lunde i Nærings- og fiskeridepartementet på spørsmål fra pressen om Bergen Engines må ses i lys av dette. Der framgikk det at:

Myndighetene overvåker ikke transaksjoner som foretas av kommersielle aktører. Departementet var kjent med salget. Vi anser dette som en avtale om salg mellom to kommersielle aktører, noe departementet ikke skal eller bør blande seg inn i.

Næringsministeren har offentlig understreket at dette var et generelt næringspolitisk svar og ikke knyttet til de sikkerhetspolitiske vurderingene. Vi er også selv opptatt av at andre land ikke benytter nasjonale sikkerhetshensyn som argument i saker som framstår å være mer handelskonflikter enn reelle sikkerhetsmessige bekymringer. Det er derfor viktig at vi selv er varsomme med å benytte sikkerhetsloven til å gripe inn i ellers lovlige transaksjoner, uten at det er tilstrekkelig grunnlag for dette.

Trussel- og risikovurderinger fra våre EOS-tjenester framhever samtidig at flere stater bruker økonomiske virkemidler til andre formål enn forretninger. Investeringer og oppkjøp kan brukes som virkemiddel for å få innsikt i sensitiv informasjon knyttet til f.eks. beredskapsordninger, kritisk infrastruktur og politiske beslutningsprosesser. Det kan også gi tilgang til teknologi og ressurser av strategisk betydning. Bedrifter som utvikler høyteknologi til bruk i industri av strategisk betydning, er særlig utsatt.

Uønskede investeringer i norske virksomheter kan medføre at stater som Norge ikke har et sikkerhetssamarbeid med, kan komme i en posisjon hvor de får en innflytelse som strider mot våre nasjonale sikkerhetsinteresser. Bruk av løfter om investeringer eller trusler om å trekke dem tilbake kan også benyttes som et pressmiddel overfor andre stater.

I noen tilfeller kan konkrete investeringer eller oppkjøp framstå som problematiske i seg selv. Bergen Engines-saken illustrerer det. Men som Politiets sikkerhetstjeneste formidler i sin åpne trusselvurdering, kan det også være utfordringer knyttet til enkelte investeringer, oppkjøp eller finansiering av f.eks. forsknings- og utviklingsprosjekter som isolert sett kan framstå som uproblematisk. Sett under ett, og i lys av at enkelte stater jobber svært langsiktig med virkemidler som tilsynelatende framstår som rent kommersielle interesser, kan allikevel også disse investeringene være

uforenelige med nasjonale sikkerhetsinteresser. Å adressere disse utfordringene innebærer derfor bl.a. å se et lands økonomiske engasjement i Norge over tid.

Dette er ikke en unik norsk utfordring. Trussel- og risikobildet som enkelte utenlandske investeringer kan representere, er felles for mange europeiske og vestlige land. Kunnskapen om at enkelte stater bruker investeringer og oppkjøp som strategiske virkemidler, gjør at flere nærstående land, som Finland, USA, Canada, Tyskland og Frankrike, vurderer tiltak for å redusere risikoen knyttet til utenlandske investeringer.

Som nevnt har regjeringen ikke bare i samfunnssikkerhetsmeldingen, men også i langtidsproposisjonen for forsvarssektoren informert Stortinget om problemstillingen med bruk av økonomiske virkemidler til sikkerhetstruende virksomhet og regjeringens arbeid på området. Vi har jobbet målrettet med tiltak på dette området.

For det første har vi prioritert og prioriterer arbeidet med et hensiktsmessig regelverk. Sikkerhetsloven er vårt mest kraftfulle verktøy i denne sammenheng. Norge har hatt en tverrsektoriell sikkerhetslov i over 20 år. En ny, revidert utgave av loven ble foreslått av regjeringen og vedtatt av Stortinget i 2018. Norge har derfor et moderne og fleksibelt lovverk for å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. Det gjelder også uønskede investeringer i norske virksomheter eller oppkjøp av slike.

Sikkerhetslovens kapittel 10 har regler om kontroll av investeringer og oppkjøp i selskaper som er underlagt sikkerhetsloven. Hensikten bak denne screeningmekanismen er å fange opp potensielt sikkerhetstruende transaksjoner og gi hjemmel til å fatte nødvendige vedtak for å avverge slik aktivitet, herunder stans av transaksjoner.

Videre gir sikkerhetsloven § 2-5 et hjemmelsgrunnlag og en mekanisme for at Kongen i statsråd kan gripe inn dersom det er en ikke ubetydelig risiko for at planlagt eller pågående aktivitet, f.eks. en investering, kan true nasjonale sikkerhetsinteresser. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil, og det framgår uttrykkelig av forarbeidene at den vil være et supplement til bestemmelsene om eierskapskontroll i lovens kapittel 10 der den aktuelle virksomheten det planlegges oppkjøp av, ikke er underlagt loven ved enkeltvedtak etter lovens § 1-3.

Bestemmelsen i § 2-5 gjelder bare der den aktuelle aktiviteten kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet. Det er et krav at et vedtak må være nødvendig for å redusere den aktuelle risikoen, og at vedtaket er et egnet tiltak for å oppnå dette. I tillegg vil det måtte gjøres en forholdsmessighetsvurdering der hensynet til nasjonale sikkerhetsinteresser veies opp mot de negative konsekvensene vedtaket

vil ha for berørte aktører. Som grunnlag for vurderingen av om det skal fattes vedtak, bør det innhentes vurderinger fra relevante organer. Forvaltningens generelle utredningsplikt gjelder også i den utstrekning tiden tillater det.

Stortinget har også vedtatt regjeringens forslag til ny lov om register over reelle rettighetshavere. Registeret øker tilgjengeligheten og åpenheten om eierskapet og kontrollen over juridiske personer, enheter og andre sammenslutninger, og utenlandske juridiske arrangementer, i Norge. Opplysningene kan også være relevante ved vurderinger av hensynet til nasjonal sikkerhet.

Eksportkontrollregelverket forvaltes av Utenriksdepartementet og skal bl.a. bidra til å hindre uønsket eksport av varer og teknologi som kan ha betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk, eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne. I tillegg til lisensplikt for eksport av varer og teknologi omfattet av Utenriksdepartementets kontrollister er det også lisensplikt for visse tjenesteytelser for militær sluttbruk. Eksportkontrollregelverket har ingen mekanismer eller hjemmel for å stanse salg av bedrifter eller hindre utenlandske oppkjøp av private virksomheter. Bedrifter som opererer i og fra Norge, er uansett underlagt eksportkontrollregelverket, uavhengig av hvem som eier dem.

Regjeringen har også satt i gang et arbeid for bl.a. å identifisere og se om det er behov for justering av overordnede tiltak som allerede er på plass, eller om det er behov for flere tiltak av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser. Blant annet vurderer vi justeringer i gjeldende regelverk, herunder om vi bør senke terskelen for varslingsplikt, krav om registrering av eiendom med sensitiv beliggenhet og spørsmål om å styrke NSMs hjemmelsgrunnlag for informasjonsinnhenting.

For det andre arbeides det systematisk for å skaffe bedre oversikt over utenlandske investeringer i Norge. Informasjon om utenlandsk eierskap registreres av en rekke institusjoner, både norske og internasjonale. Norge har gode systemer for å registrere informasjon, men vi ønsker bedre oversikt over visse lands økonomiske fotavtrykk i hver enkelt sektor. Det pågår flere tiltak for å forbedre en slik oversikt. Statistisk sentralbyrå har i dialog med Justis- og beredskapsdepartementet vurdert hvordan de kan utarbeide en mer relevant statistikk.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt, NUPI, har et pågående forskningsprosjekt, Consequences of Investments for National Security, COINS, som er finansiert av Forskningsrådet. I tilknytning til dette prosjektet har NUPI utarbeidet anbefalinger til hvordan vi kan få bedre oversikt over utenlandsinvesteringer generelt, og

over eiendom spesielt. Dette har resultert i at forsvarsministeren og jeg har gitt Nasjonal sikkerhetsmyndighet, NSM, i oppdrag å publisere en oversikt over utenlandsk eierskap i ulike sektorer i sin årlige risikorapport. NSM og Statens kartverk er i tildelingsbrevene for 2021 også gitt et felles oppdrag om å utrede hvordan vi skal sikre best mulig oversikt over utenlandsk eierskap i eiendom. Samlet sett forventer vi at disse tiltakene vil gi oss bedre oversikt over utenlandsk eierskap i Norge.

For det tredje prioriterer vi internasjonalt samarbeid. Vi deler trussel- og risikobildet med våre allierte og en rekke andre land. Uønskede konsekvenser av utenlandsinvesteringer er på den internasjonale dagsordenen, og Norge deltar aktivt i multi- og bilaterale samtaler om denne tematikken. Det er verdt å merke seg at vi, i motsetning til mange andre land, har en tverrsektoriell sikkerhetslov som gir hjemmel til å gripe inn i sikkerhetstruende virksomhet både forut for at investeringen eller oppkjøpet er foretatt, men også i etterkant, for å hindre uønskede konsekvenser for nasjonal sikkerhet.

Det pågår relevant arbeid i EU på området, som bl.a. omfatter en forordning om utenlandske direkteinvesteringer. Den trådte i kraft i 2019 og er i ferd med å implementeres i medlemslandene. Forordningen er hjemlet i EUs felles handelspolitikk, og selv om den etter sitt innhold har en viss indre markeds mekanisme, faller rettsakten klart utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde.

Dette innebærer at den ikke vil bli innlemmet i EØS-avtalen. Forordningen åpner imidlertid opp for overordnet screeningsamarbeid med tredjeland, bl.a. gjennom konsultasjoner og utveksling av erfaringer og beste praksis knyttet til enkelte land og sektorer. Det er derfor viktig for oss å søke samarbeid med EU på dette området. Justis- og beredskapsdepartementet er derfor i løpende kontakt med EU-delegasjonen i Brussel om dette, og det planlegges et møte med Kommisjonen i nær framtid.

For det fjerde prioriterer vi forskning og kompetanse. Nasjonal sikkerhetsmyndighet har en sentral rolle i å vurdere og bidra til å redusere risiko knyttet til utenlandske investeringer. Regjeringen vil vurdere hvordan sikkerhetsutfordringer ved utenlandske investeringer kan reduseres og motvirkes, herunder sørge for at NSM framover prioriterer å utvikle kompetanse på dette området og opprettholder et tett samarbeid med våre egne EOS-tjenester og tjenester i andre land på området.

På bestilling fra myndighetene har NUPI gjennomført en komparativ studie som viser hvordan et utvalg av land vi sammenlikner oss med, tolker og vurderer

risiko knyttet til utenlandsinvesteringer, og hvordan de har utformet juridiske og politiske instrumenter for å redusere risikoen.

Forsvarets forskningsinstitutt har også, på bestilling fra Justis- og beredskapsdepartementet, utarbeidet en svært relevant rapport som ser nærmere på hvordan utenlandske investeringer og andre økonomiske virkemidler truer nasjonal sikkerhet.

Så litt mer om Bergen Engines-saken. Både forsvarsministeren og jeg har uttalt oss til mediene om hvordan norske myndigheter ble gjort kjent med saken. Utenriksdepartementet mottok 15. desember 2020 en e-post fra eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce. E-posten inneholdt et vedlegg som omtalte et planlagt salg av Bergen Engines AS til TMH. Dette notatet har UD gitt innsyn i, og innholdet er omtalt i media. Saken ble i første omgang formidlet i eksportkontrollsporet, men gjelder overføring av eierskap til en utenlandsk aktør, noe som faller utenfor eksportkontrollregelverket. Eksportkontrollregelverket gjelder bare ved konkret eksport av varer eller teknologi fra Norge og har ingen mekanismer for å hindre oppkjøp av private virksomheter. Uavhengig av hvem som eier Bergen Engines, ville slik eksport fra selskapet måtte vurderes etter eksportkontrollregelverket, inkludert de restriktive tiltakene mot landet TMH kontrolleres fra.

Dagen etter videresendte UD notatet til Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet til informasjon og eventuell oppfølging langs egne spor. Informasjonen ble også gjort kjent for Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten. Informasjonen ble ikke sendt direkte til Forsvarsdepartementet på dette tidspunktet fordi det ikke da forelå opplysninger som tilsa at informasjonen var relevant for Forsvarsdepartementet.

Den 7. januar i år sendte UD en tilbakemelding til eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce, der de opplyste at saken var sendt videre til relevante departementer og etater.

I midten av januar i år ble saken drøftet på departementsrådsnivå i de mest berørte departementene, og det var da også politisk nivå ble orientert. Det ble da igangsatt en nærmere vurdering av saken ut fra de ulike nasjonale sikkerhetsinteressene.

Arbeidet med å vurdere sakens mulige konsekvenser for sikkerheten i konkrete anskaffelser og for nasjonale sikkerhetsinteresser har således pågått siden midten av januar i år, med bred involvering av relevante myndighetsaktører. EOS-tjenestene har med grunnlag i sine respektive hjemmelsgrunnlag vurdert de relevante sidene av saken i hele denne perioden, og vi har fått fortløpende, men foreløpige vurderinger etter hvert som saken stadig fikk ny informasjon som

ble innhentet og analysert. Det har ikke på noe tidspunkt vært opphold i dette arbeidet. Jeg vil for ordens skyld også påpeke at vi fikk tjenestenes innledende vurderinger for saken ble omtalt i media.

Innholdet i disse vurderingene er, naturlig nok, gradert informasjon, men jeg vil forsikre Stortinget om at sakens mange og komplekse sider har vært gjenstand for grundige vurderinger i denne perioden. Risikoen knyttet til leveranser i forsvarssektoren og på sivil side, risiko for omgåelse av eksportkontrollregelverket, risiko knyttet til sensitive eiendommer, risiko for overføring av sensitiv informasjon og teknologi har vært blant momentene i vurderingene. Justis- og beredskapsdepartementet har samarbeidet nært med Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet i dette arbeidet. Vi har også hatt dialog med andre departementer når det gjelder Bergen Engines' sivile leveranser.

Forsvarsdepartementets innledende vurderinger av sakskomplekset var knyttet til konkrete leveranser til forsvarssektoren. I den første fasen, i forkant av Rolls-Royces offentliggjøring av det planlagte salget, var vurderingen at det ikke var grunnlag for inngripen i salget ved bruk av sikkerhetsloven. Som nevnt krever sikkerhetsloven § 2-5 at et vedtak skal være nødvendig. Sikkerheten for Forsvarets fartøy ble vurdert å kunne ivaretas ved andre tilstrekkelig risikoreducerende tiltak. Det ble derfor som en følge av dette meddelt til Rolls-Royce at Norge ikke ville foreta seg noe i forkant av offentliggjøringen av det planlagte salget. Vi ser at selskapet med dette kan ha oppfattet saken som avklart, men realiteten er at det ble arbeidet videre med en bredere vurdering av saken i berørte departementer.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet har opplyst at også deres vurdering i den første fasen, i forkant av offentliggjøringen, var at det knyttet til de problemstillingene som da var reist, og på daværende tidspunkt, ikke forelå tilstrekkelig grunnlag til å anbefale at det ble grepet inn i prosessen ved bruk av sikkerhetsloven. Dette medførte allikevel ikke stans i arbeidet med å vurdere sikkerhetskonsekvensene av det mulige salget. Tvert imot jobbet alle videre med de ulike aspektene ved saken med sikte på å skaffe et forsvarlig beslutningsgrunnlag for en endelig avgjørelse i saken – både dypere på forholdet til forsvarssiden, sivil side og ikke minst med tanke på hva dette ville bety for teknologioverføring.

Det har derfor, som jeg nå har redegjort for, blitt arbeidet løpende med vurdering av mulige konsekvenser og risiko for nasjonale sikkerhetsinteresser siden midten av januar. Det er også grunnen til at behandlingen av denne saken har tatt tid. Vi må ha et tilstrekkelig grunnlag for å konkludere. Å benytte et så inngripende virkemiddel som å stanse en i utgangspunktet legitim

salgsprosess mellom internasjonale, private, kommersielle aktører er en betydelig og alvorlig handling. Derfor har vi kontinuerlig arbeidet med å skaffe nødvendig informasjon og gjøre ytterligere vurderinger. Dette er også sikkerhetslovens system ved saker hvor det vurderes bruk av § 2-5.

Den 8. mars forelå det tilstrekkelig informasjon og vurdering til at vi, gjennom Nasjonal sikkerhetsmyndighet, valgte å varsle Rolls-Royce om at norske myndigheter hadde til vurdering om transaksjonen skulle stanses i medhold av sikkerhetsloven. Et slikt varsel har åpenbare konsekvenser for selskapet og fordret et tilstrekkelig vurderingsgrunnlag fra myndighetenes side. Selskapet bekreftet i brev av 12. mars at både transaksjonsprosessen og all kunnskapsoverføring til TMH i den forbindelse var midlertidig stanset i påvente av en endelig avgjørelse fra norske myndigheter. TMH bekrefter også dette. NSMs undersøkelser hos Bergen Engines tilsier at det på dette tidspunktet i prosessen ikke var overført informasjon av sikkerhetspolitisk betydning.

I tiden som er gått siden NSM varslet selskapet om at norske myndigheter vurderte å stanse salget i medhold av sikkerhetsloven, har det samlede beslutningsgrunnlaget i saken blitt ytterligere styrket.

Regjeringen vurderer som nevnt at vi nå har tilstrekkelig informasjon – både om oppkjøper og om hvilken risiko transaksjonen representerer – til å konkludere med at det å få stanset salgsprosessen er helt nødvendig for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke blir truet.

La det ikke være noen tvil om at både den generelle problemstillingen knyttet til at enkelte stater bruker økonomiske virkemidler til sikkerhetstruende virksomhet og de sikkerhetsmessige konsekvensene i den konkrete saken om salg av Bergen Engines er noe regjeringen er svært opptatt av, og tar på største alvor.

Som vi har uttrykt overfor Stortinget i den nevnte proposisjon og melding, må vi som samfunn erkjenne at bruken av økonomiske virkemidler mot Norge utgjør en kompleks og uoversiktlig trussel som vi ikke kan ignorere. Samtidig ønsker vi åpne og forutsigbare rammebetingelser for investeringer og handel på tvers av landegrenser.

Dette er ikke siste gang vi står i dette krevende dilemmaet hvor vi må veie viktige hensyn opp mot hverandre og lande riktig. Vi må derfor ta lærdom av den enkelte sak.

Det skal vi gjøre også i denne saken, men la det ikke være tvil om at regjeringen har vist både vilje og evne til å ta nødvendige grep for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

Samtidig må vi gjøre dette på en ryddig måte der vi har tilstrekkelig informasjonsgrunnlag som begrunnelse for de tiltak vi iverksetter, og de vedtak vi fatter. Det er et ansvar vi har overfor både offentlige og private virksomheter nasjonalt og internasjonalt.

Med det takker jeg for ordet.

Presidenten: Presidenten vil i henhold til Stortingets forretningsordens § 45 åpne for en kort kommentarrunde begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe. Presidenten vil videre foreslå å fravike § 45 annet ledd ved at også forsvarsministeren, i tillegg til justis- og beredskapsministeren, får ordet til et avsluttende innlegg begrenset til 5 minutter.

– Det anses vedtatt

Jette F. Christensen (A) [10:37:25]: Først vil jeg benytte anledningen til å takke for redegjørelsen. Men denne saken handler ikke bare om Bergen Engines. Denne saken handler om noe som er mye større enn det. Bergen Engines er bare et eksempel. Saken er hvordan norsk sikkerhet blir ivaretatt i møte med strategiske investeringer og oppkjøp, hvordan det står til med sikkerhetsbevisstheten i alle departementer generelt og kanskje Næringsdepartementet spesielt, og ikke minst hvordan regjeringen forholder seg til trusselvurderinger når de kommer. Sånn denne saken har utspilt seg, har det virket som om svaret har vært: ikke i det hele tatt, før på overtid.

NSM, PST og E-tjenesten har alle eksplisitt advart mot strategiske oppkjøp og investeringer lenge. Derfor er ikke denne saken over fordi man har snekret samme en nødløsning for Bergen Engines. Akkurat nå var det ved dette salget ingen mulighet til å gi en garanti for at teknologi eller informasjon som er sårbar for oss, kommer på avveier. Den garantien kan vi jo ikke få av selskapet, den må komme fra regjeringen, fordi det er de som er ansvarlig for å ivareta norsk sikkerhet. Derfor var det riktig å stoppe nå. Jeg merket meg at ministeren siterte forsvarssjefen, og det tror jeg var fornuftig.

Saken er først over når man på tvers av departementer viser med overbevisning at man har en bevissthet på hva man gjør for å sikre oss mot strategisk oppkjøp og investering. Hva gjør vi neste gang? Vi kan jo ikke springe til Kongen i statsråd på overtid hver gang.

Denne saken har fremdeles mange ubesvarte spørsmål, f.eks.: Det er ikke klart for meg hvorfor sikkerhetsloven ikke ble brukt overfor Bergen Engines fra starten av. Den vurderingen og begrunnelsen har ikke regjeringen kommet med. Etter at denne saken ble problematisert både gjennom spørsmål her i Stortinget og i pressen, begynte regjeringen å svare at de ville vurdere sikkerhetsloven. Det sa de ikke til Stortinget før 7. mars,

og nå sier de at den vurderingen har blitt gjort hele tiden. Men hvis de har gjort den vurderingen hele tiden, måtte de sagt det hele tiden. Regjeringen har en opplysningsplikt overfor Stortinget for å opplyse saker når en spør. Det er rett og slett vanskelig å tro. Dersom sikkerhetsloven ble vurdert hele tiden, er det jo veldig underlig at forsvarsministeren i sitt første svar til meg ikke skrev noe om det. Da skrev han bare at sikkerhetsloven ikke var brukt – punktum. Ikke: Sikkerhetsloven er ikke brukt nå, men en vurderer kanskje å gjøre det senere. Det nevnte han ikke før to uker senere. Vi trenger et konkret svar på når de vurderingene begynte. Vi vet at regjeringen visste noe om dette i desember. Først 7. mars nevnte de å vurdere sikkerhetsloven.

De siste måneders usikkerhet rundt Bergen Engines skaper usikkerhet for selskapet, det skaper usikkerhet for ansatte, det skaper usikkerhet for oss som samfunn og om norsk sikkerhet blir løpende ivaretatt hele tiden. Den usikkerheten har forsvarsministeren ansvar for, og han har sagt at han ser ingen grunn til selvkritikk for håndteringen av denne saken. Nei vel. Men hvordan skal vi da unngå at dette skjer igjen? Det er åpenbart at det er behov for å gå igjennom hvor sikkerhetsloven er brukt, for å se på om det er en avstand mellom der den blir brukt, og der den bør brukes. Og på hvilken måte tar regjeringen ansvar for at alle virksomheter selv beskytter skjermingsverdig informasjon.

Jeg er fremdeles usikker på hva regjeringen definerer som kritisk infrastruktur. Det er nødvendig med en ny vurdering.

Justis har ansvaret for sikkerhetsloven. Forsvarsministeren har ansvaret for rikets sikkerhet. Næringsministeren har ansvaret for næring. Nå kommer de tre ulike departementene med ulike utsagn. Det at næringsministeren sier at det var et generelt næringspolitisk svar å si at dette er ikke noe departementet skal blande seg opp i, vitner om en fraværende sikkerhetskultur. Dette er ikke bare viktig å få på plass for saken om Bergen Engines, det er viktig for å få en avklaring på hvordan vi skal sikre en langsiktig, sikker og forutsigbar forvaltning av norsk sikkerhet. Denne saken omhandler sikkerhetsloven.

Regjeringen har en redegjørelse som er gitt av justisministeren, men ivaretagelse av norsk sikkerhet, rikets beskyttelse og ikke minst totalforsvarstenknningen i departementet er forsvarsministerens ansvar. Jeg foreslår derfor at denne redegjørelsen må bli grunnlag for høring i utenrikskomiteen, der begge statsråder er til stede.

Og så må jeg bare legge til til slutt at jeg merker meg at det ikke var så veldig mye snakk om arbeidsplasser på Hordvikneset i denne redegjørelsen. Det er også noe regjeringen må ta ansvar for.

Michael Tetzschner (H) [10:42:23]: Jeg vil begynne med å si at den redegjørelsen vi hørte, var forbilledlig. Den var klar, og den var også opplysende ved at den overfor Stortinget varslet om hvilken beslutning som kommer til å bli tatt i statsråd kommende fredag, formelt.

Jeg mener at slik saken nå er håndtert av justisministeren, er den kommet inn i et riktig spor. Det understreker også sakens alvor når justisministeren bruker ord som at salget av Bergen Engines var uforenlig med nasjonale sikkerhetsinteresser, og – i en annen sammenheng – at dette var en sikkerhetstruende transaksjon, og at det vi arbeider for i henhold til sikkerhetsloven, er å forebygge, avdekke og forhindre skadelige transaksjoner.

Så kan man allikevel sette spørsmålstegn ved hvorfor det kom så ulike signaler nettopp fra det departement som skulle være det nærmeste til å vurdere de leveransene som dette selskapet hadde gitt til Forsvarets egne avdelinger. Der må man også trekke inn en annen erfaringsbakgrunn enn den som bare følger det forvaltningsrettslige – dette å gi tillatelse når to parter inngår i en transaksjon – for på det området var man jo selv kontraktspart, og man hadde selv fullt innsyn i hvilken knowhow og hvilke kunnskaper om det norske forsvar som ble akkumulert i dette selskapet. Derfor var det med en viss overraskelse – også fordi Stortinget har nokså ferskt i erindring sikkerhetsloven, som har opptatt oss de siste årene, og vi har også fått en ny, oppdatert sikkerhetslov – at forsvaret, som skulle ha førstehånds kunnskap som bruker av dette selskapet, samtidig var det første departementet av flere til å si at dette var helt i orden, og nettopp trekker inn synspunktene om at vi alle er tjent med å ha lavere handelshindre, og vi er en del av et globalt pengesystem. Man må avveie eventuelle interesser, men det ble konkludert med at sikkerhetsloven liksom ikke hadde noen betydning. Så det departementet og de fagfolkene som skulle være de første til å sjekke om dette var i orden, var tydeligvis på dette tidspunktet i en situasjon hvor man ikke så dette alvoret.

Så kan man stille spørsmål om læringen i dette, hva den vil være. Jeg håper at man blir enige om at i slike spørsmål er det ikke snakk om å avveie nasjonale sikkerhetsinteresser mot graden av inngripende tiltak overfor private parter. Det er snakk om, rett og slett, hensynet til Norge og vår sikkerhetspolitisk utsatte posisjon. Da er det ikke lenger snakk om avveining av motstående likeverdige interesser. Da har man revet i første hekk, da er man ikke lenger kvalifisert for videre deltakelse.

Vi har å gjøre med et land vi såkalt ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med – det er jo en hyggelig

betegnelse, vi har å gjøre med et ensrettet politisk system – og Russland, som selvfølgelig har et regime som dessverre ikke respekterer egne borgere, vil neppe heller respektere forretningshemmeligheter i såkalte private selskaper som er hjemmehørende i disse landene, også fordi de har en lokal lovgivning som nettopp gjør det skillett vanskelig.

Men jeg vil avslutte med å si at både justisministerens redegjørelse for saken og ikke minst de konklusjoner som nå trekkes, og de fremtidige retningslinjer for å håndtere slike oppkjøp, var meget betryggende. Slik sett er det ikke fra vår side behov for å ha noen ytterligere gjennomgang av denne saken med oversendelse til komité, osv. Vi mener at denne redegjørelsen sto på egne ben og var meget solid.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:47:35]: La meg også takke justisministeren for redegjørelsen. Jeg må si at etterpåklokskap er også bra, men dette er altså en full retrett – en full retrett, men attpåtil et forsvar av dagens system. Dagens system har ikke fungert, regjeringen har ikke fungert. Samarbeidet har vært elendig, og man har rett og slett ikke forstått alvoret.

Man snakker om sikkerhetsloven § 2-5. Den er irrelevant akkurat nå. Det er en unnskyldning. Sikkerhetsloven § 1-3 er mer enn nok til å stanse dette salget. Jeg kan sitere derfra. Man skal altså stoppe erverv av andre virksomheter når de «råder over informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner».

Hvis ikke det er innenfor rammen, ja, da har man misforstått, og da gjelder § 10-1, nemlig om meldeplikt ved erverv. Det er faktisk også kjøper som skal melde, den som erverver virksomhet. Her var det Rolls-Royce som meldte, men den russiske bedriften skulle også meldt fra, noe den åpenbart ikke gjorde, siden statsråden viste til Rolls-Royce.

Dette viser en dramatisk mangel på koordinasjon som burde vært helt på toppen i regjeringen. Først gikk en – hva var det man kalte det – eksportkontrollsporet. Vel, jeg har selv jobbet i Forsvarsdepartementet, og jeg har jobbet med forsvarsindustri. Dette visste de som jobber med forsvarsindustri i Forsvarsdepartementet ganske raskt. Jeg er overbevist om at det har gått et notat oppover i ledelsen om dette som har blitt ignorert, eller man har ikke forstått alvoret. Det er dramatisk i seg selv.

Man bruker fire måneder på å lese sin egen sikkerhetslov og har først nå kommet til denne konklusjonen. Det er takket være opposisjonen i Stortinget og enkelte medier. At man i det hele tatt må møte i stortingssalen og gi en redegjørelse, er i seg selv en innrømmelse av at

man ikke har fulgt med i timen. Man har ikke visst. Man har brukt venstrehånden og ikke visst hva høyrehånden har drevet med. Det er i seg selv en skandale, og jeg opprettholder ordet skandale. Jeg støtter også Jette Christensen fra Arbeiderpartiets forslag om at det kommer en ordentlig redegjørelse, slik at vi vet også hvordan Forsvaret har vært involvert og informert, og hvordan regjeringen har taklet dette fra departement til departement, om man har vært koordinert i det hele tatt. Det viser det seg at det ikke har vært.

Man kan selvfølgelig snakke om fremtiden, noe statsråden brukte 25 av 30 minutter på å gjøre, at man skal gjøre det bedre i fremtiden, men selve saken er så viktig for Norges sikkerhet. Man har rett og slett ikke forstått hva slags teknologi som ligger i Bergen Engines. Man har heller ikke forstått eller satt seg inn i at dette firmaet har leveranser til motorer til det russiske forsvaret, også til ubåter.

Hadde man fulgt med i timen, kunne man lest de nasjonale dokumentene bedriften selv har produsert, hvor de informerer om at ambisjonene for fremtiden er å utvikle motorteknologi for ubåtvirksomhet og andre fartøyer innenfor den russiske marinen. Det ble publisert i 2015, og i 2017 konstaterte bedriften at den faktisk kunne levere dette. Da kan ikke den norske regjering si at den ikke visste og ikke kunne og ikke forsto hva disse drev med, at ikke Nasjonal sikkerhetsmyndighet var involvert i tilstrekkelig grad, at det først gikk til Næringsdepartementet, som skulle se om det var en næringstransaksjon – eller næringssporet, som det kaltes.

Dette var åpenbart en sak som burde vært i regjeringens sikkerhetsutvalg og diskutert der, med statsministeren til stede, for dette er det største erverv til et land utenfor NATO vi ikke har sikkerhetssamarbeid med. Det kunne vært en hvilken som helst bedrift i Norge av den størrelsesordenen som ble solgt for 1,6 mrd. kr, en bedrift som gikk 1 mrd. kr i underskudd. Nå skal ikke jeg blande meg inn i transaksjonene, men det er en grunn til at aksjekursen i Rolls-Royce gikk opp 40 pst. over natten. Noe har det å si – det var et glimrende salg av Rolls-Royce, og et kjøp av den russiske bedriften som den åpenbart trengte for motorteknologi og ikke minst kontroll over deler av sentral teknologi for stillegående motorer i deres eget sjøforsvar.

Regjeringens retrett er bra. Bergen Engines blir værende, og nå skal vi se hva Rolls-Royce gjør. Det kan jo være at Rolls-Royce har gjort et godt salg og kanskje ikke er interessert i den bedriften, for det har de allerede sagt. Hva gjør regjeringen da? Vil den kjøpe opp denne bedriften for å berge arbeidsplasser og teknologi?

Emilie Enger Mehl (Sp) [10:52:52]: Vi merker oss at regjeringen nå har iverksatt en snuoperasjon i tolvte

time og varsler at de vil stanse salget. Regjeringen bekrefter, etter å ha bagatellisert saken og kommet med bortforklaringer i ukesvis, at dette er et salg som vil ha stor militær, strategisk verdi for Russland. Det vil innebære eksport av teknologi og motorer til Russland som ikke er i norsk eller alliert interesse.

Jeg mener det er urovekkende å tenke på hva som kunne skjedd i denne saken hvis ikke media hadde omtalt den, og hvis ikke opposisjonen hadde grepet inn og vært vaktbikkje for regjeringens sikkerhetspolitiske arbeid.

Det framstår lite troverdig når justisministeren nå prøver å gi inntrykk av at regjeringen har hatt full kontroll hele veien. De har visst om saken siden 15. desember, som det nå har blitt bekreftet i redegjørelsen. Og det er mye som skurrer i den tidslinjen fra 15. desember til nå, hvor det ser ut til å ha vært total svikt i å beskytte norske sikkerhetsinteresser på tvers av både Statsministerens kontor og Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

Den 4. februar, etter at UD hadde visst om saken i angivelig over en måned, gikk det også et varsel direkte til Statsministerens kontor om salget, hvor det ble understreket at man burde sjekke at ikke rikets sikkerhet ville bli påvirket av dette salget. Den 8. februar, fire dager senere, kom PST, E-tjenesten og NSM med en ny trusselvurdering og gjentok det de hadde sagt i flere år, nemlig at utenlandsk oppkjøp av strategisk viktige bedrifter, infrastruktur m.m. er en trussel mot Norge, at Russland og Kina er de største trusselaktørene for oss, og at de vil bruke økonomiske virkemidler for å sikre seg innflytelse i Norge.

På bakgrunn av det tok Senterpartiet opp nettopp nasjonal kontroll med statsministeren i Stortingets spørretime den 17. februar, hvor vi spurte om statsministeren var bekymret for utenlandske oppkjøp i Norge. Det mente statsministeren det ikke var grunn til å bekymre seg for fordi man hadde sikkerhetsloven til å beskytte oss mot den typen trusler.

Det er lite betryggende at statsministeren sto her i Stortinget den 17. februar og forsikret om at sikkerhetsloven beskytter oss i spørsmålet om nasjonal kontroll og trusselen fra utenlandske oppkjøp, samtidig som denne saken foregikk i kulissene. Den 21. februar, fire dager etter det igjen, ble saken kjent i media, og da kom Næringsdepartementet med sin mye omtalte uttalelse om at regjeringen ikke kunne, eller burde, blande seg i salget fordi dette er «en avtale om salg mellom to kommersielle aktører».

Nå prøver justisministeren å avvise det som et rent næringspolitisk svar, men det er jo Næringsdepartementet som har ansvaret etter sikkerhetsloven, så for

meg framstår det som et forsøk på å ro vekk fra den svikten.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide ble også spurt 24. februar om sikkerhetsloven er dekkende hvis ikke Bergen Engines skal omfattes. Hun sa da: «I denne saken forholder vi oss til at Nærings- og fiskeridepartementet har sagt at dette er en transaksjon, en kommersiell avtale».

Forsvarsminister Frank Bakke-Jensen har brukt mye tid på å bagatellisere saken. Så sent som 23. februar sammenliknet han russisk innsyn i motorteknologien i E-tjenestens spionskip med at Heimevernet kjører Volkswagen pickup. Og 1. mars svarte han skriftlig til Stortinget at sikkerhetsloven ikke kommer til anvendelse. Det ble spurt helt konkret om sikkerhetsloven hadde vært vurdert etter § 10-1, jf. § 1-3, som Tybring-Gjedde var inne på, eller andre bestemmelser i sikkerhetsloven. Han svarte da at den ikke kommer til anvendelse. Hvorfor svarte ikke forsvarsministeren at man var i gang med en vurdering etter § 2-5 hvis det var tilfellet?

Det er fortsatt mange ubesvarte spørsmål i denne saken. Vi hadde ikke vært her nå hvis Høyre ikke hadde hatt et så naivt forhold til trusselen fra utenlandsk oppkjøp og nasjonal sikkerhet. Senterpartiet mener at vi må få redegjørelsen oversendt til utenriks- og forsvarskomiteen for å kunne komme til bunns i alle forhold i denne saken og forsikre oss om at dette ikke kan skje igjen i framtiden.

Audun Lysbakken (SV) [10:58:16]: Så var det sånn som vi fryktet. Det var grunnlag for å gripe inn og stoppe salget, og det var viktige nasjonale interesser som sto på spill.

Jeg vil takke justisministeren for redegjørelsen. Den var klargjørende på nettopp det punktet, på konklusjonen, den nødvendige konklusjonen. Men den var så uklar på andre punkter at denne saken ikke kan være over med dette. Det er etter å ha hørt justisministeren vanskelig å bli klok på om det vi nettopp hørte, var en snuoperasjon, en retrett, eller om det er troverdig, som regjeringen gir inntrykk av, at dette ville skjedd helt uten opposisjonen og mediernes innblanding i saken.

Det er betydelig uklarhet rundt hvorfor regjeringen har kommunisert så forvirrende i disse ukene. Det er vanskelig å se sammenheng mellom det regjeringen har sagt utad, både til mediene og skriftlig til Stortinget, og forklaringen om at denne prosessen har gått akkurat som den skulle hele veien.

La oss se på noen av de tingene vi må komme til bunns i. For det første hvordan det er mulig, hvis regjeringen hele veien har jobbet med saken og dagens konklusjon var et mulig utfall, at regjeringen har

kommunisert så forvirrende underveis. Ta f.eks. statssekretær Lundes utsagn. Nå hører jeg justisministeren si at det var et generelt næringspolitisk svar. Det var i hvert fall veldig godt egnet til å skape inntrykk av at regjeringen var på feil spor, veldig godt egnet til å skape den uroen som har vært i Stortinget. Så jeg synes den forklaringen – det må være lov å si, med respekt å melde – virker litt tynn.

Så er et helt sentralt spørsmål her hvorfor Bergen Engines ikke har kommet inn under sikkerhetsloven § 1-3, hvorfor regjeringen har vært nødt til å ta i bruk det som er nødbremsen i loven, § 2-5. Er det fordi det har vært bevisstløshet noe sted? Er det fordi det har vært manglende koordinering departementene imellom? Jeg merker meg at justisministeren også er tydelig på at Rolls-Royce kan ha opplevd dette som et grønt lys.

Spørsmål er jo, som jeg imøteser begge statsrådenes svar på, om ikke det at det er nødbremsen i loven som må tas i bruk, også er en innrømmelse av at regjeringen kom for sent på banen.

Jeg vil støtte og be om at denne saken sendes utenriks- og forsvarskomiteen, fordi det åpenbart er flere spørsmål knyttet til både denne konkrete saken og departementenes koordinering og arbeid med sikkerhetsloven som Stortinget er nødt til komme til bunns i. Så etterlyser jeg også et mye tydeligere budskap på en annen viktig side ved denne saken. Det er et tydelig engasjement for arbeidsplassene på Hordvikneset. Det er mange ansatte som nå lurer på hva framtiden blir, som har sett fram til å få langsiktig industriell eier, som ønsker seg det. Dette er viktig industri, og det er også en viktig framtidsindustri og en del av det grønne skiftet i Norge. Det er en viktig industri og en viktig bedrift å bevare i Bergen og i Norge.

Det betyr også, sånn som denne saken har utviklet seg, at det må være et politisk ansvar å bidra til at en langsiktig industriell eier kommer på plass, enten det er en privat eier, eller det kreves en form for statlig engasjement for å få det til. Men jeg vil etterlyse regjeringens engasjement for dette og regjeringens svar på hvordan en nå etter at denne beslutningen er tatt, vil jobbe for å skape trygghet for dem som jobber ved Bergen Engines, og skape trygghet for at denne viktige delen av norsk industri forblir en del av vårt industrielle miljø på Vestlandet i framtiden, og at arbeidsplassene trygges.

Med det slutter jeg meg som sagt til kravet om at denne saken sendes komiteen for videre behandling. Det tror jeg er helt nødvendig.

Bjørnar Moxnes (R) [11:03:25]: Denne saken burde vært enkel. Oligarker fra Russland vil ta over sensitiv høyteknologisk industri som vi trenger i Norge, og som også kan gjøre at sensitiv informasjon havner i Kreml

hvis de overtar. I desember var dette en veldig enkelt løsbart sak, men så ble den likevel en trussel mot rikets sikkerhet, i tillegg til at 750 verdifulle arbeidsplasser i Bergen, et unikt kompetansemiljø vi trenger, står i fare for å bli lagt ned.

For de fleste framstår saken ganske enkel, man skulle stanset salget fra første stund, men så enkelt er det ikke for den sittende regjeringen. Først tre måneder etter at regjeringen ble varslet, tar de nå affære.

Det har vært krevende å gjøre seg klar til denne redegjørelsen, for i en drøy måned har vi nå prøvd å skaffe oss oversikt over hvordan regjeringen har håndtert saken, med den forskjellige departementene som har sendt den fram og tilbake mellom seg, og som har pekt på hverandre. Det har også vært krevende å holde tritt med de svært sprikende svarene som har kommet, ikke bare fra ulike statsråder, men også de ulike svarene den samme statsråden, statsråd Bakke-Jensen, i løpet av kort tid har gitt om saken.

Først var altså sikkerhetsloven ikke aktuell å bruke fordi Bergen Engines er en underleverandør til den leverandøren Forsvaret har kontrakt med. Så viste det seg plutselig at det slett ikke var uaktuelt å bruke sikkerhetsloven likevel, men bare på en annen måte.

La oss nå bruke denne redegjørelsen til å prøve å finne det ut, her kan kanskje også justisministeren hjelpe oss litt med å oppklare hvordan det var mulig, og at det tok så lang tid. Hvordan er dette mulig i en situasjon hvor Nasjonal sikkerhetsmyndighet legger fram sin trusselvurdering, og der den første trusselen som nevnes, er statlig etterretningsvirksomhet? Når det gjelder trussel mot rikets sikkerhet, står det altså følgende i første avsnitt:

«Gjennom oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan fremmede stater få tilgang til informasjon og innflytelse som det ikke er i Norges interesse at de får.»

Dette legges fram offentlig mens regjeringen har saken om salg av Bergen Engines på sitt bord. Så går det likevel en hel måned fra de hemmelige tjenestene får oversendt informasjon om det mulige salget, til forsvarsministeren blir orientert. Så tar det enda en måned før svaret og Forsvarsmateriell får beskjed om å gjøre vurderinger av hvordan salget vil påvirke bygging og vedlikehold av Forsvarets skip. Så går det ytterligere to uker før Forsvarsdepartementet finner det for godt å orientere Næringsdepartementet og Utenriksdepartementet om saken – i slutten av februar, altså etter at saken sprakk i media, og etter at spørsmålene begynte å hagle.

Forstår statsråden at dette ikke innbyr til voldsomt mye tillit til regjeringens forsikringer om at de har tatt saken på største alvor? Hva skal vi tro om regjeringens bruk av trusselvurderingen fra sikkerhetsmyndighe-

ten? Er det derfor vi er her i dag, fordi regjeringen ikke har tatt det tilstrekkelig på alvor, eller er det andre årsaker til dette? Og skyldes en mildt sagt uheldig håndtering at regjeringen er handlingslammet av sin egen privatiseringsiver, som over år har latt det vokse fram en rotete og uoversiktlig skog av kontrakter, leverandører og underleverandører, som igjen har gjort det nødvendig med en så kompleks sikkerhetslov at regjeringen ikke aner hvordan de skal håndtere den?

Og hvordan går dette privatiseringsregimet i Forsvaret overens med den passive næringspolitikken som regjeringen liker å skryte av, som har gjort at stadig mer av norsk industri havner på utenlandske hender, og som gjør at regjeringen nå spiller russisk rulett med 750 arbeidsplasser over alles sikkerhet lagt i potten? Dette er det spennende å få svar på fra statsrådene i dag.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:08:06]: Denne saken har skapt et betydelig engasjement på tvers av stortingsgruppene. Det er både gledelig og oppløftende at bredden av Stortinget samler seg i viktigheten av å trygge våre nasjonale sikkerhetsinteresser.

De mange medieoppslagene og innspill fra en rekke engasjerte enkeltpersoner understreker at det brede lag av Norges befolkning har et sterkt engasjement for beskyttelse av Norges sikkerhet. Hvis det hersket noen tvil, så ønsker jeg å være tydelig på at det er også min første prioritet som forsvarsminister.

Siden jeg ble orientert om salget i midten av januar, har mitt departement – i tett samarbeid med EOS-tjenestene og øvrige berørte departementer – vurdert hvilke konsekvenser dette kunne få, både for forsvarssektoren isolert sett og for nasjonale sikkerhetsinteresser bredt. Av naturlige årsaker har vi ikke kunnet gå i detalj på hvilke undersøkelser som ble igangsatt. Det har skapt rom for påstander om at jeg tar lett på sikkerheten til Forsvarets fartøyer og nasjonale sikkerhetsinteresser. La meg nå en gang for alle understreke at jeg tar denne saken på største alvor.

På spørsmål fra ulike stortingsrepresentanter har jeg tidligere uttalt at Bergen Engines ikke er underlagt sikkerhetsloven ved enkeltvedtak, og at bestemmelsene om eierskapskontroll i lovens kapittel 10 således ikke får anvendes. Dette har vært en konstatering av de faktiske forhold og svar på konkrete spørsmål som har blitt stilt. Enkelte har imidlertid tolket dette som at jeg mener at sikkerhetsloven ikke gir mulighet for å gripe inn. Det er en feilslutning.

Slik diskusjonen i det offentlige rom har utviklet seg, ser jeg at vi kunne vært tydeligere på at alle tilgjengelige virkemidler i sikkerhetsloven blir vurdert. Samtidig ber jeg om forståelse for at sensitiviteten i denne typen saker gjør at ikke alle detaljer fortløpende vil

kunne offentliggjøres. Så må jeg også få legge til at i mine svar på de skriftlige spørsmålene, som jeg har levert til representanter i denne salen, har jeg også lagt til at vi fortsetter å jobbe med den. Men spørsmål om sikkerhetslovens innvirkning på Forsvarets fartøy i denne saken, rundt Bergen Engines, de har vi besvart, og vi har ikke funnet grunnlag for at den gjelder der.

Det har blitt hevdet at Bergen Engines burde vært underlagt sikkerhetsloven. Bergen Engines er en av mange sivile aktører som brukes av Forsvaret. Antallet øker, og det er en ønsket utvikling, men vi verken kan eller bør legge alle virksomheter som brukes av Forsvaret, inn under sikkerhetsloven. Nasjonale sikkerhetsmyndigheter har gjennom sine undersøkelser heller ikke funnet noe grunnlag for å kritisere Forsvaret for de risikovurderingene de har gjort i denne saken.

Jeg registrerer også at sikkerhetsloven fortolkes av representanter i denne debatten. Vi støtter oss også på regjeringsadvokaten og hans vurderinger akkurat i denne saken, og for Forsvarets og Sjøforsvarets fartøy eksplisitt – vedlikehold, reservedeler, drift – er ikke engasjementet til Bergen Engines så omfattende at det rettferdiggjør å legge dem under sikkerhetsloven. Men dette er også, som jeg har svart på de skriftlige spørsmålene, en vurdering vi gjør videre.

Jeg har også vært tydelig på at det er uaktuelt å la russiske selskaper drive vedlikehold på Forsvarets krigsmateriell, og at de sikkerhetsmessige utfordringene et oppkjøp vil kunne ha for en kontraktsrelasjon forsvarssektoren har med Bergen Engine, vil være håndterbar. Det vil si at der kan finnes andre leverandører.

Beskyttelse av Forsvarets fartøy er heller ikke det viktigste i denne saken. De utmerkede motorene som utvikles på Hordvikneset, er ikke avgjørende for Forsvaret. Forsvaret er faktisk en relativt liten kunde. Der er 5 000 aktive motorer i dag som er produsert av Bergen Engines. Forsvaret bruker rundt 30.

Som justisministeren redegjorde for, er hovedbegrunnelsen EOS-tjenestenes vurdering at den teknologien Bergen Engines besitter, og motorene de produserer, ville hatt stor militær strategisk betydning for Russland, og det ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter på en måte som klart vil være i strid med norske og allierte sikkerhetspolitiske interesser.

Det har vært et særlig poeng for denne regjeringen å rette fokuset mot nettopp sikkerhetsutfordringene knyttet til slike oppkjøp. Gjennom den nye sikkerhetsloven har vi fått på plass nødvendig hjemmelsgrunnlag for å kunne stanse salg av strategisk viktige virksomheter, uavhengig av om de er underlagt loven eller ikke.

Den nye sikkerhetsloven har et robust virkemiddelapparat for å håndtere denne typen saker. Bruk av

disse virkemidlene er imidlertid svært inngripende overfor dem det gjelder, og det forutsetter at det fremskaffes et korrekt og tilstrekkelig beslutningsgrunnlag. Vi har derfor i tiden fra midten av januar samarbeid med berørte departementer og ikke minst med EOS-tjenestene, som er helt sentrale i arbeidet med å fremskaffe nødvendig informasjon, fremskaffe nødvendig kunnskap til å gjøre kvalifiserte vedtak.

Statsråd Monica Mæland [11:13:27]: Det ble stilt spørsmål ved hvorfor vi var her i dag. Da må jeg bare si at det er fordi vi oppfatter at dette er en sak der det er et stort politisk engasjement. Det har vi stor respekt for, det er stilt mange spørsmål, og regjeringens tilstedeværelse i saken er også etterlyst. Da er det naturlig å be om å få redegjøre for den. Det fikk vi, og det er vi takknemlig for.

Så er det fremmet en rekke påstander og spekulasjoner knyttet til både saksbehandling, tidsforløp etc. Jeg kjenner meg ikke igjen i det. Jeg har redegjort for hvordan vi har jobbet, etter beste evne og knyttet til de opplysningene jeg kan gi.

Det er en ting jeg reagerer på, og det er påstanden om at vi har brukt lang tid, altfor lang tid. Det mener jeg ikke vi har. Dette er en veldig spesiell sak, det er en sak med veldig store konsekvenser, og jeg har lyst til å replisere til Lysbakken og Christensen – ja, det er en sak som angår mange ansatte. Det er vi veldig klar over. Jeg refererte til ansatte både på det generelle ved bruk av dette virkemiddelet, og det spesielle, og det er en sak vi selv sagt skal følge tett fra regjeringens side. Det angår mange, både mennesker, ansatte og jobber. Det angår også våre handelspolitiske allianser. Vi ønsker åpne og forutsigbare rammebetingelser for investering og handel på tvers av landegrensene.

Samtidig må vi som samfunn også erkjenne – det vet vi – at vi må vite hva vi gjør, vi kan ikke basert på en trusselvurdering, ugradert trusselvurdering, gå inn i ethvert kjøp og ethvert salg i dette landet. Vi må gjøre grundige vurderinger. Det er komplekse og kanskje uoversiktlige trusler vi står overfor, men det skal vi ikke ignorere. Vi har altså i denne saken konkludert med at vi må stanse dette salget. Det er en viktig beslutning, men det er også en spesiell sak. Derfor har vi også vært tydelige på at denne må vi lære av. Sånn sett er jeg verken overrasket over, og jeg har også stor forståelse for, at man ønsker svar på flere spørsmål, og da ønsker å behandle den i komiteen. Det forholder vi oss selv sagt til.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er dermed avsluttet. Presidenten har oppfattet det slik at der er flertall for å sende redegjørelsen til komitébehandling, og presidenten vil komme tilbake til dette ved dagens votering.

Vedlegg 2

Referat fra åpen høring i utenriks- og forsvarskomiteen om

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS

Høring mandag 19. april 2021 kl. 08.30:

Høring med justisminister Monica Mæland	*10
Høring med næringsminister Iselin Nybø	*25
Høring med forsvarsminister Frank Bakke-Jensen	*39
Høring med utenriksminister Ine Eriksen Søreide.....	*55
Høring med statsminister Erna Solberg	*71

Åpen høring i utenriks- og forsvarskomiteen mandag den 19. april 2021 kl. 08.30

Møteleder: Anniken Huitfeldt (A) (komiteens leder)

Sak:

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om planlagt salg av Bergen Engines AS

Møtelederen: Hjertelig velkommen til dagens lange høring om det planlagte salget av Bergen Engines. I starten i dag skal vi ha representanter fra alle sikkerhetstjenestene. Da er det slik at de skal først innlede, og så vil det være anledning for komiteens medlemmer, både i rommet og de som deltar digitalt, for det har vært begrensninger for hvem som kan sitte i dette rommet, til å stille spørsmål. I den andre delen av høringen er det et system for hvordan vi skal spørre ut hver enkelt statsråd, men vi bruker ikke det i denne delen, da er det fri spørsmålsstilling fra alle komiteens medlemmer. Jeg understreker at det skal være åpne spørsmål og ikke debattinnlegg, og korte og presise, slik at det er anledning til å svare for dem som er invitert her i dag.

Da jeg gir jeg innledningsvis ordet til sjef for Etterretningstjenesten, Nils Andreas Stensønes – vær så god.

Nils Andreas Stensønes: Tusen takk, ærede komitéleder og komité! Jeg takker for invitasjonen til å delta i høringen.

Etterretningstjenestens oppdrag er, som dere vet, å følge utenlandske trusselaktører og avdekke virkemidler disse benytter for å påvirke våre nasjonale sikkerhetsinteresser. Dette er også fokuset når vi ser på eierskapsutfordringer knyttet til norske virksomheter. Etterretningstjenesten vil her bidra med informasjon til beslutningstakere om den utenlandske eieren, herunder reelle eierforhold og om mulig intensjonen bak og konsekvenser av transaksjonen.

Den 16. desember i fjor mottok E-tjenesten til informasjon en melding om et mulig salg av et norsk selskap, Bergen Engines. Vurdering av forholdet rundt salget av Bergen Engines til Transmashholding ble gitt som oppdrag fra Forsvarsdepartementet den 14. januar i år. Da foretok vi en rask foreløpig vurdering basert på den informasjonen som da var tilgjengelig, og 18. januar distribuerte vi en kortrapport til Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet med gjenpart til de andre EOS-tjenestene. Forholdene rundt salget ble på bakgrunn av et utvidet informasjonsgrunnlag fulgt opp med en oppdatert vurdering, sendt ut som en kortrapport den 12. februar. Den 4. mars mottok vi et nytt oppdrag i saken fra Forsvarsdepartementet og utarbeidet

det deretter en utvidet gradert rapport om saken, som ble distribuert den 11. mars, og så en ugradert rapport dagen etter.

E-tjenesten er alltid opptatt av at våre vurderinger er fundamentert på verifiserte fakta så langt det lar seg gjøre, og at usikkerhet knyttet til konklusjonene er tydelige. Det medfører at rapportene blir gradvis mer presise og solid fundamentert. Noe informasjon satt vi på, men som måtte hentes frem og analyseres, mens annen informasjon måtte fremskaffes, og det tar nødvendigvis noe tid.

Våre vurderinger fulgte to spor. Det ene var hvilke konsekvenser et eventuelt salg kunne ha for vårt fartøy MS «Marjata». Det andre sporet var hvorvidt et oppkjøp ville bidra til å styrke Russlands evne til militær modernisering.

Først til «Marjata» og forholdene knyttet til at Bergen Engines hadde leveransen av motorer til E-tjenestens etterretningsfartøy «Marjata»: Som følge av det mulige salget av Bergen Engines har Etterretningstjenesten gjort en vurdering av egne bindinger, avtaler og eventuelle sikkerhetsmessige utfordringer knyttet til et salg. Arbeidet Bergen Engines skulle levere, forutsatte ikke tilgang til gradert informasjon. Det var derfor ikke behov for å inngå en sikkerhetsavtale med selskapet.

Det ble ikke på noe tidspunkt overlevert gradert informasjon til Bergen Engines, verken i form av tegninger eller annet. Det ble imidlertid tatt høyde for at ansatte i Bergen Engines kunne bli eksponert for gradert informasjon ved installasjonsarbeid om bord. To ansatte i Bergen Engines ble derfor sikkerhetsklarert under prosjektperioden. De ble re-klarert i 2018 for å ta høyde for en eventuell fremtidig eksponering for gradert informasjon. Det har så langt ikke vært behov for å eksponere ansatte fra Bergen Engines for gradert informasjon.

Sikkerheten rundt arbeidet ble ivaretatt gjennom nevnte sikkerhetsklarering, autorisasjon og daglig sikkerhetsmessig oppfølging.

E-tjenesten har ingen vedlikeholdskontrakt med Bergen Engines i dag. Gjennom undersøkelsene våre har det blitt klart at våre kontraktspartnere i det korte perspektiv er avhengige av Bergen Engines når det gjelder reservedeler og eventuelle systemoppgraderinger. For på lengre sikt å kunne utføre service og vedlikehold på motorer uten involvering av Bergen Engines måtte den spesialiserte systemkompetansen bygges opp hos andre selskaper.

Så til det andre sporet. Vi har de senere årene rapportert at trusselbildet vi står overfor, blir mer sammensatt og komplekst. Fremmede stater benytter et bredt spekter av virkemidler for å nå sine sikkerhetspolitiske mål.

Russland har et politisk system med et tett og villet samrøre mellom politikk og økonomi, mellom statlig og privat virksomhet, og mellom sivile og militære sfærer. De russiske etterretnings- og sikkerhetstjenestene griper dypt inn i alle samfunnssektorer. Det er mange eksempler på at Russland søker informasjon, teknologi og kunnskap for å dekke behov knyttet til utvikling av egne militære kapasiteter. Både for oss og for våre allierte er det blitt mer krevende å beskytte kunnskap som kan brukes til å regulere eksport av teknologi til militær bruk.

Norsk industri og norske kunnskaps- og forskningsinstitusjoner er mål for russisk spionasje. Russland viser særlig interesse for bedrifter som har unik kompetanse og teknologi, bl.a. innenfor våpenindustri og maritim sektor. Det vestlige sanksjonsregimet fører til at Russland søker alternative metoder for å tilegne seg teknologi og kompetanse som er kritisk for å videreutvikle militære kapasiteter. Bruk av private aktører er et eksempel på en slik metode, og som gjør det mer utfordrende å oppdage og forhindre fordekte anskaffelser.

Russiske Transmashholdings forsøk på oppkjøp av Bergen Engines gjennom et datterselskap i Sveits er et eksempel på hvordan utenlandsinvesteringer kan gi tilgang til teknologi med bruksområder som igjen vil kunne påvirke våre sikkerhetsinteresser. Vår hovedvurdering er at et oppkjøp ville bidratt til å styrke Russlands evne til militær modernisering på lengre sikt.

Russiske myndigheter prioriterer opprustning av landets maritime militære kapasiteter. Denne har i lang tid lidd under mangel på investeringer og modernisering. Gassturbinmotorer til den russiske marinen ble tidligere levert av ukrainske produsenter. Leveransen av ukrainske motorer stoppet opp etter konflikten i 2014. Omfanget av de påfølgende vestlige sanksjonene mot Russland har innskrenket landets tilgang til maritime fremdriftssystemer av ønsket kvalitet fra vestlige produsenter. Russisk industri har i liten grad klart å dekke dette bortfallet med egen produksjon. Som en konsekvens har dette bl.a. medført forsinkelser i levering av fartøy til den russiske marinen.

Transmash-konsernet har en rekke koblinger mot militære industrier og politiske maktsirkler. I konsernet finnes det en rekke selskaper som produserer dieselmotorer. Et av disse er lisensiert for å produsere motorer og generatorsett til den russiske marinen. Dette selskapet har de siste tiår angivelig vært involvert i flere større prosjekter i forbindelse med bygging av undervannsbåter og overflatefartøy. Flere av disse prosjektene var aktive i 2018, og det er sannsynlig at dette fortsatt er tilfellet.

Bergen Engines produserer motorer og aggregater basert på diesel- og gassturbinetnologi, og disse benyttes i stor utstrekning både sivilt og militært. Motorteknologien og kunnskapen fra Bergen Engines vil dekke et etterspurt behov for å utvikle russiske maritime fremdriftssystemer, som igjen vil styrke deres militære kapasiteter.

Så oppsummert til slutt: Bergen Engines har ikke gradert informasjon om vårt fartøy MS «Marjata». Motorteknologien og kunnskapen fra Bergen Engines vil dekke et etterspurt behov for å utvikle russiske maritime fremdriftssystemer, som igjen vil styrke deres militære kapasiteter. Det planlagte oppkjøpet ville derfor, etter vår vurdering, bidra til å styrke Russlands evne til militær modernisering på lengre sikt. Takk.

Møtelederen: Jeg sier tusen takk til etterretnings-sjefen. Da er det sjef PST, Hans Sverre Sjøvold – vær så god.

Hans Sverre Sjøvold: Takk. Komiteleder og komité-medlemmer, vi vil også takke for muligheten til å kunne gjøre nærmere rede for denne saken i komiteen. Vi har brukt mye tid på denne saken gjennom de siste månedene.

Jeg vil bruke mine 6–7 minutter til å redegjøre for saken, og det gjelder først trusselbildet knyttet til oppkjøp og investeringer i Norge, deretter nærmere om vår rolle i denne spesielle saken og konkrete vurderinger av oppkjøpsforsøket.

Problemstillinger knyttet til oppkjøp og investeringer i Norge har vært vurdert som en trussel i våre ugraderte trusselvurderinger de siste årene. Kjernen i trusselen er at andre stater kan bruke oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv for å få tilgang til informasjon og innflytelse som det ikke er i Norges interesse at de får. Blant annet ser vi hvordan det i enkelte tilfeller vil være ulovlig å kjøpe varer, tjenester eller teknologi fra en bedrift, men fortsatt kan være lovlig å investere i eller kjøpe selve bedriften. På denne måten vil fremmede stater likevel få tilgang til informasjon eller komme i posisjon til å kontrollere bedriften. En slik aktivitet har naturlig nok et alvorlig skadepotensial.

Utenlandske selskaper som er i posisjon til å kontrollere en norsk bedrift, kan i enkelte tilfeller ha mulighet til å tilrettelegge for omgåelse av eksportkontrollregelverket. Dette gjelder særlig selskaper i land som Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, og som er forhindret fra å kjøpe teknologien på grunn av eksportkontroll eller sanksjoner.

Vi er kjent med eksempler på stater som forsøker å omgå eksportkontrollregelverket nettopp på denne måten. En metode er å operere med svært kompliserte selskapsstrukturer, strå- og frontsselskaper samt leve-

randørkjeder. Tilsvarende som fremmede stater skjuler sluttbrukeren av en vare, er det ikke alltid tydelig hvem som står bak oppkjøp av et selskap.

Flere stater forsøker å anskaffe varer, teknologi og kunnskap i Norge som de ikke har lov til å kjøpe på grunn av eksportkontrollregelverket og vestlige sanksjoner. Gjennom oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan disse statene komme i posisjon til å få teknologi, informasjon, tilgang og innflytelse som det ikke er i Norges interesse at de får. Denne problemstillingen innbefatter også Russland.

Så til PSTs rolle i saken. Vi har håndtert saken med utgangspunkt i vårt mandat til å forebygge ulovlig etterretningsvirksomhet i Norge og forebygge brudd på eksportkontrollregelverket. Vår viktigste oppgave har vært å utarbeide beslutningsstøtte til Justis- og beredskapsdepartementet og regjeringen.

Vi ble også først kjent med saken den 16. desember 2020, og der kan jeg bare kort referere til E-sjefens informasjon om det samme. Vi har på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utarbeidet fem rapporter om det mulige oppkjøpet, og det er henholdsvis 21. januar, 25. februar, 5. mars, 10. mars og 13. mars. Den første rapporten kom som et resultat av bestillingen fra Justis- og beredskapsdepartementet den 13. januar. De fire første rapportene er gradert etter sikkerhetsloven, mens den siste er ugradert.

Jeg vil avslutte min redegjørelse med å orientere om hvilke vurderinger vi har gjort. Min gjennomgang er naturlig nok vesentlig mindre detaljert enn våre skriftlige og graderte vurderinger i saken.

Vår inngang for å arbeide med saken var innledningsvis om kjøpet kunne reise problemstillinger knyttet til eksportkontroll. Mer konkret fryktet vi at Bergen Engines' teknologi kunne ende opp hos militære sluttbrukere i Russland. Etter hvert som vi ble nærmere kjent med sakskomplekset, ble denne bekymringen styrket.

Gjennom et kort samarbeid med Etterretningstjenesten og andre deler av Forsvaret ble PST oppmerksom på hva slags bånd Transmashholding har til russisk militærmakt, og hvilke sikkerhetsmessige utfordringer et slikt oppkjøp kan bety for det norske forsvaret.

Uavhengig av om oppkjøpet av Bergen Engines var styrt av russiske myndigheter, var det etter vårt syn problematisk om Transmashholding kom i posisjon. PST vurderte at dersom Transmashholding fikk kontroll over Bergen Engines, var det meget sannsynlig at informasjon og teknologi i selskapet ville tilflyte russiske etterretningstjenester og militære sluttbrukere i Russland.

I tillegg reiser oppkjøpet andre problemstillinger. Blant annet har eiendommen til selskapet en meget strategisk beliggenhet i nærheten av Bergen, herunder nærhet til flere forsvarsanlegg.

Det er klart at dette er en vanskelig avveining, å veie kommersielle hensyn opp mot sikkerhetshensyn, men for PST har ikke denne avveiningen vært vanskelig. Vår oppgave er å varsle samt forebygge ulovlig etterretningsvirksomhet og forebygge brudd på eksportkontrollregelverket.

Møtelederen: Jeg sier tusen takk til sjef PST. Da er det fungerende sjef for NSM, assisterende direktør Helge Rager Furuseth – vær så god.

Helge Rager Furuseth: Takk, komitéleder, og takk for invitasjonen til å delta på komiteens høring i denne saken.

Jeg vil innledningsvis si noen ord om Nasjonal sikkerhetsmyndighets rolle og om sikkerhetsloven, som NSM er tilsyns- og fagmyndighet for.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet er et direktorat for nasjonal forebyggende sikkerhet. Oppgavene omfatter bl.a. utøvelse av myndighet i henhold til sikkerhetsloven. Loven ble nylig modernisert og har vært gjeldende fra 1. januar 2019. Sikkerhetsloven regulerer identifisering og beskyttelse av verdier for nasjonal sikkerhet, herunder informasjon, informasjonssystemer, objekter, infrastruktur og aktivitet. Tiltakene, som i hovedsak skal gjennomføres i den enkelte virksomhet, omfatter fysiske, personellmessige, digitale og administrative tiltak som i sammenheng skal gi et forsvarlig sikkerhetsnivå.

Med nasjonal sikkerhet i sikkerhetslovens forstand menes landets suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform samt overordnede sikkerhetspolitiske interesser. Disse er knyttet til:

- de øverste statsorganer
- forsvar, sikkerhet og beredskap
- forholdet til andre stater og internasjonale organisasjoner
- økonomisk stabilitet og handlefrihet
- samfunnets grunnleggende funksjonalitet
- befolkningens grunnleggende sikkerhet

Det er departementene som ifølge loven skal definere de grunnleggende nasjonale funksjoner som understøtter de nasjonale sikkerhetsinteressene, og som skal identifisere og utpeke hvilke virksomheter som har vesentlig betydning for funksjonene. Private virksomheter vil være underlagt loven dersom de som leverandører i sikkerhetsklarerte anskaffelser kan få tilgang til skjermingsverdige verdier. Eventuelt kan departementet vedta at en privat virksomhet skal underlegges loven i henhold til lovens § 1-3.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet utarbeider vurderinger av risikobildet for nasjonal sikkerhet. Videre gir vi råd og gjennomfører tilsyn knyttet til beskyttelse av verdier av nasjonal betydning. I sikkerhetsloven finnes det bestemmelser som fungerer som såkalte sikkerhetsventiler som kan anvendes i situasjoner hvor andre tiltak ikke er tilstrekkelig for å oppnå forsvarlig sikkerhet. Felles for disse bestemmelsene er at beslutningsmyndigheten ligger til Kongen i statsråd. Med hjemmel i lovens § 2-5 vil eksempelvis aktiviteter som kan innebære en ikke ubetydelig risiko for nasjonale sikkerhetsinteresser, kunne stoppes, uavhengig av om virksomheten som står for aktiviteten, er omfattet av loven eller ikke.

Jeg vil så si noe om NSMs involvering i og vurdering av saken.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet fikk 13. januar 2021 opplysninger om salg av Bergen Engines AS. Det fremkom deretter at saken var reell, og at kjøperen representerte russiske interesser. Vi konstaterte tidlig at det hos oss ikke var registrert noen sikkerhetsavtale eller leverandørklarering for firmaet, og at virksomheten ikke på annen måte var underlagt loven. Dette ledet til at vi anså at saken på daværende tidspunkt ikke krevde noen inngripen fra vår side. Vi var deretter i regelmessig dialog med begge våre styrende departementer – Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet – om håndteringen av saken. Dette innebar bl.a. drøfting knyttet til hvilke virkemidler i sikkerhetsloven som ville kunne være relevant å bruke i saken. Vi har også hatt dialog med og mottatt informasjon fra de andre etterretnings- og sikkerhetstjenestene, som de også har redegjort for her.

Den 10. februar mottok vi et varsel fra en privatperson om salget. Bruk av tilsyn som virkemiddel ble vurdert, men ikke ansett som nødvendig på dette tidspunktet. Den 12. februar mottok vi rapporten fra Etterretningstjenesten som bl.a. pekte på en mulig risiko ved kompetanse- og teknologioverføring i salget.

Den 23. februar ble Nasjonal sikkerhetsmyndighet av Forsvarsdepartementet gjort kjent med en sårbarhetsvurdering utført av Forsvarsmateriell. Det samlede bildet var nå endret, og en tverrdepartemental prosess ledet av FD skulle fremskaffe oversikt over den faktiske konsekvensen av saken for nasjonal sikkerhet, og hvilke tiltak som burde treffes. Nasjonal sikkerhetsmyndighet inngikk da som rådgiver i prosessen.

Vi mottok den 25. februar informasjon fra Forsvarets forskningsinstitutt om deres relasjon til Bergen Engines knyttet til forskningsfartøyet «H.U. Sverdrup II».

Den 1. mars tok Nasjonal sikkerhetsmyndighet kontakt med ledelsen i Bergen Engines. Kontakten ble

videreført for å innhente informasjon, og den 8. mars gjennomførte vi også en befaring på Hordvikneset ved Bergen. Jeg vil understreke at Nasjonal sikkerhetsmyndighet ikke har hjemmel til å kreve informasjon og føre tilsyn med Bergen Engines i og med at selskapet ikke er omfattet av sikkerhetsloven.

Etter forutgående dialog med styrende departementer varslet vi 5. mars om tilsyn med oppdragsgiverne Forsvarsmateriell, Forsvarets forskningsinstitutt, Forsvarets logistikkorganisasjon, samt hovedleverandørene Vard Langsten, Remøy Shipping og Kongsberg Maritim, for å undersøke om sikkerhetsloven var etterlevd i forbindelse med bruk av Bergen Engines som underleverandør. Dette kom i gang 8. mars. Justis- og beredskapsdepartementet sendte brev til alle departementer for å innhente informasjon om eventuelle sivile leveranser fra Bergen Engines av betydning for nasjonal sikkerhet. Denne informasjonen tok Nasjonal sikkerhetsmyndighet hensyn til i den videre prosessen. Nasjonal sikkerhetsmyndighet initierte dessuten ved hjelp av forsvarsattachéer informasjonsinnhenting fra visse allierte land om deres eventuelle avhengigheter til leverandøren.

Som kjent ble Rolls-Royce, Bergen Engines og Transmashholding varslet den 8. mars om at norske myndigheter vurderte å stanse salget av Bergen Engines med hjemmel i sikkerhetsloven. Vi ba samtidig partene om å stoppe den påbegynte «due diligence»-prosessen. Vi fikk bekreftelse tilbake 12. mars om at prosessen var stanset.

Utfordringene knyttet til teknologioverføring til russiske myndigheter var et gjennomgående tema i de løpende vurderingene Nasjonal sikkerhetsmyndighet gjorde i forbindelse med salget, og den 11. mars mottok vi en rapport fra Etterretningstjenesten hvor en av konklusjonene var at salget ville bidra til å styrke Russlands evne til militær modernisering.

Den 13. mars ga vi i Nasjonal sikkerhetsmyndighet vårt råd til departementene om å forhindre det planlagte salget, da dette ville innebære en ikke ubetydelig risiko for nasjonale sikkerhetsinteresser gjennom overføring av kompetanse og teknologi til russiske myndigheter.

I vår vurdering identifiserte vi også en økt risiko knyttet til mulighet for å utøve sikkerhetstruende virksomhet gjennom leveranser til Forsvaret og sivil sektor og mulig tilgang til skjermingsverdig informasjon om Forsvaret og Kystvakten. Etter vårt syn burde sikkerhetsloven § 2-5 anvendes for å stoppe salget.

Vårt råd videre var at kompenserende, risikoreduserende tiltak burde iverksettes dersom Bergen Engines fortsatt skulle benyttes som leverandør til Forsvaret og virksomheter som understøtter grunnleggende nasjo-

nale funksjoner i sivil sektor, eventuelt at det ble vurdert om virksomheten burde underlegges sikkerhetsloven.

Jeg vil fremholde at Nasjonal sikkerhetsmyndighet først vurderte dette som en sak hvor vi så på om Bergen Engines forvaltet skjermingsverdige verdier, i henhold til sikkerhetsloven, som leverandør til Forsvaret og sivil forvaltning. Som følge av den informasjonsutvekslingen som var med de andre etterretnings- og sikkerhetstjenestene i saken, ble imidlertid vår konklusjon at salget primært måtte stoppes av hensyn til mulig kompetanse- og teknologioverføring til Russland.

Resultatet var som kjent at Kongen i statsråd 26. mars fattet vedtak om å pålegge partene å stanse det planlagte salget av Bergen Engines AS.

Avslutningsvis vil jeg presisere at tilsynsvirksomheten knyttet til Bergen Engines-saken fortsatt ikke er avsluttet. Dette vil etter planen skje i mai. Så langt har vi ikke funnet grunnlag for å hevde at sikkerhetsgradert informasjon er blitt delt med Bergen Engines av oppdragsgivere eller av andre leverandører. Det er også lite trolig at det i «due diligence»-prosessen er overført informasjon og kunnskap som kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser, til den potensielle kjøperen.

Med dette avslutter jeg min innledning og stiller meg til disposisjon for spørsmål fra komiteen.

Møtelederen: Da åpner jeg for spørsmål, og det er Emilie Enger Mehl først – vær så god.

Emilie Enger Mehl (Sp): Tusen takk for gode innlegg fra alle tre.

Jeg vil stille noen spørsmål til hver av dere, men hvis jeg kan starte med et spørsmål til E-tjenesten: Du sa, hvis jeg hørte deg rett, at dere hadde et oppdrag fra Forsvarsdepartementet den 14. januar. Det kom en kortrapport den 18. januar, og den 12. februar kom det en utvidet rapport, før man fikk et nytt oppdrag den 4. mars. Var det sånn at rapporten den 12. februar avsluttet det tidligere oppdraget? Og dette med potensiell styrking av den russiske marinen eller teknologioverføring til Russland som en trussel: Var det en del av den første utvidede rapporten, eller var det noe som ble en del av oppdraget den 11. mars? Kan du si noe om det?

Så lurte jeg på om sjef PST kunne gjenta datoene for de fem rapportene dere hadde. Du sa at de fire første er gradert. Gjelder det hele? Er det mulig å si noe om hvorvidt alle fem er en del av samme oppdrag, er det forskjellig innhold i dem, eller er man kommet lenger med informasjonsinnhenting? Går det an å si noe om det?

Så til slutt til NSM: Du sa at dere fikk et oppdrag den 13. januar, og at dere siden det har hatt løpende kontakt med begge de ansvarlige departementene – Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet – og at dere har hatt en løpende drøfting knyttet til hvilke

virkemidler man kan bruke i sikkerhetsloven. Kunne du sagt noe mer om når det var § 2-5 kom inn og ble aktuell, konkret på dato?

Møtelederen: Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Mitt første spørsmål er til E-tjenesten. Du gikk i begynnelsen gjennom en detaljert tidslinje med informasjon, som begynner 16. desember. Du sier at på grunn av et utvidet kunnskapsgrunnlag skrev dere en ny rapport etter 18. januar. Kan du utdype litt om det utvidede informasjonsgrunnlaget? Og hvis det er sånn at du trenger å ha en lukket høring, kan vi avtale det ved et senere tidspunkt i dag.

Så til NSM: I redegjørelsen sier regjeringen ved justisministeren at vi skal «sørge for at NSM fremover prioriterer å utvikle kompetanse på dette området». Hvilken kompetanse er det som trengs å utvides? Er det sånn at du opplever at dere trenger mer ressurser eller virkemidler?

Videre har jeg et spørsmål til E-tjenesten om lokasjon, for et av de områdene som ble trukket fram både i statsrådsforedraget og av PST her, var lokasjonen til Bergen Engines. Det ble løftet fram som en nærmest selvstendig grunn til å lande på den konklusjonen man landet på. Kan du si litt mer om E-tjenestens vurdering av lokasjonen – for den lokasjonen har ikke endret seg fra 16. desember og fram til salget ble stanset?

Møtelederen: Jeg vil bare si, før jeg gir ordet til Tetzschner og deretter til Tybring-Gjedde, at hvis spørsmålsstillingen blir veldig omfattende, gir jeg kun ordet til én person per parti. Det må vi se an litt før jeg gir ordet til dere. Vi skal være ferdig kl. 09.30 med denne bolken.

Michael Tetzschner (H): Til gjennomføringen vil jeg si at det hadde vært gunstig om hver enkelt kunne få svar på sine spørsmål umiddelbart. Det er vel det vi har disse små bolkene til. Da slipper vi å gjenta hverandre. Det er vanlig fremgangsmåte.

Møtelederen: Jeg tror ikke det er mulig i denne bolken. Jeg tror det må bli etterpå. Ellers tror jeg ikke vi blir ferdig med spørsmålsrunden, rett og slett.

Vær så god, Tetzschner.

Michael Tetzschner (H): Takk. Ja vel, vi får komme tilbake til det.

Mine spørsmål er knyttet til tidsforbruket mellom dette varslet som kom, etter hva jeg forstår, til E-tjenesten og PST den 16., men som visstnok kom senere til NSM, hvis jeg har forstått det riktig. Da vil jeg spørre de to første om man da var kopimottaker. Vi vet at man da

ikke nødvendigvis begynner en aktiv saksbehandling, så kan dere si litt om når man gikk inn i saken?

Og, for særlig de to førstnevnte vedkommende, når introduserte man dette som noe mer enn at man eventuelt mistet en underleverandør til vedlikehold, og at det inneholdt dette større komplekset med teknologioverføring?

Møtelederen: Christian Tybring-Gjedde, vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Takk. Jeg har et par-tre spørsmål. Man fikk dette til Etterretningstjenesten den 16. desember, skjønte jeg. Det var en kopi, eller ikke en direkte henvendelse. I hvert fall sier papirene det. Stensønes sa at det var et oppdrag 14. januar, man kom tilbake med en foreløpig versjon, og så, 18. januar, kom det en ytterligere foreløpig versjon. Det som det er viktig å få klarhet i, er: Hva konkluderte man med 18. januar, for det er klart at også en foreløpig versjon må ha en konklusjon? Så var det enten at det var en risiko, eller at det ikke var en risiko. Dette var veldig tidlig i prosessen.

Så til NSM: Sikkerhetsloven skal jo, som også sjef NSM sa, beskyttes av Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Man har vurdert at sikkerhetsloven ikke inkluderte Bergen Engines' kompetanse. Men Bergen Engines har kompetanse når det gjelder både drift og vedlikehold, reservedeler, avansert motorteknologi og turbinteknologi. Så hvorfor har man i sikkerhetsloven definert Bergen Engines som en som ikke trenger beskyttelse av Nasjonal sikkerhetsmyndighet hvis man overfører den teknologien til Russland?

Jeg har lest i bakgrunnsrapirene at det ikke er tillatt for NSM å ha en oversikt over utenlandsk eierskap i norske bedrifter. Stemmer det, eller er det slik at man sitter på den informasjonen, altså hvor mye Kina, Russland og andre land sitter med av eierskap i norske bedrifter? Eller: Hvorfor er dette ikke lovlig?

Møtelederen: Audun Lysbakken, vær så god.

Audun Lysbakken (SV): Takk. Jeg lurte på, komitéleder, om Sjøvold kunne få lov å svare på det med datoene før jeg stiller mitt spørsmål, for det hadde jeg litt trøbbel med å få med meg i opprøpningen av rapportene fra PST, og mitt spørsmål berører det.

Møtelederen: Vi går videre til Skei Grande hvis hun har noen ytterligere spørsmål.

Trine Skei Grande (V): Takk. Dette er bruk av en sikkerhetslov der det skal lages nye rutiner og nye måter å jobbe på. Kan tjenestene si noe om utviklingen i saken fra regjeringa sendte første bestilling i januar, til

mars, om måten man har jobbet med dette på, og om det har vært noen læringspunkter der som man kan anvende senere?

NSM påpekte at dette er en bedrift som egentlig ikke ligger under sikkerhetsloven. Som nasjon ønsker vi egentlig ikke at så mange bedrifter skal ligge under sikkerhetsloven, men det betyr jo ikke at kjøpene ikke kan diskuteres i forhold til sikkerhetsloven – altså sjøl om de ikke ligger der. Har dere noen tanker om hvor mange som er innbefattet av sikkerhetsloven, og mener dere det burde vært flere eller færre? Har vi truffet da vi laget loven, på det området?

Møtelederen: Sigbjørn Toskedal, vær så god.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk. Først et spørsmål til Etterretningstjenesten. Anser dere dette for å være ordinær tidsbruk i en slik sak – når meldingen kom i desember og man går gjennom tre rapporter før konklusjonen kommer? Er det vanlig tidsbruk, i den grad man kan spørre om det? Det var det første spørsmålet.

Det andre er: Dere hadde tre rapporter. Var konklusjonen i sikte allerede i rapport én?

Så har jeg et spørsmål til PST. Dere hadde fem rapporter, og det ble sagt at bekymringen ble styrket underveis. Betyr det at konklusjonen ble oppdaget underveis, eller var den i sikte helt fra starten av? Det er jo klare råd for dette.

Så har jeg et generelt spørsmål til alle. Det har vært mye snakk om Bergens Tidendes oppslag, som gjorde at EOS-tjenesten ble oppmerksom på salget og bekymringene rundt dette. Ingen andre har tatt det opp, så jeg spør om det.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til sjef E-tjenesten først. Vær så god.

Nils Andreas Stensønes: Tusen takk. Jeg tror jeg skal ta tidslinjen først, for jeg tror jeg kanskje kan svare ut flere av spørsmålene der.

16. desember fikk vi tilsendt en kopi av en e-post til informasjon – og informasjon om at den skulle følges opp videre i et møte i januar. Dermed ble ikke saken jobbet med før vi fikk oppdraget etter at det var håndtert i januar. Det var den informasjonen vi fikk. Så det var eksplisitt til informasjon.

Vår første rapport kom 18. januar, og der adresserer vi allerede de to sporene. Vi legger hovedvekt på sikkerheten rundt «Marjata», og så informerer vi om at vi har begynt å jobbe med Transmashholding. Det jobbet vi med lenge før Bergens Tidende hadde en sak om det. Det begynte vi å jobbe med med en gang. Men vi hadde

ingen solid konklusjon på det tidspunktet, for det er for tidlig, det er fire dager.

Det som skiller rapport én og rapport to, er at til rapport to har vi fått tid til å gå lenger i egen organisasjon når det gjelder fartøyet «Marjata», og har en mer solid konklusjon der. Det er februarrapporten, og til marsrapporten når det gjelder «Marjata», har vi begynt å snakke med leverandørene, og det er da vi ser at vi har en utfordring med underleverandørsituasjonen. Det er forskjellen der.

Når det gjelder Transmashholding, er det innhenting av informasjon. Vi begynner med det etter oppdraget 14. januar, og 12. februar har vi en konklusjon som sier at det er sannsynlig at det er en sammenheng. Da kan vi konkludere med en viss troverdighet. Det er vi veldig opptatt av, for dette er en viktig sak. Det handler om mange arbeidsplasser, og det handler om store verdier. Og som jeg sa innledningsvis: Vi ønsker alltid at informasjon er verifisert, slik at vi ikke har det bare fra én kilde, og det gjør at det tar litt tid. Så da brukte vi ca. en måned på den første rapporten.

Forskjellen fra den andre til den tredje rapporten er egentlig at departementet ber oss gå igjennom alt på nytt – kvalitetssikre, forsikre. Så i marsrapporten er troverdigheten og soliditeten i rapporten mer solid.

De to siste rapportene, av 11. og 12., er egentlig bare en gradert og en ugradert versjon. Den graderte inneholder detaljer og personer og alt mulig sånt som ikke står i den ugraderte.

Når det gjelder lokasjon, foreslår jeg at den tas av sjef PST, for han er ansvarlig for innenlands. Vi støtter jo ham bare i det som skjer innenfor Norges grenser, så jeg foreslår at han gjør det.

Når det gjelder vanlig tidsbruk, er det her ca. en måned. Nå har vi gjort litt undersøkelser av hva andre nasjoner bruker, og de fleste nasjoner setter vanligvis en frist på 45 dager. Men hvor fort det går, avhenger av hvor lett informasjonen er tilgjengelig. Det er det ene. Det andre er hvor konsis informasjonen er. Hvis alt peker i samme retning, kan man trekke en konklusjon tidlig. Det siste er: Hvor stor er saken, og hvor grundig må vi være? Som sagt vil vi alltid prøve å verifisere informasjonen, og spriker det, må vi gjerne ha tre eller fire kilder før vi kan si noe. Dette er en så viktig sak at vi mener at å bruke en måned på den rapporten er en rimelig tidsbruk fra oppdraget kom 14. januar til 12. februar, som var den første rapporten – og så ble vi bedt om utdypende opplysninger fram til mars.

Er det noen spørsmål jeg ikke har svart på da? Ok.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til sjef PST – vær så god.

Hans Sverre Sjøvold: Ja, det var noen spørsmål til meg som vel gikk på noe av det samme som E-sjefen har svart på. Vi fikk også den samme meldingen den 16. desember, men vi igangsatte ikke noe mer saksbehandling på den saken før det kom et oppdrag den 13. januar. Det kunne oppfattes som en sak som gikk i eksportkontrollsporet, men vi iverksatte ikke noe mer tiltak der.

Så kan jeg si litt generelt om progresjonen i saksbehandling. I likhet med E-sjefen vil jeg understreke at dette er en alvorlig sak, og vi må få verifisert den dokumentasjonen vi kan hente inn. Det har vi brukt noe tid på. Vi fikk bestillingene fra Justisdepartementet – jeg kan jo nevne det en gang til, for det var et spørsmål – 16. desember som nevnt, 21. januar, 25. februar, 5. mars, 10. mars og 13. mars. Det er bestillinger som vi har levert på fra vårt departement. Fortløpende her er det også samarbeid med de andre EOS-tjenestene. Arbeidsmetodikken vil være å verifisere informasjon. Det kan ta noe tid å gå gjennom saken. Vi har brukt mange saksbehandlere på den, mange analytikere, og i så måte vil jeg kanskje si at vi har behandlet saken raskt når vi først begynte å jobbe med saken. Det gikk ganske raskt unna. Som det har vært sagt her, utviklet saken seg underveis. Vi endte da opp med at den største utfordringen var overføring av teknologi, og der vil jeg vise til E-sjefens orientering. Så saken ble stadig mer beriket gjennom saksbehandling og innhenting av informasjon.

Når det gjelder lokasjonen – ja, det ligger jo der det ligger. Jeg vet ikke om jeg kan si så mye mer. Det er en virksomhet som er lokalisert sentralt knyttet til forsvarsanlegg i Bergen.

Møtelederen: Sjef NSM – vær så god.

Helge Rager Furuseth: Takk. De første spørsmålene tror jeg også best besvares ved å gå litt inn i tidslinjen. Vi mottok altså den første henvendelsen knyttet til denne saken fra Justis- og beredskapsdepartementet den 13. januar, og vi ble bedt om å gjøre nødvendige vurderinger basert på den informasjonen vi der hadde. På bakgrunn av dette gjorde vi nødvendige avklaringer opp mot en privat virksomhet som var nevnt i den initiale henvendelsen. Vi tok kontakt allerede dagen etter og fikk avklart det i ukene etterpå. Vi hadde da en dialog mer uformelt per telefon med departementene, og innledningsvis visste vi ikke hvorvidt Bergen Engines var underlagt eller burde vært underlagt loven, knyttet til anskaffelsen, så da ble alle virkemidler inkludert bruk av § 2-5 drøftet i forbindelse med den saken. Så det var et alternativ som var oppe relativt tidlig. Men jeg vil understreke at vi innledningsvis hadde en dialog opp mot i all hovedsak Forsvarsdepartementet knyttet

til å avklare om dette burde vært en sikkerhetsgradert anskaffelse, og om Bergen Engines gjennom å være underleverandør satt på skjermingsverdig informasjon som gjorde at de burde vært underlagt loven knyttet til en av de bestemmelsene om private virksomheter.

Når det gjelder dette momentet med teknologioverføring, kom det til oss først den 18. januar, gjennom både supplerende informasjon fra departementene og tidligere nevnte rapporter her, men det var også et moment som ble spilt inn til oss relativt tidlig i prosessen. Det ligger da ikke til oss å gjøre de vurderingene, men der var vi kjent med at det foregikk prosesser knyttet til dette.

Det ble stilt spørsmål om regjeringens prioritering fremover. Jeg kan nevne at screening av direkteinvestering, som dette kalles, har vært et viktig oppdrag for NSM både i 2020 og 2021, gjennom våre tildelingsbrev. Vi gjorde i fjor noen innledende utredninger og avklaringer opp mot departementet knyttet til dette, og vi har fått i oppdrag av våre styrende departementer i år både å utarbeide veileder for departementene, løpende å treffe nødvendige tiltak og også å komme med en anbefaling til et helhetlig konsept knyttet til dette.

Det er blitt gjort godt rede for fra sjef PST knyttet til utfordringene ved denne typen investeringer, eierskapsforhold o.l., og bruk av komplekse selskapsstrukturer o.l. Dette er kompetanse NSM ikke sitter med til å vurdere i dag. Man må se på, i bruk av en slik mekanisme, hvorvidt det skal være NSMs kompetanse eller brukes andres kompetanse knyttet til dette. Det viktige sett fra mitt perspektiv er at relevante aktører som har kompetanse på dette, så tidlig som mulig kommer rundt bordet, for å si det slik, og gjør helhetlige vurderinger av disse sakene. Men en slik oppgave må prioriteres opp mot andre oppgaver i NSM. Som man er kjent med her, har vi også en vesentlig oppgave knyttet til cyberdimensjonen, som tar tid og ressurser for vår del, og som vi også mener er en viktig oppgave.

Det er også knyttet til at vi må ha de nødvendige verktøyene for at vi kan ta ut de nødvendige rapportene. Det ligger til departementenes oppgave å kartlegge først de grunnleggende nasjonale funksjonene, de virksomhetene som er av vesentlig betydning, skjermingsverdig infrastruktur, objekter og informasjonssystemer, og så på bakgrunn av dette kartlegge de nødvendige avhengighetene for å få øvrige virksomheter eller objekter på kartet. Her er departementene ferdig med sin initiale utpeking av grunnleggende nasjonale funksjoner, og vi forventer at vi får innrapportert de første avhengighetene i løpet av året, som vil berike dette bildet. Dette er vi da nødt til å ha nødvendige verktøy til, som kan ta ut de nødvendige rapportene. Det er også – tatt i betraktning at sikkerhetsloven er såpass fersk – ting vi ikke har fullt ut tilfredsstillende

verktøy til i dag, men det er en del av vår dialog med departementet hvor vi jobber med utvikling av dette.

Jeg mener det også besvarer Tybring-Gjeddes spørsmål knyttet til dette med hjemmel for nødvendig oversikt. Det vil være gjennom den mekanismen som vi utreder og vil anbefale, at man må søke å få løst den problemstillingen. Ellers kan jeg dessverre ikke belyse nærmere det rettslige grunnlaget for det, da det går ut over sikkerhetsloven.

Så til representanten Skei Grande, knyttet til hvilke virksomheter som bør underlegges sikkerhetsloven. Det er klart at en underleggelse av sikkerhetsloven for en privat virksomhet er et inngripende virkemiddel. Det må vurderes i forhold til forholdsmessighet, særlig hvis personell i virksomheten må klareres for å kunne jobbe der. Det vil kunne få betydning for enkeltes arbeidsforhold.

Derfor er det et virkemiddel vi tilrår kun når man har uttømt de øvrige virkemidlene knyttet til risikoreducerende tiltak i anskaffelsene, som f.eks. sjef E-tjenesten har redegjort for at de har gjort i sine anskaffelser knyttet til dette. Det er mulig, for å si det sånn, å sette sammen en anskaffelse på den måten og samtidig forhindre at virksomheten får tilgang til skjermingsverdig informasjon.

I Bergen Engine-saken er vår anbefaling at Forsvaret i lys av de nye opplysningene som har fremkommet i denne saken, gjør en ny og helhetlig vurdering av dette. Men vi har så langt ikke funnet at man i enkeltanskaffelser har fått tilgang til skjermingsverdig informasjon. Men som jeg også sa: Våre tilsyn løper frem til 1. mai. Men vi er ferdige med den initiale informasjonsinnhentingen.

Jeg tror jeg med det har besvart alle representantenes spørsmål til NSM.

Møtelederen: Vi begynner å få litt dårlig tid, så jeg tror jeg nå gir ordet til Lysbakken, som ikke fikk stilt spørsmål i stad, og til saksordføreren. Jeg vet ikke om vi får tid til mer.

Vær så god, Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV): Takk, komitéleder.

Jeg har tre spørsmål. Det første er til sjef E-tjenesten. Det vises til rapport fra E-tjenesten den 18. januar. Det er samme dag som vi vet at det gikk melding fra UD til Rolls-Royce om at konklusjonen i saken var like om hjørnet. Var det noe i E-tjenestens rapport den dagen som kunne gi regjeringen og departementene inntrykk av at saken var klar for å konkluderes? Det er mitt første spørsmål.

Det andre er egentlig til alle tre. Regjeringen fikk varsel om salget 15. desember, og ut fra det dere sier, kom oppdragene til de ulike tjenestene 13. og

14. januar, altså nesten en måned senere. Er ikke det veldig lang tid? Og er ikke det uheldig?

Det tredje spørsmålet er: Noe av grunnen til at dette er en sak vi må ha høring om, er at det ved ulike deler av denne prosessen er kommunisert fra regjeringsapparatet, enten i offentligheten eller direkte til selger, et budskap som da har blitt tolket, med god grunn, som at salget ville kunne gå gjennom og var uproblematisk. Når dere nå viser til den lange rekken av rapporter som er kommet fra tjenestene, var det på noe tidspunkt sånn at disse rapportene hadde et innhold som kunne leses som at saken var klar for å konkluderes med et annet utfall enn det det endelig fikk?

Møtelederen: Enger Mehl, vær så god.

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg beklager hvis du har svart veldig tydelig på det, men var det et opphold i jobben med saken hos E-tjenesten fra 12. februar til 4. mars, før man fikk en ny bestilling?

Så lurer jeg på, til sjef NSM: Du nevnte et varsel fra en privatperson 10. februar. Kan du si noe mer om innholdet i det varselet? Var det noe som brakte noe nytt til saken?

Og til sjef PST: Dere har referert til en rekke rapporter, og så refererte du til bestillingene. Jeg vet ikke om det er én eller flere bestillinger, om alle kom 13. januar, eller om det er flere, men kan du si helt konkret: Hva var bestillingen fra regjeringen til dere?

Møtelederen: Da er det Schau, Elvenes, Christensen, Tybring-Gjedde og Tetzschner på talerlista. Det tror jeg ikke vi rekker, så jeg tror dere må svare nå.

Så vil jeg gjøre oppmerksom på at det kan hende at det blir høring med dere senere i kveld, eventuelt lukket høring, men det vil vi fra komiteens side komme tilbake til.

Da gir jeg ordet til sjef E-tjenesten først, vær så god.

Nils Andreas Stensønes: For å ta det første først: Når det gjelder de interne mekanismene i departementene og de politiske vurderingene, er ikke det min jobb å vurdere, så jeg skal supplere med fakta.

18. januar-rapporten fra vår side inneholder en foreløpig vurdering av avhengigheten for «Marjata», som bekrefter at vi på sikt kan klare oss uten Bergen Engines.

Når det gjelder knyttingen til Transmashholding den 2., har vi da begynt å jobbe med det og signalisert at her er det en mulighet. Men vi har ikke konkludert.

Hvorvidt det er lang tid og uheldig fra 16. desember til januar, er en intern sak i departementene som jeg tror jeg ikke skal vurdere – det samme når det gjelder de forskjellige budskapene du sier kommer.

Vi leverte da den, og 12. februar er vel konklusjonene egentlig rimelig klare, sånn som de ble til slutt. Men vi jobbet fortløpende. Også etter 12. februar fortsatte vi å grave og verifisere detaljer osv., for saken var ikke avsluttet.

Møtelederen: PST.

Hans Sverre Sjøvold: Det var vel først et generelt spørsmål fra Lysbakken om 16. desember og frem til den første rapporten ble levert i januar. Det føler heller ikke jeg at det er mitt ansvar å svare på.

Vi har levert fortløpende i saken på de bestillingene vi har fått. Det har vært graderte bestillinger og graderte svar hele veien. Og som jeg sa: Det har vært mye arbeid med disse rapportene som er sendt, og de er beriket underveis. Saken har også, som sjef E-tjenesten informerte om, gått mer og mer over i sporet om overføring av teknologi og omgåelse av eksportkontrollregelverket, så det er der vi endte opp.

Om den saksbehandlingstiden som har vært brukt – nå skal ikke jeg kommentere noe fra 16. desember til januar: Man har brukt mye tid for å berike saken, og den har hatt en løpende utvikling hele veien. Jeg har vel ikke så mye mer å si om det, egentlig.

Møtelederen: Da er det NSM. Vær så god.

Helge Rager Furuseth: Takk.

Når det gjelder den private varsleren som varslet oss 10. februar: Innholdet i det varselet var i helt grove, overordnede trekk elementer knyttet til på kort sikt mulighet for tilgang til skjermingsverdige verdier i Forsvaret knyttet til eieren av Transmashholding, og på lengre sikt også aspekter knyttet til teknologioverføring.

Etter vår vurdering brakte ikke dette varselet inn noen momenter som vi ikke allerede var kjent med i saken. Så etter at vi hadde gjort de nødvendige avklaringene, fikk det ikke noe særlig videre oppfølging.

Når det gjelder involveringen fra departementenes side: Når NSM blir involvert i en slik sak, vil være avhengig av hvilken betydning dette har for nasjonal sikkerhet. I denne konkrete saken kan jeg ikke se at vi ville kommet tidligere med våre vurderinger om vi hadde vært involvert tidligere, i og med at vi i stor grad lener oss på de vurderingene som kommer fra de andre EOS-tjenestene, knyttet til trusler og til teknologioverføring. Men det er et viktig læringspunkt og også noe vi vil ta med oss i vår anbefaling når det gjelder disse nevnte mekanismene som vi skal anbefale til våre departementer.

Møtelederen: Da er det ett minutt igjen.

Hvis dere ikke hadde fått disse bestillingene i januar, de bestillingene som dere henviser til, hva ville skjedd med saken da?

Nils Andreas Stensønes: Vi fikk den til informasjon. Det betyr i utgangspunktet at den er til informasjon, men samtidig med en opplysning om at det vil bli fulgt opp videre i januar. Så det blir nesten spekulasjon – hvis det ikke hadde skjedd. Det er avhengig av om noen ... Noen ville sannsynligvis ha plukket det opp, men igjen: Det blir spekulasjoner.

Møtelederen: Da vil jeg takke dere alle tre veldig mye for at dere opplyser oss på en konsis måte. Det å bli hørt om så mange spørsmål av så mange komitémedlemmer er krevende. Men tusen takk.

Det er mulig at det da blir høring med dere også i kveld. Tidspunktet er satt til ca. 20.30, i tilfelle. Men det kan bli tidligere også – bare så dere er i beredskap, slik dere alltid er.

Tusen takk!

Høringen ble avbrutt kl. 09.30

Høringen ble gjenopptatt kl. 09.32

Høring med justisminister Monica Mæland

Møtelederen: Da vil vi ønske justisministeren hjertelig velkommen til denne høringen. Denne delen av programmet vil bli gjennomført mer som en ordinær kontrollhøring, gjennom at statsråden får 10 minutter til innledning. Deretter har saksordføreren 10 minutter, og i den rekkefølgen vi har bestemt i komiteen, blir det 5 minutter hver til de representantene som har blitt tildelt ordet. Da styrer man tiden selv og kan også avbryte statsråden, hvis man ikke får svar på det spørsmålet man har stilt. Og hvis det blir tid, får statsråden 5 minutter til oppsummering på slutten.

Da gir jeg ordet til justisminister Mæland – vær så god.

Statsråd Monica Mæland: Tusen takk for det, komitéleder og komitémedlemmer. Takk for anledningen til å komme til Stortinget for å orientere ytterligere om vurderinger knyttet til norske myndigheters vedtak om å stanse salget av selskapet Bergen Engines AS.

Med henvisning til min redegjørelse for Stortinget 23. mars, la meg begynne med det viktigste først: Den riktige avgjørelsen er tatt i saken. Salget ble stoppet. Det var nødvendig for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke ble truet.

Etter departementets syn er terskelen «ikke ubetydelig risiko» klart oversteget i denne saken. Dette er særlig begrunnet i vurderingen av den aktuelle kjøpe-

ren og risikoen for at tilgang til varer, informasjon og teknologi som Bergen Engines er i besittelse av, vil kunne utnyttes på en måte som skader nasjonale sikkerhetsinteresser. I tillegg er den sikkerhetsmessige verdien av Bergen Engines og dets eiendommer av betydning for vurderingen.

Departementet mener på denne bakgrunn at et vedtak om å pålegge Rolls-Royce og TMH å stanse salgsprosessen er klart nødvendig for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke blir truet, og at det med hjemmel i sikkerhetsloven § 2-5 er grunnlag for å stanse transaksjonen. Vedtaket er et egnet tiltak for å oppnå dette.

Jeg oppfatter ikke at det er uenighet i Stortinget om det substansielle vedtaket i denne saken. Det er viktig.

Jeg sa i min redegjørelse til Stortinget at saken er kompleks og har mange sider. Det tok derfor noe tid å framskaffe et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å fatte vedtak i saken. Som også tjenestefene sa i sine innledninger, måtte vi som myndigheter gjøre nødvendige vurderinger – og ikke minst innhente informasjon og vurderinger nettopp fra EOS-tjenestene, Forsvaret og sivil sektor. Informasjonsgrunnlaget ble styrket etter hvert som vurderingsarbeidet pågikk. De samlede vurderingene i saken er oppsummert på en utfyllende måte i begrunnelsen for vedtaket i den kongelige resolusjonen fra 26. mars.

Saker knyttet til oppkjøp og investeringer i norske virksomheter kommer til myndighetenes kunnskap på ulik måte. Det kan være gjennom varslingsplikten etter sikkerhetsloven § 4-5 om sikkerhetstruende hendelser, det kan være gjennom meldeplikten etter lovens § 10-1 om erverv, eller det kan være ved annen informasjon, som i denne saken.

Som jeg sa i min redegjørelse 23. mars, varslet Rolls-Royce norske myndigheter 15. desember. 16. desember ble dette varslet oversendt til Justis- og beredskapsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og til PST og E-tjenesten, til informasjon og for eventuell oppfølging hos disse. I midten av januar ble vi så kjent med nye opplysninger i saken knyttet til at Bergen Engines hadde leveranser til Forsvaret, herunder Forsvarets fartøy «Marjata». I møtet 13. januar ble disse opplysningene tatt opp mellom departementsrådene i Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet. Basert på de nye opplysningene ble det avtalt umiddelbar oppfølging av saken og at alle skulle informere sine politiske ledelser. Samme dag, altså 13. januar, gikk det skriftlig bestilling til NSM og PST fra Justis- og beredskapsdepartementet. Forsvarsdepartementet sendte bestilling til E-tjenesten 14. januar. Poli-

tisk ledelse i Justisdepartementet ble orientert muntlig tidlig dagen etter – dvs. torsdag 14. januar.

Det må derfor ikke herske noen tvil om at saken ble vurdert i et nasjonalt sikkerhetsperspektiv fra og med midten av januar. Det har vært tett koordinert både mellom departementet og med tjenestene fra dette tidspunktet.

Når vi nå ser tilbake, ser vi at det nasjonale sikkerhetsaspektet burde vært adressert tidligere enn i midten av januar. Samtidig er det vanskelig å se at saken kunne funnet sin løsning vesentlig tidligere, gitt behovet for grundig informasjonsinnhenting og vurdering.

Den 18. mars forelå det som kjent tilstrekkelig informasjon og vurderinger til at vi meddelte Rolls-Royce at norske myndigheter hadde besluttet å stanse salget i medhold av sikkerhetsloven. Dette ble formelt vedtatt av Kongen i statsråd 26. mars.

La meg for det andre understreke mitt budskap fra redegjørelsen om at regjeringen tar trussel- og risikobildest på dette området på største alvor. Vi har tydeliggjort det både i langtidsproposisjonen for forsvarsektoren og i samfunnssikkerhetsmeldingen som Stortinget har behandlet gjennom Innst. 87 S og Innst. 275 S. Regjeringen har også lagt til rette for at EOS-tjenestene formidler ugraderte, årlige trussel- og risikovurderinger som adresserer bl.a. uønskede utenlandsinvesteringer.

La meg for det tredje presisere at saken viser at vi gjennom sikkerhetsloven har et regelverk på plass som faktisk muliggjør å stanse salg av denne typen. Gjeldende sikkerhetslov ble foreslått av denne regjeringen og vedtatt av Stortinget i 2018. Betydningen av å ha en «sikkerhetsventil» knyttet til sikkerhetstruende virksomhet var så viktig at en slik bestemmelse, som trådte i kraft i januar 2017, ble innført allerede i den gamle loven og videreført som § 2-5 i den nye sikkerhetsloven. Norge har derfor et moderne og fleksibelt lovverk for å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. Det gjelder også uønskede investeringer i norske virksomheter, eller oppkjøp av slike.

Vi ser at en rekke land har vist interesse for de mekanismer som nå ligger inne i loven. Som oppfølging av et nordisk statsministerinitiativ har vi hatt god dialog med våre nordiske samarbeidspartnere, og både danske og svenske myndigheter har hatt dialog med oss mens de selv arbeider med tilsvarende lovverk. Bergen Engines-saken viser samtidig at det er behov for å vurdere hvorvidt vi bør foreta justeringer i kommende revisjon av sikkerhetsloven, og vi har jobbet konkret med forslag til justeringer i enkelte bestemmelser siden i fjor høst.

Sikkerhetsloven § 1-3 sier:

«Et departement skal innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter som

behandler sikkerhetsgradert informasjon
råder over informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner
driver aktivitet som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner.»

Det er imidlertid mange virksomheter som leverer både til Forsvaret og til andre sektorer med kritiske samfunnsfunksjoner eller grunnleggende nasjonale funksjoner, uten at disse leveransene vurderes å være av avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner. Leveransene fra Bergen Engines er et eksempel på dette.

Sikkerhetsloven kapittel 10 har regler om kontroll av investeringer og oppkjøp i selskaper som er underlagt sikkerhetsloven gjennom § 1-3. Hensikten bak denne screeningmekanismen er å fange opp potensielt sikkerhetstruende transaksjoner og gi hjemmel til å fatte nødvendige vedtak for å avverge slik aktivitet, herunder stans av transaksjoner.

Som jeg formidlet i min redegjørelse 23. mars, gir sikkerhetsloven § 2-5 et hjemmelsgrunnlag og en mekanisme for at Kongen i statsråd kan gripe inn uavhengig av om virksomheten er underlagt sikkerhetsloven eller ikke. Et vedtak kan fattes dersom det er en ikke ubetydelig risiko for at planlagt eller pågående aktivitet, f.eks. en investering, kan true nasjonale sikkerhetsinteresser. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil, og det framgår uttrykkelig av forarbeidene at den vil være et supplement til bestemmelsen om eierskapskontroll i lovens kapittel 10, der den aktuelle virksomheten det planlegges oppkjøp av, ikke er underlagt loven ved enkeltvedtak etter lovens § 1-3.

Som jeg sa i min redegjørelse, skal regjeringen etablere et register over reelle rettighetshavere. Det vil innebære at en rekke aktører skal innhente og lagre opplysninger om sine reelle rettighetshavere og registrere disse opplysningene i et sentralt register. Regjeringens forslag til forskrifter hadde høringsfrist høsten 2020, og vi jobber nå med oppfølgingen. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider dessuten i samarbeid med SSB med hvordan vi skal få bedre oversikt over visse lands økonomiske fotavtrykk i den enkelte sektor.

Etter oppdrag fra regjeringen har FFI og NUPI kommet med en anbefaling til hvordan vi kan få bedre oversikt over utenlandsinvesteringer generelt og over eiendom spesielt. NSM og Statens kartverk er derfor i tildelingsbrevet for 2021 gitt oppdrag om å utrede hvordan vi skal sikre best mulig oversikt over uten-

landsk eierskap i eiendom. NSM har fått i oppdrag å publisere en oversikt over utenlandsk eierskap i ulike sektorer i sin årlige risikorapport.

I sum vil disse tiltakene gi oss bedre oversikt over utenlandsk eierskap i Norge, noe som igjen vil styrke vår evne til å avdekke og varsle om sikkerhetstruende virksomhet.

For det fjerde er ansvaret for det forebyggende sikkerhetsarbeidet på nasjonalt nivå delt mellom Justis- og beredskapsdepartementet, som har det overordnede ansvaret i sivil sektor, og Forsvarsdepartementet, som har tilsvarende ansvar i forsvarssektoren, jf. kongelig resolusjon av 20. desember 2018.

Der framgår det også at Nasjonal sikkerhetsmyndighet har myndighet og ansvar som sikkerhetsmyndighet etter sikkerhetsloven. I kongelig resolusjon av 3. mai 2019 fikk vi overført forvaltningsansvaret for sikkerhetsloven fra Forsvarsdepartementet.

Som jeg sa tidligere, har vi i dag en nasjonal screeningmekanisme etter sikkerhetsloven. Denne forvaltes av NSM. Men mekanismen må utvides, slik at den i tillegg kan fange opp investeringer og oppkjøp der det ikke er meldeplikt etter sikkerhetsloven, men der det likevel kan være oppkjøp som kan være problematiske i et nasjonalt sikkerhetsperspektiv.

Regjeringen legger derfor opp til at NSM, som er nasjonal fagmyndighet for forebyggende sikkerhet og kontaktpunkt for varsler som skal sendes etter sikkerhetsloven, også skal være et nasjonalt kontaktpunkt på myndighetsnivå for andre investeringer og oppkjøp etter nærmere definerte kriterier. NSM har derfor et oppdrag i sitt tildelingsbrev i 2021 om å utarbeide en helhetlig screeningmekanisme.

Akkurat som Norge gjennom mekanismene i sikkerhetsloven vil få ulike oversikter, løser andre land dette ved å lage særlige lister over kritiske sektorer eller offentlige interesser, konkrete virksomheter eller karakteristikker ved oppkjøp. Vi ser hen til andre land også i revisjonen av sikkerhetsloven.

Det er under utarbeidelse konkrete veiledere knyttet til sikkerhetslovens kapittel 10 og meldeplikten knyttet til denne, som er konkretisert i virksomhetsforskriften § 93. Her framgår det helt konkret hva en melding om erverv etter sikkerhetsloven skal inneholde, bl.a. hva anskaffelsen gjelder, eierstruktur, hvem som sitter i styret og ledelsen, andre eierinteresser, årsomsetning, mv.

Hvis jeg da hopper til slutten, leder, for å oppsummere, er det slik at salget av Bergen Engines ble stanset for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke ble truet. Fra Justis- og beredskapsdepartementets side ser vi at det nasjonale sikkerhetsperspektivet burde vært adressert tidligere enn i midten av januar. Regjeringen

har kontinuerlig jobbet for å styrke sikkerhetsarbeidet. Som redegjort for skal NSM være hovedkontaktpunkt i den nasjonale screeningmekanismen, og vi jobber med å etablere tydeligere retningslinjer for hvordan slike saker skal behandles på myndighetsnivå og i departementene. Med det avslutter jeg min innledning.

Møtelederen: Tusen takk. Da gir jeg ordet til saksordføreren, Emilie Enger Mehl. Du har 10 minutter til fri disposisjon til å spørre og eventuelt avbryte hvis du ikke er fornøyd. Vær så god.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk for innledningen. Ifølge redegjørelsen som ble holdt, mottok Justis- og beredskapsdepartementet notatet fra UD 16. desember, men hvilken dato ble justisministeren kjent med salget selv?

Statsråd Monica Mæland: Jeg ble kjent med salget den 14. januar, som jeg sa i min innledning.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvem på politisk nivå ble orientert da?

Statsråd Monica Mæland: Jeg kan svare for Justisdepartementet. Da ble jeg og en av statssekretærene mine orientert.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvordan skjedde den orienteringen?

Statsråd Monica Mæland: Den skjedde i et møte med departementsråden.

Emilie Enger Mehl (Sp): Så det var ikke et felles møte med de forskjellige departementene, men det var mellom dere og departementsråden deres?

Statsråd Monica Mæland: Det var et felles møte dagen før, 13. januar, mellom de departementene som jeg redegjorde for, og 13. januar gikk det da også skriftlig oppdrag fra departementsråden i Justis- og beredskapsdepartementet til våre tjenester, altså NSM og PST. Så fikk jeg en orientering om det morgenen etterpå, altså 14. januar, sammen med min statssekretær. Det var i et eget møte i Justisdepartementet.

Emilie Enger Mehl (Sp): På det tidspunktet, 14. januar, hvilket departement var det som hadde ansvar for saken?

Statsråd Monica Mæland: Vi, Justisdepartementet, har forvaltningsansvaret for sikkerhetsloven. Det fikk vi overført i 2019. Det er også fra det tidspunktet, altså fra 13. januar, vi som koordinerer arbeidet. Men så er det slik at hvert departement har ansvar for sikkerhetsloven, og de skal gjøre undersøkelser i sine sektorer.

Her var noe av hovedtyngden knyttet til Forsvarets virksomhet, og derfor var hovedkoordineringen mellom Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

Emilie Enger Mehl (Sp): Var denne saken på noe tidspunkt i sikkerhetsutvalget?

Statsråd Monica Mæland: Nå er det slik at vi ikke pleier å referere til regjeringens arbeid i Regjeringens sikkerhetsutvalg. Jeg vil bekrefte at denne saken var behandlet i regjeringen flere ganger. Statsministeren møter senere i dag, så det er naturlig at hun svarer for regjeringens arbeid.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk. Så da er det ikke mulig å svare på noe knyttet til hvilke datoer den eventuelt var i Regjeringens sikkerhetsutvalg, hvis jeg forstår justisministeren rett?

Statsråd Monica Mæland: Jeg føler at det kanskje ikke er riktig av meg å gjøre det, men jeg er sikker på at statsministeren vil gjøre det. Det jeg vil si, er at dette har vært løftet inn i regjering ved flere anledninger. Dette har vært en stor og viktig sak. Det har vært jobbet mye med den, og en så viktig avgjørelse er det viktig at regjeringen og involverte regjeringsmedlemmer er med i.

Emilie Enger Mehl (Sp): Vi kjenner alle til meldingsdialogen mellom UD og Rolls-Royce. Der skriver den ansatte i UD 24. februar at nå ligger alt til Forsvarsdepartementet. Stemmer det, sånn justisministeren ser det, at beslutningen om at dette skulle stanses, hovedsakelig lå til Forsvarsdepartementet på det tidspunktet, 24. februar?

Statsråd Monica Mæland: Nei. Og det var en dialog vi ikke var kjent med. Nå er det jo slik med denne typen saker som har mye gradert materiale, at det vil være et begrenset antall mennesker i hvert departement som har kunnskap om disse sakene. Det er en del av sakens kjerne. Den dialogen har vi redegjort for, utenriksministeren og jeg, i brev til Stortinget. Den ga ikke uttrykk for regjeringens arbeid.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men nå er det jo sånn at tre forskjellige departementer har bekreftet at dette salget ikke var noe regjeringen ville legge seg opp i. Denne meldingen mellom UD og Rolls-Royce 29. januar, som vi kjenner til, viser til Forsvarsdepartementet. Den viser til at man har vært i kommunikasjon med Forsvarsdepartementet, som da må ha vært før 29. januar, og fått en bekreftelse på at regjeringen ikke vil legge seg opp i det. Så har Næringsdepartementet utad bekreftet i Bergens Tidende at regjeringen ikke vil blande seg i saken.

Likevel sier justisministeren 9. mars at regjeringen vurderer å stanse salget. Hvem var det som tok beslutningen om at man skulle stanse det?

Statsråd Monica Mæland: Til det siste: Det er slik at regjeringen besluttet 18. mars å stanse salget, og ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Men hvem tok den beslutningen?

Statsråd Monica Mæland: Den beslutningen tok regjeringen.

Det er uten tvil slik at det var kommunisert ut forhold som ikke reflekterte det arbeidet som pågikk internt. Det skyldes ulike faktorer, men det er uansett vårt ansvar som regjering. Denne kommunikasjonen 29. januar fra en UD-ansatt er det redegjort for, og når det gjelder statssekretæren i Nærings- og fiskeridepartementets uttalelse, tror jeg den må leses i lys av at vedkommende ikke var informert om denne saken. Uansett er den kommunikasjonen uheldig, det har vi sagt, men det pågikk altså et fortløpende arbeid internt for at vi skulle få nok informasjon til å kunne treffe et vedtak i saken.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk for det. Mener justisministeren at Rolls-Royce burde ha forstått at beskjeden man fikk 29. januar, ikke var uttrykk for regjeringens offisielle syn?

Statsråd Monica Mæland: Som jeg sa i min redegjørelse, kan Rolls-Royce ha oppfattet dette som en avklaring fra regjeringen. Men det er nok ikke slik at myndighetskontakt generelt mellom norske myndigheter og selskaper foregår via Messenger.

Emilie Enger Mehl (Sp): Du har sagt at man tok beslutningen 18. mars om å stanse salget. Var det på noe tidspunkt før det gjort noen foreløpige konklusjoner i saken?

Statsråd Monica Mæland: Nei, vi trakk fram en avgjørelse når vi hadde nok informasjon til å treffe et vedtak, så det ble ikke truffet andre vedtak i saken. Jeg ser at noen mener at regjeringen har snudd, men regjeringen har bare truffet ett vedtak i denne saken, og det var om å først pause og så stanse salget.

Emilie Enger Mehl (Sp): Har det vært møter hvor ministrene for forsvar, justis, næring og utenriksministeren har vært sammen for å diskutere denne saken?

Statsråd Monica Mæland: Ja, som jeg sa, har saken ved flere anledninger vært diskutert i regjering.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men har det vært konkrete møter hvor man har sittet i samme rom og diskutert dette med en klar agenda?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det har det.

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg lurer på om justisministeren kan forklare: I denne typen salgsprosess, på hvilket tidspunkt i en sann prosess, i forkant av et salg, vil det være risiko for at kjøperen får tilgang til sensitiv informasjon om selskapet?

Statsråd Monica Mæland: Generelt tror jeg ikke det finnes ett svar, rett og slett fordi jeg tror hver sak er ganske forskjellig. Det vi har fått opplyst i denne saken, basert på det NSM også har redegjort for til komiteen, er at man ikke har informasjon om at noe sensitiv informasjon er gått over til kjøper.

Emilie Enger Mehl (Sp): Når regjeringen valgte å sende en ny bestilling til E-tjenesten 4. mars, ifølge forrige innledning her, hva var bakgrunnen for det?

Statsråd Monica Mæland: Det ble gjort mange be- stillinger, og det handlet fortløpende om å skaffe mer informasjon, om å verifisere informasjon og om å gjøre vurderinger av informasjonen man fikk. Så dette har vært en sak som det er jobbet med på samme måte som det vil være i alle saker, hvor man basert på informasjonen man får, veldig ofte vil ha behov for mer informasjon.

Emilie Enger Mehl (Sp): Var justisministeren kjent med forsvarsministerens svar til Stortinget da han ble spurt om Bergen Engines falt inn under sikkerhetsloven, hvor han 1. mars svarte at det ikke var tilfellet? Var det noe Justisdepartementet eller justisministeren kjente til?

Statsråd Monica Mæland: Jeg kjente ikke til det i forkant av svaret, men jeg registrerte svaret i etterkant.

Emilie Enger Mehl (Sp): Mener du at det svaret var riktig på det tidspunktet?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det er riktig at Bergen Engines ikke er underlagt sikkerhetsloven. Så kunne svaret kanskje med fordel vært mer utfyllende, men det er jo slik at vi veldig ofte ikke offentliggjør arbeid som foregår, særlig når det er knyttet til gradert informasjon. Men dette tenker jeg at forsvarsministeren er den nærmeste til å svare for.

Emilie Enger Mehl (Sp): Spørsmålet var om salget på det tidspunktet hadde vært vurdert etter enten det regelverket i § 10 eller andre bestemmelser i sikkerhets-

loven, og du mener at på det tidspunktet, 1. mars, hadde det ikke vært vurdert? Det var egentlig det jeg spurte om.

Statsråd Monica Mæland: Nei, det var ikke det jeg mente. Da beklager jeg. På det tidspunktet foregikk det fortsatt et arbeid, som dere har hørt tidligere i dag, med å gjøre vurderinger av innholdet i saken.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvilken dato var det § 2-5 første gang ble tatt opp til vurdering i regjeringen?

Statsråd Monica Mæland: I regjeringen ble det vel tatt opp på det første møtet regjeringen hadde om denne saken, men i arbeidet ble dette løftet fram fra vi begynte å innhente informasjon, altså fra midten av januar.

Emilie Enger Mehl (Sp): Når du sier det første møtet dere hadde om saken, hvilket møte refererer du til da?

Statsråd Monica Mæland: Du har spurt meg om det har vært møter i regjering, og jeg har svart at det har vært flere møter i regjering. Og så pleier vi ikke å referere til Regjeringens sikkerhetsutvalg, men det er løftet inn i regjering ved flere anledninger.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ok, jeg skjønner. Har det kommet henvendelser til regjeringen om dette salget fra allierte?

Statsråd Monica Mæland: Nei, det er jeg ikke kjent med at det har, men vi har informert allierte. Det redegjorde også tjenestene for.

Møtelederen: Da sier jeg tusen takk til Enger Mehl, og da er det Christensen, som har 5 minutter, vær så god.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Vi sliter med å få oversikt over tidslinjen. Hvor kan komiteen henvende seg for å se den skriftlige indikasjonen på den første drøftingen av bruk av § 2-5 i sikkerhetsloven om denne saken?

Statsråd Monica Mæland: Det spørsmålet vet jeg ikke om jeg kan svare på. Når det blir gitt et oppdrag til tjenestene 13. januar, går det oppdraget ut på å finne mer informasjon, nettopp knyttet opp mot sikkerhetsloven.

Jette F. Christensen (A): Er det skriftlig?

Statsråd Monica Mæland: Oppdragene har vi skriftlig.

Jette F. Christensen (A): Og der står det henvisning til sikkerhetsloven?

Statsråd Monica Mæland: Jeg mener det står henvisning til sikkerhetsloven, ja, men nå må jeg bare være helt sikker. Du sier § 2-5, men det var ikke detaljert ned til paragrafer, det var detaljert til loven, fordi det er det som er vårt ansvarsområde. Så fra 13. januar – 14. januar for E-tjenestens del – får tjenestene i oppdrag å gjøre vurderinger knyttet til sikkerhetsloven.

Jette F. Christensen (A): Så den datoen i midten av januar er det første spor av skriftlighet som vi kan finne om bruk av sikkerhetsloven?

Statsråd Monica Mæland: Ja.

Jette F. Christensen (A): Hvorfor tror du da at forsvarsministeren sier at sikkerhetsloven var vurdert hele tiden, altså fra midten av desember?

Statsråd Monica Mæland: Jeg kan ikke svare for forsvarsministerens uttalelse, men det er riktig at vi ble varslet i midten av desember, og det er jo

Jette F. Christensen (A): Men det vi prøver å finne ut, er forskjellen på å bli varslet om dette og det å vurdere sikkerhetsloven skriftlig, på en måte som er mulig å ettergå i et møte. Det er det vi prøver å jobbe med her.

I din redegjørelse sier du, så riktig, at dette ikke er siste gangen vi står i dette krevende dilemmaet hvor vi må veie viktige hensyn opp mot hverandre og lande riktig, og at vi derfor må ta lærdom av hver enkelt sak. Jeg kunne ikke vært mer enig. Hvilke typer lærdommer mener du at regjeringen har tatt av denne saken?

Statsråd Monica Mæland: Det er i hvert fall to forhold. Nå er jeg først og fremst opptatt av resultatet, som ble riktig. Jeg mener også at tidsbruken ikke var for lang. Men jeg mener at vi tidligere, i punktet mellom midten av desember og 13. januar, kunne sett bredere på dette. Det sier jeg veldig tydelig både i min redegjørelse til Stortinget og min redegjørelse nå til komiteen. Det er ett læringspunkt.

Det andre er å ha tydelige rutiner internt på saker. Der har NSM fått et oppdrag, det fikk de før denne saken, på å lage screeningmekanismer, og på å lage veiledere, og nå sier vi at vi også må utvide deres ansvarsområde også knyttet til saker som ikke gjelder selskaper som er underlagt sikkerhetsloven.

Så vi har flere læringspunkter her, og det er viktig. Dette er første gang vi tar i bruk § 2-5 i denne sammenheng, og da må vi lære av saken, men samtidig være forberedt på at en ny sak også vil gi oss en helt ny måte å jobbe på.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk. Forsvarsministeren sier at han ikke ser noen grunn til selvkritikk,

eller ser noen grunn til at dette kunne blitt gjort noe annerledes. Er det noe du vil diskutere med forsvarsministeren?

Statsråd Monica Mæland: Nå kommer jo forsvarsministeren hit til høring ...

Jette F. Christensen (A): Jeg skjønner, men når regjeringen skal ta inn over seg læringspunkter, er det viktig at alle representanter for regjeringen er interessert i å lære av denne saken. Er det en dialog du vil ha med forsvarsministeren?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det er også en dialog vi har hatt. Vi var i fellesskap i Stortinget ...

Jette F. Christensen (A): Takk. Jeg har flere spørsmål, det er derfor jeg avbryter deg, jeg beklager det.

Du har her veldig ærlig sagt at du mener det burde vært en vurdering tidligere. Det setter vi veldig pris på. Hvorfor tror du det ikke ble gjort en vurdering tidligere?

Statsråd Monica Mæland: Rett og slett fordi man trodde dette gikk i eksportsporet, og det ble derfor liggende. Det ville kommet opp, og det kom opp, og vi fikk ytterligere opplysninger i saken. Vi snakker om ganske kort tid, fra midten av desember til midten av januar, med jul og nyttår imellom. Så det kunne vært tatt opp tidligere.

Jette F. Christensen (A): Koordinering mellom departement og en omforent sikkerhetsforståelse er viktig. Det har vært noe skiftende regjeringer har diskutert, GjØrv-kommisjonen tok det bl.a. opp, og regjeringen Solberg har også kommunisert dette som et viktig område man skal jobbe med.

Forstår justisministeren at summen av det at Næringsdepartementet sier det de gjør, som er henvist til, at forsvarsministeren svarer annerledes gjennom saksbehandlingen, og den kommunikasjonen fra UD, skaper et inntrykk av at det ikke er god nok koordinering og en omforent sikkerhetsforståelse i regjeringen?

Statsråd Monica Mæland: Ja, jeg skjønner at det kan gis et sånt inntrykk, men jeg mener at det ikke er riktig. Jeg mener at koordineringen av arbeidet internt har vært veldig bra fra man satte i gang arbeid i midten av januar.

Jette F. Christensen (A): Men hvis koordineringen har vært veldig bra, hvorfor skjer disse tingene da?

Statsråd Monica Mæland: Kommunikasjonen rundt saken utad kunne med fordel vært bedre, men arbeidet internt, som handlet om å treffe riktig beslut-

ning, mener jeg har vært godt koordinert. Så vil det skje – og det tror jeg man vil se igjen – at i saker som omhandler denne type gradert informasjon, vil ikke alle være informert. Det vil kunne skje at man gir uttalelser som ikke er dekkende og fyllestgjørende. Det er selvsagt uheldig, men det tror jeg man vil kunne oppleve. Men i denne saken kunne kommunikasjonen med fordel vært bedre.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Tetzschner – vær så god.

Michael Tetzschner (H): Jeg vil bare si at det er mine to gode kollegaer Elvenes og Schou som på vår kvote skal stille de to neste spørsmålene. Det må også fungere for dem som ikke er til stede fysisk.

Hårek Elvenes (H): Jeg har et par spørsmål til justisministeren. Har saken i Bergens Tidende hatt noe å si for utfallet av saken, og kan ministeren si noe om hvordan man jobbet med denne saken i departementet før saken kom i Bergens Tidende?

Det andre spørsmålet er knyttet til sikkerhetsloven.

Møtelederen: Du har disse 5 minuttene, Elvenes, så jeg tror justisministeren svarer innimellom. Du styrer disse 5 minuttene selv – vær så god. Du kan ta ett og ett.

Hårek Elvenes (H): Ja vel. Da kan justisministeren svare på det første spørsmålet.

Statsråd Monica Mæland: Jeg mener at den offentlige debatten rundt denne saken har vært både god og viktig, men vårt arbeid begynte 13. januar, med oppdrag til tjenestene. Det pågikk parallelt, vil jeg si, med at saken etter hvert ble offentlig kjent og offentlig diskutert. Det var ikke den offentlige omtalen som gjorde at vi gikk i gang med arbeidet, det skjedde i forkant.

Hårek Elvenes (H): Kan du si noe om hvordan den nye sikkerhetsloven reduserer mulighetene for uønskede oppkjøp, som dette oppkjøpet helt klart ville vært? Hva slags mekanismer som er bygd inn i den nye loven, gjør oss bedre rustet enn vi tidligere har vært?

Statsråd Monica Mæland: Den nye loven er tverrsektoriell, og den er veldig tydelig på at hvert departement skal gjennomgå sine virksomheter, peke ut sine GNF-er og ut fra det vurdere hvilke virksomheter som bør underlegges loven. Men i denne saken har vi brukt den sikkerhetsventilen som § 2-5 er. Den er viktig. Den fikk vi på plass allerede i 2017, i den gamle loven, nettopp for også å kunne stanse oppkjøp knyttet til virksomheter som ikke er underlagt loven.

Hårek Elvenes (H): Dette har vært en kompleks sak. Sett i ettertid, har man brukt for lang tid på å saksbehandle dette? Eller sagt på en annen måte: Hvis man hadde brukt kortere tid, hva kunne man da ha risikert?

Statsråd Monica Mæland: Det er min absolutte oppfatning at vi har brukt den tiden som er nødvendig. Dette er krevende saker, det er alvorlige saker. Vi må, som tjenestene også sa, verifisere informasjon og sammenstille informasjon. Vi kunne kommet raskere i gang, men da snakker vi om kanskje et par uker, i realiteten. Vi har brukt 65 virkedager på denne saken totalt sett. Det mener jeg ikke er uforholdsmessig, og det er ikke veldig lenge.

Ingjerd Schou (H): Da fortsetter jeg på spørsmålene fra Høyre.

Det er alltid en læring i denne type saker, og i en slik høring også. Når det gjelder det å hindre uønskede oppkjøp av norske virksomheter av hensyn til nasjonal sikkerhet, lurer jeg litt på forbedringene og hvordan man tenker omkring dette med screening i Norge av bedrifter som kan komme i en slik situasjon. Kunne du ha sagt noe om det med tanke på læringsbiten?

Så har jeg et spørsmål til slutt, hvis vi rekker det.

Statsråd Monica Mæland: Det er slik at loven er ny, og den implementeres nå i alle virksomheter. Når det gjelder NSM, fikk de i 2019 i oppdrag å påbegynne arbeidet med screeningmekanismer. Dette er ganske komplisert, og det vet vi fordi vi har hatt mye kontakt med andre land, EU og også våre nordiske naboland, som jeg snakket om, om hvordan man faktisk skal gjennomføre dette. Dette er et oppdrag NSM fikk i 2019, og som det jobbes med.

Vi skal også ha et møte med EUs kommissær for handel i slutten av denne måneden for å diskutere reglene EU har knyttet til dette.

I tillegg mener vi at vi må utvide disse mekanismene til også å gjelde andre virksomheter. Ikke minst jobber vi med å få tydeligere oversikt over virksomheter og i særdeleshet eiendommer, i samarbeid med både SSB og Kartverket. Det er satt i gang mye arbeid, i tillegg til at vi allerede antageligvis må revidere en lov som er ganske ny, så det foregår et arbeid på mange punkt for å kunne gjøre dette arbeidet enda bedre.

Møtelederen: Da tror jeg vi kommer tilbake til Høyre etterpå, i og med at dere har valgt å gjøre det på denne måten. Du får ordet senere, Schou, for da kommer Høyre til å få en ny 5-minutter.

Da gir jeg ordet til Tybring-Gjedde – vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Takk for det, leder.

Man sier at man nå skal ha en forskrift som gjør at man kan ha bedre oversikt over utenlandsk eierskap i norsk næringsliv. Det er jo positivt – det burde ha skjedd mye tidligere, selvsagt. Så sier man også at man skal se på sikkerhetsloven slik at den kan ramme oppkjøp som ikke er brudd på sikkerhetsloven, eller noe i den retning. Hvorfor ikke bare inkludere det i sikkerhetsloven?

Statsråd Monica Mæland: Det vi vurderer, er å senke terskelen for varslingsplikt også til virksomheter som ikke er underlagt loven. Det arbeidet pågår.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Man vil ikke endre sikkerhetsloven?

Statsråd Monica Mæland: Hva mener du?

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Slik at flere teknologier kommer innunder den.

Statsråd Monica Mæland: Vi senker terskelen. I dag er terskelen i kapittel 10 knyttet til selskaper som er underlagt, og så har vi sikkerhetsventilen i § 2-5 for selskaper som ikke er underlagt. Men vi kan ha screeningmekanismer og varslingsplikt også for andre virksomheter, og de må vi rett og slett finne ut hvem er.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, ok.

Den 16. desember får man en beskjed, og så får de underlagte tjenester en kopi av denne beskjeden, en kopi av et brev som ikke er til oppfølging. For meg virker det som det er en ansvarsfraskrivelse. Er det noe poeng i å gi en kopi av et brev som da disse underlagte tjenestene mener de ikke skal gjøre noe med, når saken er såpass alvorlig?

Statsråd Monica Mæland: Jeg tror nok vi her bare må anerkjenne at vurderingen som ble gjort den 16., for min del, i Justisdepartementet, ikke var god nok, og at ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men er det noe poeng i å gi kopi hvis de ikke skal gjøre noe med det, og så gjorde de ikke noe med det på en hel måned?

Statsråd Monica Mæland: Nei, det er et poeng å følge opp denne type henvendelser.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, så de skal følge opp, men de fulgte altså ikke opp.

Rolls-Royce varslet da norske myndigheter, men hvem var det som ble varslet?

Statsråd Monica Mæland: Unnskyld?

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Rolls-Royce varslet norske myndigheter om dette. Hvem var det som ble varslet?

Statsråd Monica Mæland: Det varselet kom via UD og eksportkontrollsporet.

Christian Tybring-Gjedde: Ja. Og da informerte Rolls-Royce om at dette var et potensielt kjøp fra TMH. Hvorfor reagerte man på et potensielt kjøp, hvorfor informerer man ikke om at det var et kjøp, og hvor fant dere ut at dette var et potensielt kjøp? Nå refererer jeg fra ditt foredrag, holdt jeg på å si, i Stortinget.

Statsråd Monica Mæland: Ja, det er slik at Rolls-Royce kontaktet UD og eksportkontrollseksjonen knyttet til denne saken.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men var regjeringen da kjent med det russiske selskapet, og at det russiske selskapet hadde kontakter mot russiske myndigheter og det russiske forsvaret, på det tidspunktet?

Statsråd Monica Mæland: I midten av desember? Nei.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Så hva informerte Rolls-Royce om?

Statsråd Monica Mæland: Om et mulig salg. Henvendelsen kom i eksportkontrollsporet. Så avklarte UD veldig fort at dette ikke hørte hjemme der, at dette ikke er underlagt det regelverket.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei, det registrerte vi i redegjørelsen. Da ble det sendt videre til dem som hadde noe med dette å gjøre, men de fikk ikke et oppdrag, de fikk bare vite at dette var til informasjon. Poenget var vel at de skulle få et oppdrag, hvis du først mente at det ikke var i eksportkontrollsporet, som du sa i Stortinget.

Statsråd Monica Mæland: Ja, tjenestene fikk en informasjon. PST fulgte ikke dette opp, og vi ga dem et oppdrag 13. januar.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei, så de fulgte det ikke opp.

Saken har fått stor oppmerksomhet i mediene, som Hårek Elvenes også var inne på. Bergens Tidende har skrevet om dette nesten hver eneste dag. Har det påvirket dere? Var dere spent hver gang dere våknet opp om morgenen, på hva slags informasjon Bergens Tidende kom med neste morgen?

Statsråd Monica Mæland: Nei, jeg kan ikke si jeg var det, men jeg mener at den offentlige debatten rundt

disse sakene er viktig, og at den offentlige debatten er bra. Men hvis du spør om det har ansporet ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Vil du mene at det faktisk er opposisjonen som har ført denne saken, og at regjeringen har kommet diltende etter?

Statsråd Monica Mæland: Nei, det vil jeg ikke si.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det virker sånn på oss i hvert fall.

Statsråd Monica Mæland: Jeg tror ikke Bergens Tidende skrev om dette før 4. februar, og vårt arbeid startet 13. januar.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ligger det i andre lands sikkerhetslov inne en oversikt over hvilke teknologier som er nødvendige, som vil rammes av sikkerhetsloven i andre land? Har man fulgt andre land, eller har man funnet på egne teknologier som er relevant for Norge?

Statsråd Monica Mæland: Vi har også sett hen til andre land. Dette gjøres på forskjellige måter også i våre naboland, hvor Sverige jobber med en egen screeninglov, mens danskene mer har sett på norsk modell. Så dette gjøres på ulike måter. Det er ganske komplisert. Vi ser hen til andre land og ikke minst til EUs rammeverk for dette.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Dere hadde informert allierte, men allierte hadde ikke interesse av dette salget før dere informerte om det. Stemmer det?

Statsråd Monica Mæland: Jeg vet ikke hvilken kunnskap våre allierte har, men jeg vet at vi har vært i kontakt med våre allierte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Og de reagerte ikke på det og syntes dette var greit? Hva sa de allierte?

Statsråd Monica Mæland: Mitt inntrykk er at de allierte har full tiltro til at norske myndigheter håndterer dette – hvilket vi også gjorde.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, det vet jeg.

Møtelederen: Da tror jeg Tybring-Gjedde kan komme tilbake senere. Da er det Lysbakken – vær så god.

Audun Lysbakken (SV): Takk.

Innledningsvis sa justisministeren at det ikke hadde vært mulig å konkludere raskere, sånn som jeg forsto henne. Da vil jeg bare henvise til det sjefen for E-tjenesten sa i høringen vi hadde nettopp, på spørsmål fra meg om når det er mulig å si at de nærmet seg den

endelige konklusjonen i de rapportene de ga til regjeringen. Da ble det sagt:

12. februar er konklusjonene rimelig klare, sånn som de ble til slutt.

Det var ni dager før Næringsdepartementet sa at de ikke ville blande seg inn i saken. Det var før det ble gitt svar til Stortinget som ga tydelig inntrykk av det motsatte. Hvis regjeringen fikk tydelige råd så tidlig, hvordan kunne det bli gitt så motstridende meldinger utad, og hvorfor tok det da så lang tid før den endelige konklusjonen kom?

Statsråd Monica Mæland: Leder, jeg er uenig i premissen «så lang tid». Jeg mener ikke at det har tatt veldig lang tid.

Så kom det fortløpende rapporter. Fra PST kom det fem rapporter. Det handlet om at vi trengte informasjon. Vi trengte ytterligere informasjon, og vi trengte vurderinger av både E-tjenesten og NSM, som hadde tett kontakt med tjenestene og også med Bergen Engines og E-tjenesten. Så dette handler om å gjøre et grundig arbeid. Det er en viktig avgjørelse, det angår mange, og vi måtte være trygge på den avgjørelsen. Og vi har jobbet fortløpende med denne saken fra 13. januar.

Audun Lysbakken (SV): Men når Næringsdepartementet og Forsvarsdepartementet overfor både media og Stortinget uttrykker seg på måter som gir et klart inntrykk av at salget ikke vil bli stoppet, er det da fordi det rådet Justisdepartementet og regjeringen har motatt fra E-tjenesten, ikke er kjent for Forsvarsdepartementet og Næringsdepartementet?

Statsråd Monica Mæland: Nei, det er ikke riktig, men det er kjent for et begrenset antall mennesker. Nå kommer både næringsministeren og forsvarsministeren, som selvsagt var informert om saken. Næringsdepartementets uttalelse tror jeg må leses i lys av at denne statssekretæren ikke var informert. Utover det tenker jeg at de selv kan redegjøre for dette.

Audun Lysbakken (SV): Regjeringens forklaring er at her har det vært en løpende vurdering med åpen konklusjon, men vi vet nå at E-tjenesten etter alt å dømme gikk langt i å gi en konklusjon 12. februar. Hvorfor fikk Rolls-Royce aldri meddelt at det var aktuelt for regjeringen å stanse salget? Ville ikke det vært naturlig, når dere hadde en sånn vurdering, å gi uttrykk for mye tidligere at det kunne være en mulig konklusjon?

Statsråd Monica Mæland: Jeg tror helt sikkert at Rolls-Royce – de må svare for det – har forstått at vi jobbet med saken, for det har vært mye i kontakt mot selskapet.

Audun Lysbakken (SV): Når det gjelder denne berømte Messenger-tråden: Den 10. mars blir det spurt der om kontakt i Justisdepartementet. Betyr det at det faktisk ikke hadde vært noen kontakt mellom Justisdepartementet og Rolls-Royce på det tidspunktet?

Statsråd Monica Mæland: Det hadde vært kontakt mellom NSM, PST og Rolls-Royce.

Audun Lysbakken (SV): NSM 8. mars – men utover det ingen kontakt fra den delen av myndighetene som justisministeren har ansvaret for?

Statsråd Monica Mæland: Jeg mener å huske at NSM var i kontakt med Bergen Engines lenge før den tid.

Audun Lysbakken (SV): Justisministeren har hatt ansvaret for å koordinere denne saken, men du fikk likevel ikke saken på ditt bord før nesten en måned etter at regjeringen hadde fått varselet. Er ikke det veldig lang tid og veldig uheldig?

Statsråd Monica Mæland: Som jeg har sagt flere ganger: Jeg er uenig i den premissen. Jeg mener det gikk for lang tid, det har jeg sagt, men vi snakker om noen korte uker, det var jule- og nyttårstid også. Vi kunne kommet i gang litt før, men jeg mener ikke at vi har brukt for lang tid på dette.

Audun Lysbakken (SV): Men justisministeren hadde ansvaret for saken fra den datoen du fikk den på ditt bord. Hvem hadde ansvaret før det – og også ansvaret for informasjon til Justisdepartementet?

Statsråd Monica Mæland: Når henvendelsen går til UD, er det UD som har ansvaret, og UD tar ansvaret. De avklarer sitt ansvarsområde, de sender det videre.

Audun Lysbakken (SV): Så utenriksministeren har ansvaret for hvilket tidspunkt du fikk informasjon på?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det vil jeg si. Den fikk jeg jo, og den fikk jeg raskt – Justisdepartementet fikk den raskt.

Møtelederen: Da er det Skei Grande – vær så god.

Trine Skei Grande (V): Denne loven er jo ganske ny, og vi skal lage nye rutiner og alt sånt. Sånn som jeg ser det, er det tre måter en regjering kan gripe inn på når det gjelder dette. Det ene er eksportkontroll. Det ble avklart ganske fort at det ikke var aktuelt. Det andre er vel når Forsvarsdepartementet trenger dette til produksjon til sine ting, og Forsvarets behov kunne også dekkes. Så er det den siste delen, som da var den aktuelle delen. Er det riktig forstått?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det er riktig forstått – sånn i det store. Forsvaret gjorde en vurdering ut fra sine leveranser og avtale med selskapet, og også ikke minst med tanke på «Marjata», som jo var direkte omtalt.

Trine Skei Grande (V): Men det er litt vanskelig for en bedrift som skal gå inn i en sånn prosess, å vite hvem man skal henvende seg til, og hvor man kan få svar. Tror du at det at vi nå ser Messenger-meldinger fra folk langt nede i systemet og sånt, er litt et symbol på at hvis vi hadde hatt litt klarere linjer for bedriftene når de henvender seg til staten, hadde vi kanskje unngått noe av det krøllet vi har sett i denne saken?

Statsråd Monica Mæland: Jeg tror jeg skal være ganske forsiktig med å spekulere, men jeg tror to ting: Det ene er at vi trenger et tydeligere treffpunkt på myndighetsnivå. Det skal NSM være. Så tror jeg også at det kan foregå kommunikasjon mellom personer som kjenner hverandre, helt uavhengig av det.

Trine Skei Grande (V): Ja, det er bra at vi har åpenhet rundt det. Men tror du at man burde ha inkludert flere? Nå ser vi at både statssekretærer og byråkrater ikke har vært inkludert i de vurderingene som er gjort. Mener du at de skillene vi har i dag på hvem det er som inkluderes i så vanskelige ting, er riktig? Eller burde man ha inkludert flere for å hindre det kludderet i kommunikasjon som vi her ser?

Statsråd Monica Mæland: Jeg mener at vi kunne koordinert informasjonen bedre, men jeg tror samtidig at i saker med graderte opplysninger må vi begrense personkretsen som har informasjon. Det betyr at man vil kunne oppleve at dette skjer, at noen uttaler seg i en sak fordi de ikke kjenner hele saken. Vi kunne kommunisert bedre rundt dette utad, men det forstyrret ikke arbeidet som pågikk internt, og det er jo det aller viktigste.

Trine Skei Grande (V): Syns du at denne saken på en måte har vært litt sånn testsaken på hvordan vi bruker den paragrafen i lovverket, og hva tror du kommer til å skje neste gang vi kommer opp i noe lignende?

Statsråd Monica Mæland: Det er veldig ofte sånn at vi bygger erfaringer på én sak for å møte den neste. Forrige gang vi brukte sikkerhetsloven, var knyttet til å hindre byggingen av en bro. Det er en helt annen sak enn det vi her står overfor, nemlig et stort selskap, mange ansatte og store verdier. Men vi må lære av denne saken, og jeg har vært veldig tydelig på at selv om vi kom til helt riktig resultat, og selv om jeg ikke mener vi brukte for lang tid, så er det læringspunkter her, og de må vi

implementere, slik at vi er bedre forberedt neste gang. Nå vil det antakeligvis ikke være veldig ofte vi kommer opp i denne type saker, men vi skal i hvert fall være så godt forberedt som mulig.

Trine Skei Grande (V): Har vi noen andre land å lære noe fra? Hvordan ligger norsk lovgivning an i forhold til f.eks. våre allierte?

Statsråd Monica Mæland: Det er slik at NUPI og FFI har sett på andre lands lovverk, og vi lærer av andre land, men det er nok variert hvordan man løser dette, og mitt inntrykk er at Norge ikke står tilbake for andre lands lovverk.

Trine Skei Grande (V): Det kan virke på noen debattanter i denne saken som at det hadde vært best bare å skufle alle disse bedriftene inn under sikkerhetsloven, å ha flest mulig bedrifter der, for da hadde vi lik som gjort dette mye enklere og mer strømlinjeformet. Er regjeringas utgangspunkt at man ønsker å ha mange bedrifter under sikkerhetsloven, eller er det et ønske om å begrense det?

Statsråd Monica Mæland: Det er nok et ønske om å begrense det til det som er nødvendig. Det er veldig krevende for en bedrift å være underlagt sikkerhetsloven, og det er ...

Trine Skei Grande (V): Kan du forklare oss hvorfor det er krevende?

Statsråd Monica Mæland: Rett og slett fordi det krever så mye systemer rundt det. Det betyr at hvis vi skal ha leveranser til Forsvaret, hvis vi skal bidra til å utvikle arbeidsplasser i sivil sektor, også knyttet til forsvarsleveranser, er det ønskelig at man ... Man skal selvsagt ta sikkerhet på alvor, man skal ha rutiner, hvilket nå NSM har tilsyn med at Vard hadde overfor Bergen Engines, som var en underleverandør, og hvor de, i hvert fall foreløpig, er tydelig på det. Så man kan gjøre dette på andre måter enn å underlegge virksomhetene sikkerhetsloven.

Møtelederen: Da tror jeg vi avslutter. Tusen takk. Da er det Toskedal fra Kristelig Folkeparti, vær så god.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk. I denne saken har regjeringen gjort sitt vedtak. Det dreier seg om beskyttelse av nasjonale verdier. Slik jeg ser det, er det fire nivåer, fire felt, som denne saken viser. Det ene er salg, av varer, motorer, det andre er beskyttelse av teknologi-overføring, det tredje er beliggenhet, og det fjerde er vurdering av eierskapsforhold. Hver enkelt av disse kunne vært nok til å stoppe en sånn sak, men jeg har forstått det sånn at det er summen av disse fire som slår ut. Vi har

fått høre om rutiner, og at det skal bli bedre koordinering og samordning, men mitt spørsmål er: Er det gråsoner i lovverket utover sikkerhetsloven som blir vurdert?

Statsråd Monica Mæland: Det er først og fremst sikkerhetsloven og terskelen for varsling, hvordan vi gjennomfører screeningprosedyrer, og så er det denne jobben som gjøres med Kartverket og SSB knyttet til statistikkgrunnlag og informasjon. Så vi jobber også med arbeid utover sikkerhetsloven, på ulike områder.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Er det arbeidet igangsatt? Er det satt på kalenderen?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det ble igangsatt, ved screeningarbeidet og både NUPIs og FFIs rapport, og det har jeg redegjort for. Det er ting som ble igangsatt i 2019, oppdrag som ble gitt for 2020, og som også er gitt for i år – i forkant av denne saken.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk. De øvrige spørsmålene har jeg fått svar på.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Kolberg, fra Arbeiderpartiet, som er med på link.

Martin Kolberg (A): Takk for det.

Vi har nå, justisminister, hørt tjenestenes tydelige meddelelse om alvoret i saken og at de tidlig la et spor i retning av at dette var en veldig alvorlig sak. Du har i din redegjørelse, etter mitt skjønn, også vært veldig tydelig, både i Stortinget tidligere og nå i dag, på hvor alvorlig denne saken er, og at du tok initiativ til å stanse salget.

Det som skaper usikkerheten i Stortinget og i komiteen, er hvordan spesielt forsvarsministeren og næringsministeren har opptrådt i denne saken. For spesielt forsvarsministeren, vil jeg si, sier i svar til Enger Mehl, som du er kjent med, men jeg refererer det her for protokollen:

«Bergen Engines As er ikke underlagt sikkerhetsloven etter lovens § 1-3 og således kommer ikke lovens § 10-1 om eierskapskontroll til anvendelse i denne saken».

Det er selvfølgelig dette som skaper et inntrykk i Stortinget av at det her enten er en åpenbar uenighet internt i regjeringen, i det minste mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet, eller så er det manglende kommunikasjon, og det skaper et helhetsinntrykk av at regjeringen ikke har grep om sikkerhetsarbeidet og forvaltningen av sikkerhetsloven.

Jeg forstår fullt ut at det er vanskelig for deg å kommentere andre statsråder, men du sitter her nå som ansvarlig for sikkerhetsloven, og jeg vil be deg om å

kommentere dette og svare på om dette var et uttrykk for uenighet i en tidligere fase.

Statsråd Monica Mæland: Det var ingen uenighet internt i regjeringen om arbeidet som pågikk. Jeg har lyst til å være veldig tydelig på – og det håper jeg komiteen har fått et klart inntrykk av – at det har vært jobbet veldig grundig med denne saken helt fra 13. januar via spesielt tjenestene våre.

Jeg oppfatter at det forsvarsministeren har opplyst, er en faktisk opplysning knyttet til selskapet. Selskapet er ikke underlagt sikkerhetsloven § 1-3 og derved § 10. Det er en faktisk opplysning som forsvarsministeren har gitt. Så er spørsmålet: Kunne man utdypet den kommunikasjonen knyttet til det arbeidet som faktisk pågikk internt? Det er selvfølgelig en vurdering. Det er mye gradert informasjon fortløpende fra 13. januar. Da er det en begrenset personkrets som er involvert, og som skal være informert, og vi pleier ikke å opplyse om de sakene vi jobber med.

Det er rett og slett min vurdering av det. Men det har ikke vært noen uenighet om håndteringen. Tvert imot har det vært en enighet om at vi skal jobbe grundig med denne saken.

Martin Kolberg (A): Vi skal selvfølgelig komme tilbake til dette når vi skal snakke med forsvarsministeren, eller høre forsvarsministeren. Men han har gjentatt det jeg nå leste høyt, også i svar til representanten Jette Christensen, så det var helt åpenbart at det var dette han mente, for han sier at loven ikke kommer til anvendelse. Han sier ikke bare at den ikke er underlagt loven, men han sier at den ikke kommer til anvendelse i denne saken – altså at spørsmålet om å stanse salget ikke kommer til anvendelse. Enten snakker han mot bedre vitende, eller så er det slik at det er en uenighet. Nå sier justisministeren at det ikke har vært noe uenighet, og da er det ganske spesielt at forsvarsministeren uttaler seg på en slik måte at det etterlater et helt tydelig, faktisk inntrykk i Stortinget og i offentligheten av at her vil ikke regjeringen stanse salget, til tross for at vi nå vet, slik tjenestene har redegjort for, at sakens alvor lå på bordet veldig tidlig.

Så jeg spør igjen: Mener justisministeren at dette er en tilfredsstillende måte å håndtere sikkerhetsloven på i regjeringen?

Statsråd Monica Mæland: Jeg har ved flere anledninger sagt at kommunikasjonen utad rundt denne saken med fordel kunne vært bedre. Det viktige for meg er likevel at arbeidet vi gjorde, var grundig, det var koordinert, og vi kom til riktig resultat, og vi kom ganske raskt til riktig resultat. Det er min vurdering av det. Men

det er forbedringspunkter, ikke minst knyttet til kommunikasjon, og det må vi ta kritikk på.

Martin Kolberg (A): Finnes det innkalling eller referat fra møtet 13. januar, og kan dette oversendes til Stortinget?

Statsråd Monica Mæland: Nei, det finnes ikke det. Det var avtalt et møte mellom disse departementsrådene i etterkant av et annet møte, så det var en avtale som var gjort muntlig om å diskutere denne konkrete saken, og møtet ble avholdt.

Møtelederen: Der må Kolberg slutte.

Da er det Høyre. Er det Tetzschner, Schou eller Elvenes som vil ha ordet?

Michael Tetzschner (H): Jeg kan følge opp på et punkt. Da man behandlet sikkerhetsloven, senket regjeringen grensen for inngrep i forhold til forslaget fra utvalget som utredet den nye sikkerhetsloven. Samtidig ser vi at den forrige sikkerhetsloven også var relativt ny, så her skjer det en rivende utvikling. Jeg antar at justisministeren er fornøyd med at regjeringen foreslo en utvidet hjemmel for å gripe inn, den såkalte ventilbestemmelsen. Men ser hun for seg, etter internasjonale kontakter og forbilder, at vi relativt raskt må til igjen som lovgivere og gjøre sikkerhetsloven mer moderne i henhold til de nye truslene vi ser?

Statsråd Monica Mæland: Svaret på det er ubetinget ja, og vi er allerede i gang med å se på revisjon av loven. Her utvikler situasjonen seg. Vi ser også hen til hvordan andre land jobber. EU har fått på plass et rammeverk knyttet til formell informasjonsdeling, og vi har også kontakt på nordisk nivå.

Det er, som jeg har sagt tidligere, ikke mitt inntrykk at Norge står tilbake – tvert imot. Vi har et moderne lovverk. Vi har et godt lovverk. Og denne saken har vist at vi har muligheter til å gripe inn. Men vi kan forbedre det lovverket ytterligere når vi nå har fått litt erfaring med det, og når vi ser ulike saker og situasjoner. Det arbeidet er allerede i gang, og jeg tror at sikkerhetsloven kommer til å være en av de lovene som er fortløpende under revisjon – rett og slett fordi situasjonen tilsier det.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet og Tybring-Gjedde.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Justisministeren sier det var en begrenset personkrets som hadde tilgang til dette. Da må jeg bare legge til at det var i tillegg til Bergens Tidende, da – det var der vi fikk mye informasjon.

Den 16. desember fikk man dette brevet til underlagte etater, hvor de ikke skulle følge dette såkalte eksportkontrollsporet, som det heter så fint. Derfor gjorde ikke de underlagte etater noe som helst. De la brevet i en skuff og ventet på et oppdrag. På meg føles dette som: Huset brenner, men vi har ikke fått i oppdrag å slukke det. Er det en vurdering som også justisministeren ser man kan tenke seg? Eller kan man endre hvordan man orienterer hverandre, slik at man faktisk gjør noe – i stedet for bare å si at du får en orientering, men ikke gjør noe med det før du får et oppdrag? Jeg kjenner igjen fra min tid i departementet at det er slik det fungerer, og det er kanskje en veldig uklok måte å gjøre det på. Du trenger ikke svare på det.

«Due diligence» snakket man om, og man sier det ikke er teknologi som er overført til russiske interesser. Det tviler jeg sterkt på. Det vi snakker om, er 15. desember, og man har holdt på med dette i tre måneder før det ble avvist. Selvsagt vil et selskap ha tilgang til teknologi, motorteknologi, finansielle syn – man kjøper ikke noe man ikke vet hva er for 1,6 mrd. kr. Denne teknologien har de fått, teoretisk, de har kunnskap om denne teknologien. Ser justisministeren det som et problem at man fikk tre måneder på seg til å hente ut teknologi fra Bergen Engines?

Statsråd Monica Mæland: Nei, så langt vi vet, har de ikke hentet ut teknologi. Jeg skjønner at representanten har et annet syn, men her må jeg basere meg på våre fagmyndigheter, som er veldig tydelige på at det mener de ikke har skjedd. Jeg tror man også må huske at dette var en prosess som skulle gå gjennom hele dette året, så sann sett mener jeg at vi i tide var inne til både å begjære pause og å stanse dette salget.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men man har ikke hørt noen reaksjoner fra det russiske selskapet, i hvert fall ikke i offentligheten, og da vil jeg anta at de ikke nødvendigvis heller forstår at salget ble stanset, av forståelige grunner. Jeg vil anta at de har vært til stede i Bergen og fått tilgang til dette. Det ville være veldig underlig hvis de ikke har det, når de allerede har kommet så langt i prosessen – når det er sagt.

Den 7. januar konkluderer NSM med at det ikke er tilstrekkelig grunnlag til å anbefale at det blir grepet inn. Det er 7. januar. Det er mellom to datoer, som vi har hatt oppe her lenge. Når kom det oppdraget til NSM, som de andre ikke fikk i oppdrag?

Statsråd Monica Mæland: Jeg kjenner ikke igjen tidslinjen til representanten her. Den 7. januar sendte UD beskjed til Rolls-Royce om at dette ikke var en del av eksportkontrollregelverket. NSM fikk oppdrag

13. januar, samtidig som PST fikk det, og dagen før E-tjenesten fikk det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Og hvordan reagerte Rolls-Royce på en sånn beskjed?

Statsråd Monica Mæland: Jeg var ikke i kontakt med Rolls-Royce. Vi iverksetter våre undersøkelser basert på den henvendelsen og de opplysningene vi hadde i denne saken.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): I redegjørelsen sier justisministeren at hun har vært i kontakt og dialog med Rolls-Royce. Så du hadde altså ikke kontakt eller dialog med Rolls-Royce om dette?

Statsråd Monica Mæland: Tjenestene hadde kontakt med Bergen Engines vedrørende denne saken i denne prosessen. Jeg har ikke hatt kontakt med Rolls-Royce.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): I redegjørelsen står det i hvert fall at du hadde kontakt med dem – om det var deg eller andre, det vet ikke jeg. Men det står at det har vært kontakt med Rolls-Royce, som jeg har sitater på her.

For å komme tilbake til et annet spørsmål: Denne saken ble stadig mer alvorlig, og det gikk opp for regjeringen at dette var svært alvorlig, etter at både opposisjonen og Bergens Tidende gjorde det åpenbart. Det begynte med Bergens Tidende som først lekket saken, og man gjorde ikke noe med det på en hel måned. Man sendte det ut og sa: Ikke gjør noe med det, vi kan snakke sammen senere. Det gjorde man ikke før etter en måned. Selvsagt hadde man god tid, selv om det var jul imellom.

Hvorfor ble ikke da den utvidede utenrikskomité brakt inn, når regjeringen hevder at dette var så alvorlig som de sier. Det er naturlig at man, hvis det er alvorlig, trekker inn den utvidede utenrikskomité. Men det valgte man altså ikke å gjøre. Hva skyldtes det?

Statsråd Monica Mæland: Jeg må altså tydeliggjøre at regjeringen iverksatte arbeidet med dette den 13. januar. På det tidspunkt var ikke dette en sak som var offentlig kjent. Det var ingen offentlig debatt om det, og det var ikke det som motiverte regjeringens arbeid. Det var opplysninger som vi da satt med. Vi jobbet med dette utover i januar. Så tror jeg Bergens Tidende offentliggjorde første sak 4. februar. Det er lenge etter at regjeringen har begynt arbeidet. Jeg må bare tydeliggjøre dette siden representanten gjentar sine ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men unnskyld meg, dere begynte arbeidet 13. januar. Når begynte ar-

beidet? Den 15. desember da dere fikk beskjed, eller begynte arbeidet 13. januar? Satt man da stille i fire uker? Hvem var det som jobbet med denne saken i de fire ukene som går fra 15. desember til 13. januar – fire til fem uker?

Statsråd Monica Mæland: Dette har vi nå svart på flere ganger. Den 13. januar går det skriftlig oppdrag til NSM.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men hvem jobbet med saken fra 15. desember til 13. januar?

Statsråd Monica Mæland: Saken ble ikke jobbet med på dette tidspunkt. Det burde den ha vært, og det har jeg også sagt tydelig.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Så ble den lagt i en skuff, eller hva skjedde? Hvem var det som satte i gang en prosess hvis den ikke ble jobbet med fra 15. desember til 13. januar?

Statsråd Monica Mæland: Den 15. desember kommer det en henvendelse til oss fra UD. Den ble ikke jobbet med. Det burde den ha vært. Vi jobbet med saken fra 13. januar da vi mottok ny informasjon, slik jeg har redegjort for.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men UD jobbet med saken?

Møtelederen: Da tror jeg Tybring-Gjedde må avslutte.

Statsråd Monica Mæland: UD jobbet ikke med saken. UD avklarte saken raskt.

Møtelederen: Da er det min tur, som representant for Arbeiderpartiet.

Justisministeren sier veldig klart at det er hvert enkelt departement som har ansvaret for disse områdene av sikkerhetsloven. Så kommer justisministeren i vandrehallen i Stortinget den 9. mars og sier at man skal ha en gjennomgang av saken. Er det justisministerens oppfatning at forsvarsministeren burde listeført Bergen Engines? Dette er ikke noe nytt element i sikkerhetsloven. Dette var også i den gamle sikkerhetsloven, etter § 1-3.

Statsråd Monica Mæland: Her må jeg basere meg på den jobben Forsvarsdepartementet har gjort, og det våre tjenester har vurdert. NSM har ikke vurdert det dit hen at Bergen Engines burde vært underlagt sikkerhetsloven. De gjør nå en ny vurdering av det. Det tror jeg er klokt, gitt denne saken. Jeg tror at med de opplysningene vi hadde på det tidspunktet, gjorde Forsvarsdeparte-

mentet sine vurderinger, og jeg viser til de vurderingene de har gjort.

Møtelederen: Men hvis man ser i ettertid, når man ser tjenestenes vurdering av de sikkerhetspolitiske dimensjonene som er underlagt Bergen Engines, hadde det ikke vært mer forutsigbart hvis selskapet visste at de faktisk var listeført, og at de da kunne forholde seg til det?

Statsråd Monica Mæland: Det blir ren spekulasjon fra min side. Det er ikke et ønske at flest mulig selskaper skal være listeført. Men det er et ønske om at sivil sektor skal levere til forsvarssektoren. Det er trygge og norske arbeidsplasser, og de utvikler ny teknologi, og det er veldig bra.

Det som er viktig, er at vi har sikkerhetsrutiner som ivaretar disse hensynene. Nå har NSM et tilsyn. Det skal være ferdig i begynnelsen av mai, men så langt virker det som om dette er ivare tatt. Men igjen: Dette blir en spekulasjon. NSM gjør nå en ny vurdering av disse forholdene, og det tenker jeg de er faglig best skikket til å gjøre.

Møtelederen: Er det Justisdepartementet som har det overordnede ansvaret for hvordan de ulike departementene håndterer sikkerhetsloven?

Statsråd Monica Mæland: Ja, vi har forvaltningsansvaret for loven, og vi har også koordineringsansvaret, så det er til oss man melder om GNF-ene, som vi redegjør for i statsbudsjettet. Hvert departement skal avklare sine GNF-er og gjennom det avklare hvilke virksomheter som bl.a. skal listeføres.

Møtelederen: Det virket som om justisministeren overtok ansvaret fra Forsvarsdepartementet, all den tid saken faktisk lå til Forsvarsdepartementet, da hun både var den som redegjorde for Stortinget, og som opplyste i vandrehallen for Stortinget den 9. mars at man skulle gjennomgå saken. Stemmer det?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det stemmer at vi koordinerte saken fra 13. januar. Vi kunne gjort det fra midt i desember da vi fikk varselet, men hovedjobben knyttet til denne saken har vært gjort på Forsvarets ansvarsområder, først og fremst knyttet til «Marjata» og de leveransene selskapet hadde. Derfor var det veldig tett koordinering mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet i denne perioden.

Møtelederen: Er Justisdepartementet og justisministeren fornøyd med måten Forsvarsdepartementet har håndtert denne saken på?

Statsråd Monica Mæland: Min klare oppfatning er at Forsvarsdepartementet har gjort en veldig grundig jobb i denne saken. E-tjenesten har redegjort for den jobben de har gjort. Jeg mener også at arbeidet har vært godt koordinert internt, og så har jeg allerede kommentert at kommunikasjonen rundt saken utad med fordel kunne vært bedre.

Møtelederen: Det ble sagt at det var Nærings- og fiskeridepartementet som hadde vært uklare og ikke hadde kjent til saken. Men det underlige er at utenriksministeren sier det samme i saken i Stortinget 24. februar som Nærings- og fiskeridepartementet sa i avisa 25. februar. Da sier utenriksministeren:

«I denne saken forholder vi oss til at Nærings- og fiskeridepartementet har sagt at dette er en transaksjon, en kommersiell avtale, og det er også sann at Forsvarsdepartementet da må vurdere de avtalene de har om f.eks. bygging og vedlikehold, og hvilke selskaper de ønsker å bruke.»

Så det er åpenbart ikke bare Nærings- og fiskeridepartementet som kommuniserer dårlig her. Her har Utenriksdepartementet egentlig sagt det samme som Nærings- og fiskeridepartementet sa dagen før. Hvordan vurderer da justisministeren det overordnede ansvaret for kommunikasjonen i denne saken?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det har jeg sagt ved veldig mange anledninger, at jeg mener kommunikasjonen rundt denne saken med fordel kunne vært bedre. Men jeg tror to ting: For det første vil det være en begrenset krets som kjenner saken, referert til statssekretær i Næringsdepartementet som uttaler seg. Det er også sann at vi begrenser kommunikasjonen utad knyttet til de vurderinger vi gjør internt i saker hvor det foreligger mye gradert materiale. Så sier utenriksministeren at Forsvaret må vurdere Forsvarets kontrakter, og det har faktisk Forsvaret gjort.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Høyre igjen.

Michael Tetzschner (H): Det er min kollega Ingjerd Schou som vil stille spørsmål i denne bolken.

Ingjerd Schou (H): Jeg tenkte jeg skulle spørre litt om det som går på hvert enkelt departements konstitusjonelle ansvar. Kan du si litt om hvorfor det er lagt opp til at også hvert departement gjør vurderinger av hvilke virksomheter som skal være underlagt sikkerhetsloven innenfor sitt område? Kan du utdype litt om dette konstitusjonelle ansvaret og behovet for koordinering?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det kan jeg godt gjøre. Loven er tverrsektoriell. Den gjelder offentlige virksomheter, og det er slik at hvert departement skal gjennom-

gå sine ansvarsområder, sine virksomheter. Det er rett og slett fordi de har best kunnskap om sine virksomheter. Det ville være veldig rart om ett departement skulle gå inn i andre departementers ansvarsområder.

Så er det slik at man skal samle informasjon. Man skal peke ut hva som er grunnleggende nasjonale funksjoner, og de er det redegjort for i statsbudsjettet, som framlegges hvert år. Så det er offentlig kjent hva som er grunnleggende nasjonale funksjoner. Ut fra de grunnleggende nasjonale funksjonene vil en rekke virksomheter måtte vurderes. Den jobben er man i gang med i departementene, og man har frist til å melde dette til NSM, slik at vi får fullstendige lister over dette arbeidet. Loven er ganske ny, og arbeidet pågår. Det er rett og slett de departementene som har best kunnskap og innsikt, som peker ut sine grunnleggende nasjonale funksjoner.

Det foregår selvfølgelig også et arbeid på tvers av departementene og utveksling av informasjon og diskusjon rundt disse tingene fortløpende.

Ingjerd Schou (H): Takk. Hvis du nå ser tilbake helt fra begynnelsen av desember, men særlig fra 13. januar, som du nevner, og frem til nå – hvis du skal beskrive, hva tenker du er det viktigste for deg ved hele prosessen i den tidslinjen frem til i dag?

Statsråd Monica Mæland: Det aller viktigste er at den korrekte avgjørelsen ble truffet, og at vi har et lovverk som nettopp tar høyde for når virksomheter ikke er underlagt sikkerhetsloven og ikke er listeført. Så det er den viktigste erfaringen, men det er også slik at vi må lære av denne saken. Vi må ha tydeligere kontaktpunkt, myndighetspunkt, når vi mottar informasjon. Vi må se på terskelen for varsling, lovverket, og vi må ytterligere forbedre rutinene våre, også knyttet til kommunikasjon, som det har vært spurt om her i dag.

Ingjerd Schou (H): Er det noen av disse tiltakene som allerede er iverksatt?

Statsråd Monica Mæland: Ja, det er iverksatt et arbeid knyttet både til screeningprosedyrer, til revisjon av lovverket og til systemer for mottakelse av informasjon i denne typen saker. Det er et arbeid som NSM er i gang med.

Ingjerd Schou (H): Takk.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til justisministeren for oppsummering og eventuelt til saksordføreren, hvis hun har noe å legge til.

Statsråd Monica Mæland: Takk for det, leder. Det var bare det å finne fram, jeg har mye papirer her.

Jeg er glad for å ha hatt muligheten til å svare på spørsmål her i dag. Jeg mener, som jeg har sagt noen ganger nå, at det viktigste er at den riktige avgjørelsen blir tatt. Så har jeg tatt kritikk på at vi kunne satt i gang en prosess allerede fra midten av desember. Men jeg er også tydelig på at saken ble vurdert i et nasjonalt sikkerhetsperspektiv fra og med midten av januar, gjennom en tett koordinert prosess med EOS-tjenestene og især med Forsvarsdepartementet. Denne typen saker er komplekse, og vi må erkjenne, tror jeg, at det vil måtte ta noe tid for å gjøre grundige vurderinger. Vi har brukt den tiden det tar for å få forsvarlige vurderinger.

Gjennomgangen som vi har hatt knyttet til salget av Bergen Engines AS, både forut for regjeringens beslutning om å stanse salget og også i ettertid, har vært veldig grundig. Denne høringen ser jeg også som en viktig gjennomgang av saken. Jeg mener at en sånn grundighet er viktig av to grunner. For det første fordi det underbygger at regjeringen er tilbakeholden med bruk av inngripende virkemidler, som regjeringen har benyttet i denne saken, og for det andre fordi en slik grundighet er sentral for det videre arbeidet med sikkerhetsutfordringer knyttet til utenlandsinvesteringer. Dette er utfordringer som er komplekse og krevende, og som må håndteres i ethvert land, også for Norges del.

Avslutningsvis i min oppsummering til komiteen vil jeg løfte blikket litt fra denne saken og si litt om hvordan vi kan trekke læring av dette og ikke minst forbedre håndteringen av sånne saker framover.

Det har pågått et arbeid på departementsnivå knyttet til screening siden 2019. Vi er nå i slutfasen med flere forslag til forbedring. Det arbeidet som har pågått langs flere spor, redegjorde jeg ganske grundig for i redegjørelsen for Stortinget 23. mars. Her har jeg særlig lyst til å trekke fram forbedring av regelverket knyttet til screening av utenlandsinvesteringer. Det omfatter også identifisering av eiendom med sensitiv beliggenhet. Parallelt har vi jobbet med å utarbeide retningslinjer for departementenes håndtering av disse sakene. Det er også et arbeid som er i slutfasen. Vi legger nå opp til at NSM skal være nasjonalt kontaktpunkt for meldinger om oppkjøp som kan ha konsekvenser for nasjonal sikkerhet.

Vi har også et sterkt fokus på hvordan vi i framtiden skal sikre best mulig oversikt over visse former for utenlandsinvesteringer. En bedre oversikt vil øke vår evne til å avdekke investeringer som kan skade nasjonens sikkerhet. Samtidig er jeg tydelig på at vi ikke kan garantere at vi vil oppdage alle former for slike utfordringer, fordi disse sakene er komplekse.

Videre kunnskapsutvikling om problemstillinger er også viktig, og FFI har på oppdrag fra Justisdeparte-

mentet gjennomgått faglitteratur om utenlandsinvesteringer som viser at kunnskapsgrunnlaget er knapt om hvordan Norge skal takle fremmede staters bruk av økonomiske virkemidler. Jeg er opptatt av at vi må ha kunnskap om tiltakene som vi tar i bruk for å håndtere uønskede investeringer, slik at tiltakene kun rammer de investeringer de faktisk er ment for. Vi skal ivareta det gode investeringsklimaet der utenlandsinvesteringer spiller en stor rolle, fordi det gagnar det norske samfunn. Vi må også ha mulighet til å stanse aktivitet som kan skade det samme samfunnet ut fra nasjonale sikkerhetshensyn. Det er med andre ord stor bredde i det pågående arbeidet med å forbedre norske myndigheters håndtering av risiko knyttet til utenlandsinvesteringer, og det er første gang sikkerhetsloven § 2-5 blir brukt i en større sak. Vi skal ta med oss læringspunktene fra denne saken. Det er en viktig erfaring for å bygge et enda bedre system for framtiden. Takk for meg!

Møtelederen: Tusen takk, justisminister.

Da har ikke saksordføreren behov for å komme med noen avsluttende ord eller en dom over justisministeren, og det kan jo være en fordel.

Da tar vi pause til kl. 11.

Høringen ble avbrutt kl. 10.52.

Høringen ble gjenopptatt kl. 11.

Høring med næringsminister Iselin Nybø

Møtelederen: Da kan vi starte høringen igjen.

Jeg vil gi ordet til næringsminister Iselin Nybø, som har 10 minutter, og deretter er det spørsmål, etter en fordeling som er omdelt til representantene – en noe kortere runde enn det vi hadde med justisministeren.

Men først gir jeg ordet til næringsministeren, vær så god.

Statsråd Iselin Nybø: Vi lever i en globalisert verden med stadig mer handel og investeringer på tvers av grensene. Norge er en åpen og eksportrettet økonomi, og bedriftene våre må ha tilførsel av kapital, teknologi og kunnskap. Utgangspunktet er at alle som ønsker det, kan investere i Norge og i norske virksomheter. Vi er opptatt av at Norge skal være en attraktiv investeringsdestinasjon.

Vi ønsker videre at offentlige innkjøp til forsvarssektoren skal bidra til industri- og næringsutvikling i Norge. Derfor må vi være forsiktig med å oppstille krav om så omfattende bruk av sikkerhetsloven at selskaper ikke ønsker å levere til Forsvaret. Vi skal ta lærdom av denne saken på mange områder, og våre sikkerhetsbe-

hov skal ivaretas, men vi må ikke etablere føre-var-mekanismer som kun er egnet til å ramme oss selv.

Mitt departement mottok flere spørsmål fra BT om salget av Bergen Engines fra britiske Rolls-Royce til russiske TMH 12. februar. Generelt vil jeg si at når Nærings- og fiskeridepartementet uttaler seg i en sak, er det med utgangspunkt i våre næringspolitiske interesser. Uttalelsen i midten av februar om at vi anså dette som «en avtale mellom to kommersielle aktører, noe departementet ikke skal eller bør blande seg inn i», var basert på dette.

Vi erkjenner at det falt uheldig ut. Det var på dette tidspunktet en begrenset gruppe personer i departementet som var kjent med at denne konkrete saken hadde flere sensitive sider, og det var en glipp at svaret ikke ble kvalitetssikret av meg, min departementsråd eller andre personer i denne begrensede gruppen. Jeg tar dette med som et viktig læringspunkt videre.

Nærings- og fiskeridepartementet ble først kjent med saken ved at en saksbehandler var en av flere mottakere av e-posten fra Utenriksdepartementet i midten av desember, der et informasjonsskriv fra Rolls-Royce om det mulige salget var vedlagt. Både oversendelsen og vedlegget var av en sånn art at vi ikke oppfattet at dette var noe som fordret oppfølging fra vår side.

Den 13. januar fikk min departementsråd informasjon som kunne tilsi at det mulige salget av Bergen Engines til en russisk kjøper kunne få betydning for Forsvaret, bl.a. på grunn av referanse til Forsvarets fartøy «Marjata». Etter hennes vurdering kunne det her foreligge forhold av betydning for andre enn Nærings- og fiskeridepartementet. Derfor orienterte hun sine departementskollegaer i de mest berørte departementene i en samtale hun hadde med dem samme dag.

Salget av Bergen Engines ble som kjent stanset av regjeringen med hjemmel i sikkerhetsloven. Nærings- og fiskeridepartementets rolle når det gjelder sikkerhetsloven, er først og fremst knyttet til oppfølging av de grunnleggende nasjonale funksjonene vi har ansvar eller delansvar for. Det er identifisert tre grunnleggende nasjonale funksjoner innenfor mitt ansvarsområde. De er knyttet til drivstofforsyning, matvareforsyning og til departementets egen virksomhet. I tillegg kan vi i enkelte tilfeller vurdere at det er behov for å dele sikkerhetsgradert informasjon med enkeltbedrifter i forbindelse med konkret beredskapsplanlegging. I det aktuelle tilfellet var bedriften verken en del av vårt ansvar for grunnleggende nasjonale funksjoner eller inkludert i beredskapsplaner hos oss.

Nærings- og fiskeridepartementets rolle i denne saken er knyttet til rent næringspolitiske aspekter utover det samfunnsikkerhets- og beredskapsmessige, og til departementets deltakelse i et arbeid om en scree-

ningmekanisme for utenlandske investeringer, som ledes av Justis- og beredskapsdepartementet.

Vi har notert oss synspunkter om at regjeringen både skal ta hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser og samtidig sikre fortsatt virksomhet ved Bergen Engines, for å bevare arbeidsplassene som er der. Nå er det sånn at både eierselskapet Rolls-Royce og Bergen Engines selv er private virksomheter som skal beslutte hva som skjer framover. Jeg har selvfølgelig stor forståelse for den usikkerheten de ansatte i Bergen Engines opplever. Jeg hadde rett før påske et møte med tillitsvalgte i Bergen Engines for å høre deres synspunkter og få inn-sikt i situasjonen, og jeg vil fortsatt ha dialog med dem hvis de ønsker det.

I den grad Bergen Engines har eller vil få behov for omstilling, utvikling og investeringer, vil de, som andre, kunne benytte seg av det eksisterende virkemiddelapparatet, eksempelvis gjennom Forskningsrådet og Innovasjon Norge, som selvfølgelig må vurdere en eventuell støtte innenfor de ulike ordningene og retninglinjene som er etablert.

La det derfor heller ikke være noen tvil om at regjeringen ønsker at maritime industribedrifter og viktige arbeidsplasser kan utvikle sin virksomhet i et sterkt norsk industrimiljø.

Vår sikkerhetspolitiske bekymring har vært knyttet til TMH og det landet selskapet kontrolleres av. Selskaper i en stat vi har sikkerhetssamarbeid med, reiser ikke de samme problemstillingene. Det er fortsatt et stort kapitalmarked som vil kvalifisere som eiere. Vår oppfatning er at Rolls-Royce vil arbeide videre med å finne konstruktive løsninger for Bergen Engines og den videre driften der.

Jeg registrerer også at det er tatt til orde for at staten skal gå inn på eiersiden i Bergen Engines. Regjeringen har ikke vurdert et sånt spørsmål. Selv mener jeg på generelt grunnlag at et eventuelt statlig oppkjøp for å unngå salg til visse utenlandske interesser vil være krevende og kan skape forventninger om at det alltid vil finnes en statlig betalingsvillig og kapitalsterk kjøper.

Hvis et selskap hvor staten er aksjonær, skal kjøpe opp et annet selskap, er dette en beslutning som må tas av det aktuelle selskapets styre.

Med det takker jeg for oppmerksomheten.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Emilie Enger Mehl, som har 10 minutter.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk for det, komitéleder.

Som du har sagt, mottok Næringsdepartementet brevet som ble videresendt fra UD, 16. desember. Kan du si akkurat hvilken dato du selv ble kjent med saken?

Statsråd Iselin Nybø: Næringsdepartementet mottok sammen med flere denne e-posten. Den ble da ansett for ikke å kreve noen oppfølging fra vår side.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men hvilken dato ble næringsministeren kjent med det?

Statsråd Iselin Nybø: Etter hva jeg kan erindre, var min første kjennskap til saken 11. januar, da min departementsråd sa til meg at hun hadde blitt kontaktet, og at hun ville følge det opp med et møte den 13. januar. Det var egentlig 13. januar jeg også fikk kjennskap til saken, så vidt jeg kan huske.

Emilie Enger Mehl (Sp): Og når hun viser til at hun har blitt kontaktet, viser hun da til UD, gjennom det brevet?

Statsråd Iselin Nybø: Nei, Nærings- og fiskeridepartementet har blitt kontaktet av en ekstern aktør, og etter at min departementsråd hadde snakket med vedkommende, tok hun også dette opp med sine departementskollegaer samme dag i en samtale, og da var det departementsrådene i Utenriksdepartementet, i Forsvarsdepartementet og i Justisdepartementet.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvilken aktør var det?

Statsråd Iselin Nybø: Det er unntatt offentlighet, så det kan jeg ikke opplyse om i en åpen høring.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ok. Da må vi komme tilbake til det senere i dag.

Hvilken dato var det hun ble kontaktet?

Statsråd Iselin Nybø: Hun ble kontaktet den 11. januar, men de avtalte en samtale den 13. januar. Så det var 13. januar vi fikk den informasjonen som ble tatt videre til de øvrige departementsrådene samme dag.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvor lang tid gikk det fra dette møtet, eller samtalen, mellom den som tok kontakt, og departementsråden og til dette ble tatt opp med resten av departementsrådet?

Statsråd Iselin Nybø: Vi ble kontaktet av den eksterne aktøren 11. januar. Det ble avtalt en samtale med min departementsråd den 13. januar. Hun tok det opp med de mest berørte departementskollegaene den 13. januar, altså samme dagen. Så ble det, som justisministeren redegjorde for rett før meg, sendt ut oppdrag til tjenestene som en oppfølging av det møtet.

Emilie Enger Mehl (Sp): Er kontakten fra den eksterne aktøren den direkte årsaken til at saken ble tatt opp den 13. januar?

Statsråd Iselin Nybø: Fra Nærings- og fiskeridepartements side var det den inngangen vi hadde til å løfte den saken opp med de øvrige departementsrådene. Men vi har blitt kontaktet av ulike aktører om denne saken på ulike tidspunkt.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men hva gjorde at man anså den henvendelsen 11. januar for å være så – hva skal vi si – alvorlig, eller hvilket ord jeg skal bruke, at man da anså det nødvendig å sammenkalle de fire forskjellige departementene?

Statsråd Iselin Nybø: Det var opplysninger der som gjorde at min departementsråd anså det for å være nødvendig å informere de øvrige departementskollegaene sine om saken, og så ble de enige i den samtalen de hadde, om å følge saken opp videre og gi oppdrag til de underliggende tjenestene. Men da er vi utenfor Nærings- og fiskeridepartementet og over i de øvrige departementene.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men er det riktig at hvis denne henvendelsen ikke hadde kommet, så hadde man heller ikke hatt møte med departementsrådene 13. januar?

Statsråd Iselin Nybø: Det er ikke mulig for meg å si, nettopp fordi vi har fått kunnskap om denne saken fra ulike aktører. Så det er mulig at et tilsvarende møte hadde kommet i stand på bakgrunn av andre henvendelser på et annet tidspunkt, men fra vår side, fra Nærings- og fiskeridepartementets side, var det denne henvendelsen den 11. og 13. januar som gjorde at vi tok saken videre.

Emilie Enger Mehl (Sp): Og da var det Nærings- og fiskeridepartementet som tok initiativ til departementsrådsmøtet?

Statsråd Iselin Nybø: Ja, det var min departementsråd som ba om å få en samtale med de andre, mest berørt departementsrådene.

Emilie Enger Mehl (Sp): Og det var bakgrunnen for bestillingen som ble sendt til tjenestene?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg har forstått det sånn at de i løpet av den samtalen ble enige om at dette måtte følges opp, og at det ble sendt bestilling til tjenestene. Men da er vi utenfor Nærings- og fiskeridepartementet. Det er Justisdepartementet og andre som har sendt bestillinger til sine tjenester.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men du kjenner ikke til at det har kommet initiativer fra noen av de andre departementene til å diskutere denne saken i et tilsvarende

møte eller ta opp saken på tvers av departement, før ditt departement tok det initiativet 13. januar?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg kjenner til at det har kommet ulike henvendelser fra ulike aktører vedrørende denne saken. Så det er mulig at tilsvarende møte hadde funnet sted på et annet tidspunkt. Men akkurat nå var det denne ene samtalen som gjorde at min departementsråd iallfall ba om det møtet, eller den samtalen.

Emilie Enger Mehl (Sp): Det har kommet fram i justisministerens del av høringen tidligere at politisk nivå ble orientert 14. januar. Nå har du sagt at du visste om det tidligere. Har det vært møter med statsrådene i disse fire departementene sammen, hvor dere alle har vært til stede og diskutert saken?

Statsråd Iselin Nybø: Som justisministeren sa i sin redegjørelse, eller svar på spørsmål, så har denne saken vært i regjering, og da har også statsrådene hatt anledning til å diskutere saken.

Emilie Enger Mehl (Sp): Justisministeren viste til denne uttalelsen, som du også har vært inne på, fra Næringsdepartementet. Hvilken dato var det du sa at statssekretærens uttalelse ble gitt?

Statsråd Iselin Nybø: Uttalelsen som gjelder dette med at vi anser det som et salg mellom to private parter, ble gitt den 15. februar.

Emilie Enger Mehl (Sp): Var det kommunikasjon mellom næringsministeren og utenriksministeren om denne saken mellom 15. februar og 24. februar?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg kan faktisk ikke huske alle datoene vi har snakket om denne saken. Det jeg kan si, er at statssekretæren som ga denne uttalelsen, ikke var kjent med den henvendelsen som jeg hadde fått den 11. og 13. januar, og som hadde blitt brakt videre til de øvrige departementsrådene, øvrige departementene.

Emilie Enger Mehl (Sp): Justisministeren sa at hun på sett og vis hadde fått ansvar for saken fra UD, som først fikk henvendelsen. Har næringsministeren den oppfatningen av å ha blitt tildelt ansvar for hele eller deler av saken fra Utenriksdepartementet?

Statsråd Iselin Nybø: Vi fikk sammen med flere en kopi av denne e-posten fra UD den 16. desember. Men da vi fikk den e-posten, oppfattet vi det som e-post som var til informasjon og ikke til oppfølging. Dette var jo i dette eksportkontrollsporet, så den ble tatt til orientering fra oss.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk for det.

Utenriksministeren har i spørretimen 24. februar egentlig vist til Næringsdepartementet og verifisert denne uttalelsen fra statssekretæren i Næringsdepartementet. Den var gitt, den ble offentlig kjent 22. februar. Var det noen gang aktuelt å gi beskjed til dine regjeringskollegaer på politisk nivå at den ikke måtte tas til inntekt for noe mer enn akkurat næringspolitikken, siden den kom så uheldig ut? Kan du si noe om det?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg var heller ikke klar over at denne uttalelsen hadde blitt gitt, før jeg leste den i avisen.

Emilie Enger Mehl (Sp): Men reagerte du på uttalelsen da du leste den?

Statsråd Iselin Nybø: Ja.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvordan fulgte du opp det?

Statsråd Iselin Nybø: Vi tok det opp på et morgenmøte hos oss, at her må vi koordinere de uttalelsene som vi gir utad i denne saken, bedre, nettopp fordi dette er en sak som er mer sensitiv enn det den ser ut fra bare fra Næringsdepartementets side, som har et litt annet utgangspunkt enn de øvrige.

Emilie Enger Mehl (Sp): Bare et siste spørsmål: Hva tenker du om at utenriksministeren tre dager senere viste til Næringsdepartementets uttalelse i spørretimen – at vi forholder oss til Nærings- og fiskeridepartementet, sa utenriksministeren?

Statsråd Iselin Nybø: Den uttalelsen som vi ga, var uheldig, sett i ettertid, men det skyldes rett og slett at ikke alle i mitt departement hadde, og heller ikke skulle ha, informasjonen som en begrenset gruppe hadde på det tidspunktet.

Emilie Enger Mehl (Sp): Tusen takk.

Møtelederen: Da er det Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Var det noen ganger relevant eller vurdert å trekke den uttalelsen og korrigere den i pressen?

Statsråd Iselin Nybø: Vi har forsøkt å forklare hvorfor den ble gitt sånn.

Jette F. Christensen (A): Men den har ikke blitt trukket.

Statsråd Iselin Nybø: Den har ikke blitt trukket, men det har blitt forklart at den er gitt fra et nærings-

politisk ståsted, og at den ikke har tatt inn i seg alle aspektene ved denne saken.

Jette F. Christensen (A): Men den er ikke blitt trukket, og den er blitt omtalt som en generell næringspolitisk uttalelse. Det uttrykket har jeg aldri hørt før. Hva betyr det?

Statsråd Iselin Nybø: Det betyr at når Næringsdepartementet får en henvendelse fra pressen eller fra andre, så svarer vi jo med utgangspunkt i næringspolitiske hensyn og interesser. Og da dette svaret ble gitt, så var ikke alle informert om at denne saken hadde mer og mer sensitive sider enn det som gjaldt Næringsdepartementets område.

Jette F. Christensen (A): Men apropos næringspolitiske interesser – i statsrådsforedraget om hvorfor dette salget ble stanset, står det:

«Gjennom eierskapet vil TMH settes i en posisjon som vil kunne muliggjøre en fordekt utførsel av varer og teknologi, noe som vil kunne være vanskelig å avdekke for norske eksportkontrollmyndigheter. Disse forholdene vil kunne skade nasjonale sikkerhetsinteresser.»

Hvordan synes du uttalelsen fra Næringsdepartementet står seg i møte med den vurderingen?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg mener at uttalelsen som ble gitt fra Næringsdepartementet, ikke er heldig, sett i ettertid, og den burde ikke vært utformet på den måten. Hadde jeg eller noen av de andre som var kjent med saken, sett den før den blitt gitt, hadde den enten blitt stoppet eller omformulert. Men det er lett å si i ettertid at den burde sett annerledes ut. De som var involvert i den da den ble gitt, var altså ikke klar over denne prosessen som gikk i andre departementer.

Jette F. Christensen (A): Leser statssekretæren til næringsministeren eller næringsministeren selv sikkerhetsvurderinger gitt av NSM, PST eller E-tjenesten når de kommer ut?

Statsråd Iselin Nybø: Det er sånn i vårt departement at ...

Jette F. Christensen (A): Ja eller nei?

Statsråd Iselin Nybø: Ja, noen. De ulike statssekretærene har ulike ansvarsområder og følger sine saker.

Jette F. Christensen (A): Hvordan sørger næringsministeren for at alle i hennes departement har tilstrekkelig sikkerhetskompetanse og oversikt over de nasjonale sikkerhetsmyndighetenes sikkerhetsvurderinger?

Statsråd Iselin Nybø: En av de tingene som er viktig for oss, er at informasjon ikke bare skal flyte rundt. Sensitive opplysninger er det de som skal ha opplysningene, som skal ha. Og dette er jo også et resultat av det, at det var en begrenset gruppe som hadde den informasjonen, nettopp fordi det ikke var grunn til at flere skulle ha den informasjonen på det tidspunktet.

Jette F. Christensen (A): Og mens vi er inne på «begrenset gruppe»: Det møtet 13. januar, finnes det innkalling, referat fra eller sakliste til det møtet?

Statsråd Iselin Nybø: Ikke som jeg er kjent med. Det var en ...

Jette F. Christensen (A): Hvorfor gjør det ikke det?

Statsråd Iselin Nybø: Fordi dette var en samtale mellom de departementsrådene, nettopp for å informere om de opplysningene som min departementsråd hadde fått samme dag. Da anså hun det for å være et behov for også å ta det opp med de øvrige mest berørte statsrådene, og der ble vi enige om å følge det opp, og det finnes jo, altså det er jo gitt oppdrag til underliggende tjenester for å følge opp.

Jette F. Christensen (A): Er det vanlig å ha sånne møter – uten innkalling, referat eller dagsorden?

Statsråd Iselin Nybø: Det er nok ikke uvanlig at man løfter saker når man møter andre departementsråder som man anser har betydning for andre ...

Jette F. Christensen (A): Hvordan synes næringsministeren at Stortinget skal ettergå det i ettertid? Det går jo ikke an for oss å forholde oss til dette møtet.

Statsråd Iselin Nybø: Nå har Stortinget denne kontrollhøringen, hvor vi får anledning til å opplyse om hva som har skjedd, og hva som har blitt løftet på det møtet. Så det er en måte å følge det opp på. Her har tjenestene blitt satt i gang med å gjøre et arbeid, og de kommer tilbake igjen med sine vurderinger. Slik sett har regjeringen da fulgt opp saken, som resulterte i det som jeg oppfatter at vi alle er enig i, at salget ble stoppet.

Jette F. Christensen (A): Har næringsministeren oversikt over grad av sikkerhetskompetanse hos alle i sitt departement? I så fall, hvordan har du skaffet deg den oversikten?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg er litt usikker på hva representanten mener med dette, hva det egentlig er som blir etterspurt her. Politisk ledelse har sikkerhetsklaring på vanlig måte, vi har egne folk som jobber med de

ulike problemstillingene, og mitt inntrykk er at dette følges godt opp i departementet hos oss.

Møtelederen: Da er det Ingjerd Schou, fra Høyre, som har ansvaret for de neste 5 minuttene. Vær så god.

Ingjerd Schou (H): Takk skal du ha. Du nevner at det er særlig det som går på de næringspolitiske interessene, som er litt av deres ansvarsområde, og det følger også av det konstitusjonelle. Men jeg tenkte jeg skulle spørre: På hvilken måte – hvis man tar sikkerhetsloven som utgangspunkt – styrker den nye sikkerhetsloven mulighetene for at man rett og slett hindrer uønskede oppkjøp av norske virksomheter og norsk næringsvirksomhet av hensyn til nasjonal sikkerhet?

Statsråd Iselin Nybø: Nå redegjorde også justisministeren litt for denne jobben som gjøres med disse screeningmekanismene og det å identifisere problematiske oppkjøp. Det er også et internasjonalt arbeid som pågår på det området. Det som er viktig også ut fra et næringspolitisk hensyn, er for det første at de som skal være underlagt sikkerhetsloven, og de transaksjonene som skal stoppes med hjemmel i sikkerhetsloven – det skal selvfølgelig gjøres. Men næringslivet er opptatt av og avhengig av å ha en god flyt både av kapital og av kompetanse også internasjonalt. Det at Forsvaret er en stor og viktig bestiller, har mye å si for næringslivet vårt. Ikke minst ser vi det nå under korona, hvor vi har brukt Forsvarets skip som en mulighet for å få aktivitet i næringslivet. Så det å være underlagt sikkerhetsloven som sådan kan være krevende og kostnadskrevende for en bedrift, men også for Forsvaret er det viktig at det ikke bare er bedrifter underlagt sikkerhetsloven som kan gi anbud, nettopp fordi de får et større tilfang av tilbud og kan få billigere og bedre varer og tjenester hvis de kan være ute på et åpent marked.

Ingjerd Schou (H): Takk. Det hadde vært fint hvis du kunne si litt om erfaringene som du har i tiden fra 11. januar og det møtet som var 13. januar, og fram til i dag – om hva som er den viktigste læringen. En høring som vi har nå, hvor saken blir mer opplyst, gir jo også anledning til å si noe om den tiden som har gått fra denne dagen i januar fram til i dag når det gjelder hvilke endringer og hvilken læring som ligger i det for Næringsdepartementet.

Statsråd Iselin Nybø: Fra vår side er det dette med kommunikasjonen utad som vi tar med oss som et viktig læringspunkt, at når vi uttaler oss om saker som kan ha implikasjoner for andre departementer, må vi enten være veldig tydelige på at vi svarer ut fra vårt utgangspunkt i næringspolitiske hensyn, eller så må dette koordineres bedre mellom departementene før vi svarer

media og andre. Det mener jeg fra vår side er et av de viktigste læringspunktene.

Ellers er jo vi også en del av det arbeidet som skjer med disse screeningmekanismene, og det er klart at dette tar vi også med oss inn i det videre arbeidet der.

Ingjerd Schou (H): Takk. Da skal jeg gripe fatt i det siste som du sa, opp mot dette screeningarbeidet, for departementet har også en stor og internasjonal flate. Kan du si litt om hvordan disse screeningene skjer i andre land, og om det er overslag og læringer? Har EU et sånt opplegg som gjør at det kan være naturlig å se på det mer når det gjelder å kvalitetssikre og få screeninger? Jeg har skjønt at det er ikke grunnlag for å ha screening av alle, for det er en del virksomheter som absolutt ikke skal høre hjemme under sikkerhetsloven og det merarbeidet. Men screeningsystemet sett fra et næringspolitisk ståsted, kan du si litt om det?

Statsråd Iselin Nybø: Det er riktig som det blir sagt her, at ikke alle skal være underlagt sikkerhetsloven, de aller færreste skal nok det, og det er et arbeid som det jobbes med, men da under ledelse av Justis- og beredskapsdepartementet. Det er, etter hva jeg er kjent med, også en viss internasjonal kontakt her for å diskutere, for å se ting litt i sammenheng, for dette er ikke isolert sett en norsk utfordring, det er også en europeisk utfordring. Mitt inntrykk er at her jobbes det ganske bredt med det, og vår inngang i dette er også bedriftenes behov for å ha mulighet til både å hente inn kapital og kompetanse og kunne operere i et globalt marked.

Møtelederen: Da er det Christian Tybring-Gjedde, vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Takk for det, leder. Bare som en refleksjon innledningsvis, her var jo TMH villig til å kjøpe et selskap for, så vidt jeg vet, 1,6 mrd. kr, et selskap som gikk 1 mrd. kr i underskudd. Uten at jeg skal blande meg inn i det finansielle i det, så høres det ut som et godt salg, for så si det sann. Forsvarsministeren hevdet helt frem til 25. februar at dette var et kommersielt kjøp, og at konkurranseloven gjelder, vil jeg anta da. Var det et koordinert syn innad i regjeringen?

Statsråd Iselin Nybø: Vi, som sagt, brakte inn disse momentene den 13. januar til de øvrige departementene, og da ble det satt i gang et arbeid i andre departementer og underliggende ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men drev forsvarsministeren sånn egenpraktiserende i regjering, holdt jeg på å si, drev på egen hånd, eller var det noen som han hadde snakket med, eller noe han fant på selv?

Statsråd Iselin Nybø: Forsvarsministeren kommer nå senere, så jeg antar at representanten vil stille det spørsmålet direkte til ham. I denne saken er det ikke selskapet som sådant som er underlagt sikkerhetsloven, det er transaksjonen som er stoppet med hjemmel i sikkerhetsloven. Hadde det vært et annet selskap fra et annet land som ønsket å kjøpe denne virksomheten, kunne saken ha stilt seg annerledes. Så dette har vært en konkret vurdering av akkurat dette salget.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men jeg får ikke helt klarhet i dette, for 15. desember gikk det ut brev fra UD. De underliggende etatene som har vært her før i dag, sa at de fikk det i kopi. I dag sa du som næringsminister at du heller ikke skulle gjøre noe med dette. Så hvem var det egentlig som skulle gjøre noen ting? Tydeligvis var det ingen som skulle gjøre noen ting, derfor ble heller ingenting gjort. Jeg synes at man ikke behøver å sende noe brev for å si at ingen skal gjøre noe som helst, for da er det en ansvarsfraskrivelse – altså at da er alle informert om hva som skal gjøres, og ingen skal gjøre noe, det er ikke noe oppdrag, det er heller ikke eksportkontrollsporet som gjelder, så UD skal heller ikke gjøre noen ting. Så tydeligvis skal ingen gjøre noe som helst, og det synes jeg er et litt rart utgangspunkt. Men la det ligge.

Rolls-Royce taper nå penger fordi et sveitsisk selskap sannsynligvis ligger an til å kjøpe selskapet istedenfor. De bød forrige gang også, men nå har de sagt at de ikke vil gi et like høyt bud som de ga forrige gang. Så Rolls-Royce vil da tape penger på dette salget, men de ønsker å selge allikevel. Vil det da komme et krav fra Rolls-Royce til norske myndigheter om kompensasjon for det tapet, siden det ikke var underlagt sikkerhetsloven og det var såkalt kommersiell transaksjon som gjaldt i første omgang? Vil det være naturlig at Rolls-Royce kommer til norske myndigheter og ber om kompensasjon?

Statsråd Iselin Nybø: Det må Rolls-Royce selv vurdere. Jeg er ikke kjent med at de har kommet med, eller om de vurderer å komme med, et sânt krav.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei. Denne potensielle sveitsiske eieren ringte deg, ifølge Bergens Tidende, i forrige uke for å informere om at de var interessert i å kjøpe Bergen Engines. Er det vanlig at direktører for ulike selskaper ringer til næringsministeren for å fortelle at de er interessert i å kjøpe selskaper i Norge?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg er ikke kjent med at vedkommende har ringt meg. Det er mulig at vedkommende har ringt, men jeg er ikke kjent med at jeg har foretatt den samtalen, så han har i alle fall ikke fått tak i

meg. Jeg har derimot fått en e-post, som kan være det representanten refererer til, med litt informasjon om dette, men ikke noe utover det. Rolls-Royce er et privat selskap, det er en privat virksomhet det er snakk om å selge ut. Så hva slags kommunikasjon de har med eventuelle andre kjøpere, er ikke jeg kjent med, utover at jeg har fått en mail fra en aktør som har sagt at de er interessert.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Når man snakker om utenlandsk eierskap, er ikke det problematisk i dette tilfellet, for det er allerede utenlandsk eid. Så det er ikke noe problem. Problemet er selve arbeidsplassene og oppdragene fremover og hvor det er lokalisert. Men fremdeles får jeg ikke klarhet i hvorfor et sveitsisk selskap skulle involvere Næringsdepartementet, når det er fra et land – om det ikke er en alliert gjennom vårt forsvarssamarbeid, er det et land vi åpenbart har et vennligsinnnet forhold til. Så hvorfor skulle de da lage noe ut av det når det faktisk eventuelt selges fra et britisk selskap til et sveitsisk selskap? Hva har Norge med dette å gjøre, og hvorfor er det nær kontakt med Næringsdepartementet for å få dette til?

Statsråd Iselin Nybø: For det første vil jeg ikke kalle det nær kontakt. Jeg har fått en e-post. Den har jeg ikke besvart. Jeg anser det heller ikke for å være noe som skal besvares. Det var informasjon om at de var interessert. Jeg får veldig mange e-poster fra ulike folk i næringslivet, så jeg antar at de har sendt den til informasjon, nettopp fordi det har blitt en offentlig sak i Norge, og de ønsket at vi skulle vite om det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det kan altså komme flere henvendelser fra ulike andre bedrifter som kan være interessert. Vil det da hindre norsk eierskap videre av Bergen Engines?

Statsråd Iselin Nybø: Hvis jeg var en aktør som var interessert i Bergen Engines, ville jeg tatt kontakt med Rolls-Royce, for det er de som eier virksomheten, og som bestemmer hva som skal skje videre med den virksomheten.

Møtelederen: Da sier vi takk til Fremskrittspartiet. Da er det Lysbakken fra SV – vær så god.

Audun Lysbakken (SV): Det er oppsiktsvekkende, det som har kommet fram her om at det var Nærings- og fiskeridepartementet som tok initiativ til møtet 13. januar. For dette var i utgangspunktet opplysninger som Utenriksdepartementet fikk, og det ville da vært naturlig at det skulle være Utenriksdepartementet som satte i gang et samarbeid mellom departementene.

Hvordan ser næringsministeren på at hun ikke ble varslet av UD tidligere? Er ikke det en stor feil?

Statsråd Iselin Nybø: Vi fikk denne informasjonen til orientering i midten av desember, som en del av en eksportkontrollsak, men den anså vi for å være til orientering og ikke noe som skulle følges opp fra vår side. Sånn sett gjorde vi heller ikke noe med den. Men da vi fikk en henvendelse fra denne aktøren den 11. januar ...

Audun Lysbakken (SV): Unnskyld, men jeg lurar på: Hva er din vurdering av at Utenriksdepartementet ikke tok initiativ til en prosess mellom departementene tidligere? Var det en stor feil?

Statsråd Iselin Nybø: Nei, det har jeg egentlig ikke – når vi ser denne saken i ettertid, har heller ikke dette eksportkontrollsporet vært det som har vært avgjørende for at salget ble stoppet.

Audun Lysbakken (SV): Nei. Det er greit. Men det store spørsmålet er om man ikke her burde ha sett på flere sider tidligere. Det andre som har kommet fram i dag, som er oppsiktsvekkende, er at E-tjenesten i stor grad hadde sin konklusjon klar i en rapport 12. februar. Når fikk næringsministeren vite om innholdet i den rapporten?

Statsråd Iselin Nybø: Nei, jeg kan ikke huske datoen, som jeg har sagt tidligere, så etter min beste husk fikk jeg kjennskap til denne saken den 11. januar, da denne aktøren tok kontakt med departementsråden ...

Audun Lysbakken (SV): Ja, men når fikk næringsministeren kjennskap til E-tjenestens konklusjon om at det var grunn til å advare mot salget?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg kan ikke huske datoen for det.

Audun Lysbakken (SV): Men denne rapporten fra E-tjenesten kom 12. februar, som er ni dager før uttalelsen til statssekretær Lunde. Det er rimelig å forvente at Næringsdepartementet, eller næringsministeren i hvert fall, var klar over det på det tidspunktet.

Statsråd Iselin Nybø: Vi har nok – det var i denne tiden ting skjedde, men akkurat på hva for noen datoer vi har fått kunnskap om ulike ting, det tør jeg ikke å si ...

Audun Lysbakken (SV): Så du kan ikke huske om du da din statssekretær uttalte seg på en måte som tilsa at dette salget var uproblematisk, visste at E-tjenesten mente at det var problematisk? Det kan du ikke huske?

Statsråd Iselin Nybø: Nei, men det jeg kan huske, er at jeg reagerte på at den uttalelsen ble sagt på den må-

ten, nettopp fordi det her var flere aspekter som vi skulle ha tatt med, og derfor ikke skulle uttalt oss på akkurat den måten som det ble gjort.

Audun Lysbakken (SV): Men hvis næringsministeren visste det, og det for så vidt var så problematisk som næringsministeren åpenbart mente at det var, må jeg bare gjenta spørsmålet: Hvorfor ble ikke denne uttalelsen dementert? For den hadde veldig mye å si for hvordan denne saken utviklet seg i offentligheten og i Stortinget.

Statsråd Iselin Nybø: Vi har forsøkt å forklare at den uttalelsen ikke tar opp i seg hele spekteret av denne saken, som er mer komplisert enn det han som ga uttalelsen, visste om på det tidspunktet. Så det har vi gjort et forsøk på å rette opp også i offentligheten. Og jeg sier også her og nå at det kom uheldig ut.

Audun Lysbakken (SV): La meg spørre: Hvorfor svarte Næringsdepartementet i det hele tatt på det spørsmålet? Er det riktig at det var Statsministerens kontor som ba Næringsdepartementet om å svare, som rette departement?

Statsråd Iselin Nybø: Så vidt jeg kan huske, har vi fått henvendelsen fra Bergens Tidende.

Audun Lysbakken (SV): Til slutt et spørsmål om eierskap. Dette er en dramatisk sak også for de ansatte i Bergen Engines, og næringsministeren sier at statlig engasjement knyttet til å finne nye eiere ikke er vurdert. Er ikke det urimelig, gitt at det er regjeringens trege håndtering av denne saken som har skapt ekstra problemer for bedriften? Ville det ikke være rimelig at næringsministeren nå engasjerte seg for å bidra til å finne en langsiktig industriell eier – og også så på statens muligheter? Eller er signalet nå at Bergen Engines må seile sin egen sjø?

Statsråd Iselin Nybø: For det første mener ikke jeg at staten har vært treg i denne saken. Det er en kompleks sak som vi har vurdert grundig, og vi har fattet en avgjørelse som jeg oppfatter at alle er enige om, nemlig å stoppe salget. Så er det en privat virksomhet som eier Bergen Engines. Det er nå opp til dem å bestemme hva som skal skje videre.

Audun Lysbakken (SV): Men det er erkjent fra regjeringens side at man handlet for sent i begynnelsen. Gir ikke det regjeringen et ansvar for det problemet bedriften nå har?

Statsråd Iselin Nybø: Bergen Engines er en bedrift som har gått med et betydelig underskudd i mange, mange år. Vi er nå kjent med – også komiteen her – at

det er flere aktuelle kjøpere til den bedriften, men hva som skjer videre nå, er det i stor grad opp til Rolls-Royce å vurdere, nettopp fordi det er de som eier Bergen Engines.

Møtelederen: Da er det slik at vi går til stortingssalen, for møtet skal settes. Det er Trine Skei Grande som åpner ballet her etter pausen, kl. 15. Nå kan næringsministeren ta en pause, og så ses vi da. Tusen takk.

Høringen ble avbrutt kl. 11.40.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.

Høring med næringsminister Iselin Nybø

Møtelederen: Da kan vi starte del to av høringen.

Da er det 5 minutter til Venstre. Trine Skei Grande, du styrer ordet. Vær så god, Skei Grande.

Trine Skei Grande (V): Det er egentlig to ting jeg har lyst til å spørre om. Det første er: Du representerer et åpenhetsparti. Vi har fått tilgang på Messenger-meldinger og alle mulige ting i denne prosessen, men du vil ikke fortelle hvem det var som kontaktet deg den 11. januar. Hvorfor ikke det?

Statsråd Iselin Nybø: Det er fordi det er unntatt offentlighet. Jeg benytter anledningen til å presisere at når vi har vurdert det i Nærings- og fiskeridepartementet, er det ikke vurdert som klassifisert informasjon etter sikkerhetsloven, men det er unntatt offentlighet etter offentlighetsloven, nettopp fordi det er forretningssensitiv informasjon hvem som kom med disse opplysningene.

Det er viktig for oss at både bedrifter og enkeltpersoner kan komme med denne type opplysninger, vel vitende om at de blir behandlet på en skikkelig måte etterpå, og at de ikke blir hengt ut i offentligheten når vi skal unnta dem offentlighet etter offentlighetsloven. For oss har det vært viktig også å få presisere her at jeg ikke kan gå ut med hvem denne aktøren var, men at det er forretningssensitive grunner som gjør at jeg ikke kan si det.

Når det er sagt, så har vi fått informasjon knyttet til denne saken fra ulike aktører. Jeg mener at det for komiteens videre behandling ikke er vesentlig at man vet hvem det var, bare at det var en aktør som av forretningsmessige grunner ikke kan offentliggjøres.

Trine Skei Grande (V): Det andre spørsmålet prøvde jeg også å stille justisministeren, men jeg syns kanskje ikke hun svarte så godt – kanskje fordi hun er justisminister og ikke næringsminister – så da håper jeg du kan svare bedre. Hadde det ikke bare vært enklere bare

å klassifisere alle bedrifter som leverer ting til Forsvaret, innenfor sikkerhetsloven? Hadde det ikke vært enklere for håndheving av loven at man på en måte hadde skuffet flest mulig bedrifter inn i det systemet? Da hadde det ikke vært denne grensegangen som nå har vært så vanskelig, der man har vært usikker på hvilken lov man skulle bruke i den sammenhengen. Hadde ikke det vært mye enklere? Hva mener du om det som næringsminister?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg mener det ikke ville vært noen god løsning, verken for bedriftene eller for Forsvaret. Nå er det sånn at sikkerhetsloven gir noen rammer også for næringsvirksomhet i dette landet som man må forholde seg til, på lik linje med andre.

Trine Skei Grande (V): Kan du gi eksempler på det? Det sa justisministeren også, men jeg vil ha eksempler. Hva betyr det?

Statsråd Iselin Nybø: Det betyr at hvis man er underlagt sikkerhetsloven, har man noen krav på seg. Det vil variere litt etter hvilken type virksomhet man driver, men man kan f.eks. se for seg sikkerhetsklarering av de ansatte, man kan se for seg at man må skjerme områdene til bedriften, som både vil være kostnadskrevende å utføre og kanskje begrense hvem som kan jobbe der.

For den enkelte bedrift som blir underlagt sikkerhetsloven, har det noen konsekvenser, men for Forsvaret vil det også kunne få noen konsekvenser. Hvis de bare kan handle fra bedrifter som er underlagt sikkerhetsloven, vil det for det første begrense hvilke bedrifter de kan handle fra. Det vil gjøre at de vil få færre og dårligere tilbud enn om de kunne handlet fra alle bedrifter. Da vil heller ikke Forsvaret kunne spille den rollen som de gjør i dag, ikke bare som en stor og viktig offentlig aktør som er der ute og handler fra det private næringslivet, men også en aktør som er en viktig del i utviklingen av teknologi, en viktig medspiller til næringslivet når det kommer til å utvikle og dra næringslivet framover. Jeg mener det ville være vanskelig både for bedriftene og for Forsvaret om vi stilte sånne vilkår.

Trine Skei Grande (V): Da er det bedre at vi har disse prosedyrene der vi først vurderer salg og leveranser og så til slutt sikkerhetsloven? Det tar litt mer tid dette, da, enn om man hadde klassifisert alle på forhånd.

Statsråd Iselin Nybø: Det er klart at den enkelte transaksjonen må få en solid vurdering etter disse ulike bestemmelsene. Men det er klart at det også til en viss grad er tidkrevende å være underlagt sikkerhetsloven, så det er ikke nødvendigvis den enkle løsningen bare å underlegge alle det lovverket.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Da er det Kristelig Folkeparti og Toskedal, vær så god.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk.

I en høring er det også mye læring, mye som har offentlig interesse. Jeg vil spørre næringsministeren: Du nevnte at i din portefølje var det viktigst med drivstoff, matvarer og departemental virksomhet, som var det du hadde ansvar for. Var det relevansen til sikkerhetsloven, eller? Det glapp litt for meg hvorfor du nevnte de tre feltene.

Statsråd Iselin Nybø: Ja, det er riktig. Det er fordi vi har identifisert det som grunnleggende nasjonale funksjoner som ligger til Nærings- og fiskeridepartementet å ha ansvar for. Når det gjelder matvareforsyningen og drivstofforsyningen, så ligger det til oss.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Og det hadde relevans til denne saken?

Statsråd Iselin Nybø: Det har ikke relevans til denne saken i så måte. Jeg tok det opp i mitt innlegg bare for å vise at det er vår del av ansvarsområdet. Sånn sett har Nærings- og fiskeridepartementet en litt mer begrenset rolle i akkurat denne konkrete saken.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Ja, jeg skjønner det.

Neste spørsmål: Screening er blitt et sentralt begrep. Gjelder screening oppkjøp, eller gjelder det spesielle varegrupper? Gjelder det kontrakter, eller gjelder det eierforhold? Fortell litt om hva screening egentlig går ut på, og hva slags rapporter du får på bordet om det.

Statsråd Iselin Nybø: Det er noe det jobbes med nå, å utvikle og se nærmere på disse screeningprosessene. Det er et arbeid som ledes fra Justis- og beredskapsdepartementet, der vi også er en del av det arbeidet. Denne saken – og det vil sikkert statsministeren og andre også si noe om etter meg – vil også være et læringspunkt inn i det, om vi skal jobbe annerledes knyttet til sanne salg eller sanne transaksjoner som dette.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Ok. Siste spørsmål: Det er en del selskaper som blir oppført, selvfølgelig, som underlagt sikkerhetsloven, og en god del som ikke er underlagt. Mener du at den balansen er rett i dag, eller er det i gang arbeid med å vurdere om nye selskaper skal inn eller ut av den?

Statsråd Iselin Nybø: Det screeningarbeidet som gjøres nå i Justis- og beredskapsdepartementet, er en viktig del av dette, av å kunne plukke opp og identi-

fisere ulike ting ved ulike selskaper. Jeg mener nok at det alltid vil være mulig å se på om man skulle gjort ting annerledes, om man må justere litt, om man skal ta inn litt andre ting. Sånn sett kan denne saken også være nyttig i så måte.

Men jeg er opptatt av at vi ikke kan lage et system der absolutt alle selskaper som på en eller annen måte leverer til f.eks. Forsvarsdepartementet, skal være underlagt sikkerhetsloven, for som jeg redegjorde i svaret til Trine Skei Grande, mener jeg det vil være dårlig ikke bare for de selskapene som automatisk blir underlagt sikkerhetsloven, men også for Forsvaret, som skal handle og få gode og relativt rimelige tilbud.

Det er viktig at næringslivet forholder seg til sikkerhetsloven, og det er klart at når vi har stoppet denne transaksjonen, så mener jeg det var det rette å gjøre med den hjemmelen som ble brukt.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Er du kjent med om den listen over disse selskapene er oppdatert?

Statsråd Iselin Nybø: Dette er et arbeid som pågår nå i Justis- og beredskapsdepartementet, der vi er en del av denne arbeidsgruppen som ser på det, så jeg er kjent med at det er et arbeid som pågår.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Greit, takk.

Møtelederen: Da går vi tilbake til cyberspace, og det er Martin Kolberg som deltar fra det virtuelle rom – fra et annet kontor på Stortinget. Det er av smittevern-hensyn – han hadde nok vært her hvis det hadde vært mulig. Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Det hadde jeg hvis det hadde vært mulig, men vi må respektere reglene.

Jeg har hørt veldig nøye på det statsråden har sagt, og hva hun sa i sin innledning. Da brukte hun ordene at det er mange læringspunkter her, og at de uttalelsene hun kom med, kunne skape grunnlag for misforståelser.

Det er så, det er alvorlig nok, for det er nettopp det det har, det har skapt grunnlag for misforståelser. Det som er realiteten i dette spørsmålet, er at det skaper et bestemt inntrykk av at statsråden, til tross for at hun iallfall burde vært informert om hva tjenestene allerede hadde sagt, sa det hun sa i det offentlige rom, at her var det ikke riktig å bruke sikkerhetsloven.

Da er spørsmålet til statsråden: Var det slik at hun faktisk ikke hadde den informasjonen på det tidspunktet da hun uttalte seg til offentligheten? Det er essensielt å få vite, for det har noe med sikkerhetskulturen i regjeringen å gjøre.

Statsråd Iselin Nybø: Det gir meg anledning til å gå gjennom denne tidslinjen litt mer i detalj. Som komiteen skal ha fått opplyst, og som Lysbakken redegjorde for før pausen, ble det opplyst at det kom en rapport fra E-tjenesten den 12. februar. Denne uttalelsen gitt av min statssekretær, om at vi anser dette som et salg mellom to kommersielle aktører, som departementet ikke vil blande seg inn i, ble gitt 15. februar. Den 12. februar er vel en fredag, så vidt jeg vet, og 15. februar er en mandag. Så ble det riktignok ikke trykket i BT før – tror jeg – den 21. februar, altså søndagen den uken. Sånn sett kan det se ut som om det går lengre tid fra rapporten kom, til uttalelsen ble gitt, enn det i realiteten gjorde. Det som har skjedd, er at det er to løp som går parallelt. Bergens Tidende etterspør en del informasjon og får svar på det, samtidig som denne rapporten kommer og etter hvert blir gjort kjent for flere i departementet.

Martin Kolberg (A): Men du svarer ikke konkret på det jeg spør deg om. Jeg spør: Hadde du ikke kjennskap til disse diskusjonene som gikk i andre departementer, som det åpenbart må ha gjort, og den informasjonen som flere av tjenestene hadde gitt til regjeringssystemet, da du uttalte deg på den måten du gjorde? Var det slik at departementet ditt og du selv var uvitende om dette, og i tilfelle, hvorfor var dere det, tror du? Hvis jeg har rett, da. Hvis du kan si at jeg ikke har rett, så er det greit, men da må du på en måte belegge det.

Statsråd Iselin Nybø: Som jeg også sa i min innledning, var det begrenset til en gruppe personer i mitt departement som hadde kjennskap til denne saken på dette tidspunktet da den uttalelsen ble gitt.

Martin Kolberg (A): Men var ikke statsråden i den gruppa som var informert?

Statsråd Iselin Nybø: Det var jeg, det er riktig. Jeg var blant dem som kjente til at det her var en prosess på gang. Det gjorde ikke den statssekretæren som uttalte seg til media, og det var en glipp fra vår side at det sitatet ikke ble godkjent verken av meg eller av departementsråden, som var blant de som kjente til det arbeidet som pågikk.

Martin Kolberg (A): Ja, men du uttalte deg også selv?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg har i ettertid uttalt meg om dette, men da har vi forklart at det var en næringspolitisk vinkel på denne uttalelsen, at den ikke hadde tatt inn i seg den kompleksiteten som saken for øvrig hadde.

Martin Kolberg (A): Statsråd, det er på ingen måte min mening å være ubehagelig, men når du, også i ettertid, uttalte deg, hadde ikke du da denne kunnskapen? Sa du, mente du, at denne kunnskapen du hadde, ikke var relevant for det standpunkt som regjeringen siden har kommet fram til, ettersom du sa det du sa?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg er litt usikker på hva representanten nå refererer til, for jeg har jo uttalt meg om denne saken ved flere anledninger, men akkurat den uttalelsen som falt den 15. februar, var det en statssekretær hos meg som kom med.

Martin Kolberg (A): Ja, det er jeg klar over. Vel, da vil jeg spørre om: Snakket du på noe tidspunkt med statsministeren om denne saken?

Statsråd Iselin Nybø: Denne saken kom opp i regjering, og da var det jo flere statsråder og statsministeren som var involvert i de diskusjonene.

Martin Kolberg (A): Når var det?

Statsråd Iselin Nybø: Som justisministeren sa i sin redegjørelse og i oppfølgende spørsmål, så vil heller ikke jeg gå inn på tidspunkt for når ting ble diskutert i regjeringen, men jeg antar at statsministeren vil redegjøre litt mer for det senere i dag.

Martin Kolberg (A): Du har sagt at det er læringspunkter i dette. Hva er det viktigste læringspunktet? Det tror jeg er relevant her.

Møtelederen: Det tror jeg nesten Nybø må svare på helt til slutt, og ha det i mente, for nå er vi ferdig med Kolbergs runde. Da går vi videre til Høyre. Jeg vet ikke hvem fra Høyre som skal spørre?

Michael Tetzschner (H): Jeg kan begynne, men suppleres gjerne av mine gode kolleger, som kan melde seg til sekretariatet.

Bare for å rekapitulere, for det har tross alt vært en lengre dag i dag: Var det slik at Næringsdepartementet var på gjenpartslisten da UD sendte videre beskjeden om denne henvendelsen i desember?

Statsråd Iselin Nybø: Ja, det er riktig. Den 16. desember mottok en saksbehandler hos oss denne e-posten som ble sendt fra UD, men den ble ansett som til informasjon og ikke noe som krevde oppfølging fra vår side.

Michael Tetzschner (H): Er det da saksbehandleren som avgjør det, eller går dette opp, f.eks. til statssekretær eller til deg, for å se om dette er så kurant?

Statsråd Iselin Nybø: Denne kom i alle fall ikke opp til politisk nivå, meg bekjent. Naturen i den e-posten ble nok oppfattet som at det bare var til informasjon, iallfall foreløpig.

Michael Tetzschner (H): Hva vil du si er de forbedringspunkter – altså, én ting er læringspunkter og rutiner innenfor den loven vi har, men hva har du av tanker når det gjelder selve oppdatertheten, den sikkerhetsloven vi arbeider med, og som jo er en ny lov, og den forrige var sannelig ikke gammel, den heller. Er vi der vi skal være, hvis vi tenker på at vi håndterer nokså komplekse saker i en internasjonal, global handelsøkonomi?

Statsråd Iselin Nybø: Ja, det er jo, som det blir sagt her, komplekse saker og til dels komplekse virksomheter vi snakker om. Sikkerhetsloven som sådan ligger under Justis- og beredskapsdepartementet, og en av de læringspunktene vi har, er at vi ikke bør uttale oss om den uten å ha konferert med dem. Men jeg vil også si at denne saken endte opp med at vi med hjemmel i sikkerhetsloven nektet et salg til den aktøren som ønsket å kjøpe, og sånn sett har jo systemet vårt fungert. Og jeg oppfatter at det er bred enighet om at å stanse det salget var nødvendig for å unngå at Russland fikk del i den teknologien, som det her var snakk om.

Så er det helt sikkert alltid muligheter for å evaluere og ha forbedringspunkter. Som det blir sagt, det er en ny lov, og det er ikke ofte – det er vel bare én gang man har brukt denne bestemmelsen tidligere. Så det er klart, her er det absolutt muligheter for å evaluere og se hva som har blitt gjort, men det endte med at vi stopper dette salget.

Michael Tetzschner (H): Det er litt vanskelig å ha øyekontakt med mine gode kolleger, men jeg vet ikke om Schou eller Elvenes har spørsmål de vil smette inn de to siste minuttene? – Nei.

Møtelederen: Det var det ikke. Da tar vi Fremskrittspartiet. Er det Tybring-Gjedde igjen?

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja. Jeg har fått svar på det meste jeg har ønsket å få svar på. Man skal nå revidere sikkerhetsloven på nytt, som man omtrent akkurat nå har fått vedtatt. Så er det jo slik at investeringene fra Kina øker ganske dramatisk i Norge. Jeg antar at sikkerhetsloven er blitt vurdert hver eneste gang de gjør en investering, men allikevel har de økt investering. Hvis man, i henhold til den nye sikkerhetsloven, som man nå skal revidere – ikke ny sikkerhetslov, men den skal revideres med ny forskrift osv. – finner ut at Kina faktisk har kjøpt opp teknologi som bryter med de nye forskriftene, har man da noen slags hjemmel til å ta

over og nasjonalisere det som Kina da har kjøpt, som de da ikke burde hatt?

Statsråd Iselin Nybø: Sikkerhetsloven og vurderinger knyttet til den ligger til Justis- og beredskapsdepartementet, og jeg tror ikke jeg skal begi meg ut i juridiske vurderinger av hvilke hjemler som er mulig å bruke i ulike tenkte tilfeller. Men denne saken reiser interessante problemstillinger som vi også må ha med oss når vi skal se på hva vi skal gjøre framover, særlig knyttet til dette med screening, at vi har gode rutiner og gode måter å følge opp interessante ... altså både transaksjoner og slikt som vi bør vurdere.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jeg har et spørsmål til dette brevet igjen, som det er spurt om flere ganger, det brevet man fikk 15. desember. Alle vi har hatt inne til nå, sa at de regner ikke med at det var adressert til dem, men at det bare var til kopi – og ikke engang til vurdering, men bare til å legge i en skuff, som alle gjorde. Så sier man samtidig at dette ikke var eksportkontrollsporet, som justisministeren sa i redegjørelsen sin. Hvis det ikke er eksportkontrollsporet, ikke UD, og det ikke er justis, og det ikke er næring, og statsministeren er fraværende, og det ikke er noen av dem som var her innledningsvis – alt var til kopi og til orientering. Hvem var egentlig det brevet til?

Statsråd Iselin Nybø: Vi har oppfattet at det var til oss som en orientering. Nå har vi stoppet dette salget, men ikke som en eksportkontrollsak – men med hjemmel i sikkerhetsloven. Sånn sett fikk denne saken sin ende i et annet spor enn i eksportkontrollsporet, men det er ikke uvanlig fra Næringsdepartementets side at vi har en viss kontakt med Utenriksdepartementet når det gjelder eksportkontroll og slike saker. Det er noe som følges opp i Utenriksdepartementet, så fra vår side ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jeg føler nå – man får et brev, og jeg brukte den metaforen at man sier at huset brenner, men vi har ikke fått noe oppdrag med å gjøre noe med – og ingen andre har fått det heller, så det bare brenner ned. Tilfeldigvis fikk man press både gjennom opposisjon og gjennom media, og sier så at det er kanskje greit å slukke den brannen likevel. Det er jo ansvarsfraskrivelse og ansvarsspredning når du sier at du sender et brev med masse kopier rundt omkring, og ingen får noe ansvar for faktisk å gjøre noe med det. Det er mye verre enn at man ikke får beskjeden. Det er greit at det går en kommunikasjon. Så sier du: Nei, jeg var ikke orientert – greit nok. Jeg var orientert, men jeg fikk ikke beskjed om å gjøre noe. Det er oppskriften på an-

svarsfraskrivelse, og at man bare lar ansvaret forvitte. Er statsråden enig i det?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg mener ikke dette er ansvarsfraskrivelse fra Nærings- og fiskeridepartementets side. Den e-posten vi fikk fra UD, anså vi riktignok å være til orientering til oss, men da vår departementsråd ble kontaktet av den aktøren vi tidligere har snakket om, ble det tatt videre også til de andre departementsrådene, som igjen førte til at man satte i gang tjenestene, som igjen har ført til at vi har stoppet dette salget med hjemmel i sikkerhetsloven. Så jeg mener at her har vi brukt den informasjonen vi har fått, for rett og slett å ta de grepene som har vært nødvendige.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jeg tror jeg vet hvilken aktør du snakker om, som da har vært i kontakt med dere, som hadde disse industrielle kommentarene. Vedkommende har også vært i kontakt med meg, og jeg har vært i kontakt med forsvarsministeren på samme tidspunkt. Det virker ikke så veldig troverdig at man ikke kan gå ut med det, og at det er unntatt offentlighet. Det virker litt underlig. Det tror jeg er departementets egen vurdering av det. Jeg er litt usikker på om vedkommende ville ment det samme. Om man nå gjemmer man seg bak det, så kommer det en lukket høring senere, og da får vi navnet. Det er for så vidt greit nok, men det blir litt senere i dag.

Møtelederen: Jeg har 5 minutter. – Jeg er veldig opptatt av dette med koordinering i beredskapsarbeidet. Og her vet altså du at E-tjenesten har gjort sin vurdering, og at statssekretæren din kommuniserer noe annet. Det sier du er en glipp. Men hvis jeg var utenriksministeren da, som gjentar statssekretærens feil i Stortinget to dager etter at du siste morgen har sagt uff, dette var en glipp: Hvorfor setter du utenriksministeren i denne vanskelige situasjonen at hun feilinformerer Stortinget? Hvorfor tok du ikke kontakt med henne?

Statsråd Iselin Nybø: For det første, som sagt, kom denne rapporten – nå må jeg passe på at jeg ikke sier feil til dere – den 12. februar. Det er det E-tjenesten har opplyst i dag. Det var den fredagen. Den mandagen blir denne kommentaren gitt til Bergens Tidende, men kommentaren kom ikke på trykk før den 21., og det var da jeg ble oppmerksom på at vi faktisk hadde gitt den kommentaren.

Møtelederen: Og da bør du jo fortelle en meget kompetent utenriksminister, som har ansvar for vår relasjon til vårt naboland, at her har du reagert. Hun skal tross alt i Stortingets spørretime. Hvorfor forteller du ikke henne det?

Statsråd Iselin Nybø: Det er mulig at vi burde ha tatt – og at jeg også burde ha tatt – direkte kontakt med utenriksministeren, men vi var da opptatt av å starte den koordineringen mellom departementene, slik at vi ikke senere skulle gjøre samme feil. Så etter at dette ble oppdaget, har vi i ettertid vært mye bedre på å koordinere svarene våre utad, nettopp fordi vi så den glippen kom.

Møtelederen: Men sikkerhetsarbeid er også kommunikasjon – og spesielt i utenrikspolitikken når det gjelder hvilke signaler man sender ut. Det er jo slik politikk utformes.

Reagerte utenriksministeren på at du ikke hadde fortalt henne at din statssekretær hadde gitt feil opplysninger til offentligheten?

Statsråd Iselin Nybø: Nå må utenriksministeren selv fortelle hva hun reagerte på, men det som står i den uttalelsen, viser til Næringsdepartementet og ikke til regjeringen som sådan. Så sann sett ... Det var fra Næringsdepartementet han uttalte seg, og det framgår også i den uttalelsen han ga.

Møtelederen: Det er altså slik at i saker knyttet til utenlandske oppkjøp synes du det er helt greit at man fra Næringsdepartementets side uttaler seg rent næringspolitisk. Jeg trodde at hele poenget med sikkerhetsloven var at man skulle ha koordinert kommunikasjon, for sikkerhetsarbeid er også kommunikasjon. Det er ikke noe som er løsrevet fra sikkerhetsarbeidet, det. Her ser du at dette spriker med din statssekretær, du klarer ikke å koordinere med din statssekretær, du klarer altså ikke å koordinere med Utenriksdepartementet, og vi ser også på denne e-postutvekslingen som en ansatt i Utenriksdepartementet har med Rolls-Royce, at det følger det samme sporet, at dette er kommersielt – her skal man ikke blande seg inn. For meg virker det mer som at E-tjenesten har gjort sine vurderinger, og dere prøver å overprøve det og har en annen kommunikasjon utad.

Statsråd Iselin Nybø: Dette gir jo meg en god anledning til å gjenta det jeg har forsøkt å si flere ganger i denne høringen, at vi skulle ikke ha uttalt oss på den måten. Og et av de viktigste læringspunktene vi tar med oss i denne saken, er at denne typen uttalelse knyttet til denne typen transaksjoner burde vært koordinert bedre enn de var.

Møtelederen: Snakket du med forsvarsministeren om denne saken før utenriksministeren skulle i Stortinget og ga feil opplysninger? Hadde dere kommunikasjon på det tidspunkt om at E-tjenesten sitter med disse

detaljene, min statssekretær har uttalt seg feil, nå må vi ta et grep her?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg kan ikke huske datoer for når jeg har snakket med mine ulike statsrådkolleger. Men da dette kom på trykk, etter 21. februar, var det kontakt mellom departementene om den uttalelsen.

Møtelederen: Etter 21. februar, men altså før utenriksministeren går i spørretimen var det kontakt mellom deg og forsvarsministeren. Hvorfor formidler dere ikke dette til vedkommende som har ansvar for vårt forhold til Russland?

Statsråd Iselin Nybø: Nei, jeg kan som sagt ikke huske på hvilke tidspunkter jeg har diskutert dette, verken med utenriksministeren eller med forsvarsministeren. Jeg vil ikke uttale meg om noe jeg ikke er helt sikker på. Vi har jo diskutert det i regjering. Men igjen: Dette er et av de læringspunktene vi tar med oss – at kommunikasjonen fra vår side ikke har vært god nok og heller ikke godt nok koordinert med de andre departementene som hadde oppfølging av denne saken.

Møtelederen: Det virker på meg som om det ikke bare er dårlig kommunikasjon, men at dette også handler om en sikkerhetskultur som ikke er koordinert, og som også påvirker vårt forhold til Russland. Det er meget alvorlig. Hva er næringsministerens kommentar til det?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg mener at i denne saken har det blitt jobbet parallelt. En ting er det som har kommet i media, som har kommet etter at arbeidet ble startet og vurderingene knyttet til sikkerhetsloven var godt i gang. Så har det åpenbart vært uttalelser til media som ser annerledes ut enn det som var realiteten, nettopp at E-tjenesten her var i gang med sine vurderinger, og regjeringen har innenfor det, mener jeg, etter relativt kort tid fattet en beslutning som har stor betydning for selskapet.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Høyre.

Michael Tetzschner (H): Jeg vil kanskje bare si at det å implisere for mange av sine egne konklusjoner i spørsmålet gjør det veldig vanskelig for oss andre å forholde oss til. Siste spørsmål går jo dypest sett på å be statsråden kommentere synspunkter og ikke fastslå fakta fra spørren. Det må vi prøve å unngå.

Jeg vet ikke om næringsministeren så dette oppslaget i Aftenposten om oppkjøp av industri- og teknologibedrifter fra land som vi ikke bare har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, men som til og med føres på trussellisten, altså PSTs årlige trusselvurderinger. Bør man, hvis

man nå skal se på sikkerhetsloven fremover, i større grad trekke inn trusselvurderingene fra kjente internasjonale aktører, statsaktører, også i vurderingen av hvem vi inngår mer ordinære avtaler med, frihandelsavtaler, eller tilater eksport av teknologi til, som er litt videre enn det sikkerhetsloven gir i dag? Denne § 2-5 har vært referert til som en ventil nærmest, en litt sjelden brukt bestemmelse. Nå er loven også ny, så noen særlig praksis kan det jo ikke være. Men hvilke resonnementer har næringsministeren gjort seg i den anledning, hvis vi nå skal tenke fremover?

Statsråd Iselin Nybø: Jeg mener at det er en interessant vurdering som man må se på. Er det grunn for å gå bredere ut, er det grunn for å implementere en bredere gruppe med bedrifter inn i den type screeningprosessen som vi er i gang med å jobbe med? Her vil nok den saken også være et viktig læringspunkt å ta med seg inn i de vurderingene som vi helt åpenbart må gjøre framover. Vi har hatt en åpen og eksportrettet økonomi lenge og har utenlandske eiere, utenlandsk kapital og ønsker også å ha det i landet vårt. Så er det klart at det er en kompleks verden, det er komplekse virkesheter, det er mye teknologi, mye kompetanse som mange kan ha nytte av å få tak i. Så, ja, jeg mener det er et interessant aspekt å ha med seg framover.

Møtelederen: Da er det først en oppsummering fra statsråden, og så skal saksordfører også få lov til å oppsummere noe.

Statsråd Iselin Nybø: Takk, komitéleder og komitémedlemmer. La meg først begynne med å takke for alle spørsmålene jeg har fått, og for diskusjonen som har vært.

Som det har kommet fram, har Nærings- og fiskeridepartementets rolle vært begrenset i denne saken, men vi er opptatt av å trekke lærdom fra den. For det første må vi ha et tydelig bilde av avgrensninger og ansvarsfordelinger før vi uttaler oss, og vi har undervurdert kompleksiteten i denne saken når vi har uttalt oss. For det andre må vi erkjenne at selv om det er Justis- og beredskapsdepartementet som forvalter sikkerhetsloven, har alle departementer sektoransvar i henhold til loven. Vi må derfor være godt samkjørte når vi arbeider med og uttaler oss om saker som har befatning med sikkerhetsloven.

Som jeg har nevnt tidligere, er Nærings- og fiskeridepartementets rolle når det gjelder sikkerhetsloven, først og fremst knyttet til oppfølging av de grunnleggende nasjonale funksjonene vi har ansvar eller delansvar for. Noen representanter har også stilt spørsmål ved om vi har god nok sikkerhetskultur i departementet. Det mener jeg at vi har. Arbeidet med å følge opp

sikkerhetsloven og de grunnleggende nasjonale funksjonene har høy prioritet i departementet. I tillegg til de grunnleggende nasjonale funksjonene ivaretas sikkerhet også i departementets beredskapsplanlegging innenfor et enda bredere nedslagsfelt.

Vi håndterer også sikkerhetsspørsmål i forhold som gjelder eierskap og internasjonale forbindelser og hensyntar våre sikkerhetsbehov i forhandlinger av frihandelsavtaler. Det er bygget opp et solid sikkerhetsmiljø knyttet til departementets ansvarsområde. Det er derfor etter mitt syn ikke grunnlag for å hevde at det er manglende sikkerhetsbevissthet eller sikkerhetskultur i departementet.

Det er også et stort engasjement knyttet til hva som skjer med Bergen Engines framover. Jeg noterer meg synspunkter om at regjeringen skal bidra til å sikre fortsatt virksomhet ved fabrikken for å bevare arbeidsplassene der. Inntil videre vil jeg vente og se hva eierskapet Rolls-Royce og Bergen Engines selv bestemmer seg for å gjøre. Regjeringens sikkerhetspolitiske bekymring i denne saken har som kjent vært knyttet til TMH og landet selskapet kontrolleres av. Selskaper i en stat vi har sikkerhetssamarbeid med, reiser ikke de samme problemstillingene, noe som betyr at det fortsatt er et stort kapitalmarked som vil kvalifisere som eiere av denne bergensbedriften.

La meg også minne om at Bergen Engines har drevet med underskudd siden 2013 og har gjennom flere år vært i den situasjonen bedriften fortsatt befinner seg i, altså en privat virksomhet med behov for ny kapital til omstilling. Anvendelse av sikkerhetsloven i dette tilfellet begrenser ikke det ansvaret bedriftens eier selv har for å søke å finne løsninger for fortsatt drift og sikring av arbeidsplasser, uten at staten skal stille opp. På lik linje med andre bedrifter vil Bergen Engines – i den grad de har eller vil få behov for omstilling, utvikling, investeringer – kunne benytte seg av de eksisterende virkemidlene som vi har.

Med det takker jeg for oppmerksomheten.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til saksordføreren, som ønsker å si noe på slutten.

Emilie Enger Mehl (Sp): Tusen takk, statsråd, for at du har møtt til høring og redegjort grundig for de spørsmålene komiteen har hatt. Det har vært veldig interessant å få høre næringsministerens syn på saken opp mot justisministerens tidligere, og vi skal også høre flere innlegg senere i dag.

Jeg vil bare knytte en kommentar til det næringsministeren sier om at man har hatt en begrenset rolle i saken. Mitt inntrykk er nok at det har vært en veldig avgjørende rolle i saken fra Næringsdepartementets side, fordi at det som er helt nytt, som har kommet fram

her, er at det var Næringsdepartementets initiativ som førte til at man satte i gang sikkerhetsvurderinger av saken.

Hvis næringsministeren vil ta imot invitasjonen, håper jeg at hun vil møte til lukket høring senere i kveld for å si noe mer om hvem som har varslet departementet. Hun har også vært inne på at det har vært flere varsler som kunne ha ført til at regjeringen hadde tatt tak i saken på et senere tidspunkt, uten at man har gått så mye inn på hvilke varsler det er, men det er noe vi kanskje kan komme tilbake til i kveld.

Møtelederen: Jeg vil også takke næringsministeren for at hun har bidratt med åpenhet omkring denne saken. Vi fikk mange nye opplysninger under denne delen av høringen, og det gjør vårt arbeid enklere at vi får belyst denne saken fra flere sider, så tusen takk.

Da er det sceneskifte, og vi skal kalle inn forsvarsministeren.

Høringen ble avbrutt kl. 15.37.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.45.

Høring med forsvarsminister Frank Bakke-Jensen

Møtelederen: Da kan vi starte høringen av forsvarsministeren i denne saken. Jeg gir først ordet til forsvarsministeren, som har 10 minutter, vær så god.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Tusen takk for at jeg får komme og besvare komiteens spørsmål knyttet til salget av Bergen Engines.

Innledningsvis vil jeg si at for meg er det viktig at vi nå har vist at sikkerhetsloven er et anvendelig verktøy i denne typen saker, og at salget faktisk ble stanset. Selv om informasjonen som ble avgjørende for å stanse salget, ikke var tilgjengelig på tidspunktet for offentliggjøringen av salget, ga sikkerhetsloven oss mulighet til å gripe inn da vi hadde tilstrekkelige fakta i saken.

Siden jeg ble orientert om salget i midten av januar, har mitt departement, i tett samarbeid med etatene, EOS-tjenestene og øvrige berørte departementer, vurdert hvilke konsekvenser dette kunne få for både forsvarssektoren isolert sett og nasjonale sikkerhetsinteresser i bredt.

Dette har ikke vært en så enkel prosess som enkelte har hevdet. Et så inngripende tiltak krever et solid beslutningsgrunnlag. I de første ukene etter at saken traff offentligheten, tok mange til orde for at salget burde stanses fordi virksomheten har leveranser til Forsvaret. Dette er et relevant forhold som også var sentralt i våre innledende analyser. Bergen Engines er en underleverandør av Vard, som bygger de nye kystvakt-

skipene og er leverandør av vedlikeholdstjenester til andre skip i Forsvaret.

Jeg har hele tida sagt at det er uaktuelt å la russiske selskaper drive vedlikehold på Forsvarets krigsmateriell. Vårt utgangspunkt var derfor hvordan vi kunne unngå dette. I starten var det derfor ikke slik at vi lette etter argumenter for å stanse salget. Våre vurderinger var knyttet til om det var nødvendig å stanse det, eller om det fantes andre tilstrekkelige risikoreduserende tiltak.

I den første perioden kom vi til at leveransene til Forsvaret isolert sett ikke var et tilstrekkelig grunnlag for å stanse salget, ettersom Forsvaret kunne løse leveransene på andre måter. Det ville kostet økonomisk, men så lenge det finnes alternative og mindre inngripende tiltak, kan vi ikke stanse et oppkjøp bare fordi et leverandørskifte ville gitt oss økte kostnader. Denne saken har imidlertid andre sider som har krevd grundigere undersøkelser.

Vi har gjennom hele prosessen hatt flere runder med etatene i forsvarssektoren og E-tjenesten. Utover i februar ble koblingen til russisk forsvar og mulighetene for omgåelse av eksportkontroll og sanksjoner gradvis tydeligere og tydeligere, og først i mars hadde vi tilstrekkelig informasjon og skriftlige vurderinger til å kunne konkludere med at salget måtte stanses.

Hovedbegrunnelsen for å stanse salget var at teknologien Bergen Engines besitter og motorene de produserer, ville kunne styrke russiske kapabiliteter på en måte som vil være i strid med våre sikkerhetspolitiske interesser. Det er med andre ord koblingen til en bestemt aktør og deres mulighet for å omgå strenge sanksjoner som var den største sikkerhetsmessige utfordringen, og ikke primært Bergen Engines' leveranser til forsvarssektoren isolert sett.

Det har gjentatte ganger blitt reist spørsmål om ikke Bergen Engines burde vært underlagt sikkerhetsloven. Det er også et betimelig spørsmål. Forsvarets vurdering har vært at Bergen Engines' leveranser til dem ikke har vært av en slik karakter, og at det sikkerhetsregimet som er etablert rundt de aktuelle anskaffelsene, har vært i henhold til sikkerhetsloven. Vi har gjennom prosessen oppfordret Nasjonal sikkerhetsmyndighet til å benytte sine tilsynshjemler for å bidra til en bedre opplysning av saken. NSMs tilsyn er ikke avsluttet, men jeg er informert om at de så langt ikke har grunnlag for å konkludere med at forsvarssektoren har gjort feilvurderinger knyttet til anskaffelsene fra Bergen Engines.

Et av de store spørsmålene er selvsagt: Ville det påvirket saken om Bergen Engines var underlagt sikkerhetsloven? Vel, det ville gitt norske myndigheter et tydeligere varsel og ville fått saken inn i et etablert spor i henhold til sikkerhetslovens kapittel 10. Det ville også

gitt oss bedre tid til å foreta de nødvendige vurderingene. Men det ville ikke endret den prosessen vi hadde måttet gå gjennom. Uansett om virksomheten er underlagt loven eller ikke, må en beslutning om å stanse overføring av eierskap gjøres gjennom et vedtak av Kongen i statsråd.

Det har blitt påstått at jeg tar lett på sikkerheten til Forsvarets fartøyer og nasjonale sikkerhetsinteresser. La meg en gang for alle understreke at dette er en sak jeg tar på største alvor.

På spørsmål fra ulike stortingsrepresentanter har jeg tidligere uttalt at Bergen Engines ikke er underlagt sikkerhetsloven ved enkeltvedtak, og at bestemmelsene om eierskapskontroll i lovens kapittel 10 således ikke får anvendelse. Dette har vært en konstatering av de faktiske forhold og svar på konkrete spørsmål som har blitt stilt. Enkelte har imidlertid tolket dette som at jeg mener sikkerhetsloven ikke gir mulighet for å gripe inn. Det har jeg ikke ment. Derfor utfylte jeg i mine påfølgende svar at vi ikke utelukker bruk av sikkerhetslovens ulike hjemler i denne saken, også i mitt svar til representant Christensen, som er registrert i Stortinget den 7. mars 2021.

Samtidig ber jeg om forståelse for at sensitiviteten i denne type saker gjorde at ikke alle detaljer fortløpende kunne offentliggjøres. Jeg mener også at jeg som statsråd og regjeringen må være tilbakeholden med trusler om bruk av sterke virkemidler før det er gjort tilstrekkelige og grundige vurderinger. Tjenestenes vurderinger er høyt gradert og ikke mulig å bruke i en åpen kommunikasjon om saken.

Den nye sikkerhetsloven har et robust virkemiddelapparat for å håndtere denne typen saker. Bruk av disse virkemidlene er imidlertid svært inngripende overfor dem dette gjelder, og det forutsetter at det framskaffes et korrekt og tilstrekkelig beslutningsgrunnlag. Vi har derfor i tida fra midten av januar samarbeidet med berørte departementer og ikke minst med EOS-tjenestene, som er helt sentrale i arbeidet med å framskaffe nødvendig informasjon.

Sikkerhetsloven § 2-5 er en sikkerhetsventil som bl.a. er ment å skulle fange opp de tilfeller der det ikke har vært naturlig eller hensiktsmessig å underlegge virksomheten sikkerhetsloven ved enkeltvedtak. Denne saken viser at sikkerhetsventilen fungerer etter hensikten, og at det finnes tilstrekkelige virkemidler for å håndtere situasjonen.

Dette har vært en komplisert sak, men jeg registrerer at vi gjennom en prosess har kommet fram til et vedtak som alle er enige om er riktig.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Tusen takk.

Da gir jeg ordet til saksordføreren, som har 10 minutter. Vær så god.

Emilie Enger Mehl (Sp): Tusen takk for din innledning.

Hvilken dato var det forsvarsministeren ble kjent med Bergen Engines-salget?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Den 13. januar.

Emilie Enger Mehl (Sp): Vi har fått høre av næringsministeren at det var et departementsrådsmøte 13. januar, og at det kom i stand som et initiativ fra Næringsdepartementet. Er det også forsvarsministerens oppfatning?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det er min oppfatning. Min departementsråd kom tilbake etter et møte der det var flere som var samlet, og så at det var dukket opp en sak vi måtte begynne å kikke på. Den første refleksjonen var ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg takker for det. Men det hadde ikke blitt tatt noe initiativ fra Forsvarsdepartementets side 13. januar til å vurdere sikkerhetsaspektene ved denne saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det spørsmålet må du gjenta.

Emilie Enger Mehl (Sp): På det tidspunktet, 13. januar, da regjeringen satte i gang sikkerhetsrutiner og sendte bestilling til E-tjenesten – det hadde ikke da fra Forsvarsdepartementet blitt iverksatt noen sikkerhetsvurderinger knyttet til saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ikke tidligere, nei.

Emilie Enger Mehl (Sp): Næringsministeren viste til at det har kommet flere varsler senere, som kunne ha gjort, hvis dette første varselet da ikke hadde kommet, at man ville iverksatt sikkerhetsvurderinger. Kjenner du til sånne varsler?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det har vært snakk om mange varsler, men 13. januar gikk vi i gang med jobben, først for å sikre Forsvarets verdier, hva dette har å si for Forsvarets eiendeler, og så ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Du trenger ikke å gjenta det, for vi har vært gjennom mye knyttet til 13. januar. Det vi er litt interessert i, er at det tegner seg et bilde av at regjeringen reagerte 13. januar fordi Næringsdepartementet fikk en henvendelse utenfra, og at man ikke hadde reagert hvis denne henvendelsen ikke hadde kommet.

Så sa næringsministeren at det også har kommet andre henvendelser som kunne ha ført til at regjeringen reagerte, hvis den første ikke hadde kommet. Da lurer jeg på hvor mange henvendelser det er snakk om. Kjenner du til flere henvendelser som kunne ha dannet grunnlag for at regjeringen reagerte?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg vet ikke om jeg kjenner til hvor mange det er snakk om. Jeg kjenner til at det har vært flere henvendelser. Det som fra min stol er fakta, er at da vi ble kjent med saken, gikk vi i gang med å se på hva dette har å si for vår sektor.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvordan ble du orientert om saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Departementsråden orienterte meg om at det var dukket opp en sak som kunne få implikasjoner for Forsvarets verdier, og vi diskuterte hva vi måtte gjøre i så måte.

Emilie Enger Mehl (Sp): Når var første gang du diskuterte saken med en annen statsråd?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det er jeg jaggu ikke sikker på, men vi startet jobben framover. Vi diskuterte den nok i arbeidssammenheng med flere, men vi startet først med det som er Forsvarets verdier. Det første som dukket opp, var hensynet til «Marjata», for vi visste at de hadde motorer derfra, og ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Beklager, men det var ikke det jeg spurte om.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg vet det, men hvis det er sånn at du vil ha et svar, må jeg nesten prøve å resonnerer meg tilbake til om det har vært noen kontaktpunkter.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ok, du resonnerer, det var ikke helt klart for meg.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Vi gjorde unna det. Så startet vi å se videre på vedlikeholdsregimene og satte FLO og FMA i gang med den delen.

Nei, jeg vet ikke. Et stykke ut februar, kanskje.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ok.

Du har uttalt deg om denne saken ved flere anledninger. Jeg lurer på: Når ble du egentlig kjent med sikkerhetsaspektet ved saken som går ut på at Russland har bruk for teknologien ved Bergen Engines til å styrke sin marine?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det kom i en rapport fra tjenestene, en eller annen gang ut i februar, kanskje.

Emilie Enger Mehl (Sp): Det kom en rapport 12. februar, som vi har fått vite om tidligere i dag.

Ifølge E-tjenesten var konklusjonen for så vidt foreløpig klar, om at man burde gripe inn når den rapporten kom. Er det også forsvarsministerens oppfatning, at den var rimelig klar på hva man burde foreta seg?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Her tror jeg det er litt viktig at vi skiller mellom forskjellige ansvarsforhold. Tjenestene har et ansvar for å skaffe et kunnskapsgrunnlag til en sak, gjøre vurderinger. Så starter det en jobb i departementene der vi skal jobbe opp mot sikkerhetsloven. Da skal vi se på hvilket kunnskapsgrunnlag vi har, hva som er realitetene i saken, hvilke hjemler vi har, hva som kan gjøres, og om det er alternativer. Så at tjenestene sier at de har levert sin konklusjon, betyr ikke automatisk at det er et vedtaksgrunnlag. Det er ganske mye jobb etter at vi har fått inn kunnskap fra tjenestene, før vi kan gjøre et politisk vedtak.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ok.

Du var i en debatt i Utsyn på P2 23. februar, hvor du uttalte deg om risikoen ved denne teknologien, og sammenlignet det med en Volkswagen pickup, som Heimevernet bruker, at det er en slags hylleware, teknologisk sett. Kjenner du deg igjen i den beskrivelsen?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja.

Emilie Enger Mehl (Sp): To dager senere ble du spurt av Bergens Tidende om tilsvarende, om dieselmotorer på russiske hender kan være særlig kontroversielt, hvor du da ga et svar som høres helt motsatt ut. Da sa du:

«Nå er det jo ikke noen Sabb-motor vi snakker om. Det dreier seg om motorstyring og kompliserte fartøyer. Dette er høyteknologi.»
Kjenner du deg igjen i det også?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja.

Emilie Enger Mehl: Da er mitt spørsmål: Fikk du noen nye opplysninger i saken mellom 23. og 25 februar?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvordan forklarer du at du uttalte deg så motstridende i løpet av ett og et halvt døgn?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det går på den setningen debatten var i. Det var en diskusjon om sensitiviteten til de motorene som er i Kystvakten, bl.a., i den Utsyn-debatten. Det er vanlige dieselmotorer. Da var det også et spørsmål om vedlikehold av den typen motorer. Det kan vi få andre til å gjøre. Det var også en del av de tidligere konklusjonene vi gjorde.

Så ligger det en del kunnskap og vurderinger fra tjenestene som ikke er åpen informasjon, men som er gradert, og som ikke kan brukes i den typen debatter.

Det er enda et moment i denne diskusjonen, for mange har ropt om at Bergen Engines automatisk burde legges inn under sikkerhetsloven, rett og slett fordi de leverer til Forsvaret. Forsvaret er også avhengig av å kunne ha et marked av leverandører som kan levere.

Jeg har vært i høringer i kontrollkomiteen der man etterlyser mer hylleware, at ikke Forsvaret skal være så spesielle og bare handle spesielle ting. Vel, det betinger at det er så enkelt som mulig å levere til Forsvaret, og det er sånne avveininger som også har vært gjort i bakgrunnen.

Så har vi for dette eksempelet, der vi har kjøpt skip gjennom Vard, brukt Vard til å danne en sikkerhetsbarriere, sånn at de tar seg av de sensitive opplysningene. Og så kan man ha et korps av underleverandører under der, som da ikke trenger å være underlagt sikkerhetsloven.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk.

Den 29. januar bekreftet Utenriksdepartementet via en Messenger-melding til en sentral person i Rolls-Royce at norske myndigheter ikke ville «take any actions» mot salget, og viser til at vedkommende har vært i kontakt med Forsvarsdepartementet. Hvem i Forsvarsdepartementet var denne personen i kontakt med?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: En saksbehandler som jobbet med om dette var kritisk for vedlikeholdet av Forsvarets fartøy.

Emilie Enger Mehl (Sp): Mener du at den beskjedne var feil på det tidspunktet, at Forsvarsdepartementet sa at man da ikke ville gripe inn, som førte til at UD sa det utad?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg mener for det første at vi ikke skal drive saksbehandling på telefon i så pass viktige spørsmål. Så er det sånn at bakgrunnen for spørsmålet var vedlikeholdsbehov, altså Forsvarets verdier, og akkurat på det er det ikke feil. Der viser jo vurderinger at vi ikke fant tilstrekkelig grunnlag for å stoppe salget på grunn av vedlikehold av Forsvarets fartøy.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ifølge meldingsdialogen viser UD til at den 24. februar står det en melding: Nå ligger alt til Forsvarsdepartementet.

Er det riktig at Forsvarsdepartementet hadde ansvaret for saken 24. februar?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Forsvarsdepartementet hadde ansvaret for Forsvarets del av det 24. februar, dvs. at vi gjorde de første vurderingene i for-

hold til Forsvarets verdier. Så kom det mer kunnskap, og så gjorde vi vurderinger i forhold til overføring av teknologi og kunnskap. Forsvarsdepartementet gjorde det i samarbeid med tjenestene og med andre som har kunnskap om det.

Emilie Enger Mehl (Sp): Er forsvarsministeren sikker på at han hadde lest rapporten fra E-tjenesten fra 12. februar på det tidspunktet, 24. februar?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg er sikker på at jeg har fått vurderinger av rapporten 24. februar, ja.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvem har du fått de vurderingene av?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Dem har jeg fått av embetsverket i departementet.

Emilie Enger Mehl (Sp): Muntlig formidlet til deg?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, i møter når vi har diskutert saken – i arbeidsmøter.

Emilie Enger Mehl (Sp): OK. Takk.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Jette Christensen, Arbeiderpartiet.

Jette F. Christensen (A): Men du leste den ikke selv? Du leste ikke rapporten selv?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg kan ikke garantere at jeg har lest rapporten selv, men jeg kan garantere at jeg var kjent med innholdet i rapporten gjennom arbeidsmøter i departementet.

Jette F. Christensen (A): Fikk ditt departement den e-posten, den mye omtalte e-posten fra midten av desember? Dere fikk ikke den?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, vi har ikke registrert den e-posten.

Jette F. Christensen (A): Ville du ha reagert annerledes hvis du hadde fått den, altså hvis Forsvarsdepartementet hadde stått på den kopilista? Ville det da vært en annen type handlingsmønster den måneden – fra den e-posten kom til regjeringens innboks, til det ble en handling? Ville du reagert annerledes enn det som ble gjort? Ville det skjedd noe den måneden hvis du hadde fått den?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det vil på mange måter bli ren spekulasjon. Det var en mail som kom etter en eksportkontrollsak i Utenriksdepartementet. Så kan vi jo alltid håpe på at den hadde blitt plukket opp, at det

hadde blitt agert umiddelbart på den. 16. desember – så får vi jul, så får vi nyttår, og så blir det januar. Ja ...

Jette F. Christensen (A): Ja, hvem vet? Den 9. mars sier forsvarsministeren til NTB at han ikke ser noen grunn til selvkritikk, eller at det er noe ved denne saken som kunne vært gjort annerledes. To spørsmål når det kommer til den uttalelsen: Det ene er: Står du fremdeles ved den? Det andre er: Betyr det da at du er uenig med justisministeren, f.eks., som mener at ting kunne vært gjort annerledes?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Da jeg svarte NTB, var det i lys av at vi sjekket ut Forsvarets verdier, de kontraktene vi hadde, den delen, og at vi var tydelige etter hvert på at det ikke var grunnlag nok til å stoppe salget. Det mener jeg står seg ennå. Så ja, innenfor det som var mitt ansvar, mitt felt, mener jeg at det ikke var så veldig mye vi kunne gjort annerledes. Det vil jeg nok holde på nå også.

Jette F. Christensen (A): Det betyr at hvis det samme hadde skjedd igjen, så ville du ikke anbefalt noen i regjeringen eller ditt eget departement å gjøre noe annerledes?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Hvis du er villig til å høre hva jeg sier: Når det gjelder Forsvarets verdier, de motorene Forsvaret har – som er forsvinnende få målt mot de 5 000 motorene Bergen Engines har, som snurrer rundt i dag – så har vi sikret Forsvarets verdier: Hva skjer med de nye kystvaktskipene, får vi tak i andre motorer? Ja. Hva skjer med vedlikeholdet av de motorene vi har, er det mulig å få andre leverandører til å utføre det vedlikeholdet? Ja. Vil det være mulig å få tak i reservedeler? Ja.

Så det komplekset er sånn at det ikke er grunnlag nok til å stoppe salget. Da mener jeg at den prosessen har vært god, at vi har gjort det vi skal gjøre. Så innenfor det smale ansvarsområdet jeg hadde for det som NTB spurte om, mener jeg at vi ikke bør ha gjort ting annerledes.

Jette F. Christensen (A): Nå er det jo en uenighet der, men det kommer vi tilbake til.

Du har sagt ulike ting om sikkerhetsloven og når den ble vurdert brukt, og du var selv inne på det nå i innledningen. Hvilken dato var sikkerhetsloven først vurdert brukt om dette, fra midten av januar, da du ble orientert om dette? Hvilken dato er det først mulig å ettergå en skriftlig kilde til at dere vurderte å bruke sikkerhetsloven?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Her må vi skille mellom to ting. Når jeg har sagt at sikkerhetsloven ikke er tatt i bruk ...

Jette F. Christensen (A): Hvilken dato vurderte dere å bruke sikkerhetsventilen i sikkerhetsloven? Hvilken dato begynte dere å vurdere det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Hvis du slipper meg til, skal jeg svare på det, for du sa at jeg hadde sagt forskjellige ting om sikkerhetsloven, og da vil jeg gjerne besvare den påstanden. Bergen Engines, med det engasjementet de har hatt, har ikke vært underlagt sikkerhetsloven. Det har ikke vært gjort et eksplisitt vedtak som legger Bergen Engines under sikkerhetsloven. Det har jeg svart på. Når kom sikkerhetsloven til anvendelse for selve sakskomplekset? For oss gjorde den det fra 13. januar, for da vi begynte å vurdere denne saken ...

Jette F. Christensen (A): Det betyr at det er en skriftlig kilde 13. januar der det står at dere begynte å vurdere bruk av sikkerhetsloven – ja eller nei?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Da vi startet å vurdere saken, fra 13. januar, så er det selvfølgelig i lys av sikkerhetsloven. Alt jeg sier om hva vi vurderte fra da av, forteller det, rett og slett fordi Jeg sa: Vi vurderte Forsvarets verdier i lys av den oppgaven Bergen Engines gjør, og etter hvert konkluderte vi med at dette hadde vi god kontroll på, det var et bra sikkerhetsregime, og det var ikke tilstrekkelig til å stoppe et salg.

Jette F. Christensen (A): Da ber jeg om at forsvarskomiteen ettersender en skriftlig dokumentasjon på det til komiteens videre behandling, altså et referat fra et møte eller et eller annet vi kan ettergå.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Men det du kan ettergå, er forståelsen av hva slags arbeid vi gikk i gang med da. Det tilsier at vi både har kjennskap til sikkerhetsloven og saksbehandler dette i lys av det.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Høyre, vær så god.

Hårek Elvenes (H): Du uttalte på et tidspunkt i prosessen at sikkerhetsloven ikke så ut til å være aktuell, men at det likevel pågikk en intern saksbehandling i Forsvarsdepartementet for å avklare sider ved saken. Kan du utdype litt nærmere hvilke sider ved saken det var?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det kan jeg gjøre. Sikkerhetsloven var ikke aktuell, for det var ikke gjort et vedtak om å underlegge Bergen Engines sikkerhetsloven. Det er et faktum. Når da saken om et eierskifte kom opp, var det nødvendig først å vurdere hensynet til Forsvarets verdier, det vil altså si: Hvilke vedlikeholdsregimer var det? Hva ville skje med de motorene vi skulle kjøpe til de nye kystvaktfartøyene? Var det sann at vi nå – slik det har vært hevdet fra enkelte – kunne

komme i fare for at arbeidere fra et land vi ikke har sikkerhetsavtale med, kunne utføre vedlikehold på Sjøforsvarets fartøy?

Da vi hadde avklart det, gikk vi videre for å se på nasjonale sikkerhetsinteresser: Hva ville dette ha å si for overføring av kunnskap og teknologi til en nasjon som også var omfattet av et sanksjonsregime? Vi må skille mellom hva som var fakta for Bergen Engines da forespørselen om eierskiftet kom. Da var fakta at Bergen Engines ikke var underlagt sikkerhetsloven. Men hensynet til hvilke oppgaver de utfører, og et eventuelt eierskifte til eiere fra en nasjon vi ikke har sikkerhetsavtale med, gjør at vi vurderer transaksjonen i lys av sikkerhetsloven.

Hårek Elvenes (H): Jeg har lagt merke til at du har sagt at i og med at Bergen Engines var en underentreprenør, var de ikke underlagt sikkerhetsloven. Men er ikke dette et eksempel på at skillet mellom underentreprenør og hovedentreprenør kanskje kan være lite hensiktsmessig i forhold til om man skal underlegges loven eller ikke?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, det tror jeg faktisk ikke. Et slikt skille, med en hovedleverandør som har en sikkerhetsavtale med Forsvaret, som er underlagt sikkerhetsloven, og som da er den sikkerhetsmessige barrieren vi gjør når det gjelder sensitiv informasjon, gradert informasjon, tror jeg er hensiktsmessig av flere grunner. Det ene er det jeg nevnte i sted, at det gjør tilfanget av leverandører som eventuelt kan levere til Forsvaret, større. Det andre er at det også har økonomiske komplikasjoner for en bedrift å bli underlagt sikkerhetsloven. Man må da ta spesielle grep. Jeg mener at det grepet som er gjort ved hjelp av Vard, er et godt grep, og nå har vi bedt Nasjonal sikkerhetsmyndighet om å ettergå det regimet for å se om det har fungert. Da får vi også mer kunnskap der vi kan se hva vi eventuelt kan lære av den delen, men per nå mener jeg at det er et godt grep som er gjort for å hensynta både Forsvarets interesser og nasjonale interesser.

Hårek Elvenes (H): Hvis dette kjøpet hadde gått i orden, hadde en russisk bedrift fått tilgang til bygninger som ligger ganske nær et viktig norsk militært anlegg. I hvor stor grad har dette vært med og påvirket konklusjonen i saken? Og i den grad du kan si noe om det, finnes det andre russiske spor i det samme området?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, det er jo også noe som er vektlagt, den geografiske plasseringen av Bergen Engines, tomte og muligheten til at man eventuelt da kan etablere virksomhet som truer Forsvarets interesser, nasjonale interesser.

Om det er spor av annen russisk aktivitet i området, vet jeg ikke. Dette er av de tingene vi jobber hardest med nå, akkurat det å være på høyde med den teknologiske utfordringen. Kunnskapsinnsamling og informasjonsinnsamling – det er en skikkelig nøtt, all den tid omtrent enhver turist med en iPhone og en selfiestang er i stand til å avfotografere og plukke med seg kunnskap om nesten hva som helst.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Fremskrittspartiet. Tybring-Gjedde, vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Takk for det, leder.

Det er ikke noen tvil om at forsvarsministeren vel kanskje er den i regjeringen som har det beste humøret og glimt i øyet, og det er vel sånn nordnorsk humor, men akkurat i denne saken har det vært lite egnet, selv om det stort sett er hyggelig å prate med forsvarsministeren.

Det gikk et brev fra UD 15. desember – eller en e-post – som forsvarsministeren enten ikke fikk eller ikke leste. Alle de andre aktørene vi har spurt til nå, har sagt at de fikk denne, men de fikk det i kopi, og de fikk ikke noe oppdrag i forbindelse med det. Men her sier altså forsvarsministeren at han først fikk vite om dette 13. februar, så han fikk altså ikke kopi av selve e-posten. Det er litt rart, når den kommer fra Utenriksdepartementet. Når de sa at det ikke var dette eksportsporet som skulle benyttes, var det da noen andre spor som skulle benyttes, men tydeligvis var ikke engang forsvarsministeren informert om det. Stemmer det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, hvis spørsmålet er om vi fikk den mailen fra ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, den fikk ikke vi.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ok. Det var litt underlig, men ok. Greit.

Den 23. februar, som det også ble referert til av saksordføreren her, kom det litt flåsete bemerkninger om Heimevernets Volkswagen osv., og den 25. februar ble det plutselig litt mer alvorlig. Da sier Forsvaret at de kan gjøre alt dette uten å gå til Bergen Engines – drift og vedlikehold og reservedeler og avansert motorteknologi og turbinteknologi, alt dette kunne gjøres av en annen leverandør. Stemmer det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Altså, vi har ... En del av de innledende vurderingene våre var hva dette vil ha å si for ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, så det kan det gjøre?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja. Vurderingen er at ja, det er mulig å finne andre leverandører.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, det er greit, og hvem er det? Hvem kunne gjort det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, vet du, det har ikke jeg oversikt over.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men det er jo veldig viktig. Vi snakker om Bergen Engines her, det er opptil 700 arbeidsplasser, og du sier at noen andre kunne gjort det. Er det et annet land, eller er det noen andre steder? Hvem var det som kunne gjort det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Når Forsvaret sier at vi kan få utført det vedlikeholdet av andre aktører, så forutsetter jeg at Forsvaret da har funnet noen som trefter innenfor sikkerhetsloven og innenfor det sikkerhetssamarbeidet vi har.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Så det streiftet ikke da forsvarsministeren at et kystvakt fartøy som skal hevde vår suverenitet i nord og passe at ikke Russland gikk på ... områder, hadde en russisk eiet motor om bord? Det stusset ikke forsvarsministeren over og syntes det var underlig at vi skulle ha det sånn, eller var det bare slik at sånn var det og så går vi videre, liksom? Hva tenkte forsvarsministeren om det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, men dette er jo helt feil. Det vi har sjekket ut, var om vi kunne få det vedlikeholdet fra andre, norske eller allierte. Det kunne vi få. Vi hadde altså ikke behov for å få tak i russisk ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei, men denne motoren var allerede i kystvakt fartøyet, så den var jo der. Vedlikeholdet er en annen sak, men den teknologien som lå i den motoren, var allerede i det kystvakt fartøyet som da ville bli russisk eiet, den teknologien. Så Russland ville fått tak i den teknologien uavhengig av om man kunne gjøre service og vedlikehold andre steder. Det er utgangspunktet.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg tror ikke man kan konkludere med at Russland fikk eierskap til motoren om bord i kystvaktskipet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, nettopp. Og da man kan si: Hva når da altså dette russiske selskapet er igangsatt med «due diligence», altså gjennomgang av selskapet, lenge i forkant før man stanset dette salget? I en «due diligence» – jeg antar at forsvarsministeren vet

hva det er, og hva som ligger i det – går det i alle områder i en bedrift. Og hvis du skal bruke 1,6 mrd. kr, vil du selvsagt gå inn og se på teknologiområde etter teknologiområde, slik at du vet hva du faktisk kjøper, at du ikke kjøper katta i sekken. Forstår forsvarsministeren det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, altså, jeg tror at hvis du tar kontakt med Coca-Cola og spør om å få kjøpe selskapet, så er ikke resepten på Cola det første du får. Nå har vi fått Nasjonal sikkerhetsmyndighet til å sjekke den «due diligence» ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Du sammenligner dette med et kjøp av Coca-Cola, er det det du prøver å si?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg sier at det første du leverer ut i en «due diligence»-prosess, er jo ikke det mest sensitive, den mest følsomme kunnskapen du har om bedriften. Vi har fått Nasjonal sikkerhetsmyndighet – ikke avbryt! – vi har fått Nasjonal sikkerhetsmyndighet ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jo, jeg avbryter, for du svarer ikke på spørsmålet. Jeg spurte ...

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jo, hvis du lytter nå, Christian.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, kom igjen, svar på spørsmålet.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Vi har fått Nasjonal sikkerhetsmyndighet til å ettergå den «due diligence»-prosessen. De har ikke registrert at det er overlatt sensitiv informasjon fra Rolls-Royce eller fra Bergen Engines.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei, så budet på 1,6 mrd. kr lå der uten at de hadde gått gjennom hva slags teknologi som var der? Det er helt, helt uten troverdighet.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg velger faktisk å stole på Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, hvis du tror du har kjøpt Coca-Cola, så er det greit, men dette er helt usannsynlig at det kan være den prosessen som var.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det tror jeg må være en påstand som står for representantens regning.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): I et møte jeg hadde med deg 10. februar, informerte jeg om denne saken, og det hadde jeg fått tips om fra andre, at dette var ... Da fikk jeg et mumlende svar fra deg om at jo da, departe-

mentet hadde visst om dette, og det var ikke noe problem i det hele tatt. Det var det inntrykket jeg satt igjen med. Jeg gjorde det for å varsle regjeringen, slik at dere kunne gjøre noe med det uten at vi måtte sitte her sånn som vi gjør i dag. Husker forsvarsministeren det møtet?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det husker jeg godt. Jeg fikk også en lapp med navnet til Bergen Engines, og jeg sa til deg at jeg kjenner til saken, men at jeg ikke kjenner så veldig mye mer til den, men at vi jobber med saken.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei, ok. Men en uke etter ...

Møtelederen: Da tror jeg at Tybring-Gjedde er ferdig. Han får en ny runde etterpå, så da får han forsøke å ... Da er det SV og Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV): Forsvarsdepartementet fikk altså ikke den e-posten som Utenriksdepartementet og Næringsdepartementet fikk før jul. Men regjeringsapparatet fikk den jo, og likevel tok det nesten en måned før Forsvarsdepartementet ble informert og innkalt til møte 13. januar. Burde ikke du vært informert umiddelbart?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jo, altså, ut fra sakens karakter er dette informasjon vi burde hatt tidligere. Men jeg er ikke så sikker på at det hadde gjort så veldig mye ...

Audun Lysbakken (SV): Det er fint, det holder. Hvem har ansvaret for å informere Forsvarsdepartementet i denne saken? Vi vet at det var Nærings- og fiskeridepartementet som tok initiativ til møtet 13. januar, men hvem hadde på det tidspunktet ansvar for å informere Forsvarsdepartementet, mener du?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg mener at det er regjeringen ... Altså, dette er av de tingene vi har sagt tidligere i saken, og også det vi varsler i samfunnssikkerhetsmeldingen, om en etablert screeningmekanisme, men også en ...

Audun Lysbakken (SV): Jeg spør deg fordi justisministeren ...

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Og vi må ha et koordineringspunkt ...

Audun Lysbakken (SV): Unnskyld, men justisministeren ga et veldig tydelig svar på hvem hun mente hadde ansvaret, derfor spør jeg om det samme.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det vet jeg ikke, men justisministeren har ansvar for sikkerhetsloven og

Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Kanskje det er naturlig at den hadde kommet fra henne til oss.

Audun Lysbakken (SV): Ok. Så justisministeren sa at utenriksministeren burde hatt ansvar for dette, og du sier at justisministeren burde tatt ansvar for dette?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, men ... Dette er en mail i eksportkontrollsporet, der UD er ferdig med sin, og så sender de det til justisministeren. Om det er UD eller justis som da burde ha videresendt den til andre, er jeg ikke helt sikker på om jeg skal peke på, men jeg sier at vi kunne godt ha fått tak i informasjonen, og vi hadde gått i gang tidligere ...

Audun Lysbakken (SV): Det er jo interessant, for det belyser forvirringen rundt ansvar i regjeringen på det tidspunktet.

La oss gå til 12. februar og rapporten, som allerede er nevnt, hvor E-tjenesten kommer med en konklusjon, i hvert fall en foreløpig konklusjon. Du har også sagt at du visste om det da. I hvert fall hadde du før 24. februar blitt gjort kjent med dette. Hvordan kan det da ha seg at ditt svar til Stortinget den 1. mars, altså 17 dager etter rapporten, var så uklart rundt dette?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Rett og slett fordi regjeringen ikke hadde konkludert ennå. Vi jobbet med å samle mer kunnskap. Den rapporten fra E-tjenesten er én brikke i det bildet vi puslet sammen, og så er det rapporter fra andre som også er viktige kunnskapsbrikker i dette bildet.

Audun Lysbakken (SV): Men gitt dette, ditt svar om at lovens paragraf om eierskapskontroll ikke kommer til anvendelse i denne saken, forstår du at det kan oppleves villedende, ikke minst i lys av det vi nå vet at du visste på det tidspunktet?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, men det svaret er også gitt i lys av at det ikke var gjort et vedtak om det når det gjaldt Bergen Engines. Så oppfattet jeg at det ble mistolket, og så korrigerer jeg det i mitt svar til Jette F. Christensen den 7. mars.

Audun Lysbakken (SV): Informasjonsplikten innebærer jo ikke bare at regjeringen skal snakke sant, men at det skal være tydelig, ikke til å misforstå, ikke villedende. Synes du i ettertid at ditt svar 1. mars var tydelig og klart?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Da jeg oppfattet at man spurte etter vedtak om å underlegge Bergen Engines sikkerhetsloven, hvorfor det ikke hadde skjedd allerede, var det faktisk det jeg svarte. De var ikke underlagt sikkerhetsloven. Så registrerte jeg at det ble oppfattet

som om at man ikke skulle kunne ta i bruk sikkerhetsloven, og så korrigerer jeg det i mitt neste svar.

Audun Lysbakken (SV): Men er det ikke underlig at i hele tidsrommet fra 12. februar, da regjeringen fikk denne rapporten fra E-tjenesten, og helt fram til 7. mars, er det første gang du er tydelig på at det faktisk ble gjort en vurdering. Hva var det som hindret dere i å si det tydelig? For dette utløste jo veldig stor usikkerhet og er en av grunnene til at vi er her. Hvorfor kunne dere ikke si tydeligere at det ble gjort en vurdering her?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det kommer av at spørsmålene til meg i veldig stor grad var rettet mot vedlikehold av Sjøforsvarets fartøy, altså hvordan man ivaretar Forsvarets verdier. Den delen var avklart. Der var det ikke gjort noe vedtak om å underlegge Bergen Engines sikkerhetsloven, og det var ...

Audun Lysbakken (SV): Men du visste at E-tjenesten hadde en konklusjon som gikk i en annen retning?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, og derfor har jeg også sagt i svar på de skriftlige spørsmålene at vi fortsetter å jobbe med saken.

Audun Lysbakken (SV): Har forsvarsministeren eller Forsvarsdepartementet på noe tidspunkt vært i kontakt med myndighetene i allierte land om denne saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg har diskutert den med en statssekretær i England, som tok kontakt bl.a. på grunn av deres strategi for teknologi framover. Da diskuterte vi den rundelig. Han hadde registrert den i media, og han konkluderte med at vi var på rett vei. De skulle også fremme et lovforslag som liknet på sikkerhetsloven, for at de ...

Audun Lysbakken (SV): Tiden renner ut, men jeg må spørre: Har det vært noen kontakt med USA?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, jeg har ikke hatt noe kontakt med USA.

Audun Lysbakken (SV): Ok. Helt til slutt: Hvem er hovedansvarlig for å vurdere de overordnede nasjonale sikkerhetsinteressene i en sak som dette, i regjeringen. Hvem er det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det er et kollegium som må gjøre de vedtakene. Vurderingene kommer fra flere forskjellige, og dette er en sak som har mange sider. Den har en handelspolitisk side. Den har en utenrikspolitisk side. Vi kan ikke si nei til noe sånt bare fordi de er russiske. Det har en forsvarspolitisk side, for vi må

sikre Forsvarets verdier, og det har en sikkerhetspolitisk side med et utvidet begrep, og så har

Audun Lysbakken (SV): Hvem har ansvaret for den sikkerhetspolitiske siden?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Så har justisministeren ansvaret for sikkerhetsloven. Så er det sånn at i sikkerhetsloven utledes det et sektoransvar for de forskjellige.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Trine Skei Grande fra Venstre.

Trine Skei Grande (V): Tusen takk, leder.

Det er litt interessant å følge opp dette videre. Noen får det til å høres ut som at hvis E-tjenesten har levert en rapport, er det matematikk i at regjeringa er enig i den konklusjonen. Er det det? Eller er det en reell vurdering i regjeringa, og hvilken rolle har den E-rapporten i forhold til regjeringas vurdering? Kan du si noe om det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Den E-rapporten var en viktig del av det kunnskapsgrunnlaget som vi jobbet videre med, en E-rapport som beskriver nasjonale sikkerhetsutfordringer. Så er det et betydelig arbeid med å legge den sammen med annen informasjon, og også å vurdere det med hjemmel i loven, om man kan gjøre det vedtaket vi kom fram til at vi kunne gjøre til slutt.

Trine Skei Grande (V): Men sett i ettertid er det sånn at dette salget kunne man ha intervenert når det gjelder eksportkontroll. Så fant man ut at det ikke var relevant. Man kunne ha intervenert i forhold til Forsvarets behov for materiell og produksjon. Det så man heller ikke til. Og så kunne man ha vurdert at dette er en bedrift som burde ha vært underlagt loven. Man konkluderte med at den ikke er underlagt loven. Men så kommer man med sikkerhetslovens paragraf til vurdering, og så konkluderer man med at man skal stoppe salget. Ut fra min ringe opplevelse av dette fra utsiden virker det som om man kommuniserer ulikt fordi man svarer på ulike spørsmål. Av og til svarer man på spørsmål om eksportkontroll. Av og til svarer man på spørsmål om Forsvarets behov. Av og til svarer man på bedriftens rolle etter sikkerhetsloven, og så ender man med en konklusjon som egentlig er etter en annen paragraf i sikkerhetsloven. Kan det at man svarer på ulike spørsmål, ha ført til at man har gitt litt ulike svar, når det egentlig har vært en vurdering for regjeringa hele tida om man skulle stoppe salget? Kan det være en analyse?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det kan være en del av bildet, men det er veldig vanskelig for oss å ikke svare på de spørsmålene som blir stilt.

Trine Skei Grande (V): Men kunne dere ha bidratt med å si at nå svarer vi bare på det spørsmålet, men det gjenstår andre spørsmål å besvare?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: I svar på de skriftlige spørsmålene jeg har fått fra Stortinget, har jeg også avsluttet med å si at vi har det til vurdering hos Forsvarsmateriell, hos Forsvarets logistikkorganisasjon, og at vi fortsetter å jobbe med saken og gjør vurderinger av den.

Trine Skei Grande (V): Det betyr at du egentlig er enig med meg i at forvirringa kommer av at man har svart på ulike spørsmål, og at man tror at alle spørsmålene er svart på ut fra den endelige konklusjonen?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg er litt usikker på om vi bare skal bastant konkludere med at det er veldig forvirrende. Det er en veldig kompleks sak som det tar tid å jobbe fram kunnskap om og gjøre et kvalifisert vedtak om.

Trine Skei Grande (V): Nei, jeg mente ikke nødvendigvis at det var forvirrende, men av og til kan man være forvirret sjøl om det ikke er forvirrende også, så det er vel mer det jeg viste til. – Takk.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Kristelig Folkeparti og Toskedal, vær så god.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Det er gjort et vedtak som er veldig godt, og vi får her høre om et grundig forarbeid som har resultert i tre rapporter fra etterretningen og fem fra PST. Da er spørsmålet hvordan en nå i etterkant vurderer tidsbruken. Er dette normalt i en sånn sak, eller burde det tatt kortere tid?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det er faktisk en ganske spesiell sak. Det å jobbe oss opp mot og gjøre et sånt vedtak har vi ikke gjort i noen saker tidligere, så jeg vet ikke riktig om det går an å sette en mal for hvor lang tid dette skulle ha tatt. Da saken dukket opp, så skulle man offentliggjøre etter ganske få dager. Samtidig varslet man at transaksjonen skulle ferdigstilles til høsten, siste kvartal. Så det er nok sånn at vi har hatt en mulighet til å jobbe mer med det.

Jeg synes tjenestene redegjør veldig godt for den jobben de gjør med å gjøre kvalifiserte vurderinger, kunnskapsvurderinger, og de henter inn fra mange kilder når de gjør de vurderingene. Så samler vi inn den kunnskapen fra tjenestene, og så skal man samtidig gjøre vurderingen også opp imot det lovverket som gjelder. Så jeg er ikke så sikker på at dette har vært kort tid, lang tid – jeg vet ikke. Kanskje man etter hvert bygger seg opp erfaring om hvor lang tid sånt skal ta.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Ok, da går jeg videre.

Det er tre grunnlag som er nevnt i denne saken. Det er varesortiment, altså selve motoren og det tekniske, det er det kritiske omkring teknologioverføring, og det tredje er beliggenhet. Er ett av disse grunnlagene alene nok til å stoppe en sånn transaksjon?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, i utgangspunktet har vi sagt i statsrådsforedraget at de tre samlet og hver for seg er en begrunnelse for vedtaket. Men her er det nok sånn at når alle disse tre lå på bordet, og vurderingen lå på bordet, så var det det som gjorde at vi gikk til det vedtaket.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Et interessant begrep her er screening. Næringsministeren har gjort rede for at de får sine rapporter og rutiner. Får du de samme?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Fra?

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Når disse kontraktene blir screenet. Får du samme informasjon som næringsministeren?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, når vi driver med screening: Det jeg får der, er i første omgang det som kommer fra det som er underlagt meg, E-tjenesten, og de vurderingene som ligger der. Når vi da setter oss sammen og vurderer saken i regjeringskollegiet, har vi all kunnskapen tilgjengelig.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Vi vet at det private markedet og fiskeflåten osv. bruker mye hjelpemotorer, vinsjer, hydraulikk og andre ting, gjerne også hovedmotor. Kan vi være sikker på at dette aldri har skjedd i det norske forsvaret før?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: At?

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): At Russland har vært leverandør av slikt utstyr.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: At Russland har fått tak i den typen utstyr?

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Ja, eller har vært leverandør eller underleverandør.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det regimet vi bruker i Forsvaret, med en hovedleverandør som har en sikkerhetsavtale som er underlagt sikkerhetsloven, og at de da har kontroll på sine underleverandører, det mener jeg er et veldig godt grep. Så kan det godt hende, hvis vi leter oss igjennom, at det finnes eierandeler rundt omkring. Her har det jo vært løftet opp noen eksempler på at russisk teknologi har vært brukt som delteknologi på navigasjon og litt sånn forskjellig. Men i

stort er jeg temmelig sikker på at det sikkerhetsregimet vi har, gjør at vi er trygge på at det utstyret vi har, det er det Sjøforsvaret som har, det er Sjøforsvaret som disponerer det, og det er bare Sjøforsvaret som kan gjøre noe med det. De som driver servicen på det, er underlagt de sikkerhetsreguleringer vi skal ha. Da gjelder det sikkerhetsklarert personell og en verdirekke der man er sikret at man får tak i det utstyret og de reservedelene man skal ha etter hvert.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Ok. Jeg har et siste spørsmål. Vi har en liste over foretak som ligger under sikkerhetsloven, og som skal ivareta rikets sikkerhet. Jeg regner med at den nå blir gjennomgått ganske grundig, selvfølgelig. Mener forsvarsministeren at flere foretak burde stått der, eller færre?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Dette tror jeg faktisk vi bare skal erkjenne, at dette er ikke et statisk bilde. Sikkerhetssituasjonen og ting som skjer rundt omkring, vil gjøre at man må gjøre den vurderingen kontinuerlig. Dette er en liste som må rulleres. Kontrakter som inngås, må ses i lys av den delen. Sikkerhetsavtaler og bedrifter som underlegges sikkerhetsloven, må også vurderes hele tida. Det må også sammenhengen. En del av de gode eksemplene er at hvis vi handler fra store bedrifter, må de ikke bare dokumentere at de kan levere den boksen, men de må også ofte dokumentere at her er det sikkerhet for underleverandørene og tilgang på deler og reservedeler framover. Dette blir det viktigere og viktigere å gjøre vurderinger av framover.

Møtelederen: Da sier jeg tusen takk til Kristelig Folkeparti.

Forsvarsministeren sier at dette er et ansvar for regjeringa som kollegium, men justisministeren sier her at det er det enkelte departement som har ansvaret for de ulike deler av sikkerhetsloven. Er du enig i justisministerens oppfatning om ansvarsfordelingen i denne saken? For det virker på meg som at du har tenkt: Alle har ansvar for dette, så jeg har ikke noe spesielt ansvar.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, men du hørte kanskje at jeg sa at justisministeren har ansvaret for sikkerhetsloven, og så er det utledet et sektoransvar under det, sånn at jeg har ansvar for min del av den delen.

Møtelederen: Så denne saken er du ansvarlig for?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, altså deler av den saken som handler om Forsvarets deler, og de vurderingene som ligger inn under dem.

Møtelederen: For det som virker litt rart for meg, er at du får denne rapporten 12. februar. Så blir denne

glippen fra Næringsdepartementets statssekretær kjent ca. 22. februar, og så går allikevel utenriksministeren i Stortinget og forteller denne glippen videre. Dette er ganske sensitivt, for det er forholdet til Russland. Har du kontakt med utenriksministeren i løpet av disse tolv dagene om saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Fra 12. februar til – nei, det klarer jeg faktisk ikke å huske. Men jeg var ganske tydelig i de debattene jeg var på, at dette også handlet om utenrikspolitiske forhold og bl.a. forholdet til Russland, så det mener jeg er ivaretatt av flere statsråder.

Møtelederen: Men det som virker spesielt, er at 24. februar skjer det to ting. Utenriksministeren sier i salen her at dette er et forhold mellom kommersielle aktører – og bare viderefremidler det som Næringsdepartementet har sagt to dager før – og kontakten mot Rolls-Royce i Utenriksdepartementet sier det samme, at her er det noen på Stortinget som har sagt noe om det. Men utover det ser det ikke ut som det ble grepet inn. Hvordan kan Utenriksdepartementet ha så lite informasjon om det du vet på det tidspunktet?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg tror vi også må være klar over at denne kommunikasjonen som er fra Utenriksdepartementet, den er altså på et saksbehandlernivå.

Møtelederen: Nei, det er altså det samme utenriksministeren sier i Stortinget, i plenum her, som det saksbehandleren sier om kvelden. Jeg vil jo tro at de er ganske godt koordinert internt i dette departementet, men de har altså da ikke fått informasjon fra deg om at de hemmelige tjenestene, som du er konstitusjonelt ansvarlig for, har gjort sine vurderinger? Ga du utenriksministeren informasjon om dette? Hun har jo tross alt ansvaret for vårt forhold til Russland.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det kan du si. Vi jobbet framover med alt kunnskapsgrunnlaget, og det er nok sann at etter hvert får de forskjellige statsrådene saken opp til vurdering. Om UD hadde fått vurderingen vår før 24. februar, er jeg jaggu ikke sikker på. Det er i alle fall sann at det er et arbeid med å samle kunnskap fra de forskjellige statsrådene, og så samles det når regjeringen går i hop.

Møtelederen: Det er altså tolv dager fra du får en rapport til ditt kontor, og du vet ikke om utenriksministeren vet dette tolv dager etterpå – og dette er om forholdet til vårt naboland. Så sies det utenfor stortingssalen – den 9. mars, tror jeg det er – at man skal gjennomgå hele saken på nytt. Og da er det ikke du,

som egentlig er ansvarlig for denne saken, men justisministeren som må si at vi skal gå gjennom saken på nytt. Det virker jo som at justisministeren må overprøve deg og gå gjennom denne saken fordi du ikke informert de andre departementene tilstrekkelig og ikke gått tilstrekkelig inn i saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, det er nok ikke riktig. Vi har jobbet med saken på flere felt, oppover, og det er ikke sann at enhver rapport umiddelbart rapporteres til UD eller Justisdepartementet eller de andre. Vi jobbet med saken for å samle kunnskap om den, både aktuell kunnskap, men også hvordan vi kunne benytte denne kunnskapen målt opp mot sikkerhetsloven og de eventuelle nasjonale sikkerhetsinteressene vi så.

Møtelederen: Men hva har statsministeren sagt til deg om ansvarsfordelingen i denne saken? Er hun enig med deg i at denne saken tillegges regjeringa som kollegium, eller mener hun at du har ansvaret for denne saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Sikkerhetsloven er altså konstitusjonelt underlagt justisministeren.

Møtelederen: Det vet jeg, men det er denne saken jeg spør om. Jeg spør om denne saken, for det som også var justisministerens poeng da hun var her i stad, er at det er ansvarlig departement som er ansvarlig for den enkelte sak, så Justisdepartementet går ikke inn i hver enkelt sak knyttet til sikkerhetsloven.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Den utleder igjen et sektoransvar der vi har ansvaret for våre verdier og det å gjøre vurderingen i forhold til sikkerhetsdelen. Men når det kommer til vurdering i forhold til teknologi-overføring, kunnskap, er altså det en sammenfatning av kunnskap fra E-tjenesten, fra Politiets sikkerhetstjeneste, fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Da kommer det flere vurderinger opp, og så gjør vi vurderinger i regjeringsskollegiet. Om det høres ut som det er lang tid, 12 dager – nei, jeg mener det ikke er lang tid å samle sann kunnskap og gjøre de vurderingene på. Så vi har jobbet med denne saken jevnt og trutt fra vi fikk vite om den, og så har vi jobbet fram til et godt vedtak i regjeringsskollegiet, et vedtak jeg opplever at alle er veldig fornøyd med.

Møtelederen: Da er det Høyre.

Michael Tetzschner (H): Jeg vet ikke om Elvenes har meldt seg på, men jeg har et spørsmål.

Det er med utgangspunkt i regjeringens beslutning 26. mars, som jo satte en stopper for hele transaksjonen, og i medhold av sikkerhetsloven en beslutning

som samtlige aktører, i hvert fall her på Stortinget, og samtlige som har uttalt seg, med bekymring, for vår sikkerhetspolitisk utsatte situasjon, har hilst velkommen. Så resultatet er jo bra. Men er det nå departementets vurdering at dette var et omgåelsesforsøk, som ble effektivt stoppet den 26. mars? Er det den juridiske vurderingen, slik saken nå står, med de opplysningene som var tilgjengelige den 26. mars, at det er et omgåelsesforsøk som er stoppet?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Når man skal vurdere sikkerhetsrisiko, må man vurdere hva som i utgangspunktet kan være faren. Ved et nytt eierskap kan man utlede av det at muligheten for å overføre teknologi og kunnskap til et land som vi ikke har sikkerhetsavtale med, er så overhengende at det kan vi ikke.

Michael Tetzschner (H): Ja, men er den juridiske vurderingen at vi har stoppet et omgåelsesforsøk etter eksportkontrollloven? Det er jo et ganske interessant læringspunkt, fordi det sier noe om at vi kunne stoppet den etter det regelverket, for da er det noe som heter gjennomskjæring. Man skal ikke la seg by en omgående bevegelse for så å komme bak eksportkontrollregelverket.

Så for den videre forbedring av rutiner og eventuelt oppdatering av loven vil jo det kunne være et ganske viktig læringspunkt. Er ikke forsvarsministeren enig i at det er et interessant tema i seg selv? Grunnen til at jeg stiller spørsmålet, er at da behøver man ikke gripe til ventilbestemmelsen i § 2-5. Da kan man vurdere dette som en omgåelse, og da kan man kanskje møte problemstillingen litt høyere oppe på banen. Men jeg har forståelse for det hvis disse sidene ikke er helt – skal vi si – gjennomarbeidet, i lys av det vi nå vet.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, det er de nok ikke, men jeg mener det vil dukke opp mange læringspunkter i den prosessen vi har vært gjennom nå. Så må vi nok også være klar over at den neste saken som kommer, antakelig ikke er likeens som den vi har hatt nå. Så her gjelder det å akkumulere kunnskap om hva som skjer. Det gjelder å ha tett kontakt med våre allierte, sånn at vi kan hente inn eksempler utenfra for å se hva som er trusselbildet her, som vi gjør på andre former. Så mener jeg at vi må se på om lovverket er sånn at vi kan stoppe det på andre måter. En av grunnene til at jeg mener det er viktig, er at det også kan være preventivt hvis vi kan være tydelige på at det og det og det vil utløse stans. Så jo tydeligere vi kan være, jo bedre er det også for norsk næringsliv og for samarbeidet med næringslivet i Norge.

Michael Tetzschner (H): Et siste spørsmål: Når man ser på at det til slutt var teknologioverføring og denne

teknologiens – skal vi si – muligheter til å speede opp russernes muligheter til å få enda bedre marinefartøyer: Er det rimelig at det er Justisdepartementet som bærer et ansvar for å følge opp dette – eller Utenriksdepartementet? Er det ikke slik, siden forsvarsministeren var så klar på at man først og fremst hadde Forsvarets egen organisasjon på menyen, at vi fremover bør sikre oss at Forsvaret kanskje kommer sterkere inn i vurderingen av de militærtekniske implikasjonene ved en teknologioverføring, og ikke si at alt er i orden fordi Forsvarets primære interesser som organisasjon er beskyttet, og at man også bringer inn det sikkerhetspolitiske? Og hvilket departement er bedre enn Forsvarsdepartementet til å gjøre den vurderingen?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det er faktisk et veldig godt poeng. Hvis vi har skapt et inntrykk av at vi gjorde vurderinger rundt Forsvarets verdier, og så stoppet vi med det, så er ikke det riktig. Men det første vi gjorde, var å gjøre de vurderingene vi trengte å gjøre rundt Forsvarets fartøy og verdier, og så fortsatte vi vurderingene på et mer overordnet sikkerhetspolitisk plan, også med våre folk. Takk.

Møtelederen: Da sier vi tusen takk til Tetzschner. Da er det Tybring-Gjedde igjen – vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Hvis man sier at man også kunne få andre leverandører, men man vet ikke hvilke det er, da regner jeg med at det var vel oppfølgingsspørsmålet – vil jeg anta – til Forsvaret, at man visste faktisk hvilke leverandører som kunne gjøre denne viktige jobben, når det ikke var Bergen Engines som kunne gjøre det.

Men tilbake til dette med 15. desember. Jeg kommer ikke over det, for når Forsvarsdepartementet da ikke mottok denne e-posten: Kan det dokumenteres at dere ikke sto på mottaksbrevet her? Er det sånn at dere var det eneste departementet som ble utelatt, når det vi snakker om, faktisk er Bergen Engines og Rolls-Royce? Det vil jeg i så fall gjerne ha dokumentert, at dere ikke sto på den kopilisten, for det er det ministeren har sagt. I redegjørelsen til justisministeren står det også:

«Arbeidet med å vurdere sakens mulige konsekvenser for sikkerheten i konkrete anskaffelser og for nasjonale sikkerhetsinteresser har således pågått siden midten av januar i år, med bred involvering av relevante myndighetsaktører.»

Og der regner jeg med at Forsvarsdepartementet er inne, for ellers blir jo dette nesten helt meningsløst. Men allikevel: Til tross for denne brede gjennomgangen i hele januar, som justisministeren sier, klarer forsvarsministeren 23. februar å si at dette var bare en tullele motor som lignet på en Volkswagen. Så har du etter seks

uker med de andre aktørene kommet til den konklusjonen. Stemmer det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg tror at når du skal vurdere svarene mine, må du også ta med spørsmålene. Det vi ble spurt om da, var risikoen for Sjøforsvarets fartøy, de motorene som var om bord på Kystvakten, bl.a.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det var ikke det som var spørsmålet. Da du spaserte ut av Forsvarsdepartementet den dagen, var ikke det spørsmålet. Du fikk en rekke spørsmål, og det var ett av de svarene du ga, men du ga flere svar også på spørsmålene som kom fra journalisten. Det var ikke bare det, det var flere andre. Og du lo litt av det også. Det var etter seks uker med kontakt mellom disse partene for å finne frem til at det faktisk var grunnlag for å stoppe salget. Var ministeren til stede på denne gjennomgangen, og ble du orientert om det? Eller hvordan fikk du informasjon om denne gjennomgangen?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Ja, det har jeg vært til stede på. Vi har hatt en rekke møter rundt den delen. Men det er også sånn at mange av de vurderingene som kom fra tjenestene, er graderte vurderinger som ikke kan ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Nei, det holder ikke i denne sammenheng.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det holder helt fint

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Da måtte du ha kommet med det litt før, det kunne du sagt for en halvtime siden. Det holder ikke. Men hvis du var til stede disse ukene, og kom med den flåsete kommentaren den 23. februar, mens alle de andre kom til motsatt konklusjon ...

Møtelederen: Jeg vil bare si at vi karakteriserer ikke forsvarsministeren i en høring.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ok. Men du synes det er naturlig – jeg kan godt avslutte mitt spørsmål – at alle de andre aktørene kommer til den konklusjonen at dette salget ikke bør gjennomføres, mens forsvarsministeren mener at det egentlig var en Volkswagen-motor som vi snakket om?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg mener faktisk at det er et viktig poeng når det gjelder leverandørtjenesten til Forsvaret, et markert Forsvaret skal kunne handle i, at vi ved en rekke anledninger har diskutert at Forsvaret i utgangspunktet skal benytte seg av hyllevare i større grad. Det er å vise akkurat at Forsvarets ver-

dier her er ivaretatt, det er de tingene vi har ettergått i denne delen. Så har jeg i de svarene også sagt at vi fortsetter å jobbe med sakens andre sider. Det mener jeg også bør vektlegges, hvis du skal vurdere hva jeg har sagt i denne saken.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men hvorfor kom du til den konklusjonen, mens alle de andre kom til motsatt konklusjon?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Hvem er alle de andre?

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Alle de andre aktørene som man refererer til her. For det var gjennom hele januar, helt til man kom til februar, før man kom til den konklusjonen at dette er et salg som vurderes stoppet. Den konklusjonen kom åpenbart ikke forsvarsministeren til, for han snakket bare om Volkswagen-motorer som det var hans oppgave å snakke om.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Men jeg må på nytt igjen si at hvis du skal vurdere svarene mine, får du også ta med hva det ble spurt om. Den helheten gir et mye, mye bedre bilde av hva vi diskuterer.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Kan forsvarsministeren nå si noe om hvem som var de alternative leverandørene til disse tjenestene? Eller vet han ikke?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, jeg kan ikke si hvem alle de leverandørene var. Forsvaret har sjekket om det er mulig å få gjennomført vedlikehold av Forsvarets fartøy fra andre leverandører. Svaret fra dem er ja. Hvis det er sånn at representanten ikke godtar det – vel, men det er de vurderingene som er gjort. Her er det fullt mulig å få andre til å gjennomføre det vedlikeholdet som skal gjøres. Det ville være ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jeg aksepterer at Forsvaret sier det. Jeg registrerer også at forsvarsministeren ikke kan si noe navn, og da er vi like langt.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Men mener du at hvis jeg ikke har en liste med leverandører som skal utføre det vedlikeholdet, så gjelder ikke svaret?

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja. Når vi er på denne høringen her, burde du ha satt deg inn i det, ja.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Martin Kolberg.

Martin Kolberg (A): Ja, statsråd, det Stortinget og alle komiteens medlemmer er opptatt av, er: Fungerer sikkerhetsarbeidet i regjeringen tilfredsstillende poli-

tisk, og er strukturene gode nok? Det er det denne saken handler om, og alle spørsmålene har jo til oppgave å kaste lys over akkurat det spørsmålet – også mine spørsmål. Da spør jeg deg først: Når og på hvilken måte snakket du med statsministeren første gang om denne saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det tror jeg var i et møte i Regjeringens sikkerhetsutvalg. Jeg er ikke helt sikker på hvilken dato det var.

Martin Kolberg (A): Snakker vi om januar eller februar?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Nei, nei, ganske mye senere.

Martin Kolberg (A): Senere. Så saken hadde altså vært til behandling også i ditt departement og i flere andre departementer, og det hadde vært mye kommunikasjon mellom dere før du i det hele tatt snakket med statsministeren om saken?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Før jeg snakket med akkurat statsministeren om saken. Jeg snakket med Statsministerens kontor tidligere. Vi jobbet masse og tett med denne, men første gangen vi diskuterte det, ja, det var i Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Martin Kolberg (A): Ok. Du hadde jo en meningsutveksling nå med komiteens leder om forholdet til utenriksministeren. Jeg skal stille spørsmålet litt annerledes: Hvorfor – jeg holdt på å si i all verden – informerte du ikke utenriksministeren på en slik måte at hun slapp å gi Stortinget ikke helt korrekte opplysninger?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Det er – med respekt å melde – et ganske merkelig spørsmål. For det første så jobbet vi med de forskjellige sidene av vår sak i departementet, og om jeg skulle ha ringt utenriksministeren og sagt at jeg registrerer at du skal i spontanspørretimen, dette kan dukke opp – vel, det var antakelig såpass mange andre ting å jobbe med at jeg ikke gjorde det. Men det å forsøke å skape et bilde av at utenriksministeren burde ha vært informert om Forsvarets verdier i den saken som vi jobbet med – nei, det synes jeg høres litt søkt ut.

Martin Kolberg (A): Men statsråd, dette spørsmålet stilles bare fordi vi skal ha klarhet i hvilken oppmerksomhet og politisk fokus og hvor høyt gradert sikkerhetsarbeidet er i regjeringen. Det er derfor spørsmålet stilles. Det er ikke et dumt spørsmål, etter min mening, iallfall, selv om statsråden har behov for å gi det en karakteristikk.

Men til den siste delen av de 5 minuttene jeg har: Nå har det vært berørt mange ganger over lang tid, det jeg skal ta opp. Jeg sitter allikevel igjen med noe som du – det er vel et par minutter igjen – skal få muligheten til å si noe om til komiteen og til Stortinget. Hvorfor sa du først – du har sagt at bedriften ikke var underlagt sikkerhetsloven, men det visste vi – at sikkerhetsloven kom ikke til å komme til anvendelse? De paragrafene som regjeringen siden gikk til Kongen i statsråd og brukte, sa du at ikke kom til å komme til anvendelse. Så sa du i et litt senere svar at andre deler av sikkerhetsloven kanskje kom til anvendelse. Hvorfor skaper du sånn usikkerhet? Hvorfor sier du ikke med én gang det som er å si, at jo, kanskje vi må bruke sikkerhetsloven her, kanskje det er nødvendig å ha så sterk oppmerksomhet rundt dette. Det er denne type uttalelser som gjør Stortinget veldig mistenksom til strukturen i sikkerhetsarbeidet i regjeringen ikke er tilfredsstillende. Men nå skal du få lov til å forklare det.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Jeg har registrert at representanten Kolberg har brukt det feilsitatet, for jeg har ikke sagt det. I mitt svar til Jette F. Christensen, som Kolberg viste til tidligere, har jeg sagt:

«Bergen Engines AS er ikke underlagt sikkerhetsloven etter lovens § 1-3 og således kommer ikke lovens § 10-1 om eierskapskontroll til anvendelse i denne saken.»

Martin Kolberg (A): Men det er det dere har gjort.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Men det var et faktuellet svar, det var sannheten da. Bergen Engines var ikke underlagt. Hvis de skulle ha blitt underlagt, hadde vi måttet gjøre det vedtaket. Så Kolberg må gjerne forsøke å stemple den feilen på meg, men det er Kolberg som feilsiterer i denne forespørselen. Jeg har ganske enkelt svart faktuellet på hva som var realiteten på det tidspunktet. Bergen Engines AS er ikke underlagt sikkerhetsloven, og det var ikke gjort et vedtak om å underlegge Bergen Engines sikkerhetsloven, for man så ikke det som nødvendig ...

Martin Kolberg (A): Men Bakke-Jensen, hvorfor sier du ikke da til Stortinget at jo, det kan hende at vi blir nødt til å gjøre det, istedenfor å avfeie det og skape den usikkerheten som du har skapt? For det er først og fremst du som forsvarsminister som har skapt den veldig usikkerheten i denne saken og skapt den tvilen som har ført til at vi sitter her vi sitter. Og da vil jeg ...

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Så fortsatte svaret mitt:

«Både FLO og FMA gjør vurderinger av hvordan salget vil påvirke vedlikehold, kontrakter og fremti-

dige leveranser der Bergen Engines AS nå er underleverandør. Jeg ønsker ikke å forskuttere utfallet av disse vurderingene.»

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Høyre, vær så god.

Hårek Elvenes (H): Da denne saken kom, kom den som lyn fra klar himmel? Og hva sa din magefølelse at denne saken kunne ha i seg til å bli av problemstillingen?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Dette er ikke akkurat en ukjent problemstilling. Dette er en problemstilling som for det første har vært behandlet da vi fremmet sikkerhetsloven, og det er en problemstilling som vi beskriver også i samfunnssikkerhetsmeldingen, som har vært levert til Stortinget, og det er en problemstilling som beskrives i trusselvurderingen til tjenestene. Så da saken dukket opp, var det viktig for oss først å finne ut hva dette har å si for Forsvarets verdier, hva dette har å si for det som er nært. Og så var det viktig å se hva det har å si for nasjonal sikkerhet, for de andre delene. Det arbeidet gikk vi i gang med så snart vi fikk varselet. Jeg mener, ærlig talt, at vi har jobbet bra med det, og jeg mener det er vanskelig å si at dette har tatt feil antall dager, for lang eller for kort tid. Det er grundige vurderinger som må gjøres i denne saken.

Så er vi åpne om at her er det mange læringspunkter underveis, og det tar vi <jo med oss i arbeidet videre. Men dette er altså en sak som når den treffer oss, treffer oss på alle de forskjellige aspektene av den, og det jobbes godt med den framover.

Hårek Elvenes (H): Du var inne på læringspunkter. Hvis du skulle oppsummere kort: Hva er de viktigste læringspunktene? Og i etterpåklokskapens lys, er det noe som du ville ha gjort annerledes om du hadde fått saken i dag, basert på det vi har erfart?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Vi har jo igangsatt et arbeid. Forsvarsdepartementet leder et arbeid med å lage en screeningmekanisme, en mekanisme som skal kunne ta den typen saker, behandle den kunnskapen som ligger rundt det, tilføre ny kunnskap og se på hva dette har å si for nasjonal sikkerhet. Det er et arbeid som pågår, som vi må få ferdig. Så er vi alle enige om at et treffpunkt for denne typen saker, som treffer bredt, og slik at vi er helt sikre på at all kunnskap kommer til alle, det er en forbedring vi må se etter. Det tenker jeg også er et godt arbeid framover.

Hva vi skulle ha gjort annerledes? Vi kunne sikkert ha vært tydeligere i kommunikasjonen. Men det har også litt å gjøre med hvordan diskusjonen har flyttet seg, for jeg registrerer jo at mange legger ganske mye annet i de spørsmålene de stilte for to måneder siden, i

dag, når det skal retolkes. Men vi var veldig på i begynnelsen, veldig på Forsvaret sine verdier, hvordan vi skulle ivareta dem og være sikre på at vi sikret dem framover. Det bærer også svarene våre preg av.

Hårek Elvenes (H): Til slutt: Hvilke initiativ har Forsvarsdepartementet tatt på egen kjøll som har vært viktige for sakens utredning og utfall?

Statsråd Frank Bakke-Jensen: For å strekke det tilbake: Det var Forsvarsdepartementet som tok fram sikkerhetsloven, så vi har jobbet ganske mye med det. Vi har også jobbet gjennom den kunnskapen som har kommet opp gjennom E-tjenesten, den er underlagt Forsvarsdepartementet, og så samler vi kunnskap og erfaring nå for å være sikre på at vi skal få etablert en god screeningmekanisme og god praksis for denne typen tilfeller framover.

Men vær også klar over at dette kommer til å være veldig kompliserte saker også i framtiden. De kan treffe Forsvaret, men de kan også treffe helse, de kan treffe annen teknologi, og de kan mest sannsynlig treffe sivil teknologi som kan brukes både som en sivil trussel og en militær trussel. Så det aller viktigste vi gjør her, er å få på plass den screeningmekanismen vi har beskrevet at vi jobber med, og at alle sektorer tar sitt ansvar for å utarbeide de grunnleggende nasjonale funksjonene og identifisere dem. Da gjør vi godt risikovurderingsarbeid. Så må vi få det koordinert, slik at vi er sikre på at det treffer rett når denne typen saker kommer.

Møtelederen: Vær så god, Bakke-Jensen.

Statsråd Frank Bakke-Jensen: Dette er en sak som er kompleks og har berørt flere ulike departementer sine ansvarsområder. Et salg av Bergen Engines til en russisk aktør ville truet nasjonale sikkerhetsinteresser. Hovedbegrunnelsen for dette er at en overføring av teknologi fra Bergen Engines til en russisk aktør ville kunne styrke russiske militære kapabiliteter på en måte som vil være i strid med våre sikkerhetspolitiske interesser. Salget ble derfor stanset med hjemmel i § 2-5, og jeg er trygg på at dette er en riktig avgjørelse.

Samtidig er det viktig å understreke at denne saken aktualiserer bruk av et av de sterkeste virkemidlene vi har, sikkerhetsloven, et virkemiddel som er svært inngripende for dem som blir berørt. Det er da viktig at beslutningen er basert på et så robust beslutningsgrunnlag som mulig. Jeg vil også understreke viktigheten av at regjeringen er tilbakeholden med trusler om bruk av så sterke virkemidler før det er gjort tilstrekkelige og grundige vurderinger.

Som jeg har redegjort for, har vi i tiden fra midten av januar samarbeidet med berørte departementer og

EOS-tjenesten for å fremskaffe et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag. Dette har vært et kontinuerlig arbeid der informasjonsgrunnlaget gradvis har blitt styrket, og de sikkerhetsmessige utfordringene ved transaksjonen har blitt tydeliggjort. I løpet av mars hadde regjeringen et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag til å konkludere i saken. Denne konklusjonen ble da kommunisert til berørte aktører og til Stortinget, før regjeringens beslutning ble formalisert gjennom vedtaket av Kongen i statsråd den 26. mars.

Dette er første gang sikkerhetsloven § 2-5 blir benyttet for å stanse en slik transaksjon, og vi har lært mye av denne prosessen. Det er lærdom vi tar med oss i det videre arbeidet for å være best mulig rustet til å kunne håndtere fremtidige saker. Det eneste vi med stor grad av sikkerhet kan si, er at den neste saken neppe blir helt lik denne. Vi må derfor ha systemer som er både robuste og fleksible nok til at saken fanges opp av myndighetene og håndteres på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte. Det jobber vi kontinuerlig med, og Bergen Engines-saken er en verdifull erfaring også i det videre arbeidet.

Møtelederen: Enger Mehl.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk, leder, og takk til forsvarsministeren for en redegjørelse og svar på våre spørsmål. Jeg opplever at forsvarsministeren ikke har svart klart på hvorfor ikke Stortinget ble opplyst om at sikkerhetsloven § 2-5 var under vurdering allerede 1. mars, da han fikk spørsmål fra både Christensen og meg selv. Og jeg kan jo si, som han selv sa, at hvis man skal lese svaret, må man også lese spørsmålet. For da forsvarsministeren sa 1. mars at salget faller inn under sikkerhetsloven, så svarte han på et spørsmål fra Jette Christensen. Han svarte også på et spørsmål fra meg, som var, direkte sitert: Har salget av motorfabrikken Bergen Engines AS fra Rolls-Royce til TMH International vært vurdert etter § 10-1, jf. § 1-3, eller andre bestemmelser i sikkerhetsloven?

Hvorfor han ikke opplyste om at man var i gang med vurdering av andre bestemmelser i sikkerhetsloven da, det framstår uklart for meg. Han har sagt noe om at han oppfattet at spørsmålet dreide seg om vedlikehold, men neste setning i spørsmålet er: og vil regjeringen gripe inn for å forhindre at russiske aktører gjennom å kontrollere fabrikken får eierskap til strategisk norsk forsvarsteknologi?

Det var 22. februar, besvart. 1. mars. Så opplever jeg også at det fortsatt er uklart hvem som egentlig har hatt ansvar for de ulike delene av salget i regjeringen, men jeg regner med at vi kommer tilbake til det når bl.a. statsministeren møter senere. Jeg vil uansett takke for

at forsvarsministeren har bidratt til å opplyse saken så langt det har vært mulig for ham.

Møtelederen: Da sier jeg tusen takk til forsvarsministeren for på en åpen måte å fortelle om de ulike vurderingene av denne saken. Tusen takk.

Da tar vi en pause fram til kl. 17.20.

Høringen ble avbrutt kl. 17.03.

Høringen ble gjenopptatt kl. 17.20.

Høring med utenriksminister Ine Eriksen Søreide

Møtelederen: Da kan vi starte nest siste del av denne høringen, og da er det utenriksministeren som skal snakke. Du har 10 minutter først, så vær så god, utenriksminister.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Takk for det, leder. Jeg vil først også takke for muligheten til å redegjøre nærmere for det som har vært Utenriksdepartementets befatning med Bergen Engines-saken.

Som justis- og beredskapsministeren redegjorde for i Stortinget 23. mars, mottok UD 15. desember en e-post fra direktøren for eksportkontroll i Rolls-Royce. E-posten inneholdt et vedlegg/notat som omtalte et planlagt salg av Bergen Engines AS til TMH Group. Utenriksdepartementet vurderte raskt at dette ikke var en sak som gjaldt eksportkontroll, da den gjaldt salg av et norsk selskap. Eksportkontrollregelverket har ikke regler som rammer overføring av eierskap til selskapene. Eksportkontrollregelverket regulerer eksport av selskapets varer, tjenester og teknologi, og UD var derfor ikke rette departement til å håndtere denne saken.

E-posten fra Rolls-Royce med vedlegg ble derfor allerede neste dag, 16. desember, videresendt til Justis- og beredskapsdepartementet som ansvarlig for sikkerhetsloven og til Nærings- og fiskeridepartementet. Den ble også videresendt til PST og til E-tjenesten. UD videresendte den ikke til Forsvarsdepartementet 16. desember, da UD ikke hadde opplysninger på det tidspunktet som tilsa at informasjonen var relevant for FD.

I e-posten opplyste UD om at UD ved Seksjon for eksportkontroll var blitt kontaktet den 15. desember av en representant for Rolls-Royce UK om et salg av den norske bedriften Bergen Engines til en russisk kjøper, og at detaljer om kjøpet framgikk av vedlagte redegjørelse mottatt fra Rolls-Royce. UD viste også til at det var opplyst fra Rolls-Royce at de hadde lagt opp til kontraktsinngåelse fredag 18. desember, men at denne foreløpig var stoppet for å gi norske myndigheter informasjon om saken på en uformell måte. Avslutningsvis i

e-posten sto det at saken oversendes til informasjon og eventuell oppfølging langs andre spor. Det vil si andre spor enn eksportkontroll.

UD besvarte henvendelsen fra Rolls-Royce på e-post 7. januar 2021. UD viste da til at saken var videresendt til relevante norske departementer og tjenester for å vurdere nødvendig oppfølging på nasjonalt nivå. For øvrig viste UD på generelt grunnlag også til at det strenge norske eksportkontrollregelverket ville komme til anvendelse uansett hvem som er eier av Bergen Engines.

Som en oppfølging på et spørsmål fra eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce til e-posten av 7. januar svarer UD at det ikke er juridisk hjemmel for å stoppe salget, og dette refererer utelukkende til eksportkontrollregelverket, noe som også presiseres i meldingsutvekslingen. Det blir videre skrevet at salget kunne være omfattet av investeringsscreening. Rolls-Royce tok kontakt med UD flere ganger for å vite status i behandlingen av saken. UD hadde kontakt med Justis- og beredskapsdepartementet i løpet av januar og ble vist videre til FD.

I en telefonsamtale 29. januar meddeler FD at de da ikke har grunnlag for å stanse salgsprosessen etter sikkerhetsloven. UD spurte om dette kunne meldes tilbake til Rolls-Royce, som flere ganger hadde etterspurt svar. Dette ble bekreftet i telefonsamtalen, og samme dag ble Rolls-Royce informert om at UD hadde vært i kontakt med FD, og at Norge ikke ville iverksette tiltak for å stanse salget.

Det er uheldig at kommunikasjonen mellom UD og FD ikke var skriftlig. Da ville det blitt klarlagt at dette kun var FDs innledende vurdering knyttet til Sjøforsvarets behov, og at vurderingene ikke var avsluttet med dette. Kontakten via Messenger har justisministeren og jeg redegjort for i vårt brev til komiteen 30. mars, og jeg viser til det vi der sier om denne kontakten. Jeg understreker at denne kontakten, som vi ikke ble klar over før etter at regjeringas vedtak ble fattet, naturlig nok ikke påvirket regjeringas vurderinger eller vedtakets innhold eller utforming.

I tillegg til det jeg allerede har nevnt, har UD også deltatt i interdepartementale prosesser knyttet til saken etter at EOS-tjenestenes vurderinger forelå. Vår ambassade i London har også vært involvert underveis, både for å formidle regjeringas beskjed til ledelsen i selskapet om at regjeringa vurderte å stanse salget, og for å informere om prosessen knyttet til at regjeringa hadde besluttet av salget faktisk ville bli stanset.

Både eksportkontrollregelverket og de restriktive tiltakene mot Russland har tiltak for å hindre eksport av visse typer varer og teknologi. Disse regelsettene gjelder for eksport fra en norsk produsent uavhengig av hvem som eier den norske bedriften. Oppkjøp av selve

den norske bedriften reguleres ikke av disse to regelsettene. UD vurderte om et slikt oppkjøp kunne anses som en omgåelse av eksportforbudene i disse to regelsettene, men kom til at oppkjøpet av Bergen Engines ikke rammes slik disse regelsettene er utformet. Et oppkjøp måtte derfor vurderes under sikkerhetsloven, som også justisministeren redegjorde for i Stortinget og her i dag.

Jeg vil peke på to spesifikke læringspunkter for Utenriksdepartementet i vår håndtering av denne saken. For det første: Forvaltningen har en veiledningsplikt for å hjelpe utenforstående med å finne rett departement eller instans for håndtering av sin sak. Representanten for Rolls-Royce var tydelig da han tok kontakt med UD på at han var usikker på om UD var riktig myndighetsinstans på norsk side når det gjaldt salg av et norsk selskap til et russisk selskap, og ba om råd dersom Rolls-Royce skulle henvende seg et annet sted. UD skulle henvist også Rolls-Royce – ikke bare e-posten fra selskapet 15. desember 2020 – videre til Justis- og beredskapsdepartementet som ansvarlig for sikkerhetsloven etter at det innledningsvis ble avklart at dette ikke var en eksportkontrollsak, og at den ikke skulle saksbehandles i UD.

For det andre: Saken viser at Utenriksdepartementet her i større grad skulle sikret journalføring av de relevante delene av kommunikasjonen og generelt at kommunikasjonen fulgte ordinære rutiner for saksbehandling. Jeg vil understreke at jeg som utenriksminister er ansvarlig for alt arbeid i Utenriksdepartementet, og det var også derfor jeg orienterte Stortinget særskilt i brev om denne kommunikasjonen da den ble kjent for politisk ledelse. Jeg har iverksatt tiltak i departementet og innskjerpet rutinene.

Jeg vil samtidig understreke at denne uformelle kontakten ikke har hatt betydning for de prosessene som ledet fram til stans av salget av Bergen Engines etter sikkerhetsloven § 2-5. Den har heller ikke påvirket regjeringas vurderinger av saken eller vedtakets innhold eller utforming.

Avslutningsvis vil jeg si at regjeringa har jobbet med bruk av sikkerhetsloven til screening av utenlandsinvesteringer siden loven trådte i kraft. Det er et arbeid som ledes av Justis- og beredskapsdepartementet, men også nærstående land jobber med å sette opp gode systemer for investeringsscreening. Det er mye oppmerksomhet på screening internasjonalt, og det har vært flere møter med nærstående lands myndigheter om dette. Disse kontaktene bekrefter at investeringscreening er komplisert. Det krever et samspill av vurderinger fra departementene og EOS-tjenestene, og det er tidkrevende. Det er kun et fåtall land som har erfaring og vel utprøvde mekanismer. Dette tar tid, og framover vil samarbeidet med EU være viktig.

Internasjonalt samarbeid kan også bidra til å skaffe oss viktig informasjon om aktørbildet på kjøpersiden, som er til nytte også for våre egne vurderinger.

Når det gjelder hvordan regjeringa vil styrke arbeidet med investeringsscreening framover, viser jeg til innleggene fra justis- og beredskapsministeren og statsministeren. Takk.

Møtelederen: Tusen takk. Da er det Enger Mehl, som har 10 minutter, vær så god.

Emilie Enger Mehl (Sp): Tusen takk for din innledning. Jeg vil begynne med å spørre hvilken dato salget ble kjent for utenriksministeren.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg ble informert av utenriksråden 15. januar om at dette var i prosess.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ifølge næringsministeren ble initiativet til departementsrådsmøtet 13. januar, som lå til grunn for at statsrådene nå ble informert, tatt av Næringsdepartementet, og det var ikke noen pågående prosesser grunnet sikkerhetsvurderinger før det. Deler du den oppfatningen?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide:Ja, jeg kan egentlig bare forholde meg til at vi fikk den e-posten inn og videresendte den allerede dagen etter, og da anså vi at vår befatning med saken egentlig var avsluttet, fordi vi hadde sendt den videre til det departementet som hadde ansvaret for sikkerhetsloven, og Nærings- og fiskeridepartementet.

Emilie Enger Mehl (Sp): Justisministeren ble spurt – jeg har i hvert fall oppfattet henne slik at hun mener hun har fått delegert ansvaret for saken fra Utenriksdepartementet. Er det riktig forstått?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg oppfattet vel at justisministeren veldig tydelig sa at UD, da vi fikk e-posten, hadde ansvaret for å videreformidle den e-posten, og det gjorde vi dagen etter at den kom inn til UD.

Emilie Enger Mehl (Sp): Næringsministeren viste til at det har kommet flere varsler til regjeringen som kunne ha dannet grunnlag for å undersøke saken nærmere. Det første varslet om saken kom jo egentlig fra Rolls-Royce selv til UD da det ikke ble iverksatt noen nærmere vurderinger. Så kom det et nytt varsel 13. januar. Kjenner du til om det er kommet andre varsler om saken der det er blitt oppfordret om at regjeringen undersøker det nærmere?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Så vidt jeg er kjent med i mitt departement, er det den e-posten som

kom inn den 15. desember 2020, som har vært grunnlaget for den ageringen vi hadde med å sende det videre. Så kan det jo ha vært noe i andre departementer, men det var det som var bakgrunnen for vår agering.

Emilie Enger Mehl (Sp): Utenriksministeren møtte i spørretimen 24. februar og fikk spørsmål om saken og sikkerhetsloven. Mitt første spørsmål knyttet til det er: Hadde utenriksministeren på det tidspunktet vært i drøfting knyttet til saken i Regjeringens sikkerhetsutvalg?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Hvilke møter vi har hatt i regjeringa, overlater jeg til statsministeren å svare på.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hadde utenriksministeren vært i kontakt med forsvarsministeren om saken på annen måte før 24. februar?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som sagt var den informasjonen vi satt på, knyttet til det varslet som kom inn fra Rolls-Royce. Vi var kjent med at denne var sendt videre. Den var ikke sendt videre til Forsvarsdepartementet fordi det ble vurdert på det tidspunktet at vi iallfall ikke satt på informasjon om at det skulle være relevant.

Jeg tror også det er viktig å nevne for saksordføreren at det spørsmålet jeg fikk i spontanspørretimen, var knyttet til hvilken konsekvens dette kunne ha for Sjøforsvaret. Da var jeg veldig tydelig i mine svar både på at det er justis- og beredskapsministeren som har ansvaret for sikkerhetsloven, og at eventuelle betenkeligheter Forsvaret og Forsvarsdepartementet måtte ha, måtte rettes til forsvarsministeren – begge de som konstitusjonelt ansvarlig på sine områder. Det var ikke jeg.

Emilie Enger Mehl (Sp): Utenriksministeren viste til ulike statsråder på ulike spørsmål i den spørretimen, men bekreftet jo også den uttalelsen som Næringsdepartementets statssekretær hadde kommet med ved å si at i denne saken forholdt de seg til Næringsdepartementets uttalelse. Det var i hvert fall slik jeg oppfattet det. Oppfatter utenriksministeren det annerledes?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Saksordfører, jeg kjenner meg ikke igjen i den beskrivelsen. Jeg tror det er viktig å være klar over både hva jeg fikk spørsmål om, og også hele svaret jeg ga, ikke bare én setning. Det spørsmålet representanten Enger Mehl stilte, var:

«Mener utenriksministeren at sikkerhetsloven er dekkende når et salg som dette lar seg gjennomføre?»

Da svarte jeg:

«Det er Justis- og beredskapsdepartementet som har ansvaret for sikkerhetsloven, som representanten godt vet. I denne saken forholder vi oss til at Nærings- og fiskeridepartementet har sagt at dette er en transaksjon, en kommersiell avtale, og det er også sann at Forsvarsdepartementet da må vurdere de avtalene de har om f.eks. bygging og vedlikehold, og hvilke selskaper de ønsker å bruke.

Når det er sagt, er det generelt sann at dette er en problemstilling regjeringa vurderer løpende. Det er i dagens sikkerhetspolitiske situasjon også viktig at man både har et våkent øye på sikkerhetsloven og til enhver tid forsikrer seg om at sikkerhetsloven er dekkende for de behovene vi har. Da vi lagde ny sikkerhetslov, som trådte i kraft 1. januar 2019, var det 20 år siden forrige sikkerhetslov ble lagd. Den tok ikke høyde for denne type problemstillinger.» ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg tror alle har tilgang til det spørsmålet, så jeg kan takke for det.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, men jeg tror det er viktig å få med at dette var én setning av et betydelig mer utdypende svar, som jeg avsluttet med:

«Men utover det er det altså Nærings- og fiskeridepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet som har ansvaret for disse sakene.»

Emilie Enger Mehl (Sp): Ja, men grunnen til at den setningen er litt sentral, er at næringsministeren har sagt – det sto på trykk i Bergens Tidende 21. februar, det Nærings- og fiskeridepartementet hadde sagt – at dette ikke var uttrykk for regjeringens syn. Men du hadde tilsynelatende ikke fått beskjed om det før du gikk til spørretimen den 24. februar, i og med at du refererer til den uttalelsen som en uttalelse på vegne av regjeringen. Det er jo en uttalelse som regjeringen har gitt, og du er jo også en del av regjeringen.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg er absolutt en del av regjeringa, men her var jo poenget at jeg svarte på et konkret spørsmål jeg fikk, og det som da var situasjonen, var at vi i Utenriksdepartementet hadde gitt dette varslet fra oss og ikke hadde behandling av saken hos oss. Derfor refererte jeg til det på den måten, men med veldig tydelig adresse til hvem som har det konstitusjonelle ansvaret.

Emilie Enger Mehl (Sp): Så det betyr egentlig at Utenriksdepartementet overhodet ikke har vært inne i saken etter 16. desember og videre?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som jeg var inne på i min innledning, har vi vært inne i tverrdepartementale prosesser etter at tjenestene kom med sine

vurderinger. Og som komiteen også er kjent med, og som jeg har informert om, var det kontakt og kommunikasjon, som ikke var kjent for så vidt, mellom den eksportkontrollansvarlige i Rolls-Royce og en saksbehandler i Utenriksdepartementet.

Men vurderingene av i hvilken grad sikkerhetsloven kom til anvendelse, og om den skulle brukes, ligger ikke i Utenriksdepartementet. Det lå i Justis- og beredskapsdepartementet. Inntil man hadde fattet beslutninger rundt dette – og det er godt kjent når den beslutningen ble fattet – var det ikke gitt at dette var et salg som eventuelt skulle stoppes. På det tidspunktet var det ansett som at det også kunne være en transaksjon.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk for det. Da denne personen i Utenriksdepartementet sendte en Messenger-melding og bekreftet salget og at regjeringen ikke ville legge seg opp i det, med referanse til Forsvarsdepartementet, til Rolls-Royce 29. januar – er det utenriksministerens oppfatning at Rolls-Royce burde ha forstått at det ikke var regjeringens offisielle syn?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg mener den kommunikasjonen var uheldig. Det er fordi den er egnet til å kunne skape et inntrykk av at saken var ferdig behandlet, noe den ikke var, og det var også derfor jeg i innledningen min tok sjølkritikk på det på vegne av departementet. Det var en foreløpig vurdering gjort fra Forsvarsdepartementets side som utelukkende dreide seg om Sjøforsvarets behov. Det var verken uttrykk for beslutninger regjeringa hadde fattet, eller en endelig behandling av dette i de rette departementene.

Emilie Enger Mehl (Sp): Det er litt vanskelig å få tak i hvem som har hatt ansvar for hva. I spørretimen 24. februar ble du stilt spørsmål og henviste til tre forskjellige statsråder. Vi har denne personen i UD som har uttalt seg på vegne av regjeringen, vi har en statssekretær fra Næringsdepartementet som har uttalt seg på vegne av regjeringen om at salget kan passere. Vi har også tydeligvis personer i Forsvarsdepartementet som har uttalt til UD at regjeringen ikke vil legge seg opp i salget. Likevel framholder både utenriksministeren og andre statsråder at regjeringen har hatt kontroll i denne saken hele veien. Hvem er det egentlig som har hatt det helt overordnede ansvaret for saken?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som justisministeren var inne på, var det vi som hadde ansvaret for saken dagen før vi sendte fra oss meldinga, og Justisdepartementet som hadde ansvaret etter det. Men jeg tror det kan være greit bare å gjøre oppmerksom på at departementer også har sektoransvar, så Forsvarsde-

partementet måtte gjøre de vurderingene som dreide seg om hvorvidt dette kunne være skadelig for deres interesser og f.eks. vedlikeholdsavtaler osv. Det er ikke en vurdering Justisdepartementet kan gjøre.

Jeg tror også det er viktig å være klar over at denne saksbehandleren ikke sendte svar på vegne av regjeringa. Dette var ikke beslutninger regjeringa hadde tatt, og det er nettopp derfor jeg har sagt at denne kontakten var uheldig – fordi den kunne være egnet til å skape et inntrykk. Samtidig er Rolls-Royce en stor og profesjonell aktør, så når de tok kontakt og hadde kontakt i flere omganger for å få vite status i saken, burde de kanskje ha sett at denne formen for kontakt ikke er den vanlige kontakten man har for å få en formell tilbakemelding fra et lands myndigheter.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Jette F. Christensen fra Arbeiderpartiet.

Jette F. Christensen (A): Takk.

«Thanks for your update. I was in touch with the Ministry of Defence, and the message is that Norway will not take any action against the proposed sale. Have a lovely weekend – and let's keep in touch. All the best, ...»

29. januar, fra UD.

Jeg skjønner at utenriksministeren har tatt avstand fra den kommunikasjonen, at det ikke anses som offentlig kommunikasjon fra Utenriksdepartementets side, men jeg må likevel spørre: Hvordan kan det skje at en medarbeider i UD har denne type dialog på den plattformen og også gir det inntrykket som utenriksministeren nå selv har sagt er problematisk? Når denne personen skriver at hun har vært i kontakt med forsvarsministeren og fått beskjed om at Norge ikke vil ta noen «action against the proposed sale», kan det ikke være noe denne personen dikter opp – eller?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei, og som jeg sa i min innledning også, var det ikke det. Det var basert på en telefonisk kommunikasjon med FD, der vi fikk tilbakemelding om den foreløpige vurderingen FD hadde gjort. Så ble det tilbakespillet gitt som representanten helt riktig leser opp, men da uten å ta eventuelle forbehold om at dette var en foreløpig tilbakemelding. Og jeg mener at noe av det kunne vært avhjulpet hvis ikke kommunikasjonen hadde vært muntlig, men skriftlig.

Det var også sånn at når den kommunikasjonen skjedde, på Messenger, bærer det preg av, som jeg nevnte i min innledning, at denne eksportkontrollansvarlige i Rolls-Royce også var på leting etter hvor han skulle henvende seg, og erkjente vel for så vidt at UD

neppe var riktig departement, all den tid dette ikke var en eksportkontrollsak.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Jeg skal stille et spørsmål om regjeringens arbeid, som ikke bare dreier seg om ditt departement. Det jeg lurer på, er: Hvordan forsikrer alle statsråder seg om at alle som er ansatt i sine departement, har den tilstrekkelige sikkerhetskompetansen til å gjennomføre listeføring? Hvordan undersøker man og forsikrer man seg om at denne kompetansen befinner seg i hvert departement?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nå kan jeg for så vidt bare svare for Utenriksdepartementet, men det vi ser, er at eksportkontroll er et fagområde. Det betyr at vi har fagkompetanse og spesialister som jobber med dette. Noen rekrutteres av og til fra industrien, og da er vi selvfølgelig veldig nøye med rolleforståelse og habilitet, men det rekrutteres også jevnlig fra tjenestene og fra FFI, for de sitter også på et godt kunnskapsgrunnlag.

Så er det sånn at eksportkontrollistene forhandles internasjonalt, så de er noenlunde felles, og det er måten vi både har og tiltrekker oss kompetanse på. Men jeg skal heller ikke legge skjul på at dette er et område som blir stadig mer komplekst. Det har vi vært litt inne på også i de årlige stortingsmeldingene om eksport av forsvarsmateriell. Det betyr at vi til stadighet ser på f.eks. hvordan vi skal modifisere regelverket så det er mest mulig oppdatert, og tar høyde for f.eks. den teknologiske utviklingen og verdikjedeutviklingen vi ser.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Er det skriftlig nedfelt hva man skal gjøre når man får en sånn e-post som UD fikk i midten av desember? Er det en sakslinje man skal følge, eller er dette nybrottsarbeid?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Når vi får eksportlisenssøknader, foregår kommunikasjonen normalt i E-lisenssystemet, og det er et lukket system som har en veldig fast struktur. Men så hender det at kommunikasjonen kommer inn via e-post, som i dette tilfellet, og da gjorde saksbehandleren en helt riktig vurdering av at dette ikke var en eksportkontrollsak, og sendte den umiddelbart videre for oppfølging, både til Justis- og beredskapsdepartementet, til Nærings- og fiskeridepartementet og til tjenestene, dvs. E-tjenesten og PST, for informasjon og eventuelt videre oppfølging i andre spor. Så det var helt klart at dette ikke var en sak som skulle behandles i UD. Det skulle den ha vært hvis det var en eksportkontrollsak eller en lisenssak.

Jette F. Christensen (A): Tidligere i høringen har vi hatt forsvarsministeren inne, og vi har hatt justisministeren inne. Justisministeren har sagt at det er læringspunkter og ting som burde vært gjort annerledes. Forsvarsministeren har sagt at det ikke er grunnlag for selvkritikk, men at det muligens er læringspunkter. Hva mener du?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg oppfatter justisministeren, som ansvarlig for sikkerhetsloven, som at hun tar selvkritikk på det som skulle vært gjort annerledes. Jeg var også veldig klar i min innledning på at jeg mener det er særlig to uheldige områder sett fra vårt ståsted. Det ene er knyttet til det at vi også skulle vist den eksportkontrollansvarlige i Rolls-Royce videre til Justis- og beredskapsdepartementet, ikke bare videresendt e-posten til rette departementer. Det er helt klart uheldig, den kommunikasjonen som foregikk på Messenger. Det var også årsaken til at jeg opplyste Stortinget om den i brev da vi ble kjent med den, for jeg mener det også er en viktig del av saksbehandlingen til komiteen, og at ikke kommunikasjonen mellom UD og FD i forkant av den 29. var skriftliggjort på en måte som gjorde at man kanskje hadde oppklart misforståelser og unngått å sende en melding som jeg helt klart ser kan tolkes som at regjeringa hadde fattet en form for beslutning, som vi ikke hadde på det tidspunktet.

Møtelederen: Tusen takk.

Da gir jeg ordet til Høyre, vær så god.

Michael Tetzschner (H): Takk for det.

Litt i forlengelsen av det siste svaret: Utenriksministeren var på det rene med at saken ikke var avsluttet med det foreløpige svaret som ble gitt tilbake da, at den ikke kunne avsluttes. Selv om man for sin del så at eksportregelverket ikke kom til anvendelse, ga man, slik utenriksministeren vurderer det, ikke noen faste holdepunkter for at saken ellers var klarert?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei. Som jeg sa, var vi opptatt av å få videresendt informasjonen til rette departementer, og at de da ville gjøre sin vurdering og oppfølging av det. Det er for så vidt ikke en vurdering Utenriksdepartementet la seg borti, men vi var opptatt av at de også, som de gjorde, bekreftet at de hadde mottatt e-posten, og at de da tok det videre i sine systemer.

Michael Tetzschner (H): Det er også slik at de private interessene som nå fremsto å være angjeldende selskap, selvfølgelig, og deres bakenforliggende eiere, ikke hadde noen grunn til å tro at alle stener var ryddet av veien for dette salget, i og med det svaret som ble meddelt tilbake fra UD?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det svaret som ble meddelt tilbake 7. januar, handlet om at dette nå var tatt videre til andre relevante departementer. Det ble også opplyst på et tidspunkt at dette kunne være gjenstand for investeringsscreening. Så den første kontakten tilbake fra Utenriksdepartementet var klar på at denne saken nå fortsatte å versere, men i andre departementer, som var de riktige departementene.

Michael Tetzschner (H): Ser utenriksministeren behov for å gå gjennom regelverket, tatt i betraktning at det er en rivende utvikling internasjonalt? Det er også langt flere krysshandler; man har ikke alltid førstehåndskunnskap om hvem som er de egentlige eiere. Hvis vi tar ut læringspunktene i saken, er det åpenbare forbedringspunkter, slik utenriksministeren ser det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som jeg var litt inne på i svaret til Jette F. Christensen også, er dette et område som får stadig større kompleksitet, hvor det som nå er noe av vår største bekymring, er knyttet til teknologioverføring og informasjons- og kunnskaps-overføring. Det jobber regjeringa nå med knyttet til forskriftene. Men det vil da gjelde i situasjoner hvor det er en eksportkontrollsak. Når det gjelder spørsmålet knyttet til om sikkerhetsloven kommer til anvendelse, gjelder det reglene om investeringsscreening og de spørsmålene justisministeren også snakket om, og hvordan man da kan få best mulig oversikt over og innsikt i f.eks. hvem som er reelle kjøpere og rettighetshavere, og ikke minst bruken av tjenestene for å fortelle noe om type formål, osv. Jeg opplevde også, så vidt jeg forsto på sjef for Etterretningstjenesten, at også for Etterretningstjenesten ble bildet tydeligere etter hvert som de jobbet med saken, om hva dette kunne ha av konsekvenser, fra først primært å ha fokusert på skipet «Marjata», til etter hvert å fokusere på det større spørsmålet om omgåelse.

Michael Tetzschner (H): Er det behov for å ha, skal vi si, bestemmelser som lettere oppfanger omgåelsesforsøk? For hvis man da bare har en skrivebordsvurdering, som vi selvfølgelig alltid er avhengig av å gjøre først, kan jo dette se veldig tilforlatelig ut.

Var ditt departement kjent med hva som skjulte seg bak TMH-gruppen på dette tidspunktet? Og hvor omfattende dokumentasjon var det i denne orienteringen fra Rolls-Royce til departementet? Var det vedlegg i noen særlig utstrekning, eller gjorde man seg opp en mening på litt mer, skal vi si, summarisk grunnlag?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nå bladde jeg bare for å finne akkurat det vedlegget, det ligger bak

inni her. Men det er også kjent for komiteen, og det er offentlig tilgjengelig.

Utenriksdepartementet har ikke noe grunnlag for å gjøre en selvstendig aktøranalyse. Det er det tjenestene som gjør, og som også gjorde gjennom de vurderingene de gjorde.

Så er det sånn at i dag har ikke eksportkontroll-regelverket noen hjemmel for å stanse et salg eller omstøte et salg. Da må man rett over i sikkerhetsloven for å kunne gjøre det. Det var også bakgrunnen for at vi videresendte denne informasjonen, at dersom det skulle være aktuelt, var det ikke vårt regelverk som var det relevante, da var det sikkerhetsloven. Og det er det Justis- og beredskapsdepartementet som har forvaltningsansvaret for.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet – Christian Tybring-Gjedde, vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jeg kommer tilbake til det spørsmålet jeg har stilt i hele dag. Det gjelder den e-posten som gikk 15. eller 16. desember, og vi har fått vite at de tre etatene som fikk den, var kopiadressater. Vi hørte at Nærings- og fiskeridepartementet sa at dette ikke var deres – de så på seg som kopiadressat eller bare informasjonsadressat. Forsvarsministeren sa vel at de fikk den ikke. Stemmer det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, det stemmer. Forsvarsdepartementet var ikke mottaker av e-posten.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Hva skyldes det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som jeg nevnte i innledningen min, skyldes det at fra Utenriksdepartementets side på det tidspunktet hadde vi ikke kunnskap om at dette var spesielt relevant for Forsvarsdepartementet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det finner jeg litt underlig, for dette var salg, service, av forsvarstjenester, så det skulle kanskje være mer relevant enn f.eks. hva Næringsdepartementet skulle mene. Men du står fremdeles på at det var irrelevant for Forsvarsdepartementet å få den informasjonen?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som jeg sa, satt ikke Utenriksdepartementet på det tidspunktet på informasjon som skulle tilsi at Forsvarsdepartementet skulle være mottaker. Men den ble videresendt til Etterretningstjenesten. Så det var også en mulig vei inn.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Så det ble sendt til en underliggende etat. Det er interessant i seg selv.

I redegjørelsen sier justisministeren at det var en god dialog med Rolls-Royce, og at de oppførte seg – hva sa de, viste samarbeidsvilje. Men det var den samme personen som hadde en egen liten dialog med en fagdirektør i Utenriksdepartementet, så det var ikke rart han oppførte seg ordentlig når han hadde to kilder til informasjon. Den 11. desember kl. 19.37 står det i utvekslingen mellom denne fagdirektøren og eksportansvarlig i Rolls-Royce: «Of course the last year was not wasted. I believe that» – (saksbehandler i UD) – «really loved his Rolls-Royce-time.» Hva vises det til?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Dette er en annen saksbehandler enn den som hadde kommunikasjonen. Meg bekjent refererer dette til en person som har hatt arbeid i en annen bedrift, men som også har jobbet i Rolls-Royce, og som ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Så vedkommende har jobbet i Rolls-Royce?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg forsto det sånn. Som sagt, jeg kan ikke gå helt god for alle deler av kommunikasjonen med tanke på ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men dette er ganske avgjørende, for det er klart at hvis det er en person som har jobbet i Rolls-Royce, og dette er et salg man ønsker å få igjennom, og med en villig fagdirektør i UD, er dette ganske alvorlig sak. Jeg håper at man har klart hvem dette var, og at man kan rapportere tilbake hvem det var, og hva slags stilling og jobb han hadde i Rolls-Royce.

Så vil jeg gå litt videre: 8. januar kl. 15.39 i samme utveksling står det: «I just need something clear to complete my silent due diligence prosess.» Dette har jeg også tidligere spurt statsråder om, når man snakker om «due diligence», sier man ja, det er en lang prosess, det er ikke noe teknologi. Men nå snakker vi om 8. januar, og da var nesten «due diligence» ferdig. Så det er helt sikkert at Russland har fått den teknologien som var nødvendig for at de skulle ta en beslutning på å bruke 1,6 mrd. kr. Er utenriksministeren enig i det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Her må jeg bare vise til det både Nasjonal sikkerhetsmyndighet og E-tjenesten har sagt i dag, om at de har ikke grunnlag for å hevde at dette selskapet skal ha kunnet tilegne seg informasjon. Jeg tror også det er viktig med den kommunikasjonen som representanten Tybring-Gjedde viste til, at dette viser til en tredje person og ikke den aktuelle saksbehandleren som har jobbet i ulike bedrifter. Men jeg ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det var det forrige spørsmålet. Nå spør jeg, og du skal svare og ikke forklare noe annet. – Hvis du går til 24. februar, står det noe kryptisk. Der står det noe som en journalist i Bergens Tidende i Norge oppdager. Det står: «Yes, someone suddenly woke up. Can I ask...» – og så står det – «Did you IRBIS-check the TMSI and particular persons in your process in regard to their connections to the MILNR.» Det står det. Det var vanskelig å forstå, men det er altså en beskjed til Rolls-Royce. Har man gått gjennom denne dialogen i detalj og sett hva de faktisk sier her?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som sagt, dette er en kommunikasjon som ikke var kjent for departementet, og ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Har man gått gjennom den i detalj?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det er gått igjennom den, etter at dialogen ble kjent. Nå klarer ikke jeg på stående fot å redegjøre for akkurat hva de bokstavene som representanten peker på, viser til, men jeg vil avslutningsvis si at det er ikke den samme eksportkontrollansvarlige som hadde dialogen med norske myndigheter. Det var styreleder i Rolls-Royce, og det var en viktig presisering med tanke på den etterfølgende diskusjonen.

Møtelederen: Tusen takk, da er det Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV): Du har redegjort for hvordan Utenriksdepartementet videresendte den aktuelle e-posten. Det tar nesten en måned fra det skjer, til det første møtet mellom departementene finner sted. Hvem er det etter ditt syn som har ansvaret for at det tar så lang tid?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det mener jeg justisministeren har svart godt og utfyllende på, at det skulle vært tatt tak i tidligere, og ansvaret gikk over på Justisdepartementet da vi videresendte e-posten.

Audun Lysbakken (SV): Det betyr at det er et faktum at det var Nærings- og fiskeridepartementet som faktisk tok initiativet til møtet den 13. januar. Hva sier det om bevisstheten rundt rollefordelingen mellom departementene?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg tror vel justis- og beredskapsministeren har svart ganske utfyllende på det, og også tatt selvkritikk på det. Fra vår side var det viktig at dersom dette skulle være hjemlet i sikkerhetsloven, måtte Justis- og beredskapsdepartementet i så fall iverksette noe knyttet til det.

Audun Lysbakken (SV): Ble det på noe tidspunkt i dette tidsrommet tatt opp i UD, eller var utenriksministeren selv opptatt av at dette tok lang tid?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som sagt, da vi hadde sendt fra oss denne informasjonen, var vi opptatt av hva slags eventuell oppfølging som var i andre departementer som hadde ansvaret for disse spørsmålene. Jeg mener vel også at justis- og beredskapsministeren har svart godt, og tjenestene har også svart godt, på at det er en tidkrevende vurdering, men at justisministeren, som hun sier, godt kunne ha startet arbeidet før, men er ikke sikker på om avgjørelsen hadde kommet tidligere, rett og slett fordi dette tar tid.

Audun Lysbakken (SV): Vi har blitt kjent med i dag at E-tjenesten kom med rapporten den 12. februar hvor de langt på vei landet på den konklusjonen som regjeringen senere landet på. Når fikk utenriksministeren kjennskap til den rapporten?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Den kom inn til Utenriksdepartementet 12. februar samtidig med de andre departementene. Jeg ble kjent med den litt senere. Jeg husker ikke nøyaktig dato, men litt senere enn det.

Audun Lysbakken (SV): Med utgangspunkt i den kjennskapen du hadde til den rapporten, reagerte du eller andre i departementet på måten Næringsdepartementet først og så Forsvarsdepartementet, eller forsvarsministeren, uttalte seg om saken, både i offentligheten og til Stortinget?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg opplever at forsvarsministeren i det svaret som ble gitt til Stortinget særlig, har sagt at han nok kunne ha uttalt seg mer presist med at det var én del av vurderingen knyttet til sikkerhetsloven, altså at Bergen Engines ikke var underlagt sikkerhetsloven gjennom et enkeltvedtak, men at det foregikk vurderinger av sikkerhetsloven § 2-5, som sikkerhetsventilen. Det ville nok sannsynligvis ha vært klargjørende, men inntil regjeringa hadde trukket en konklusjon og fattet et vedtak, var jo i prinsippet ulike opsjoner åpne, også at sikkerhetsloven ikke skulle brukes. Nettopp derfor var Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av at dette inntil videre var en transaksjon mellom to selskaper, for så vidt også en del av bildet, og regjeringa fattet da sin beslutning etter at tjenestene hadde gjort sine endelige vurderinger, og basert på den risikoen man anså at det kunne være for nasjonale sikkerhetsinteresser.

Audun Lysbakken (SV): Jeg spør fordi regjeringens forklaring er at en her var godt koordinert hele tiden, og

at det fungerte veldig bra internt. Men er ikke en veldig naturlig del av en sånn koordinering også å ha en koordinering av hva som blir sagt eksternt?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det spørsmålet har også næringsministeren svart på – om at ikke alle i et departement er godt koordinert med tanke på å vite alle ting som foregår. Man er godt koordinert, men ikke nødvendigvis koordinert på å vite ...

Audun Lysbakken (SV): Det er jeg klar over, men har ikke også andre departementer en interesse når den typen ting kommer ut i offentligheten? Hvis man er veldig sikker på at det ikke er riktig informasjon på det tidspunktet, er det interesse for å ta initiativ for å korrigere?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som sagt ligger det ikke til Utenriksdepartementet å gjøre den koordineringen. Det har Justis- og beredskapsdepartementet sagt veldig tydelig at de har ansvaret for å koordinere.

Audun Lysbakken (SV): Ok.

Messenger-dialogen – er det et tegn på at det var uklarhet om ansvarsforholdene internt i UD?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei, det opplever jeg ikke at det er. Det er en dialog som etter min oppfatning både har en privat karakter og en karakter av for så vidt å forsøke å svare på spørsmål som jeg gjentok i min innledning kom flere ganger fra eksportkontrollansvarlig i Rolls-Royce. Men vi skulle ha henvist videre til Justis- og beredskapsdepartementet med en gang, sånn at kommunikasjonen hadde foregått der.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Takk, leder.

Utenriksministeren har ansvaret for eksportkontrollregelverket, og det er soleklart at dette er en ikke enkel, men mulig måte å omgå det på. Nå har vi egentlig fasit, for salget ble stoppet, men mener du at loven, sånn som den er i dag, er god nok til å sørge for at de reglene du er satt til å forvalte, ikke blir omgått?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, jeg mener at sikkerhetsloven gir en god ramme rundt det. Det betyr ikke at sikkerhetsloven er ferdig en gang for alle, den må også videreutvikles etter hvert som teknologi og aktørbilde videreutvikles. Men man har en tydelig hjemmel i § 2-5, som en sikkerhetsventil. Det er for øvrig også en hjemmel vi innførte i den gamle sikkerhetsloven, altså § 5 a, nettopp for å kunne gjøre det samme,

fordi vi så at den gamle sikkerhetsloven ikke hadde tilstrekkelige hjemler til det.

Så det er en måte å avskjære en omgåelse på hvis man vurderer det dit hen. Men det krever samtidig grundige vurderinger, og forarbeidene i sikkerhetsloven er også veldig tydelige på det, at det er et inngripende tiltak, der man også må vurdere om andre tiltak kan føre til målet, i stedet for f.eks. å stoppe eller omstøte et salg.

Trine Skei Grande (V): Dette er et inngripende tiltak. Ser du noen eksempler på hvordan dette håndteres i andre land, spesielt våre allierte? Og har du fått noen reaksjoner fra andre land på det vi har gjort? Det har vært referert til en dialog med Storbritannia her, men hvordan håndteres dette i andre land? Hvordan er vårt lovverk utviklet sammenlignet med andre lands lovverk?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg vil si at vi ligger relativt godt an når det gjelder lovverket. Vi moderniserte vår lov på et tidspunkt hvor en del andre land fortsatt ikke hadde gjort det, og vi har også mottatt mye interesse bl.a. fra Sverige i forbindelse med deres revisjon av loven, og også fra Danmark. Finland har hatt et litt annet regelverk hele veien fordi de har hatt mye russiske investeringer i mange, mange år, så for dem har det vært veldig naturlig å ha en annen form for screeningmekanisme.

Det bildet vi ser internasjonalt, og i EU, for å bruke det som eksempel, er at det er ca. halvparten av landene som har denne typen screeningmekanismer. De er ofte vanskelige å få detaljer om. Men vi innhenter så mye informasjon vi kan, og EU har både i en forordning som handler om informasjonsdeling, og i spørsmål om hvordan de enkelte land håndterer det, for det er fortsatt landenes ansvar å håndtere det, vært tydelige på behovene for å lage den typen mekanismer.

Vi skal ha et nytt møte med EU 28. april, det har vært planlagt lenge, for å fortsette dialogen, der det f.eks. kan være aktuelt for Norge på et eller annet tidspunkt å slutte seg til en mekanisme for informasjonsutveksling med EU, hvis det skulle bli aktuelt. Det vil øke vår informasjonstilgang, og vi har også mulighet til å gi informasjon.

Vi har ikke fått reaksjoner fra andre land på denne avgjørelsen eller beslutningen. Jeg opplever vel at de fleste land ser at dette ligger innenfor den, hva skal vi si, skjønnsmarginen som land er nødt til å ha, f.eks. for å beskytte seg mot at nasjonale sikkerhetsinteresser trues.

Trine Skei Grande (V): Ville det vært hensiktsmessig ut fra kvaliteten på avgjørelsen – av og til er dette

ganske vanskelige strukturer, som vi ser det tar litt tid å finne ut av, og eierstrukturer kan av og til være vanskelige å avsløre – og hadde det vært effektivt, ønskelig og praktisk å gjøre dette i et sterkere internasjonalt samarbeid med våre allierte?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Generelt på dette området foregår det mye informasjonsutveksling. Hvis vi ser på eksportkontroll som sådan, er det mye informasjonsutveksling mellom landene, der man f.eks. notifiserer hverandre om avslag, sånn at man ikke skal kunne gå til et annet land og få lisens for det samme som man har fått avslag for i et annet land.

Når det gjelder screening, er dette ofte også veldig, veldig sensitive spørsmål, og derfor er informasjonsutvekslingen ofte litt mer komplisert, fordi dette veldig ofte, som representanten sier, er vanskelige eierstrukturer. Det kan være bedriftssensitive spørsmål, som gjør at villigheten til å dele en del av disse tingene kan være begrenset mange steder.

Nettopp derfor er vi også helt avhengig av, som i alle andre land, at våre EOS-tjenester gjør et arbeid for nettopp å drive denne aktøranalysen og kartlegging av f.eks. mulige intensjoner som ikke umiddelbart framkommer, altså at man noen ganger må grave dypere.

Møtelederen: Da er det Toskedal, vær så god.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Det er gjort et godt vedtak i denne saken og et forholdsvis grundig forarbeid. Vi kunne jo alltid ønske at ting hadde skjedd forttere, men det er samtidig et greit signal til omverdenen, uten å nevne konkret hva jeg tenker på.

Det er første gang sikkerhetsloven har vært brukt på denne måten. Derfor er det forståelig at det oppstår læringspunkter, og jeg synes det er betryggende at regjeringen gir uttrykk for det. Så er det veldig viktig å få vite hva som har skjedd, men det er også viktig å tenke på veien videre.

Nå hadde Venstre et par spørsmål som jeg hadde på blokken min, om screening – sånn er det å komme litt ut i rekkefølgen. Men utenriksministeren nevnte i sitt innlegg at rutineene var innskjerpet i UD etter dette. Det kunne jeg tenke meg å høre litt mer om. Er de innskjerpet, eller er det satt ned et arbeid for å gå videre med det – og litt rundt den delen?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Absolutt. Bare en kommentar til det representanten sier om signal til omverdenen: Jeg tror det sånn sett er viktig at vi nå har brukt sikkerhetsloven § 2-5 første gang, for det betyr at signalet også er sendt, og er veldig tydelig, at dersom regjeringa finner det nødvendig, vil vi heller

ikke nøle med å bruke sikkerhetsloven til å stanse et oppkjøp.

Så til spørsmålet om rutiner. Det ene vi gjør, er knyttet til det å forsikre oss om at vi journalfører og skriftliggjør det som er arkivverdig. Det ville også gjort det enklere å finne tilbake til denne informasjonen raskere, for da ville vi visst at den lå i systemet.

Det andre er knyttet til et litt større arbeid som handler om litt av det representanten Tetzschner spurte om i stad, om hvordan vi setter opp vår seksjon og vårt apparat for å kunne håndtere jeg vil si en stadig mer krevende og vanskeligere situasjon på dette området.

Så selv om dette ikke var en eksportkontrollsak, er det åpenbart at når vi mottar en sånn type informasjon og videresender den til rett departement, vil det alltid være nyttig for oss også å kunne ha noe mer bakgrunn, f.eks. knyttet til aktørbildet. Vi ser også på at vi for å utføre det oppdraget vi skal utføre, nemlig knyttet til eksportkontroll og lov- og regelverk, har det vi trenger for å kunne gjøre det på en god måte.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk.

Det neste spørsmålet går litt i forlengelsen av det Venstre hadde, om screeningen. Når utenriksministeren orienterte om det, er det på nivå med tjenestene, eller er det på regjeringsnivå? Du brukte også bare ordet investeringsscreening. Det er kanskje også andre måter å screene på som hadde vært like viktig med tanke på rikets sikkerhet.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: I denne saken var det saksbehandlerens tilbakemelding til selskapet, til Rolls-Royce, at dette også var noe som kunne være gjenstand for investeringsscreening. Det var nettopp for å peke i retning av at de rette departementene kunne komme til å vurdere dette langs flere spor, men så lenge det ikke var en eksportkontrollsak og ikke en lisenssøknad som vi kunne behandle under vårt regelverk, var det derfor naturlig å sende det videre.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk. Nå kan det hende at Russland har en viss markedsinteresse, siden de bruker denne type selskaper for å kjøpe seg inn, og det vil nok ha interesse for våre naboland og andre allierte. Jeg regner med at Norge kan levere en del premiser og erfaringer fra det nå. Har det vært forespørsler om det i denne saken?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det tror jeg nok egentlig at tjenestene eller Justisdepartementet er best til å svare på. Men så vidt jeg forstår, har tjenestene også gitt noe informasjon til allierte knyttet til dette. Men jeg er, som sagt, ikke den beste til å svare på det.

Men det er selvfølgelig en mulighet å gi den type informasjon.

Geir Sigbjørn Toskedal: Takk.

Møtelederen: Tusen takk. Da du var i Stortinget 24. februar, kjente du til E-tjenestens vurdering på det tidspunkt?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg kan ikke helt huske, for å være helt ærlig, om jeg kjente til vurderingen, den kortvurderingen, fra E-tjenesten da, men vi var kjent med at det foregikk arbeid, at ...

Møtelederen: Det er greit, men de hadde jo konkludert den 12. februar. Så sier da næringsministeren at hun reagerer på sin statssekretærs uttalelser i media, men allikevel to dager etterpå gjentar du statssekretærens feil. Burde næringsministeren ha informert om dette?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det jeg svarer på, var jo et konkret spørsmål knyttet til Sjøforsvarets behov.

Møtelederen: Det har vi forstått. Men når næringsministeren ser at hennes egen statssekretær svarer feil, så går du i Stortinget to dager etter og gjentar den samme feilen, burde ikke enten forsvarsministeren eller næringsministeren informert deg om dette?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Men igjen vil jeg henvise til hele det svaret jeg faktisk ga, og som jeg leste opp i stad, ikke bare én setning i svaret. Og det var jo på det tidspunktet sånn at regjeringa ikke hadde fattet en beslutning.

Møtelederen: Ja, det vet jeg. Men det er slik at E-tjenesten har gitt sin vurdering den 12. februar. Og når statsråden skal i spørretimen, får hun en bunke med papirer fra embetsverket. Og det som er merkelig, er jo – jeg går ut fra at utenriksministeren ikke har den informasjonen, for det er nøyaktig den samme informasjonen som embetskvinnen eller -mannen i hennes departementet videresender til Rolls-Royce. Her er det ingen informasjon om E-tjenestens rapport av 12. februar. Så jeg må nesten spørre igjen: E-tjenesten har levert en vurdering til de andre departementene 12. februar. Visste du om denne konklusjonen?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Vi visste jo at det var et arbeid på gang, og det er nettopp det som er bakgrunnen for mitt svar også, nemlig at regjeringa ikke hadde konkludert. Jeg fikk spørsmål om hvordan jeg vurderte sikkerhetslovens egnethet til å kunne håndtere denne type saker. Det svarte jeg utfyllende på,

og jeg viste også til at Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for sikkerhetsloven, og at Forsvarsdepartementet måtte ha sitt sektoransvar.

Møtelederen: Jeg tror vi vet om det. Men spørsmålet er: Kjente du til konklusjonen? For at det var et arbeid, det vet alle. Men kjente du til konklusjonen?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: For å si det sann, leder, det at det kommer en kortrapport fra E-tjenesten er ikke en konklusjon som sådan, det er en del av et beslutningsgrunnlag. Det var det i denne sammenheng også.

Møtelederen: Det skjønner jeg. Men E-tjenesten sier at de på det tidspunkt er ferdig med sin vurdering av saken. Vi har hatt sjef E her, han sier at han er ferdig med sin vurdering av saken 12. februar. Da ligger det helt klart som en anbefaling fra disse tjenestene. Jeg vet at ikke regjeringa har fattet beslutning ennå, men det er ganske relevant for saken om du visste om dette eller ikke. Det er nesten en ja-eller-nei-spørsmål.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Men, leder, jeg opplevde ikke på det tidspunktet at tjenestene nødvendigvis var ferdige med sine vurderinger. Så jeg uttalte meg ut fra det informasjonsgrunnlaget som var, og på de spørsmålene jeg fikk.

Møtelederen: For da har sjef E en oppfatning om at han er ferdig med sitt beslutningsgrunnlag, men det er uklart for utenriksministeren om E-tjenesten er ferdig med sin beslutning eller ikke. Og det er slik at næringsministeren reagerer på sin statssekretær, men korrigerer ikke utenriksministeren. Det framstår som relativt kaotisk dette.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Leder, jeg synes ikke dette er kaotisk. Det var altså sånn at Utenriksdepartementet ikke hadde saksbehandling i saken. Jeg ble stilt et spørsmål som jeg veldig klart og tydelig ga beskjed om at ikke var mitt konstitusjonelle ansvarsområde. Det var nettopp derfor jeg viste til både justis- og beredskapsministeren og forsvarsministeren. Det lå ikke til meg å skulle besvare hvordan de vurderingene nå lå.

Møtelederen: Dette tror jeg vi har fått veldig klart for oss, hva som er de ulike departementers ansvar.

Men spørsmålet er: Denne embetskvinnen eller -mannen som snakker med Rolls-Royce, er dette en nybegynner eller er det en erfaren byråkrat?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Dette er en saksbehandler som har jobbet med eksportkontroll over tid, ja.

Møtelederen: Så hun eller han hadde kontakt med Forsvarsdepartementet, og fikk da ikke informasjon om at dette skulle stoppes, eller vurderes stoppet, og fikk heller ikke kjennskap at E-tjenesten hadde konkludert.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Dette var en kommunikasjon som skjedde i dagene opp mot 29. januar, og som jeg sa, den kommunikasjonen skulle vært skriftliggjort fra begge sider.

Møtelederen: Men nå tenker jeg 24. februar, da hun eller han svarer til Rolls-Royce at man ikke vil blande seg inn, men at det er noen i Stortinget som har meninger om det. Men det framstår ikke som det er noen i regjeringa som mener noe om det, så du sier det samme i Stortinget som hun sier til Rolls-Royce, at her vil det ikke bli tatt noe aksjon.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Men det er ikke naturlig at en saksbehandler i Utenriksdepartementet sitter på en rapport fra Etterretningstjenesten når Utenriksdepartementet ikke behandler saken.

Møtelederen: Spørsmål til slutt: Var du kjent med at E-tjenesten var ferdig med denne saken da du var i Stortinget 24. februar?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som jeg sier, jeg opplevde ikke at dette var en ferdig behandlet sak, men, som jeg har sagt i flere sammenhenger nå, dette lå ikke til behandling i Utenriksdepartementet, og derfor kan det jo være detaljer eller tidslinjer som ikke var kjent for meg, men dette var ikke en sak vi behandlet i Utenriksdepartementet.

Møtelederen: Da er det Høyre.

Hårek Elvenes (H): Enkelte vil ha det til at det er saken i Bergens Tidende som har vekt myndighetsapparatet, og at saken kunne ha fått et helt annet utfall hvis det ikke var for dette oppslaget i Bergens Tidende. Hva tenker utenriksministeren om en sånn påstand?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Til representanten Elvenes, som jeg antar det er på veggen der, har også justis- og beredskapsministeren redegjort godt for når arbeidet ble satt i gang, og når tjenestene fikk disse oppdragene, og det var jo før dette ble kjent via Bergens Tidende, så vidt jeg vet i hvert fall.

Hårek Elvenes (H): Denne saken er behandlet etter alle kunstens regler innenfor sektorprinsippet i staten. Har man gjort erfaringer i denne saken som kan tilsi at sektorprinsippet har sine svakheter knyttet til behandlingen av denne typen saker?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg tror det er viktig å holde fast ved to grunnleggende utgangspunkter. Det ene er at det er Justis- og beredskapsdepartementet som forvalter sikkerhetsloven, og som er ansvarlig for å gjøre de samlede koordineringene og vurderingene, men det betyr jo ikke at de ulike sektorene ikke skal gjøre sine vurderinger og spille inn sine vurderinger. Et veldig godt eksempel på det er at den ene av våre EOS-tjenester, E-tjenesten, som er underlagt Forsvarsdepartementet, også gir sine vurderinger inn til dette totalbildet. Og sånn er det i alle sånne typer saker som vi kjenner internasjonalt også, at EOS-tjenestene alltid vil spille en viktig rolle. Men det viktige som jeg opplever at justis- og beredskapsministeren også har sagt veldig tydelig i dag, er at ansvaret for å følge opp lå i Justis- og beredskapsdepartementet, men også at det burde jobbes mer med å få et tydelig punkt inn, og at det også er et av oppfølgingspunktene som ligger i Justis- og beredskapsdepartementets håndtering.

Hårek Elvenes (H): Sett i ettertid, er det ting som Utenriksdepartementet ville ha gjort annerledes hvis man hadde den kunnskapen man har i dag, som er, kan man si, mer iøynefallende enn noe annet?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det er for så vidt ikke så mye som, hva skal vi si, er – la meg si det sånn, det er læringspunkter for alle departementer her, og jeg var inne på de læringspunktene vi hadde fra Utenriksdepartementets side. Og et av de viktigste, mener jeg, er at vi gjennom den veiledningsplikten vi har når vi mottar en sånn type informasjon, skulle ikke bare sendt e-posten videre til de rette departementene, men faktisk også sendt de som henvendte seg til oss, videre til de rette departementene, og ikke opprettholdt kontakten, fordi det skapes et inntrykk av at Utenriksdepartementet har en rolle i saksbehandlingen som vi ikke har, og det sendes og gis også beskjeder som verken var uttrykk for regjeringas eller norske myndigheters syn på prosessen eller håndteringen.

Det er også, som vi har sett, og som jeg tok selvkritikk for, en mulighet for misforståelser der man ikke får med hele bildet, som f.eks. at den initielle tilbakemeldingen som kom den 29. januar, handlet om Sjøforsvarets behov og ikke var en vurdering av om sikkerhetsloven i sin helhet, via andre paragrafer, var aktuell. Det er en misforståelse som kunne vært unngått.

Hårek Elvenes (H): Du nevnte i ditt innlegg at forvaltningen generelt har en plikt til å anwise dem som henvender seg, slik at de får en riktig saksbehandling, og at saken havner i riktige hender. Når en melding om en sånn selskapsoverdragelse som dette kommer i form av et vedlegg til eksportrapporteringen, er ikke det et

tegn på at der ute har man lite kunnskap om hvordan man skal rapportere sånne eventuelle transaksjoner – når det kommer som et vedlegg til en sak som egentlig dreier seg om noe helt annet? Og hva gjør man for å få mer rett innmelding av den type selskapstransaksjoner?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Denne beskjeden kom som en egen sak. Det var ikke et vedlegg til en eksportsak, det var en e-post som ville forhåndsvarsle om salget som da skulle gjennomføres. Så det var tydelig at det ikke var en eksportkontrollsak, og det var også tydelig at dette var ment som en informasjon fra selskapets side, som vi da tok videre til de rette departementer.

Når det er sagt, henvendte den eksportkontrollansvarlige seg flere ganger med et spørsmål om – hvordan skal man si det – at det var åpenbart også for vedkommende at UD ikke var rette instans, nettopp fordi det ikke var en eksportkontrollsak. Hadde det vært det, ville dette kommet inn på vanlig måte, i E-lisenssystemet, som er et elektronisk, lukket system.

Møtelederen: Da gir vi ordet til Fremskrittspartiet igjen – vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Bare for å få det klart fra utenriksministeren: Det er den samme personen vi snakker om? Hvis ikke du har snakket med en annen person, da. I dette ledsagerbrevet til denne står det «eksportkontrollansvarlig», og i redegjørelsen står det «eksportkontrollansvarlig», om de ulike kontaktene mot Rolls-Royce. Stemmer det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Den kontakten som vår ambassadør ble bedt om å ta på vegne av regjeringa for å videreformidle regjeringas beslutning, først om at det kunne bli stans i salget, og deretter at det ble stans i salget, var med styreleder i Rolls-Royce.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ok, men det var ikke det som står i redegjørelsen. Da var det kontakten mellom departementet – ambassadøren var ikke involvert her, det var departementet – og den samme eksportkontrollansvarlige, som det står i redegjørelsen. Det er greit, ikke sant, det er du enig i? For det står her og der. Vi snakker ikke om hva ambassadøren gjorde, vi snakker om hva UD formelt gjorde, altså fra politisk hold i UD, som hadde kontakt, en god dialog med Rolls-Royce, og denne fagdirektøren, som da er den samme personen, eller iallfall har samme tittel.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Den kontakten som Justis- og beredskapsdepartementet viser til, den konstruktive dialogen med Rolls-Royce, var ikke

knyttet til Messenger-meldingene og denne saksbehandleren i Utenriksdepartementet. Den var knyttet til den kontakten som ble tatt med styreleder fra vår ambassadør, for å varsle.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Greit, men da står det feil i redegjørelsen. Du kan lese redegjørelsen, der står akkurat det. Men jeg vil ikke sløse bort mer tid på det.

I den samme utvekslingen som jeg nevnte i sted, den som er fra 11. desember kl. 19.37, er det noe jeg vil kalle en kjærlighetserklæring. Nå kjenner ikke jeg dem som er involvert, men det står her – jeg nevnte den første setningen i sted:

Of course, the last year is not wasted, I believe ...

Så står det:

And i definitely know that he has the greatest admiration of you, and misses you. Please get in touch at any time.

Når det gjelder den type kommunikasjon, når du snakker om så alvorlige ting, da antar jeg at departementet og politisk ledelse har gått rundene, så de vet hva dette dreier seg om. Stemmer det? Eller har man bare sendt det til oss og så håpet at det går over?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei, leder, dette er en kommunikasjonsform som jeg har sagt veldig tydelig er uheldig, den skulle ikke ha skjedd, og den er ikke uttrykk for verken norske myndigheters syn eller beslutninger norske myndigheter har tatt. Og den har et veldig personlig preg.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, men det jeg antydte forrige gang, var at det står at du takker for at du har jobbet et eller annet sted. Det er milliardkontrakter vi snakker om. Det er viktig at man følger opp det, slik at det ikke er noe underliggende her, som jeg mener er veldig alvorlig, og at man må sjekke opp. Det ble ikke noen kontrakt nå, men det virker her som om man forsøker å få til en kontrakt og hjelper hverandre til å få dette til å gå i orden. Men la det ligge, du kan ikke svare på det nå ...

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det er ikke min opplevelse av saken.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Jeg mener at det er naturlig, så du kan se på det.

Et annet poeng er at du snakker om at man ikke kunne bruke dette eksportkontrollregelverket. Men det burde kanskje vært noen som reagerte på det umiddelbart, siden man har sanksjoner mot Russland. Det er ikke bare at man ikke har et sikkerhetssamarbeid med Russland – det er også kontroversielt nok – men når man attpåtil har sanksjoner mot Russland, burde man

umiddelbart se at dette må være galt, dette må vi rydde opp i. Derfor synes jeg det er rart å sende en e-post og si: Dette gjelder ikke meg, og det gjelder kanskje ikke deg og ikke deg, om kopiadressater. Hvem skal gjøre noe med det? Vi håper noen gjør noe med det.

Det burde være naturlig at vår vurdering av det er at det skal følges opp sånn og sånn og sånn, og ikke bare sende det over som informasjon. Er du enig i det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei, jeg mener jo, leder, at vi har nettopp de virkemidlene gjennom sikkerhetsloven for å kunne stanse en sånn type salg. Det har vi ikke i eksportkontrollregelverket, og det var nettopp derfor e-posten også ble videresendt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men det virker nesten som om det er to ulike regjeringer. Vi snakker om den samme transaksjonen, så jeg vil anta at det kommer en anbefaling også, at man burde se på dette også fra Utenriksdepartementet, ikke bare si: Vi toer våre hender, gjør hva dere mener er riktig, vi vil ikke blande oss borti det.

Man må koordinere dette på et eller annet vis. Er du enig i det?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, og det var jo det som også skjedde, for så lenge det ikke var eksportkontrollregelverket, som vi forvalter, som var relevant i denne sammenheng, så sendte vi det videre til det vi mente kunne være relevant regelverk. Så det er jo ikke to forskjellige regjeringer, men det er to forskjellige regelverk som håndterer to forskjellige ting, henholdsvis lisenssøknader og f.eks. oppkjøp.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, jeg har jobbet med det ene regelverket selv.

I den utvekslingen 24. februar, kl. 18.57, sier denne personen, fagdirektøren i UD, at det er noen på Stortinget som har blandet seg inn i dette, at det ikke var noe særlig hyggelig at man hadde blandet seg inn i dette. Det står nesten indirekte. Så står det også:

It all lies in the MOD.

Det sier denne fagdirektøren, som har jobbet lenge med disse sakene. Er ikke det en litt underlig konklusjon, når dere sier at det faktisk ikke er FD som har ansvaret for dette? Er det noe fagdirektøren ikke hadde kunnskap om? Eller hva tror du ligger bak en sånn utveksling og et sånt svar?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det er vanskelig å vite nøyaktig hva som ligger bak det, og det var jo heller ikke, som jeg nå har nevnt noen ganger, et uttrykk for hvordan UD håndterte prosessen, for dette var en helt uformell kommunikasjon. Men som jeg også var litt inne på i både innledningen min og svare-

ne etterpå, var det viktig at de sektorene som hadde interesser i dette, også spilte inn til Justis- og beredskapsdepartementet og vurderingene i sikkerhetsloven. Men det er ikke kjent hva som nøyaktig ligger bak at saksbehandleren sier: It all lies in the MOD.

Møtelederen: Da skal vi over til det store internettet og Martin Kolberg, som sitter på sitt kontor.

Martin Kolberg (A): Takk. Det er mange spørsmål og mange svar gjennom en lang dag, men jeg har behov for, utenriksminister, å følge opp det som var en meningsutveksling – vil jeg kalle det – mellom deg og komiteens leder. Da spør jeg litt annerledes: Husker du eller husker du ikke om du hadde informasjon om vurderingene fra E-tjenesten 12. februar da du var i Stortinget 24. februar? Husker du det, eller husker du det ikke?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som jeg sa til lederen i stad, klarer jeg ikke helt å huske akkurat når jeg fikk den vurderingen, men jeg opplevde idet jeg svarte i Stortinget, at dette var en sak der regjeringa ikke hadde konkludert, og det var derfor jeg også viste til de departementene som hadde ansvar i saken.

Martin Kolberg (A): Så du husker det ikke konkret?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei, det gjør jeg ikke.

Martin Kolberg (A): Med tanke på at du er en så trent politiker som du er – og som vi for så vidt alle sammen er – er det litt rart at du ikke husker en slik rapport. Vi er jo vant til at du er veldig ryddig i alt hva du sier, og det er litt vanskelig å forstå at du faktisk ikke husker en sånn rapport, som det var så mye offentlig omtale rundt også, når saken var kommet dit den var kommet. Så jeg synes det er litt rart – jeg må få lov til å gi den karakteristikken – at du ikke husker akkurat det.

Da stiller jeg allikevel det neste spørsmålet. Det er: Når, og i tilfelle på hvilken måte, snakket du med statsministeren første gangen om denne saken?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Dette er som sagt en sak som var oppe til regjeringsbehandling i flere omganger, som også justis- og beredskapsministeren har snakket om, og det var også de naturlige punktene for å snakke med statsministeren om dette.

Jeg vil bare få si, leder, at når det gjelder det representanten Kolberg sa i stad, er det også sånn at det kommer mange ulike informasjoner inn til departementene og inn til meg, men ...

Martin Kolberg (A): Kan du ikke svare på spørsmålet nå?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, men dette var en sak ...

Martin Kolberg (A): Når og på hvilken måte snakket du med statsministeren om denne saken første gang?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, som jeg sa, var det i forbindelse med en regjeringsbehandling, og det overlater jeg til statsministeren å orientere om når skjedde.

Martin Kolberg (A): Ok, det neste: Du er utenriksminister og ansvarlig for forholdet til andre land. Har denne saken, slik som den har utviklet seg på grunn av sin karakter, skadet vårt forhold til Russland på en unødvendig måte?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det opplever jeg ikke at den har. Så vidt jeg har sett, har vi heller ikke fått noen reaksjoner fra russiske myndigheter. Som jeg var litt inne på i stad, har det også vist at vi er i stand til å bruke sikkerhetsloven når det er nødvendig.

Martin Kolberg (A): Utenriksminister Eriksen Søreide har lang regjeringserfaring og lang parlamentarisk erfaring og har vært leder i komiteen og sittet på andre siden av bordet, som det heter. Alle statsrådene har kommet til denne høringen og brukt ordene at det er uheldig kommunikasjon, at det skulle ikke skjedd på denne måten, at det har vært noen misforståelser, at saksbehandlerne har handlet litt utenfor de rammene som de burde operert på, og at det er framfor alt mange læringspunkter. Utenriksminister Eriksen Søreide: Hvilken karakteristikk vil du gi av det samlede inntrykk som du tror komiteen nå sitter igjen med?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det er veldig vanskelig for meg å gi en karakteristikk av hvordan komiteen har oppfattet dagens høring. Det må nesten komiteen selv gjøre.

Martin Kolberg (A): Du får sjansen til å gi en vurdering.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Ja, men jeg syns ikke det er riktig at jeg skal begi meg inn på vurderinger av hva komiteen eventuelt mener.

Det jeg har vært opptatt av, er å redegjøre for Utenriksdepartementets befatning med saken, og så har andre statsråder redegjort for sine departementer.

Martin Kolberg (A): Du har sikkert litt rett i at du ikke behøver å gjøre det, men hva mener du selv om regjeringens håndtering av denne saken?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Som mine statsrådskollegaer har redegjort for, er det flere ting som har vært uheldige. Det har jeg også tatt selvkritikk for i den grad vi i UD har vært i befatning med behandlingen av dette, og det var jeg veldig tydelig på i min innledning. Og så mener jeg at det er mange læringspunkter, og de har også justis- og beredskapsministeren redegjort godt for.

Martin Kolberg (A): Er dette en strukturell svikt i regjeringen når det gjelder sikkerhetsarbeidet?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Nei.

Martin Kolberg (A): Hva er da årsaken til dette hendelsesforløpet?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det har vel Justis- og beredskapsdepartementet redegjort godt for. Vi sendte videre informasjonen da vi fikk den, til informasjon og eventuell oppfølging i de ansvarlige departementene.

Møtelederen: Da er det Høyre.

Michael Tetzschner (H): Noen av spørsmålene er selvforklarende, fordi jeg må si at når det tatt i betraktning av saken fikk et riktig utfall, i hvert fall sett fra norsk synspunkt, ville det vært oppsiktsvekkende hvis russiske myndigheter hadde hatt noen reaksjon på dette. Det ville bare brutt ned den siste forestillingen om at det var noe mer enn en papirvegg mellom TMH Group og de russiske myndighetene. Det ville vært sensasjonelt om vi hadde fått en slik indirekte innrømmelse.

Det er de norske interessene vi skal ta vare på, og da er mitt spørsmål til regjeleier når det gjelder eksportkontrollen: Vi har snakket mye om sikkerhetsloven og er etter hvert blitt veldig begeistret for ventilbestemmelsen, som viste sin berettigelse da vi trengte den. Har statsråden noen refleksjoner om vi ikke også i selve eksportkontrollen burde hatt en ekstra forsikring som fanger opp forsøk på omgåelse, at man ikke bare får en e-post, man får kanskje noen vedlegg, og så konstaterer man nærmest preliminært, altså før man egentlig begynner saksbehandlingen, at nei, dette faller utenfor? Burde man ikke ha en litt generell bestemmelse som sier at her må vi kanskje ha litt mer opplysninger for å vurdere omgåelseskonstruksjoner, for da kan vi benytte gjennomskjæring der uten nødvendigvis å mobilisere sikkerhetsloven? Har dere tenkt i de baner? Det kan være en av de læringspunktene vi skal gjennom senere, jeg vet ikke hvor langt dere har kommet i det.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Den vurderingen som må ligge til grunn for at man eventuelt skal konstatere en omgåelsesfare, bygger på, som justis- og beredskapsministeren har vært inne på, en ganske grundig vurdering, der også tjenestene må være involvert for at det skal være mulig å konstatere dette. Sann som jeg vurderer det, er det ikke nødvendigvis naturlig i selve eksportkontrollregelverket, som dreier seg om lisenser, å ha en omgåelsesbestemmelse. Det er fordi hvis man skulle foreta seg noe, handler det i dette tilfellet om, som vi gjorde, å stanse salget. Det er det naturlig at ligger i sikkerhetsloven fordi det også må mange flere vurderinger til.

Det vi har mulighet til å gjøre i eksportkontrollregelverket, er å stanse en konkret lisens. Det gis jevnlig avslag på lisenser, og da har vi de enkelte paragrafene, men vi har også den såkalte fang-alt-bestemmelsen i § 7, som kan håndtere det som faller utenfor andre bestemmelser, men som likevel blir vurdert som relevant. Men det handler ikke om hjemmel til f.eks. å stanse et salg eller et oppkjøp, eller omstøte et salg, og det mener jeg det nok er naturlig at hører hjemme i sikkerhetsloven, all den tid den skal håndtere ulike samfunnssektorer, som jeg tror sikkerhetsloven og Justisdepartementet er best egnet til å koordinere.

Michael Tetzschner (H): Men det kan likevel være slik at Justisdepartementet, selv om de er regelforvalter, også kunne trenge at det var noen andre hindre som måtte passeres ut fra perspektivet fagdepartement. Som jeg var inne på tidligere i dag: Det kan jo være at Forsvarsdepartementet er nærmere til å vurdere den militære fordelene overføring av teknologi gir når det gjelder fremdriftsmidler i et krigsfartøy, enn det både Utenriksdepartementet og Justisdepartementet er, med all respekt for den gode ekspertisen som er i begge de departementene.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Jeg skal være enig med representanten Tetzschner i det, og akkurat den militære verdien er det også Etterretningstjenesten som har vurdert, som underlagt Forsvarsdepartementet, og det har vært en helt avgjørende del av den store vurderingen som gjøres, på samme måte som PST og NSM også har gjort sine vurderinger. Det er helt avgjørende – inkludert analysen av aktøren i dette tilfellet – hvilke bindinger man har f.eks. direkte til en stat. Vi vet noe om dette på generelt grunnlag med tanke på bindinger mellom bedrifter og stat i Russland og en del andre land, men man må til enhver tid vurdere om det er ting i denne saken som gjør det spesielt. Igjen vil jeg egentlig henlede oppmerksomheten på sikkerhetsloven § 2-5 og det som også står veldig tydelig i forarbeidene, nemlig at dette er inngripende. Det betyr at det

må gjøres grundige vurderinger, sånn at man er sikker på at den hjemmelen man da bruker, og den stansen av et salg man utløser, er faglig godt grunnlagt.

Møtelederen: Da får utenriksministeren ordet for å oppsummere, vær så god.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Takk for det. Jeg skal ikke bruke mye tid på det, men si at jeg synes det har vært en god og ryddig runde for å fortelle litt mer om hvordan Utenriksdepartementet har hatt befatning med saken. Men det har også vært viktig for meg at jeg på både departementets vegne og mine egne vegne tar selvkritikk på det vi kunne gjort bedre, og ting som har vært uheldige. Samtidig mener jeg at vi i den initielle fasen gjorde det som var riktig og nødvendig, nemlig å videreføre denne informasjonen til rette departementer, som kunne gjøre sine vurderinger av om dette var noe som f.eks. skulle rammes av sikkerhetsloven, så lenge dette ikke var en konkret eksportsak eller en lisenssak og dermed heller ikke ble omfattet av vårt regelverk.

De læringspunktene vi veldig tydelig trekker, er knyttet til at den veiledningsplikten vi har, også strekker seg til ikke bare å videreformidle e-poster, men også videreformidle kontakt på en sånn måte at denne saken ikke fortsatte å versere mellom en saksbehandler i UD og eksportkontrollansvarlig i selskapet, rett og slett fordi det var ikke der saksbehandlingen eller beslutningen lå.

Det er også viktig at vi har innskjerpet rutiner, særlig når det gjelder journalføring og skriftliggjøring av denne typen informasjon. Det er viktig, for det kommer til enhver tid mye informasjon inn. Veldig mye av denne informasjonen følger de ordinære reglene for E-lisens, og det er et veldig rigid og lukket system. Men når det kommer denne typen informasjon som ikke er knyttet til en konkret eksportkontrollsak, er det viktig at også den kommunikasjonen som er rundt det, skriftliggjøres, og at det som er arkiverdig, journalføres. Jeg opplever at de læringspunktene som justis- og beredskapsministeren har pekt på, i denne sammenheng også er viktige. Det er noe departementsfelleskapet også jobber sammen om.

Så tenkte jeg bare å avslutte med det jeg avsluttet med i innledningen min, nemlig spørsmålet om det internasjonale arbeidet på screening og denne typen regler. Det er komplisert, men jeg tror arbeidet med det de siste årene veldig tydelig viser behovet alle land har for å ha gode mekanismer for både å kunne screene og kunne stanse eventuelle salg eller oppkjøp som kan være i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser. Det som har vært viktig i vår sammenheng, har nettopp vært at vi utarbeidet en ny sikkerhetslov. Den lagde vi

den gangen jeg var forsvarsminister. Da var det Forsvarsdepartementet som hadde ansvaret for sikkerhetsloven. Så ble den overført til Justisdepartementet. Men det som var hele hensikten, var nettopp å skaffe hjemler som i en modernisert lov kunne gi muligheter til f.eks. å stanse et salg gjennom en sånn sikkerhetsklausul. Det var akkurat det samme som vi gjorde med tillegg til den gamle loven, fordi vi så at sånn som utviklingen er nå, er det faktisk helt nødvendig å kunne ha den muligheten. Man kan ikke lenger ta for gitt at man f.eks. ikke har den typen bindinger mellom en bedrift og en stat som kan være veldig uheldig.

Det som også er viktig å understreke når det gjelder det internasjonale arbeidet, er at vi ligger relativt godt framme med tanke på vårt lovverk. Men vi vil også oppleve at mange saker av denne typen vil det typisk være første gang vi får inn. Dette er et godt eksempel på det, der vi ikke viker tilbake for å bruke sikkerhetsloven når vi har hatt en grundig gjennomgang ut fra de prosessene sikkerhetsloven foreskriver, og har sett at her er det grunnlag for å stanse salget, selv om det også på mange måter har en kostnad og er et inngripende tiltak. Men det har vært helt nødvendig i denne saken ut fra de konklusjonene som til slutt kom i grunnlagsmaterialet, og som regjeringa tok en beslutning om.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Emilie Enger Mehl, vær så god.

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg vil takke utenriksministeren for en fin innledning og for at hun har svart grundig på de spørsmålene vi har hatt. Så vil jeg bare legge til en liten referanse til innledningen som sjef E hadde i dag tidlig. Så vidt jeg vet, sa han at E-tjenesten fikk et oppdrag 14. januar, at de kom med en kortversjon eller en kortrapport 18. januar, og at det var en utvidet rapport som kom 12. februar. Det er min oppfatning at det var den Anniken Huitfeldt og Martin Kolberg viste til da de spurte kom justisministeren kjente til denne 24. februar. Det var ikke en kortrapport, det var en utvidet rapport.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide: Det kan nok være helt riktig, men som sagt: Jeg opplever ikke at denne saken er ferdigbehandlet før regjeringa har tatt en beslutning.

Møtelederen: Det er det vel ingen som mener, men spørsmålet i denne høringen er hva du vet når, og det har vi nå fått svar på. Da tar vi en pause fram til kl. 19.

Høringen ble avbrutt kl. 18.44.

Høring med statsminister Erna Solberg

Møtelederen: Da er klokka 19, og vi kan gå løs på den siste delen av denne høringen om salg av Bergen Engines. Da gir jeg først ordet til statsministeren for en inntil 10 minutters innledning. Vær så god.

Statsminister Erna Solberg: Forsøket på oppkjøp av Bergen Engines fra russiskeide TMH representerte en klar sikkerhetsrisiko. Et oppkjøp ville gitt TMH tilgang til motorer og teknologi som ville ha styrket Russlands militære kapabiliteter. Det ville vært i strid med norske og allierte sikkerhetsmessige interesser. I tillegg ville TMH fått tilgang til strategisk plassert eiendom og sensitiv informasjon som har en klar etterretningsverdi for russiske myndigheter.

Denne sikkerhetsrisikoen har regjeringen håndtert basert på grundige vurderinger og informasjon fra EOS-tjenestene og Forsvaret. Gjennom vedtaket 26. mars fikk vi stanset salget.

Jeg mener at det var et riktig vedtak. Det oppfatter jeg at et enstemmig storting er enig i. Og det var et viktig vedtak. Det er første gang den nye hjemmelen i sikkerhetsloven § 2-5 ble brukt i en større sak. Det er en viktig milepæl i seg selv. Og det sender et mer generelt signal om at vi er rede til å bruke den der det er nødvendig.

Det er ingen tvil om at enkelte stater ønsker å bruke oppkjøp av virksomheter til å få tilgang til bl.a. teknologi som de ikke har lov til å kjøpe, sensitiv kunnskap eller strategisk plasserte eiendommer. Det er noe regjeringen har vært svært opptatt av og tatt på største alvor. Vi har derfor lenge før denne konkrete saken satt i verk tiltak for å sette oss bedre i stand til å møte trusselen. Jeg skal komme tilbake til det. Samtidig er det viktig å ta med seg læringspunktene fra Bergen Engines-saken i det videre arbeidet. Det er vi åpne på, og det drøfter vi gjerne med Stortinget.

I 2015 nedsatte regjeringen et utvalg for å foreslå en ny sikkerhetslov. Regjeringen foreslo en ny lov i 2017, og den trådte i kraft 1. januar 2019. Gjennom sikkerhetsloven har Norge et moderne og fleksibelt lovverk for å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet.

Det gjøres et løpende og omfattende arbeid i alle sektorer for å implementere sikkerhetsloven. Den første samlede oversikten over våre grunnleggende nasjonale funksjoner fremgår av budsjettproposisjonen til Justis- og beredskapsdepartementet fra i høst. I løpet av året skal alle departementer og sektorer ha underlagt virksomheter med avgjørende betydning for sine grunnleggende funksjoner sikkerhetsloven, og de skal ha meldt inn hvilke avhengigheter disse virksomhetene har til andre virksomheter. NSM har ansvaret for å

sammenstille og vedlikeholde en slik felles oversikt. Dette er et strukturert arbeid for å sikre Norges funksjoner i krise og konflikt, og for å beskytte skjermingsverdige verdier.

Saken om Bergen Engines handler ikke primært om dette. Det er ikke slik at alle sikkerhetsutfordringer dreier seg om våre verdier. Utenlandske aktører kan ha andre mål ut fra hva som er viktig for deres kapasiteter. Selv med god oversikt over våre grunnleggende funksjoner, vil det komme saker der målet med oppkjøpet er et annet enn det vi har identifisert som våre viktigste verdier. Det nasjonale risikobildet favner videre enn virksomhetene som omfattes av sikkerhetsloven, og de verdiene som er utpekt som skjermingsverdige.

Regjeringen stanset ikke oppkjøpet av Bergen Engines fordi selskapets teknologi er så viktig for våre nasjonale funksjoner. Som forsvarsministeren sa i sitt innlegg, har Bergen Engines ikke vært ansett som avgjørende for våre grunnleggende funksjoner. Hovedbegrunnelsen for regjeringens beslutning i saken er at teknologien Bergen Engines besitter, ville hatt stor militær strategisk betydning for Russlands militære kapabiliteter.

For investeringer i virksomheter som er underlagt sikkerhetsloven, er det i lovens kapittel 10 etablert en screeningmekanisme. I slike tilfeller har kjøperen en meldeplikt, og saken håndteres i et etablert spor. Saken skal da i utgangspunktet avgjøres innen 60 arbeidsdager, men kan forlenges ved behov. Kjøp av virksomheter som Bergen Engines – som ikke er underlagt sikkerhetsloven – faller imidlertid utenfor denne mekanismen.

Sikkerhetsloven er en ny og moderne lov. Likevel må vi løpende vurdere om loven bør forbedres. Når det gjelder screeningmekanismen i sikkerhetsloven kapittel 10, har regjeringen over tid arbeidet for å styrke denne.

I dag gjelder meldeplikten kjøp av virksomheter med avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner. Vi vurderer om denne bør utvides til å omfatte også kjøp av virksomheter av vesentlig betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner.

Videre er det i dag bare den som ønsker å kjøpe, som har meldeplikt. Vi vurderer om også virksomheten som skal selges, eller investeres i, skal ha en selvstendig meldeplikt. Det er ikke alltid slik at en kjøper med skjult agenda følger regelverket.

I tillegg vurderer vi om det fra tidspunktet for melding om et planlagt kjøp bør innføres et gjennomføringsforbud frem til regjeringen har fattet vedtak i saken. I saken om Bergen Engines håndterte vi dette ved å sende et varsel, som sikret en midlertidig stans i salgsprosessen.

Disse tiltakene – som regjeringen altså var godt i gang med å vurdere før Bergen Engines-saken oppsto –

vil hver for seg bidra til at flere saker fanges opp av den allerede etablerte screeningmekanismen i kapittel 10.

Samtidig er det viktig for meg å si at ikke alle transaksjoner knyttet til utenlandske investeringer skal underlegges en screeningmekanisme. Utenlandske investeringer og eierskap utgjør en betydelig del av norsk økonomi. Regjeringen er opptatt av at Norge, som en åpen og eksportrettet økonomi, må ha bedrifter som har tilgang til kapital, teknologi og kunnskap. Det bidrar til ønsket overføring av kunnskap, utvikling av ny teknologi, innovasjon, økt produktivitet, jobbskaping og økte skatteinntekter. Vi er selv, gjennom Statens pensjonsfond utland, oljefondet, en betydelig investor i andre land.

Denne grunnleggende avveiningen mellom på den ene siden hensynet til å videreføre en åpen og liberal økonomi – som land som Norge er helt avhengig av – og på den annen side ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser i en periode der spenningene internasjonalt vokser, er krevende. Denne avveiningen må vi foreta når vi lager regler, f.eks. om hva som skal underlegges regimet i sikkerhetsloven, og vi må gjøre grundige vurderinger av dette i den enkelte sak.

Selv med disse tiltakene – som vi jobber med å implementere ytterligere – ville ikke Bergen Engines blitt fanget opp av screeningmekanismen. Og som utenriksministeren forklarte i sitt innlegg, kommer heller ikke eksportkontrollregelverket til anvendelse på kjøp av selskaper.

Slike saker er derfor spesielt vanskelige å avdekke. Og det er derfor svært vanskelig å forsikre seg fullstendig mot at utenlandske aktører foretar investeringer som kan true vår sikkerhet. Men med bakgrunn i lærdommene i denne saken har vi sett på ytterligere tiltak for å sette oss i enda bedre stand til å håndtere denne type saker.

For det første mener jeg vi må se nærmere på regelverket. Den nye sikkerhetsloven, som vi nå har brukt, har åpenbart vært viktig. Og sikkerhetsventilen i § 2-5 har vist seg å være svært viktig. Virkemiddelet for å håndtere denne type saker har vi altså. Men samtidig har denne saken avdekket et behov for å tydeliggjøre regelverket når det gjelder virksomheter som kjøpes for å omgå eksportkontrollregelverket. Dersom en aktør ikke ville fått tilgang til teknologien gjennom eksportregelverket, bør samme aktør som regel heller ikke kunne oppnå tilgang til teknologien gjennom kjøp av selve virksomheten.

For å styrke vår evne til å avdekke disse sakene vil regjeringen fremover også vurdere om kjøp av virksomheter med listeførte varer eller teknologi, og virksomheter som har fått avslag på eksportsøknader f.eks. de siste fem årene, rutinemessig skal underlegges vur-

dering etter sikkerhetslovens screeningbestemmelser i kapittel 10. Et slikt system ville fanget opp flere saker om mulig omgåelse av eksportregelverket på en tydeligere måte.

Samtidig kan vi ikke gå for langt i denne retningen heller. Vi må passe på at eventuelle nye meldeplikter ikke blir et disincentiv til å eksportere eller levere til Forsvaret, og derigjennom ramme viktige næringer og utviklingen av forsvarsteknologi.

For det andre skal Justis- og beredskapsdepartementet etablere et felles kontaktpunkt og klarere rutiner for en mest mulig effektiv og systematisk oppfølging av slike saker.

NSM skal være det nasjonale kontaktpunktet i den nasjonale screeningmekanismen. Og som justisministeren redegjorde for tidligere i dag, vil vi tydeliggjøre Justis- og beredskapsdepartementets koordinering av departementenes arbeid med investeringer som kan true nasjonale sikkerhetsinteresser.

Så leder: Jeg er glad for å kunne konstatere at den riktige avgjørelsen er tatt i denne saken. Salget ble stoppet for å sikre at nasjonale sikkerhetsinteresser ikke ble truet. Erfaringen vi har fått i denne saken, bekrefter også at det arbeidet regjeringen allerede har igangsatt, er riktig og viktig.

Samtidig har saken også gitt oss nye læringspunkter som vi tar med oss i det videre arbeidet. Som understreket er det første gang vi har brukt § 2-5 i en sak av denne typen.

Når vi presiserer regelverket og etablerer tydeligere rutiner for slike saker, kan vi bli enda sikrere på at vi også neste gang det dukker opp en slik sak, kommer til det riktige resultatet.

Der har jeg tenkt å avslutte min innledning.

Møtelederen: Tusen takk! Da er det Emilie Enger Mehl som har ansvar for de neste 10 minuttene. Og som statsministeren er kjent med, har Enger Mehl anledning til å avbryte. Vi har hørt mange svare i dag, så det er viktig at Enger Mehl får svar på de spørsmålene hun ønsker å få svar på, og at vi ikke kommer tilbake til andre spørsmål som har vært godt dekket i denne høringen. Vær så godt, Enger Mehl!

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk, leder!

Jeg vil begynne med, på vegne av komiteen, å takke statsministeren for innledningen og for at hun har tatt seg tid til å møte oss til høring.

Den 17. februar 2021 var statsministeren i muntlig spørretime i Stortinget, og representanten Trygve Slagsvold Vedum tok da opp bl.a. at det var en sikkerhetspolitisk risiko at Russland vil kjøpe norske landeiendommer, i lys av PSTs trusselvurdering, som kom litt før. Var statsministeren den 17. februar kjent med

salget av Bergen Engines og sikkerhetsrisikoen rundt det?

Statsminister Erna Solberg: Jeg abonnerer på Bergens Tidende. Jeg representerer hele Hordaland på Stortinget, og jeg leser Bergens Tidende hver dag. Fra 4. februar var jeg klar over at Bergen Engines, som er en bedrift jeg kjenner godt – at det var et mulig salg. Så jeg var kjent med at det var et salg. Jeg var på det tidspunktet ikke kjent med alle sakene som var til vurdering i de ulike departementene, men den spørsmålsrunden som var i spørretimen, dreide seg om skogsteiger og -eieendommer i Namdalen ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg vil gjerne avbryte statsministeren der.

Statsminister Erna Solberg: Jeg husker veldig godt akkurat den replikkvekslingen.

Emilie Enger Mehl (Sp): Når var det statsministeren ble informert om denne saken i regjeringen?

Statsminister Erna Solberg: Unnskyld jeg ble litt forstyrret.

Emilie Enger Mehl (Sp): Når ble statsministeren informert om saken i regjeringen?

Statsminister Erna Solberg: Regjeringen har hatt denne saken til behandling i Regjeringens sikkerhetsutvalg. Før behandlingen i Regjeringens sikkerhetsutvalg var det kontakt mellom Statsministerens kontor og diskusjon på Statsministerens kontor overfor departementene. De informerte oss i slutten av februar om at de ønsket å legge frem en sak for Regjeringens sikkerhetsutvalg, for de var nå ferdig med vurderingen av dette.

I uken som begynner med den 22. februar, hadde vi kontakt fra Statsministerens kontor – også for å følge opp og for å vite når de kunne avslutte dette arbeidet. Derfor sto det på dagsordenen, og selv om vi vanligvis ikke sier når vi har møter i Regjeringens sikkerhetsutvalg, hadde vi altså møte 2. mars.

Den 2. mars fattet regjeringen en beslutning om at vi måtte stoppe behandlingen av disse sakene, at vi skulle få et enda bedre grunnlag for vurderingene – også de juridiske spørsmålene. Arbeidet med å varsle, som skjedde 8. mars, kom ut av det møtet i Regjeringens sikkerhetsutvalg 2. mars, hvor vi varslar Rolls-Royce om at det vil være en gjennomgang og en mulighet for at salget blir stoppet, og vi ber om at man stopper alle transaksjoner med TMH på det tidspunktet. Rolls-Royce ble informert av vår ambassadør om det arbeidet regjeringen da gjorde. De stoppet og tok dette til seg med en gang – stoppet arbeidet.

Vi fullførte arbeidet i regjeringen 18. mars. Den 18. mars fattet regjeringen de facto vedtaket som ble gjort den 26. mars i kongelig resolusjon. Regjeringens sikkerhetsutvalg konkluderte da. Vi informerte samtlige. Vi informerte da også Rolls-Royce om at det ville bli et slikt vedtak, slik at de var informert før justisministeren møtte i Stortinget for å redegjøre for saken.

Emilie Enger Mehl (Sp): Når ble saken satt på dagsordenen til det møtet 2. mars? Hvilken dato?

Statsminister Erna Solberg: Det var klart ... Jeg kommer ikke til å kommentere hva som står på dagsordenen, eller hvilke saker eller annet. Dette er Regjeringens sikkerhetsutvalg, og det er et utvalg som ikke gjør dette. Nå har jeg gitt Stortinget mer informasjon ut fra det som er normalt å gjøre i denne typen saker. Men som jeg har sagt, det er på det tidspunktet hvor det i og for seg blir en større debatt også, hvor vi etterlyser og snakker mer, hvor da både forsvarsministeren og justisministeren er tydelig på at vi snart er klar til å kunne sette saken på dagsordenen fordi vi nærmer oss konklusjoner.

Emilie Enger Mehl (Sp): Jeg må stoppe deg der.

22. mars har du allerede nevnt. Da sa du noe om kommunikasjonen med SMK. Sto denne saken på dagsordenen for møtet 2. mars den 22. februar?

Statsminister Erna Solberg: Jeg har ikke tenkt å kommentere hvilken dagsorden som var den 22. februar. Fra uken med den 22. februar ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Nei, men det er interessant for komiteen å vite når den dagsordenen kom i stand, for saken ble offentlig kjent 21. februar, og hvis det er sånn at saken havnet på dagsordenen for sikkerhetsutvalgets møte rett etter det, så er det en påfallende sammenheng. Det er derfor jeg lurer på når denne saken ble oppført på dagsordenen.

Statsminister Erna Solberg: Den ble oppført på dagsordenen da dagsordenen ble satt, noe senere – en uke senere. Det er ikke en dagsorden for Regjeringens sikkerhetsutvalg som står i mange uker. Alle aktuelle saker blir behandlet. Det som skjer, er at det er en kontakt mellom oss og departementene for å avklare når de er klar for å levere, og de gir beskjed om at de ønsker å ha den saken opp i Regjeringens sikkerhetsutvalgsmøte, det første som kommer, og det er 2. mars.

Emilie Enger Mehl (Sp): Så saken kom på dagsordenen ca. en uke etter at den ble offentlig kjent. Det kan du bekrefte? Det var det du sa nå, hvis jeg forsto deg rett.

Statsminister Erna Solberg: Jeg må bare si at vi har en løpende dagsorden, som hele tiden endrer seg for alle saker. De som har vært medlem av Regjeringens sikkerhetsutvalg, vet at det er mange åpne poster i et møte i Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Emilie Enger Mehl (Sp): Hvem var til stede på det møtet 2. mars?

Statsminister Erna Solberg: Regjeringens sikkerhetsutvalg består av faste medlemmer pluss de som alltid er berørt av enkeltsaker, og tjenestene og forsvarssjefen og andre som er til stede. Jeg kan ikke nå huske akkurat hvem som var til stede på det enkelte møtet, men det er en fast sammensetting. Utover det har jeg nå ikke tenkt å gi mer informasjon om Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Emilie Enger Mehl (Sp): Kan du bekrefte, eller avkrefte, om næringsministeren var til stede på det møtet?

Statsminister Erna Solberg: Jeg tror næringsministeren var til stede på det møtet. Det var helt naturlig at næringsministeren var til stede på det møtet. Men jeg kan ikke være hundre prosent sikker på om det var næringsministeren eller om det var en statssekretær som var til stede. Men som sagt har vi ikke tenkt å gjennomgå alle detaljene om hvem som er til stede, hvem som møter, og hvem som deltar i alle beslutninger i Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Emilie Enger Mehl (Sp): Vi har i dag blitt klar over, via næringsministerens innledning, at regjeringen grep inn og begynte å gjøre sikkerhetsvurderinger fordi man fikk et eksternt varsel 11. januar 2021 – som var nesten en måned etter at regjeringen først ble klar over saken.

Det framstår for denne representanten som at regjeringens inngripen kommer som følge av et tilfeldig varsel, at man i hvert fall ikke før det har hatt kontroll på saken. Vil statsministeren si at man 10. januar 2021 hadde kontroll på sikkerhetsvurderingene knyttet til salg av Bergen Engines?

Statsminister Erna Solberg: Som justisministeren har sagt: Justisdepartementet burde ha fulgt opp henvendelsen den 16. desember fra Utenriksdepartementet. De er ansvarlig for sikkerhetsloven, og på det tidspunktet burde de ikke latt det være i ro og tro at dette bare var en eksportrelatert sak. Men fra ny informasjon – og det er noen punkter i arbeidet som ville gitt denne typen informasjon også litt senere. For eksempel er det, som E-sjefen har sagt tidligere i høringen i dag, et eget oppfølginsspor knyttet til eksportkontrollsaker, og det var en oppfattelse at denne saken ville kommet opp i

løpet av få dager etterpå i det sporet, fordi det var tillyst et møte.

Emilie Enger Mehl (Sp): Det var et ja/nei-spørsmål. Hadde regjeringen kontroll 10. januar?

Statsminister Erna Solberg: Ja, regjeringen har kontroll på saken. Derfor har den blitt en god ... Men man burde reagert på et tidligere tidspunkt på den beskjeden som var gitt. Og det har Justisdepartementet sagt, at det burde de gjort. Det ville nok vært en sak uavhengig av dette, for det er flere punkter hvor denne informasjonen ville kommet inn.

Emilie Enger Mehl (Sp): Det er gitt tre godkjenninger utad fra tre ulike departement – altså tre ulike departement har bekreftet utad at regjeringen ikke ville gripe inn i salget. Det var Utenriksdepartementet i meldinger til Rolls-Royce på Messenger 28. og 29. januar, Forsvarsdepartementet som har kommunisert med UD og bekreftet dette en gang før 29. januar, og Næringsdepartementet gjorde det i Bergens Tidende den 21. februar. Den bekreftelsen ble gitt 15. februar ifølge næringsministerens redegjørelse.

Er statsministeren enig i at regjeringen gjennom tre ulike departement har bekreftet at salget ikke skal stanses før Monica Mæland i sin redegjørelse 9. mars varslet at man vurderte å stanse salget likevel?

Statsminister Erna Solberg: Nei, jeg er dypt uenig i den påstanden. Det er ikke på noe tidspunkt gitt en beskjed om at regjeringen har sluttbehandlet denne saken ...

Emilie Enger Mehl (Sp): Men da må jeg spørre ...

Statsminister Erna Solberg: Tvert imot er det i alle disse svarene gitt beskjed om at man faktisk jobber med saken videre. ...

Møtelederen: Unnskyld, statsminister, det er Enger Mehl som styrer ordet. Vi har hatt en lang høring. Vi har fått mange av de samme svarene. Så når Enger Mehl avbryter, må nesten statsministeren respektere det. Vær så god, Enger Mehl.

Emilie Enger Mehl (Sp): Da må jeg spørre: Representerer ikke disse uttalelsene personer som svarer for regjeringen?

Statsminister Erna Solberg: De svarer for et enkelt område innenfor det. Samtidig er det klart også i alle svarene som er gitt til Stortinget, at regjeringen fortsetter arbeidet sitt. Det gjør det i alle svar forsvarsministeren har gitt, bl.a. til representanten.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk.

Møtelederen: Da er det Jette F. Christensen fra Arbeiderpartiet.

Jette F. Christensen (A): Statsministeren var også i spørretimen 24. mars. Der sa statsministeren: Regjeringen er ganske ydmyk overfor at en må se på koordineringen både av hvem som svarer på spørsmål når pressen spør, og hvilken prosess det skal være.

Mitt spørsmål er da: Er det andre typer koordineringer som man også bør være ganske ydmyk overfor eller se på i ettertid? Når det er sånn at det går nesten en måned fra varselet kommer som e-post, til man setter i gang et arbeid, og statsministeren nå sier at det burde vært satt i gang tidligere, og det takker jeg statsministeren for at hun er ærlig på – kan du beskrive hva du mener burde blitt gjort? Er det skriftlig noe sted hvordan man burde agert ut fra den e-posten?

Statsminister Erna Solberg: Det som er viktig når man får en sånn e-post, er at man går igjennom og vurderer om det er andre ting i den e-posten som tilsier at man skal gå inn og vurdere det sikkerhetsmessige. Det burde Justisdepartementet ha gjort. Det ble ikke gjort på det tidspunktet, fordi man da antok at dette var en del av et eksportkontrollspor. Det burde vært tatt videre og gjort en bredere vurdering av det.

Når det gjelder alle reglene for disse vurderingene, ser vi på hva som skjer fra 13. januar og utover. Da gir man tjenestene i oppdrag å gå dypere inn. Tjenestene jobber med henholdsvis – jeg tror det er – fem rapporter fra PST, tre fra E-tjenesten og NSM som holder møter, tilsyn og annet. Så hvordan man skal behandle den når man først har tatt opp saken, er ganske godt klarlagt. Men å avdekke på det tidspunktet at man skulle ha tatt den saken – det burde man gjort, og det har også justisministeren vært tydelig på.

Jette F. Christensen (A): Det har kommet flere uttalelser som statsministeren i spørretimen 24. mars sier at ikke burde funnet sted. Da henviser jeg til den fra Næringsdepartementet – vi har vært innom flere i løpet av dagen.

Men summen av disse tingene, statsminister, vil du si at det er et tegn på mangel på koordinering, mangel på sikkerhetsforståelse, eller er det mangel på pressehåndtering?

Statsminister Erna Solberg: Når det gjelder uttalelsen fra Næringsdepartementet, er det en pressehåndtering hvor man ikke har sjekket godt nok hva forholdene bak var. Kanskje helt naturlig å ikke gjøre det i en sånn sak hvis man ikke er informert om at her er det en sikkerhetspolitisk vurdering som pågår parallelt. Det

har også næringsministeren sagt, at næringsministeren og departementsråden i Næringsdepartementet var fullstendig klar over at det pågikk en sikkerhetsgjennomgang av dette, og hun var ikke klar over at denne uttalelsen ble gitt basert på det som er Næringsdepartementets tradisjonelle område, nemlig næringspolitikken. Det er selvfølgelig et læringspunkt at man bør sjekke opp og være bedre på dette.

Jeg tror det er viktig å huske at dette er første gang vi bruker § 2-5. Det vil være noen runder i forbindelse med dette, hvor ikke alle er informert – det vil ikke være naturlig at alle er informert – men det viktige punktet er det som jeg også har sagt, at Justisdepartementet skal være kontaktpunktet. NSM skal være det nasjonale kontaktpunktet for screening. Det skal være tydelig og klart når NSM får denne rollen. Lurer man på screening av en eiertransaksjon, ja, så er det NSM som er kontaktpunktet, og det er Justisdepartementet som er ansvarlig for sikkerhetsloven. Det ligger av all arbeidsordning i regjeringen, og det har vært fulgt siden man startet arbeidet 13. januar. Det er ikke noe grunnlag for å si etter den tid at dette har vært en dårlig koordinering. Det burde vært et bedre starttidspunkt, men etter 13. januar er dette koordinert på den måten som er arbeidsordningen i regjeringen, og som man forutsetter at den skal være.

Jette F. Christensen (A): Når denne e-posten ikke ble fulgt opp, sannsynligvis som du skulle ha ønsket – hva tror du det skyldes? Skyldes det svak sikkerhetsforståelse, eller skyldes det bare mangel på reaksjonsevne på den enkelte post?

Statsminister Erna Solberg: Det skyldes at de fleste som mottok denne – og når begge tjenestene mottok denne e-posten – så skyldes det at denne e-posten går i det som heter eksportkontrollsporet. Det betyr at man ikke tar en nærmere sikkerhetsvurdering. Det burde man gjøre, selv om det går normalt, at dette er et varsel om en sak. Man har vurdert at det ikke er behov for sikkerhetskontroll, at det ikke er en eksportkontrollsak for Utenriksdepartementet. Jeg tror nok det er rett å si at det er den ryggmargsrefleksen som gjør at det ikke gjøres, men jeg har lyst til å understreke igjen det jeg sa tidligere: E-sjefen har tidligere i dag sagt at det er oppfølging i dette sporet også, hvor det skulle være møte om muligheten for at denne saken kunne bli tatt opp, at det lå i sporet noen dager senere etter 13. januar. Så det er ikke sannsynlig at alt slutter. Det er punkt hvor man følger opp saker i dette sporet også.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Michael Tetzschner. Jeg har blitt spurt ut av Tetzschner tidligere, da han var i kontrollkomiteen, og da turte jeg ikke å la være å

bli avbrutt. Så jeg oppfordrer statsministeren til å danse etter Tetzschners pipe nå! Vær så god, Tetzschner.

Michael Tetzschner (H): Jeg sitter med Traavik-utvalgets NOU, som er veldig interessant, og også med regjeringens forslag til Stortinget, som er grunnlaget for nåværende sikkerhetslov. Jeg kan begynne med et vennligsinnet spørsmål, hvis noen skulle ha mistenkt meg for noe annet: Er statsministeren fornøyd med at regjeringen utvidet muligheten nettopp for å bruke denne ventilbestemmelsen? Det er en av forskjellene fra Traavik-utvalget og NOU-en til det vedtaket som Stortinget fattet, nemlig at § 2-5 lar seg bruke på denne måten. Jeg aner kanskje konturene av et svar, så jeg skal ikke bruke mer tid på det.

Når det da gjelder de forbedringspunktene og læringspunktene som statsministeren vil følge opp, synes jeg det var veldig interessant – også dette med en screeningmekanisme, som egentlig er en systematisert måte å sjekke ut at kriteriene er i orden. Det er ikke vanskeligere enn det. Det betyr at hvis man ikke har tilfredsstillende svar i rubrikkene, går man tilbake inntil skjemaet er tilfredsstillende utfyllt. Det er teknikken, og det tror jeg er en veldig god idé.

Det som er spørsmålet mitt, er om man også kunne tenke seg en klarere aktørfordeling internt i regjeringsapparatet ved at man også sa at ja, denne saken er nok vurdert hos oss når det gjelder §§ 1–10, men når det gjelder de andre, må vi også ha en positiv tilbakemelding fra andre aktører. Det er kanskje noe med denne kopiteknikken, den har kanskje etterlatt et inntrykk av at det er opp til de involverte aktørene i departementene å svare litt etter lyst og dagsform og interesse for saken, og at man utber seg et mer aktivt svar om medvirkning fra de medvirkende departementene. Jeg vet ikke om statsministeren er enig i at det er en riktigere måte å jobbe på nettopp når sakene er komplekse og man må trekke på veldig mye fagkunnskap som man ikke kan regne med at ett departement har. Men jeg skjønner at det er reflektert en god del over det, av statsministerens innledning.

Statsminister Erna Solberg: For det første mener jeg det var viktig, det arbeidet vi gjorde med å lage en bredere ventilordning. Det er også en konsekvens av at verden utvikler seg. Vi har hatt et behov for ikke minst å se på hvordan eierskap til teknologi gjennom oppkjøp er blitt viktigere og viktigere. Det har også tjenestene gitt veldig tydelig beskjed om i sine overordnede risikovurderinger om hvordan man kjøper opp teknologi, hvordan man kan kjøpe opp strategiske eiendommer og annet. Dette er viktige områder som vi må ha bedre kontroll på.

Ikke for å si noe til forkleinselse for Traavik-utvalget, men det skjedde mye på veien, også etter at den ble lagt frem, og etter at den var på høring, før vi la frem vår rapport og vårt forslag til Stortinget. Det betyr også at jeg mener at dette vil være et område hvor man vil videreutvikle systemene våre hele tiden, som jeg også innledningsvis sa var riktig.

Når det gjelder spørsmålet om arbeidsdeling, så er arbeidsdelingen veldig klar. Hovedansvaret for sikkerhetsloven og vurderinger generelt knyttet til sikkerhetsloven ligger i Justisdepartementet. Så har hver enkelt ansvar for sin del av sikkerhetsloven knyttet til sin sektor. Det betyr at i den grad et oppkjøp vurderes som å være i konflikt med disse grunnleggende systemene våre, at det kan bidra til at våre verdier blir svekket – ja, så er det det departementet som har ansvar for de verdiene, som skal gjøre vurderingen. I denne saken er det Forsvarsdepartementet som gjør vurderingene knyttet til om «Marjata», altså etterretningsskipet vårt, eller Kystvakten eller andre deler av Forsvarets installasjoner blir berørt av dette, som en konklusjon. Så kommer de andre spørsmålene, som da er eiendommens beliggenhet og det mer generelle etter § 2-5, som er en vurdering som Justisdepartementet har et ansvar for å gjøre til slutt, i samarbeid med henholdsvis Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og andre departementer som er berørt av det.

Michael Tetzschner (H): Bare et lite tilleggsspørsmål: Kan det være at Forsvarsdepartementet her var noe for opptatt av – og det er naturlig – sin egen organisasjon og i den forbindelse så for lite på det sikkerhetspolitiske, som selvfølgelig også Forsvarsdepartementet er veldig godt egnet til å vurdere, ikke minst i betraktning av at E-tjenesten også sorterer under det?

Statsminister Erna Solberg: Det er ingen tvil om at egne verdier er et særlig ansvar for Forsvaret å ta vare på, og hvilke tiltak man kan ha hvis det skulle være sånn at en utenlandsk eier begynner å eie bedrifter som vi mener vi ikke kan bruke for vårt forsvar senere. Det er Forsvarets helt klare. Men Forsvaret som oppdragsgiver for E-tjenesten har også et ansvar for å se på en større bit, og det leverer E-tjenesten på. E-tjenesten har levert på vurderingene sikkerhetspolitisk – hvem er eierne, de bakenforliggende forholdene knyttet til dette, og hvilke vurderinger dette er i forhold til Russlands forsvarskapabilitet. Alle de tingene leverer både E-tjenesten og PST på. Det mener jeg også er en del av det arbeidet som Forsvarsdepartementet gjør opp mot regjeringens samstemte arbeid, som kulminerer i at Regjeringens sikkerhetsutvalg får alle disse vurderingene på bordet og derfor trekker konklusjoner basert på det. Det er den arbeidsformen vi skal ha.

Møtelederen: Da er det Tybring-Gjedde, vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Takk for det, leder. Etterpåklokskap er den mest eksakte vitenskap. Statsministeren er tydelig her, at man har kommet til en konklusjon nå som man er skråsikker på er riktig, men det tok veldig, veldig lang tid før man kom dit. Det var mange andre som så disse faresignalene lenge før regjeringen så disse, og ja, det er mulig at det er noen andre enn regjeringen som faktisk også tenker, og som har ulik informasjon fra viktige forhold. Så mitt spørsmål er: Hvorfor har statsministeren vært helt fraværende helt til nå?

Statsminister Erna Solberg: Statsministeren har ikke vært fraværende. Statsministeren har ledet Regjeringens sikkerhetsutvalg, og arbeidsordningen i regjeringen har fungert, med de ansvarsområdene for å kartlegge saken til regjeringen har fattet beslutningene sine, henholdsvis 2. mars og 18. mars. Så er det viktig å si, spørsmålet om tidsbruk: Som jeg sa i min innledning, er det slik at på screeningmekanismen har Stortinget selv sagt ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det er greit, men ...

Statsminister Erna Solberg: ... at 60 dager er tiden man kan bruke ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Ja, den kan vi, det er sikkerhetsloven, det er sikkerhetsloven § 10-1, det er ikke det vi snakker om nå. Men regjeringen har uansett blitt drevet fra skanse til skanse, vi har fått stadige innrømmelser i dag, og til slutt har man funnet ut at man er skråsikker på at man har gjort det riktige. Som statsministeren sier, det er teknologi som har stor betydning for Russland. Det er en ganske stor kontrast til det som forsvarsministeren sa, at det var som en folkevogn. Kontrasten er så stor, det er ikke litt, men det er voldsomt, og man insisterte fremdeles på at det var folkevognteknologi i disse motorene.

Man har snakket om teknologi, jeg legger det til side. Men så må man også se på det politiske i dette. Dette er jo ikke kun et faktagrunnlag om teknologi, det er også politikk. Vi har sanksjoner mot Russland. Burde man ikke intuitivt skjönt at dette er faktisk ikke noe man kan gå for, istedenfor å gå inn og se på lovverket – rett og slett rent intuitivt si at dette aksepterer vi ikke å selge til Russland?

Statsminister Erna Solberg: Regjeringen jobber ikke intuitivt. Vi jobber systematisk, grundig, vi kartlegger, vi bruker juridisk ekspertise, vi sikrer at den norske

stat ikke står i erstatningssaker i rettsvesenet etterpå, fordi vi har gjort et grundig, kartleggende arbeid. Det grundige, kartleggende arbeidet har skjedd fra 13. januar. Så har vi sagt ja, vi burde sett det litt tidligere, men om dette er lang tid? Som jeg sa, på screeningmekanismene har Stortinget selv sagt 60 arbeidsdager. Ved bruk av screeningmekanismene vet man jo hvem som kjøper – nå vet man om man har et helt annet forhold, for man vet hva man kjøper. Denne gangen har man altså brukt 65 dager siden midten av desember, fra 13 januar kortere tid enn det, til tross for at utgangspunktet har vært mindre åpenbart og mindre komplekst, og det er første gang man bruker § 2-5. Jeg tror faktisk at vi har gjort en god jobb på kort tid, selv om vi har noen områder hvor vi har læringspunkter fra.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men det har vært sanksjoner mot Russland som man også har gått gjennom, og funnet ut at det er riktig. Det er internasjonale sanksjoner mot Russland som også gjør at dette salget ikke dreier seg kun om teknologi. Men den typen form for innrømmelser burde jo komme ganske raskt. Det kan du reagere på intuitivt, for også disse sanksjonene er innført over tid, både i den siste tiden og også med hensyn til Krim-okkupasjonen, så det går langt tilbake i tid. Så prøver man nå å si at det er teknologien som vurderes. Det er greit nok, men det var også en politisk side ved dette.

Og mitt neste spørsmål er: Hvorfor har ikke Stortinget vært involvert og informert? Vi har en utvidet utenrikskomité som utmerket godt kunne blitt orientert om denne saken. Derfor ble det også en veldig offentlig sak, fordi man ikke forsto alvoret selv i regjeringen. Det er helt åpenbart at man ikke gjorde det, gjennom svarene man ga i Stortinget. Det var først da redegjørelsen kom, at justisministeren forsto alvoret og konkluderte slik som flere hadde konkludert for lenge siden. Så mitt spørsmål: Er statsministeren enig i at Stortinget burde ha vært informert tidligere?

Statsminister Erna Solberg: Redegjørelsen kom som en konklusjon på en lang prosess, da vi hadde gjort alt det grundige arbeidet på dokumentasjon, på den juridiske gjennomgangen av spørsmålene og på å informere selskapet. Hva vi skal informere Stortinget om i en sak som er et forvaltningsmessig vedtak som gjøres – det er ikke en utenlandsk avtale, det er ikke en annen ting, det er et vedtak som er gjort – kan vi selvfølgelig diskutere, men vi har altså orientert Stortinget i plenum om saken. Da er Stortinget også informert – i plenum, ikke bare i den utvidete utenrikskomiteen.

Vi har ikke i utgangspunktet trodd at dette skulle gi store reaksjoner utenrikspolitisk, men det har vært en viktig sak for oss sikkerhetspolitisk. Dette er et vedtak

vi har fattet i tråd med lover og regler knyttet til regjeringens utøvelse og ivaretagelse av landets sikkerhet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det fikk faktisk store konsekvenser. Om du ikke trodde det, så fikk det jo faktisk store konsekvenser når du så på reaksjonene rundt omkring, så det var en gal vurdering. Så du kunne kanskje gått til den utvidete utenrikskomité og fått informasjon der. – Men nå er tiden ute.

Møtelederen: Da er det SV. Lysbakken, vær så god.

Audun Lysbakken (SV): Takk. La meg kort bare, så det ikke er noen tvil, få datoen for når statsministeren ble informert om saken første gang.

Statsminister Erna Solberg: Jeg visste om saken fra 4. februar, for jeg leste Bergens Tidende, som kunnskap om det. Men det er ikke noe grunnlag for at jeg før det skal være informert om at det er en sann sak på gang.

Audun Lysbakken (SV): Nei, men det var 22. februar du fikk den første formelle informasjonen?

Statsminister Erna Solberg: Det er i den uken med den 22. februar. Den 22. februar hadde vi en diskusjon hvor jeg etterlyste hvor saken sto med hensyn til behandlingen i departementene. Da var det en jobb hvor det ble meldt tilbake igjen fra departementene at vi var klar for en behandling av denne saken i Regjeringens sikkerhetsutvalg ved første anledning.

Audun Lysbakken (SV): SMK hadde ingen rolle i det møtet 13. januar, f.eks.?

Statsminister Erna Solberg: Nei, det ville heller ikke vært naturlig med den arbeidsdelingen som ...

Audun Lysbakken (SV): Den 22. februar hadde regjeringen hatt tilgang til E-tjenestens rapport med E-tjenestens foreløpige konklusjon i ti dager. Ville det ikke vært naturlig at du fikk den informasjonen med en gang? For da må det ha blitt veldig klart, uansett hva man ville ende opp med å konkludere, hvor alvorlig saken var?

Statsminister Erna Solberg: Nei, det er naturlig at den da brukes som grunnlag for å bearbeide det arbeidet i de områdene hvor ansvaret ligger. Det har vært mye diskusjon om Statsministerens kontor gjennom at vi har etablert dette såkalte beredskapselementet og koordineringen, om vi da blander oss inn i departementene på et for tidlig tidspunkt. Dette er et eksempel på at vi følger den arbeidsordningen som alltid har vært etablert, om at man følger hvert enkelt departements

spor. Det er ikke noe grunnlag for å gjøre noe annet, og det har fungert etter at man tok opp saken 13. januar.

Audun Lysbakken (SV): Justisdepartementet hadde ansvaret for å koordinere. Likevel skjer ingenting på nesten en måned, fra midten av desember til midten av januar, og så er det Nærings- og fiskeridepartementet som tar initiativ til et møte. Hva tenker statsministeren om det? Det har egentlig blitt innrømmet fra statsråder tidligere her i dag at regjeringen kom for sent i gang. Er statsministeren også klar til å erkjenne det?

Statsminister Erna Solberg: Ja, og det har jeg gjort tidligere under dette møtet og sagt at jeg er enig med justisministeren i vurderingen av at Justisdepartementet burde ha fulgt opp det brevet med aktiv handling istedenfor å vente. Samtidig er det klart at med den måten man på dette området er organisert, ville det temaet ha kommet opp, også basert på det E-tjenesten sa tidligere i dag, i et møte litt etter 13. januar, hvor oppfølging av eksportsaker og denne saken ville vært tatt opp.

Audun Lysbakken (SV): Men likevel er det altså sånn at møtet 13. januar kommer i stand ikke bare nesten en måned etter den første meldingen til departementet, men også på grunn av en ekstern melding til et departement, på tross av at flere departementer er varslet nesten en måned før. Hva tenker statsministeren om det?

Statsminister Erna Solberg: Jeg tenker at Justisdepartementet, som de også selv har sagt, burde fulgt opp saken 16. desember. At Næringsdepartementet ikke følger opp, er ikke så rart, for de har bare den typen eksportkontrollkommunikasjonsarbeid rundt det på det tidspunktet. At tjenestene ikke har fulgt opp, kunne også vært en diskusjon. Hvorfor begge tjenestene tolker dette som at det mer er informasjon om eksportkontroll og ikke et spørsmål som er bredere enn det, er ting som vi burde vært bedre på, og det er det vi også har som et viktig læringspunkt fra justisministeren. Derfor etablerer vi tydelige og klare punkter i Justisdepartementet, hvor alle saker skal gå til, hvor de tydelig skal følges opp, og i NSM for den nasjonale screeningen.

Audun Lysbakken (SV): Og alt det er et spørsmål om koordinering, altså Justisdepartementets manglende initiativ i januar, forvirringen som åpenbart var i UD gjennom det som ble formulert der, i Messenger-kanalen, Næringsdepartementets misvisende budskap ut til media. Du ble statsminister med løfte om bedre koordinering i spørsmål om sikkerhet og beredskap. Synes du at håndteringen i denne saken er et godt eksempel på det?

Statsminister Erna Solberg: Jeg synes ikke denne saken har noe som helst med det eksemplet å gjøre, for alle reglene for hvem som har ansvaret, har vært klare og tydelige i denne saken. Det er Justisdepartementet som har ansvar for å følge opp disse spørsmålene, og de har fulgt opp siden 13. januar.

Audun Lysbakken (SV): Men har det ingenting med dette å gjøre, statsminister, når koordineringen åpenbart har sviktet? Det nytter jo ikke å ha ting på papiret. Spørsmålet er om det fungerer i praksis. Her har det ikke fungert i praksis.

Statsminister Erna Solberg: Nei, første måneden fungerte det ikke i praksis, men som jeg også har påpekt, ville det vært tidspunkt hvor dette ville kommet opp uansett, bl.a. fordi man følger opp eksportkontroll-saker av denne typen også i koordinering mellom det, som E-sjefen har sagt tidligere i dag.

Møtelederen: Da er det Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Det har i dag vært påpekt at dette kunne gått fortere, altså at hvis man trekker fra jula, kunne man ha tjent inn 14 dager. Men hva er statsministerens vurdering – det kunne gått fortere, men gikk det fort nok?

Statsminister Erna Solberg: Jeg mener at det har gått ganske fort for å være første gang vi bruker § 2-5, særlig basert på at i saker som vil være mer opplyst, har Stortinget selv sagt 60 arbeidsdager som grense for det, med mulighet for å utvide hvis det er særlig kompliserte saker. I så måte, når det gjelder fokuset på at det kunne gått mye fortere, har det vært høytempojobbing på deler av dette, ikke minst knyttet til å få vurderinger av hvordan vi juridisk følger opp, hvordan vi sikrer tingene, hvordan vi formulerer vedtak som vi aldri har formulert før – mange av de spørsmålene som er nye når du kommer i en sak som er helt annerledes, som ikke har vært gjort på forhånd. Men det har også vært viktig å være tydelig på at vi må ha et godt beslutningsgrunnlag i en litt komplisert sak. Jeg tror nok litt av mediebatten, hvis man har sett på den, som har dreid seg om «Marjata»s motorer, Kystvaktens motorer – det er ikke grunnlaget for at vi gjør dette, det hadde man hatt andre erstatninger for. Det er § 2-5 og det russiske behovet for denne typen teknologi som er grunnlaget for det.

Trine Skei Grande (V): Jeg har både sittet her og sittet i sikkerhetsutvalget ditt. Det er ikke noen kunst å sitte her og mene noen ting om for og imot, men det har blitt påstått at det har skapt store konsekvenser, dette vedtaket. Det fikk du ikke muligheten til å svare på. Nå skal du få muligheten til å svare på det.

Statsminister Erna Solberg: Nei, hvilke konsekvenser, det vet jeg ikke, bortsett fra at TMH ikke har fått lov å kjøpe en teknologi de ikke skulle ha tilgjengelig. NSM har vært tydelig i møtet her i dag om at så langt de har gått gjennom nå – de fortsetter tilsynene sine – er det ikke overført noe teknologi. Dette var egentlig tidlig i fasen. Det var en intensjonsavtale som ble kjent 4. februar. «Due diligence»-prosessen var i liten grad kommet i gang. Man stoppet det fort. Vi har hatt et godt forhold til Rolls-Royce, som har skjont våre sikkerhetsbetyrninger, til tross for at Storbritannia har akseptert dette salget, for de har ikke de samme sikkerhetsklausulene som vi har i vår moderne lovgivning.

Trine Skei Grande (V): Dere fikk flere ulike rapporter fra E-tjenesten, og en av dem konkluderte med at dette er et brudd på sikkerhetsloven. Var konklusjonen gitt i regjering da E-tjenesten konkluderte med det i en rapport?

Statsminister Erna Solberg: Det vi alltid må gjøre, er å vurdere om vi kan, om det er forholdsmessig å gjøre det som er inngripende, å stoppe en transaksjon mellom to private parter, eller om vi kan forhindre disse utfordringene som ligger der, med andre tiltak. Det kunne vi gjøre med våre egne verdier, men vi kan ikke gjøre det med tanke på at de får den teknologien og de kapasitetene til Russland. Da er det gitt, basert på det, men det er den argumentasjonen og gjennomgangen vi må gjøre. Derfor tar dette tid. I tillegg til at vi må vurdere om dette er teknologi som ikke skal ut av hendene, ikke komme andre steder, må vi også vurdere om vi har andre måter å stoppe den teknologien på. Det samme gjelder beliggenheten i Bergen – en vakker by, fint sted, alt sånt, nydelig innseiling og det hele, men vi kan altså stille spørsmål ved om det ...

Trine Skei Grande (V): Du må huske på, statsminister, at jeg kan avbryte deg på sånne ting nå.

Statsminister Erna Solberg: Ja, det vet jeg.

Men om vi kan vurdere reguleringer rundt den eiendommen som gjør at det er umulig å gjøre det – alle de vurderingene må vi gjøre, for det er vår plikt å gjøre, før vi går til et så inngripende tiltak. Det ville vi blitt prøvd på i norske rettssaler, om vi hadde gjort de vurderingene før vi gjorde det endelige vedtaket.

Trine Skei Grande (V): Jeg har et spørsmål til slutt. Det har blitt referert til noen kommentarer på Messenger – Facebook Messenger – i denne runden. Det er et tema i det politiske Norge som har vært oppe i andre saker også i det siste, hvordan man kommuniserer på Messenger, men mitt spørsmål til statsministeren er: Er det så lett å være bedrift og vite hvor man skal ta kon-

takt og hvem man skal snakke med? Tror vi at disse kommunikasjonene bærer litt preg av at det ikke er så strømlinjeformet som det kanskje burde vært for norske bedrifter – og internasjonale eiere som det er her – å kontakte myndighetene i en sårn prosess?

Statsminister Erna Solberg: Nei, jeg tror at det helt sikkert er områder vi kan bli bedre på. Det er, som utenriksministeren sa, en veiledningsplikt for forvaltningen. Det betyr at det Utenriksdepartementets tjenestemenn skulle gjort, var å veilede om rett punkt, ikke være kontaktpunkt for resten av tjenesten. De skulle ha veiledet om at nå ligger det til Justisdepartementet, og at dette er de personene dere må ta kontakt med når det ligger i Forsvarsdepartementet – fremfor å fungere som en serviceinnhenter for selskapet. Det er tydelig at det må man være klar på. Vi skal være imøtekomende for bedrifter, men vi må faktisk sørge for at det er de riktige som håndterer sakene.

Møtelederen: Da er det Kristelig Folkeparti og Torskedal.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Dette er en sak som ble fanget opp av radaren. Saken er avgjort, og alle er enige i saken. Fokuset er etter hvert flyttet til rutiner, prosedyrer og kommunikasjon, og det har vært en nyttig gjennomgang her i dag.

Nå nevner statsministeren flere læringspunkt omkring regelverk, tydeligere regelverk, sikkerhetsventil, eksportregelverk og oppkjøp og screening. Det første spørsmålet mitt til statsministeren er: Er det noe du vil prioritere av dette? Er det noe av det som er så akutt at du allerede har sagt til vedkommende statsråd at dette må ordnes?

Statsminister Erna Solberg: Som justisministeren har sagt, skal dette kontaktpunktet på screening i NSM og eget departement gjennomføres raskt, sånn at man har ett tydelig kontaktpunkt knyttet til disse tingene.

Når det gjelder regelverksendringer, har jeg sagt at de jobber vi med. Noen av disse jobbet vi med lenge før denne saken kom opp. For å være sikre på at vi treffer de bedriftene vi skal treffe, har jeg sagt at vi må ha en diskusjon om vi skal treffe så langt ned som jeg sa i mitt innledningspunkt. Det har å gjøre med at vi kan risikere at vi som ofte ønsker å bruke offentlige innkjøpsmuligheter til å stimulere f.eks. verftsindustrien i nedgangstider – hvis vi ender opp med å putte alle selskaper som leverer, på en sikkerhetsliste, må vi sikkerhetsklarere alle som er ansatt, og som skal jobbe med det. Det betyr at man må ekskludere noen fra å jobbe i den typen næringer, som kanskje gjør at teknologien ikke kan selges og være en eksportvare. Så vi må veie hvor langt vi

skal gå i disse tingene. For jeg opplever at noe av det aller viktigste Stortinget har jobbet med de siste årene, er at Norge skal få en enda større vekst i verftsindustrien, en enda større kapasitet, og da må vi også begrense hvor langt vi trekker sikkerhetsloven – at det er strengt nødvendig, men at vi samtidig har en mulighet til arbeidsplasser, eksport og velferd fremover.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk.

Det siste spørsmålet jeg har, er på en måte utenfor den politiske boblen her, ute blant folk. Hvordan har de oppfattet denne saken?

Det har vært en del medieutspill, det har kanskje vært litt støy, det har vært ulike meninger ute. Vi er alle opptatt av at folk opplever trygghet når vi snakker om våre nasjonale verdier. Som øverste lederoppgave – ser statsministeren noe læringspunkt i regjeringens kommunikasjon for å trygge at folk ser at aspekter ved dette er godt ivaretatt, altså at det på sikt skaper tillit ved at det er fanget opp på radaren?

Statsminister Erna Solberg: Jeg tror den viktigste tillitsbiten er at vi fatter riktige vedtak, og at vi ender opp med det riktige. Med den tiden denne prosessen nødvendigvis vil ta, er det selvfølgelig noen læringspunkter. Vi har kommunikasjon fra Næringsdepartementet som jeg også tidligere har sagt i Stortinget at ikke burde skjedd på den måten, fordi man da ikke var klar over det sikkerhetspolitiske. Det er elementer ikke minst av det som vi orienterte komiteen og Stortinget om etter redegjørelsen knyttet til Messenger-kommunikasjonen, som selvfølgelig ikke inngir tillit til forvaltningens måte å behandle ting på. Det er klart at det må det ryddes opp i.

Det viktigste er at vi har fattet det riktige vedtaket, og at vi viser at vi ivaretar sikkerheten i Norge, men jeg tror også det er viktig at vi bruker tid til å gjøre de grunnleggende vedtakene, de som står seg over tid. Ikke minst når man for første gang bruker denne ventilaragrafen i sikkerhetsloven, bør man være helt sikker på at vi trefter planken, sånn at vi ikke med å gjøre feil vedtak, forhastede vedtak, svekker sikkerhetsloven ved at den vil bli rokket på f.eks. i rettsinstanser.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF): Takk.

Møtelederen: Da er neste spørsmål fra Jonas Gahr Støre, på skjerm, vær så god.

Jonas Gahr Støre (A): Takk for det, leder.

Takk for at det er mulig å være både koronarespektfull og å kunne stille spørsmål til statsministeren.

Det har vært en lang dag med mange ulike gjennomganger fra ulike statsråder, der de har fortalt om sin befatning. De har vært tydelige på at de har jobbet

med denne saken fra januar, og noen tilbake til desember.

Jeg forstår at regjeringen er tilbakeholdne med å gå i detalj på alle prosesser og prosedyrer, men jeg synes det blir tydelig, med noen veldig klare og alvorlige mangler, f.eks. litt i et felt jeg har erfaring fra selv, at forsvarsministeren da han ble klar over denne saken, med så klare utenriks- og sikkerhetspolitiske sider, ikke hadde noen kontakt med utenriksministeren på nesten to uker.

Det inntrykket jeg har lyst til å dvele ved, er at koordineringen har vært uklar og kom sent i gang, og det går altså flere uker før vi ser noe tegn til samordning.

Det alvorlige her er at det er et mønster i dette. Gjørv-kommisjonen pekte på at etatene ikke fant hverandre. I denne regjeringens tiltredelseserklæring sa statsministeren at hun ville styrke samordningen av beredskapsarbeidet. Hun framhevet det i valgkampen i 2017. Men i rapporten fra koronakommisjonen får vi høre det igjen, at etatene gikk i beina på hverandre, at hver sektor møtte pandemien på en måte som kom i veien for en annen.

Jeg oppfatter at statsministeren mener vi må se nærmere på lov- og regelverket. Jeg mener regjeringen selv avgjør hvordan man organiserer sitt eget arbeid, men det blir avgjørende å høre statsministerens vurdering av dette, i lys av denne saken. Er hun tilfreds med regjeringens system for samordning av sikkerhets- og beredskapsarbeidet?

Statsminister Erna Solberg: Vi har veldig klare linjer. Det er ett punkt der vi har sagt at man burde håndtert det i Justisdepartementet, nemlig det brevet som kom inn. Utover det har man fulgt den arbeidsdelingen som også Arbeiderpartiet i gjentatte spørsmål til meg har vært opptatt av at vi ikke skal rokke ved, nemlig hvert enkelt departements ansvar for sin sektor og koordineringsansvaret til Justisdepartementet. Dette har vært fulgt til punkt og prikke etter 13. januar. Da har man fulgt arbeidet i Forsvarsdepartementet, hvor man har brukt tjenestene, man har gått gjennom og sett på sårbarhetene knyttet til sine egne verdier. Man har i Justisdepartementet kartlagt det gjennom det arbeidet som er gjort der. Og til slutt bringer man altså saken inn for Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Jonas Gahr Støre (A): Betyr det at det vi har hørt i dag, av statsråder som ikke har orientert hverandre, gått i beina på hverandre, forsinkelser og alvorlige konsekvenser – at sånn er det med dette sektorprinsippet? Arbeiderpartiet har aldri gitt grønt lys til det.

Dette beredskapselementet som statsministeren omtalte, skal ikke blande seg inn, sier hun. Men hvis beredskapselementet ser at oppfølgingen fungerer på

den måten det her er gjort, og med all respekt for Justisdepartementet, er det da akseptabelt at ingen på en måte griper inn og sier at her må samordningen være bedre?

Statsminister Erna Solberg: Jeg har ikke sett departementer som har gått i beina på hverandre. Jeg har ikke sett at de ikke har fulgt regelverket. Det er en betegnelse jeg oppfatter som en politisering i en del av Arbeiderpartiets vanlige politikk knyttet til dette spørsmålet, for å være helt ærlig.

Jonas Gahr Støre (A): Men det er ikke Arbeiderpartiets politikk vi utreder nå. Vi har en hel dag hørt på statsråder som har kommunisert på Messenger, ikke orientert hverandre, og en forsvarsminister som i sikkerhetsspørsmål ikke orienterer sin kollega, utenriksministeren, om at vi har en potensielt meget delikat situasjon i vårt forhold til Russland. Dette har ikke noe med Arbeiderpartiets politikk å gjøre.

Jeg vil høre om statsministeren synes dette er greit så lenge resultatet endte med å bli den riktige beslutningen. Vi eksponerer nå for en hel verden en sårbarhet i måten dette arbeidet er organisert på. Jeg må da forstå statsministeren slik at det er helt patent, ordningen er bra, Justisdepartementet leder det godt, og Statsministerens kontor har ikke noe med å sikre at samordningen er bedre.

Statsminister Erna Solberg: Jeg har ikke hørt noen statsråder som har kommunisert på Messenger.

Jonas Gahr Støre (A): Jeg sier at Messenger har ligget til grunn. Det var du selv inne på ikke var bra. Men statsrådenes oppfølging har vi hørt på i hele dag, hvor de har operert hver for seg, og veldig isolert, og det har åpenbart skapt forsinkelser og komplikasjoner.

Statsminister Erna Solberg: Det har ikke vært forsinkelser eller komplikasjoner. Siden 13. januar, da departementsrådene fra alle de fire departementene var på samme møte og man ble enige om å gjøre bestillingen til de ulike tjenestene, har man vært klar på arbeidsdelingen i disse sakene. Det er Forsvarsdepartementet som følger opp arbeidet knyttet til Forsvarets sårbarheter og det ansvaret de har der, og Justisdepartementet følger det opp. Dette konkluderes inn i Regjeringens sikkerhetsutvalg, hvor nettopp spørsmålene knyttet til forholdet til utlandet og andre spørsmål kommer opp. Det er når Regjeringens sikkerhetsutvalg som kollegium setter seg ned og har vurderingene fra de ulike, disse trådene samles og beslutningene faktisk fattes. Jeg er uenig i beskrivelsen.

Møtelederen: Vi må avbryte der og si tusen takk til Gahr Støre og statsministeren.

Da er det Hårek Elvenes fra Høyre, vær så god.

Hårek Elvenes (H): Vi har i dag fått høre at den brede gjennomgangen etter sikkerhetsloven startet 11. januar, basert på informasjon fra en ekstern kilde. Betyr det at denne gjennomgangen ikke ville ha startet opp hvis den eksterne informasjonen ikke hadde kommet?

Statsminister Erna Solberg: Det er vanskelig å spekulere i spørsmålet, men det er noen touch-punkter som ville gjort at saken fra UD ville kommet opp igjen. Det er i eksportkontrollsporet, der det altså er møter, og det skulle vært møte noen dager etter 13. januar knyttet til eksportkontroll, der problemstillingen om Bergen Engines handlet om eksportkontroll, også ville vært et tema, ifølge E-sjefen selv. Det betyr, som jeg har sagt tidligere i denne høringen, at da ville de som var ansvarlige rundt eksportkontrollregelverket, fått anledning til å diskutere Bergen Engines – og iverksatt tiltak, vil jeg gå ut fra – basert på den informasjonen. Det er de samme tjenestene som nå har gjort alle analysene og alt det andre. I tillegg etterspør UD oppfølgingen i eksportkontrollsporet noen dager senere – jeg tror det er noen dager etter 13. januar – og det er et tidspunkt der man sier tilbake at det nå pågår et eget arbeid rundt disse spørsmålene, altså basert på det arbeidet som startet 13. januar. Så selv om det burde vært en bedre oppfølging før jul, så er det punkt som ville ha hentet opp igjen dette etter jul.

Hårek Elvenes (H): Det er noen som mener at saken i Bergens Tidende var det som fikk myndighetsapparatet til å interessere seg for saken, for å si det slik. Har saken i Bergens Tidende i det hele tatt hatt noen som helst påvirkning på det endelige resultatet og på prosessen?

Statsminister Erna Solberg: Denne saken var godt i gang før Bergens Tidende skrev om den – både før Bergens Tidende 4. februar først offentliggjorde det faktum at det kunne komme et eierskifte. Så hadde de vel en sak 21. februar, der de skriver om komplikasjoner og annet. Da har man fått flere rapporter fra E-tjenesten, PST har levert rapporter, og NSM er i gang med tilsyn og har møter med underliggende. Det er veldig mye arbeid som foregår i det sporet fram til da, som også er grunnen til at man har en sak klar og kan begynne å konkludere i Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Hårek Elvenes (H): Saken er behandlet etter sektorprinsippet i staten. Er det sider ved denne saken som peker mot at det kanskje finnes mekanismer eller om

det fraværende mekanismer i sektorprinsippet som man må se nærmere på. Jeg forstår det slik at ansvarsforholdene er tydelige, men hva med mekanismene?

Statsminister Erna Solberg: Ansvarsforholdene er tydelige. Det som jeg har sagt at vi trenger en styrking av, er den siden som går på sammenhengen mellom eksportkontrollsystemene og screeningsystemene – om vi må vurdere spørsmålet om bedrifter som ikke får lov til å eksportere, i større grad automatisk ville kommet inn under en slik ordning – om man automatisk ville kommet inn under screeningsystemet hvis man hadde hatt eksportkontrollsaker. Det er et læringspunkt etter denne saken, nettopp fordi flere av de forsterkningstiltakene vi allerede har på gang for screeningmekanismen, nok ikke ville fanget opp Bergen Engines som sådan, rett og slett fordi de ikke var underlagt sikkerhetsloven. Hvis de hadde vært i det sporet på forhånd, ville det vært en mulighet.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet. Christian Tybring-Gjedde, vær så god.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Takk for det.

Bare for å få det bekreftet: Første gang statsministeren hørte om saken – var det i Bergens Tidende 4. februar? Er det sant? Er det riktig?

Statsminister Erna Solberg: Ja. Og det er helt naturlig. Det er ingen grunn til at jeg skulle ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Om det er naturlig eller ikke, kan vi stille spørsmål ved, men at statsministeren blir informert via mediene, er kanskje ikke helt naturlig for alle å tenke seg.

Denne saken ble altså sendt 15. desember som en e-post fra Utenriksdepartementet, for de sa at dette ikke hadde noe med eksportkontrollregelverk å gjøre. Den ble sendt til NFT, den ble sendt til NSM, den ble sendt til E-tjenesten, og den ble sendt til PST, men den ble ikke sendt til Forsvarsdepartementet, som stiller med disse sakene. Jeg har selv jobbet der og stelt med disse sakene. Har statsministeren noe syn på hvorfor FD ikke ble involvert i en så viktig e-post?

Statsminister Erna Solberg: Jeg oppfatter at det skyldes, som utenriksministeren sa, at Utenriksdepartementet gjorde en vurdering av at dette var en eksportkontrollsak på samme måte som alle mottakerne oppfattet det som, og at det derfor ikke var en sak som utløste at Forsvarsdepartementet skulle iverksette særlige tiltak. Men når tjenestene blir informert, forutsetter man at man vurderer sikkerhetsspørsmålene rundt det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Men det var jo ikke en eksportkontrollsak. Nå sa du akkurat at det var en eksportkontrollsak.

Statsminister Erna Solberg: Varslet går til de partene som deltar i eksportkontrollarbeidet. Det er E-tjenesten, PST, NFD og Justis, som alle er parter i arbeidet rundt eksportkontrollsaker, men det avvises med at det ikke er en eksportkontrollsak.

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Det er underlig at det sendes til underliggende etater, men ikke til sjefen. Jeg synes kanskje det er en underlig måte – at de ikke fikk den e-posten – for da satt jo forsvarsministeren uten den kunnskapen som en underliggende etat hadde. Det synes jeg er litt underlig.

Statsministeren snakket om «due diligence» og sa at den var så vidt kommet i gang. Ifølge Rolls-Royce og denne utvekslingen mellom fagdirektøren i UD og Rolls-Royces eksportdirektør er man nesten ferdig med «due diligence», og da var det 8. januar. Det vil jo si at man selvsagt har fått teknologiinformasjon. En bedrift ville aldri betalt 6 mrd. kr dersom de ikke hadde fått tilgang til hva den bedriften faktisk produserer, og hvordan man produserer, dens finansielle status, hvem som er samarbeidspartnere, fremtidig inntjening, osv. Kan statsministeren her garantere at ingen sensitiv teknologi er overført til russiske interesser?

Statsminister Erna Solberg: Jeg kan bare legge til grunn det NSM har sagt i denne høringen, og det de har vært tydelige på, er at de mener ikke å ha funnet noen bevis for at det er overført noen teknologi knyttet til dette.

Så er det viktig å si at det som ble offentliggjort 4. februar, var en intensjonsavtale. Det var snakk om kanskje å bruke tid til langt ut på senhøsten før man var ferdig med selve arbeidet, altså informasjonsutvekslingen for grunnlag knyttet til det, før det skulle være en endelig salgsavtale. Det gir et stort rom knyttet til det. Men det er altså NSM som gjennom sitt arbeid både med tilsyn og med intervjuer og forespørsler til dem som Forsvaret egentlig har avtale med, nemlig Vard, som er et selskap som benytter Bergen Engines som underleverandør, vurderer spørsmålet om det er overført noe. Så langt har NSM etter sin gjennomgang konkludert med det motsatte av det representanten ...

Christian Tybring-Gjedde (FrP): Da stoler jeg på det. Det kan likevel hende at den informasjonen ikke er tilstrekkelig, men det kan vi bare la ligge, for det får vi aldri dokumentert uansett. Jeg tror heller ikke Russland eller Rolls-Royce ville innrømmet noe i noen retning her.

Det er fint at du ser fremover i tid og sier at screening er positivt, at statsministeren ser at det er mangelvare.

Et annet læringspunkt er at man må få muligheten til å registrere utenlandsk eierskap i norske bedrifter gjennom andre parter osv. Du sier at det kommer i en forskrift til Stortinget. Det er veldig positivt.

Av egeninteresse er det morsomt å spørre: Regjeringen hadde tidligere en samfunnssikkerhetsminister, som er en veldig vakker bekjent av meg. Denne ministeren forsvant jo fordi man ikke ønsket å ha en samfunnssikkerhetsminister. Har statsministeren kanskje vurdert å få en innenriksminister istedenfor, slik at man fordeler oppgavene mellom statsrådene på en annen måte enn man gjør i dag?

Statsminister Erna Solberg: Jeg mener at justisministeren dekker de fleste tilfeller av det en innenriksminister vil gjøre i de fleste andre land, med unntak av én ting, som alltid har vært spesielt i Norge, og det er at domstolene ligger under samme minister som politiet. Det er litt uvanlig i forhold til andre land.

Nå er det vel sann at representanten, hvis en stortingsrepresentant hadde vært inhabil, var inhabil i det spørsmålet. Grunnen til at vi ikke har en samfunnssikkerhetsminister lenger, er at vi egentlig ønsket en mindre regjering, og at vi har en veldig flink justisminister med ansvar for samfunnssikkerhet og med et stort fokus på disse spørsmålene.

Møtelederen: Vi har hatt veldig mange statsråder her i dag, og veldig mange har tatt selvkritikk. Statsministeren selv er den eneste som karakteriserer spørsmålene og sier at det er politisert. Da utenriksministeren ble spurt på slutten om hvordan hun ville oppsummere saken, startet hun med å si at flere ting har vært uheldige. Jeg ønsker ikke noe langt svar på dette spørsmålet, jeg vil bare vite om statsministeren er enig eller uenig i den ene setningen utenriksministeren sa. Jeg ønsker bare et ja eller nei.

Statsminister Erna Solberg: Da kan jeg si ja.

Møtelederen: Det som framstår som underlig, er at statsministeren vil koordinere arbeidet bedre, at hun vil ha et sikkerhetselement på Statsministerens kontor. Nå hører vi noe helt nytt om dette sikkerhetselementet, nemlig at det kom inn for tidlig. I denne saken virker det jo som om man skulle hatt en koordinering tidligere. Vil statsministeren vurdere å gjeninnføre et sikkerhetselement på SMK?

Statsminister Erna Solberg: Vi har et sikkerhetselement på SMK. Vi jobber fortsatt med det. Vi har et sterkere RSU-sekretariat for å sikre at vi kan jobbe med

saker på langs, at vi kan kartlegge ikke bare saker som kommer, men også se på langsiktige tendenser knyttet til dette arbeidet.

Men jeg vil bare understreke at jeg har ikke sagt at man kom inn for tidlig. Jeg har sagt at det er viktig for oss at arbeidsdelingen og ansvaret mellom departementene opprettholdes. I denne saken har den vært opprettholdt, og departementene har levert.

Møtelederen: Ja, de har levert veldig forskjellig, for både forsvarsministeren og næringsministeren vet altså 22. februar at E-tjenesten for ti dager siden har levert en rapport. Så sender man altså utenriksministeren i Stortinget 24. februar. Hun har ansvar for vårt forhold til Russland, så dette er en ganske delikat sak. Og hun sier, og refererer bare til Næringsdepartementet, at dette er noe som Næringsdepartementet vurderer som kun en kommersiell transaksjon.

Hun kan altså ikke svare på – husker ikke – om hun har fått E-tjenestens vurdering. Det virker ikke som om arbeidet er så veldig godt koordinert mellom disse statsrådene til statsministeren.

Statsminister Erna Solberg: Koordineringen skjer gjennom at alle gjør sitt arbeid knyttet opp mot Regjeringens sikkerhetsutvalg, at man kommer med klare og tydelige konklusjoner, bearbeidet til det arbeidet vi gjør. Så har jeg lyst til å understreke at nå brukte vel utenriksministeren en del av sin svartid på å lese hele svaret sitt, og jeg synes at man i denne saken bør bruke hele svar. Det er en ny tendens i norsk politikk til å dele opp setninger og bruke enkeltbiter og slå fast som om det var det. Her er det til og med to elementer i samme setning, så man unnlater den ene delen.

Møtelederen: Vi vet det, men under denne høringa, statsminister, er det slik at vi har spurt utenriksministeren gjentatte ganger om hun kjente til E-tjenestens vurdering, og det er en ganske viktig del av en koordinering mellom ulike statsråder. Her er E-tjenesten ferdig – vi har hatt E-sjefen sittende her, han har sagt at han er ferdig med sin vurdering. Så husker ikke utenriksministeren, som går i Stortinget, tolv dager etterpå om hun har fått det eller ikke. Når vi spør næringsministeren, kan ikke hun si at hun har gitt denne informasjonen til utenriksministeren, til tross for at hun to dager tidligere har følt at oi, min statssekretær har uttalt seg upresist. Og dette er altså ikke informasjon som hun viderefremidler til utenriksministeren. Det er dette som er koordineringselementet.

Er statsministeren fornøyd med måten vi kommuniserer til vår største nabo på – at næringsministeren og utenriksministeren ikke kan gjøre det klart om de

hadde gitt hverandre informasjon i forkant av at utenriksministeren kom i Stortinget 24. februar?

Statsminister Erna Solberg: Jeg tror jeg vil si at det ikke påvirker vår store nabo, det som sies i spørretimen 24. februar. Det som påvirker vår store nabo, er de vedtakene regjeringen faktisk fatter. Det som har en betydning, er konklusjonene knyttet til disse sakene.

Det er også veldig tydelig hva utenriksministeren sier i dette svaret. Hun sier veldig tydelig hvem som har det konstitusjonelle ansvaret for de ulike delene og vurderingene av disse sakene, og påpeker veldig tydelig nettopp de forholdene.

Så er det sånn at jeg synes man skal holde seg til å sitere hele svarene, ikke deler av svarene for å forsøke å lage et politisk poeng som faktisk ikke er der.

Møtelederen: Der fikk jeg en karakteristikk av statsministeren igjen om at vi drev politiske poenger her – det konstaterer jeg. Men når det gjelder Russlands behov for denne teknologien, var jo det kjent på et ganske tidlig tidspunkt. Statsministeren selv sier at hun leser Bergens Tidende ganske nøye, men før utenriksministeren går i spørretimen, sier altså Ståle Ulriksen ved Sjøkrigsskolen i Bergen at hårene reiste seg på ryggen hans da han leste om salget, fordi denne teknologien var såpass interessant for Russland. Leste statsministeren denne artikkelen i Bergen Tidende 22. februar?

Statsminister Erna Solberg: Ja, jeg leste faktisk også den artikkelen, og jeg er helt enig. Dette var nettopp det arbeidet som hadde pågått siden 13. januar, med kartlegging av informasjon, kunnskap om de ulike delene av det, og som gjør at vi til slutt konkluderer, da med foreløpig konklusjon 2. mars om at dette sannsynligvis må stoppes, varsler selskapene og endelig gjør dette 18. mars.

Møtelederen: Da er det Tetzschner, vær så god.

Michael Tetzschner (H): Jeg lurte på om det er Ingjerd som skal ha de neste minuttene.

Møtelederen: Schou, er du i cyberspace?

Ingjerd Schou (H): Jeg er her, tusen takk. Vi nærmer oss slutten på en lang dag og mye høring. For det første er det viktig at de fire statsrådene og departementene som har vært her i dag, har sitt konstitusjonelle ansvar, og at koordineringen skjer i det elementet som ligger i Regjeringens sikkerhetsutvalg.

Det jeg tenkte jeg skulle spørre statsministeren om, når det gjelder hele helheten, er: Hva har vært viktigst for deg som regjeringssjef og helheten i regjeringen?

Når du skal summere opp prosessen, hva har vært det viktigste?

Statsminister Erna Solberg: Det aller viktigste vi gjør, er selvfølgelig at vi sikrer nasjonal sikkerhet knyttet til dette. Men på veien dit må vi også gjøre et grundig arbeid knyttet til hvordan vi bruker § 2-5, når det er første gang vi gjør det, for å være sikre på at vi har analysert og gått gjennom alle delene. Som sagt: Går man inn og stopper en forretningsmessig transaksjon mellom to private parter med en myndighetsutøvelse, som vi har gjort, av hensyn til rikets sikkerhet, må vi alltid ha gjort grundige vurderinger av om vi alternativt kunne ha sikret rikets sikkerhet med andre virkemidler. Det kom vi til at vi ikke kunne på alle delene av dette komplekset. For Forsvarets egne verdier kunne vi ha gjort det; for de andre områdene kunne vi ikke ha gjort det.

Det å ha gjort et så grundig arbeid knyttet til de vurderingene er viktig, for dette skal stå seg også som en mal for hva slags beslutninger og utredninger som må ligge til grunn for hvordan man skal behandle sårne saker. Også fordi vi kan risikere på et tidspunkt å måtte møte i en rettssal for å forsvare dette, skal vi kunne vise at vi har gjort grundige faglige vurderinger av de ulike forholdene. Det har kanskje vært det aller viktigste for meg siden det er første gang vi bruker § 2-5.

Da blir det også noen vurderinger av hva som skal til, hvor mye det skal være, hvor langt dette strekker seg. Det er mange sårne vurderinger som går frem og tilbake, av hva som skal til for å bruke en lov for første gang på et komplekst forhold overfor en privat transaksjon.

Ingjerd Schou (H): Tusen takk. Du var jo selv inne på dette som gikk på forbedringer når det gjelder regelverk, tydeliggjøring, eventuelt bedrifter eller andre aktører som er interessert i å kjøpe en virksomhet, og listeføring. Hvilke tanker har du gjort deg om hvordan Norge er rigget når det gjelder screening, ikke å screene alle, og dette med rettssalen, som du selv nevner, at man ikke skal havne der heller? I erfaringer fra nordiske og europeiske samarbeid, selv om dette ligger under utenriksministeren, ser vi at det er flere departementer som berøres. Hvilke tanker gjør du deg som regjeringssjef?

Statsminister Erna Solberg: Dette er et spørsmål alle land sliter med for øyeblikket – ikke minst hvor langt man skal gå uten at man stopper opp normal økonomisk og næringsmessig aktivitet, og hvor langt sikkerhetshensynene skal gå, hvis de kan gå på bekostning av arbeidsplasser, økonomisk utvikling, verdiskaping i et land. Dette er dilemmaer man har.

Vi har en relativt moderne sikkerhetslov knyttet til dette, men vi har likevel sett at vi trenger å ha bedre oversikt over hvem som skal føres på listen, hvem som skal screenes, hvilke selskaper. Og vi ser jo at det er utrolig mye ny interesse. Det tjenestenes rapporter viser oss, er at interessen, når vi ser på f.eks. cyberangrep, er mot sektorer vi før aldri tenkte at kom til å være av sikkerhetsmessig interesse for andre land.

Det betyr at vi er nødt til hele tiden å være våkne på de nye måtene. Når vi får angrep mot våre helseregistre og våre helsedata, f.eks., er det en helt annen måte å tenke på – hva er sikkerhetsbelagt, og hva er vanskelig – enn vi tradisjonelt har tenkt på dette. Det er en utfordring for oss fremover hele tiden å følge med på hvordan vi sikrer vitale norske interesser. Derfor er arbeidet med GNF-ene så utrolig viktig i alle departementene, og samvirkningene mellom GNF-ene, som er hele arbeidet som pågår i alle departementer, og som det i Justisdepartementets proposisjon i fjor høst ble orientert om hvor vi sto i arbeidet.

Ingjerd Schou (H): Et siste spørsmål fra min side, for dette er en kompleks sak.

Møtelederen: Jeg tror tiden har gått ut.

Ingjerd Schou (H): Tiden har gått, ja. Da er det sånn.

Møtelederen: Tusen takk. Da vil statsministeren få 5 minutter til å oppsummere. Vær så god.

Statsminister Erna Solberg: Dette har vært en krevende sak i form av at den har vært helt ny. Men det har også vært fremsatt flere påstander i denne saken. Den mest alvorlige har vært at regjeringen ikke skal ha begynt å jobbe med saken før media og opposisjonen begynte å stille spørsmål. Det mener jeg er fullstendig tilbakevist i løpet av denne høringen. Dette arbeidet var godt i gang lenge før det var offentlighet rundt dette.

Som justisministeren og beredskapsministeren sa i sitt innlegg, burde altså det nasjonale sikkerhetsperspektivet ha vært adressert tidligere enn i midten av januar.

Men det har altså deretter kontinuerlig vært jobbet og koordinert, frem til Regjeringens sikkerhetsutvalg besluttet å stanse det planlagte salget.

Tjenestene har i sine uttalelser i dag påpekt at selv om bredden i saken kom inn i arbeidet på et tidlig tidspunkt, har saken utviklet seg over tid, og den har blitt stadig mer beriket gjennom innhenting av informasjon. Informasjonsgrunnlaget ble stadig styrket, og usikkerheten er blitt gradvis redusert.

Fra UD fikk henvendelsen 15. desember, og til regjeringen varslet Rolls-Royce om beslutningen 18. mars, har det gått 65 arbeidsdager. Som jeg har

nevnt tidligere, er det i utgangspunktet en frist på 60 arbeidsdager for å behandle saker etter sikkerhetsloven § 10, men med mulighet for å bruke lengre tid dersom det er behov for mer informasjon. Og i saker som omfattes av kapittel 10, er det altså klarlagt at virksomheten har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner.

Det sier seg selv at saker hvor virksomheten ikke er underlagt sikkerhetsloven, kan være enda mer krevende. I tillegg er det altså første gang vi bruker § 2-5 i sikkerhetsloven i en større sak. Saken har hatt prinsipiell betydning. Det har derfor vært nødvendig å bruke tid på å vurdere de rettslige sidene av saken.

Når vi vurderte det slik at det var stor sannsynlighet for at vi ville stanse salget, varslet vi altså selskapene 8. mars, og prosessen ble deretter midlertidig stanset. Jeg mener derfor at den samlede tidsbruken både har vært legitim og har vært forsvarlig.

En annen påstand som har vært fremsatt, er at det skal ha vært gjort feil ved at Bergen Engines ikke har vært underlagt sikkerhetsloven. Ut fra det vi har hørt i dag, mener jeg det heller ikke er grunnlag for å si det. NSM viste i sitt innlegg til at ansatte i Bergen Engines i utgangspunktet ikke skal ha tilgang til skjermingsverdig informasjon. Så langt har NSM heller ikke funnet grunnlag for å hevde at sikkerhetsgradert informasjon har blitt delt med Bergen Engines av oppdragsgivere eller andre leverandører.

NSM presiserte at tilsynsvirksomheten knyttet til Bergen Engines-saken fortsatt ikke er avsluttet. Samtidig har NSM anbefalt Forsvarsdepartementet å gjøre en fornyet vurdering av om selskapet bør underlegges sikkerhetsloven i lys av ny informasjon. Det vil Forsvarsdepartementet gjøre.

Det er altså så langt ikke holdepunkter i saken for at det er begått feil med vurderingen av om Bergen Engines skulle ha vært underlagt sikkerhetsloven.

Så nevnte jeg læringspunkter i mitt innlegg. For det første må vi se nærmere på regelverket. Spesielt da er spørsmålet om en skal vurdere meldeplikt i flere tilfeller enn i dag. Det vil i så fall bidra til å få flere varsler inn i formelle spor og mekanismer. Så skal vi fortsette arbeidet som allerede er godt i gang i Justis- og beredskapsdepartementet, som jeg har redegjort for, og som vil gi oss erfaringer fra denne saken inn i det arbeidet.

Samtidig må vi være varsomme med å gå for langt, og det har jeg lyst til å understreke. Vi er opptatt av å ha en åpen og eksportrettet økonomi, vi må ha bedrifter som har tilgang til kapital, teknologi og kunnskap. Vi må ikke innføre nye plikter som blir et disincentiv for å eksportere eller levere til Forsvaret, og derigjennom ramme viktige næringer og rett og slett utviklingen av forsvarsteknologi i Norge. Vi er altså nødt til å vurdere

en avveining mellom sikkerhetsrisiko og næringsinteresser.

For det andre skal vi etablere klarere interne rutiner for en mest mulig effektiv og systematisk oppfølging av denne saken.

Så tenker jeg at selv om vi utvider meldeplikten til å omfatte flere saker, vil det fortsatt være slik at ulike former for varsler kan komme inn til ulike instanser fra ulike hold. Det er og vil fortsatt være en kilde til nyttig informasjon. Derfor er det viktig at vi fremover skal ha et felles kontaktpunkt for alle slike varsler, og at vi etablerer gode interne rutiner for hvordan departementene kan håndtere denne formen for informasjon.

Og som jeg sa i mitt innledningsinnlegg: Det at vi presiserer regelverket og etablerer tydeligere rutiner for slike saker, gjør at vi kan bli enda sikrere på at vi også neste gang det dukker opp en slik sak, vil komme til det riktige resultatet.

Møtelederen: Da vil Enger Mehl si noe til slutt.

Emilie Enger Mehl (Sp): Takk, statsminister for at du har svart på komiteens spørsmål på en grundig måte.

Dette har vært en lang dag med mange statsråder til høring. Høringen har avdekket helt ny informasjon for komiteen. Blant annet stemmer det, som statsministeren nå sier, at man i noen grad gjorde et sikkerhetsarbeid fra 13. januar. Men det er samtidig avdekket at dette arbeidet kom i gang ved en tilfældighet fordi man fikk et eksternt varsel til Næringsdepartementet, og at ingen av de andre departementene før det hadde tatt initiativ til å gjøre sikkerhetsvurderinger i saken.

I løpet av spørsmålsstillingen er det også blitt klart for komiteen at statsministeren ikke var kjent med salget før Bergens Tidende første gang skrev om det den 4. mars. Jeg registrerer også at hun heller ikke kjente til sikkerhetsvurderingene eller risikoen knyttet til salget før Bergens Tidende belyste det, og at den informasjonen kom gjennom offentligheten, ikke gjennom hen-

nes embetsverk – og videre også at saken ikke ble satt på dagsordenen i Regjeringens sikkerhetsutvalg, som har et koordinerende ansvar for sikkerhetsarbeidet, før etter at sikkerhetsrisikoen var kjent i media.

Nå skal komiteen jobbe videre med saken og avgi en innstilling. Jeg opplever at høringen har bidratt på en positiv måte til at vi kan få gjort den jobben grundig.

Så takk for i dag.

Møtelederen: Det var vel ikke 4. mars, det var vel 4. februar.

Emilie Enger Mehl (Sp): Ja, jeg mente å si 4. februar.

Statsminister Erna Solberg: Det var 4. februar. Jeg går ut fra at det ikke er meningen at statsministeren skal kommentere en subjektiv oppsummering av en ...

Møtelederen: Du kan godt si noen ord hvis du ønsker det.

Statsminister Erna Solberg: Ja, jeg vil si at jeg ikke er enig i en del av den oppsummeringen som er gjort, og jeg vil si at det er viktig at disse høringsinstrumentene faktisk fungerer for å avdekke informasjon. Jeg synes det er viktig at man bruker hele sitater når man konfronterer statsråder med hva de har sagt. Hvis ikke blir nok dette høringsinstituttet et veldig rart høringsinstitutt, fordi det ikke blir for å kartlegge, men for å score politiske poeng.

Møtelederen: Da takker vi for den kommentaren.

Michael Tetzschner (H): Man kan ikke oppsummere på vegne av komiteen når komiteen ikke har fått områdd seg. Det er gitt uttrykk for en personlig vurdering, det har jeg respekt for. Men ikke slå opp en større konklusjon enn det er grunnlag for.

Møtelederen: Da takker vi for denne runden, hvor vi har fått belyst flere sider av saken. Tusen takk.

Høringen avsluttet kl. 20.28.

